

DP 22/02/12

**STROKOVNO MNENJE O
UPRAVIČENOSTI DELOVANJA LOVIŠČ
S POSEBNIM NAMENOM V REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Izvajalec:

**ERICo Velenje,
Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.**

Velenje, november 2012

Naročnik: Republika Slovenija
Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

Predstavnik naročnika: Sašo NOVINEC, Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo

Naslov projekta: **STROKOVNO MNENJE O UPRAVIČENOSTI
DELOVANJA LOVIŠČ S POSEBNIM NAMENOM V
REPUBLIKI SLOVENIJI**

Oznaka naročilnice: **317/12**

Izvajalec: **ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.**
Koroška cesta 58, 3320 Velenje

Odgovorni nosilec: doc. dr. Boštjan POKORNY, univ. dipl. inž. gozd.

Avtorji poročila: doc. dr. Boštjan POKORNY, univ. dipl. inž. gozd.
dr. Ida JELENKO, univ. dipl. geog.
dr. Zdenka MAZEJ GRUDNIK, univ. dipl. biol.
prof. dr. Ivan KOS, univ. dipl. biol.
doc. dr. Klemen JERINA, univ. dipl. inž. gozd.

Projektna skupina: doc. dr. Boštjan POKORNY, univ. dipl. inž. gozd.
dr. Ida JELENKO, univ. dipl. geog.
dr. Zdenka MAZEJ GRUDNIK, univ. dipl. biol.
prof. dr. Ivan KOS, univ. dipl. biol.
doc. dr. Klemen JERINA, univ. dipl. inž. gozd.

Predmetne oznake: lovišča s posebnim namenom, divjad, upravljanje s populacijami,
raziskave divjadi, prostoživeči parkljarji

Key words: hunting grounds with special purposes, game, population
management, wildlife research, free-ranging ungulates

Število izvodov: 3

Kraj in datum: Velenje, november 2012

Odgovorni nosilec projekta:
doc. dr. Boštjan POKORNY

Direktor ERICo d.o.o.:
mag. Marko MAVEC

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- KG lovišča s posebnim namenom / divjad / upravljanje s populacijami / raziskave divjadi / prostoživeči parkljarji
- AV POKORNY, Boštjan / JELENKO, Ida / MAZEJ GRUDNIK, Zdenka / KOS, Ivan / JERINA, Klemen
- KZ Koroška c. 58, 3320 Velenje
- ZA ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.
- LI 2012
- IN **STROKOVNO MNENJE O UPRAVIČENOSTI DELOVANJA LOVIŠČ S POSEBNIM NAMENOM V REPUBLIKI SLOVENIJI**
- TD ZAKLJUČNO POROČILO
- OP VIII, 134 s., 94 tab., 34 sl., 22 ref.
- IJ SL
- JI sl
- AI Pričujoče strokovno mnenje temelji na sistematični analizi in sintezi različnih podatkov (kazalnikov) o delovanju lovišč s posebnim namenom (LPN), še zlasti: (i) dejanski in potencialni naravovarstveni pomen posameznih lovišč; (ii) sodelovanje LPN-jev pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom; (iii) značilnosti upravljanja s populacijami avtohtonih parkljarjev v posameznih LPN-jih. Na podlagi izvedenih analiz in lastnih izkušenj, pridobljenih v procesih izvajanja raziskav na področju divjadi in lovstva ter upravljanja s populacijami divjadi, smo oblikovali 34 zaključkov, in sicer v naslednjih sklopih: (a) splošne ugotovitve; (b) naravovarstveni pomen obstoja LPN-jev v Republiki Sloveniji; (c) pomen LPN-jev za raziskave s področja divjadi in lovstva; (d) načrtovanje in kontrola; (e) upravljanje s populacijami divjadi in okoljem; (f) evidence o uplenjeni in poginuli divjadi; (g) organiziranost in kadrovska vprašanja. Poudarjamo, da je obstoj LPN-jev v prihodnje smiseln in potreben, pri čemer so nujno potrebne tudi nekatere vsebinske in administrativne, pa tudi posamezne organizacijske spremembe. Trenutno je neurejen sistem financiranja največja in najpomembnejša težava, ki močno otežuje delovanje LPN-jev oziroma boljše uresničevanje njihovih osnovnih namenov, ciljev in poslanstva; tudi zaradi tega je v skoraj vseh LPN-jih največji poudarek na izvajanju lovnega turizma (trofejnega lova), manj pa na vseh ostalih nalogah. V prihodnje bi sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu (le-to že sedaj v številnih loviščih dovolj dobro poteka, a so na tem področju še številne priložnosti) moralo predstavljati eno najpomembnejših nalog LPN-jev. Za doseganje tega cilja so v ekspertizi podani nekateri konkretni predlogi, vključno z načrtovanjem takšnega upravljanja s populacijami, da bodo deli LPN-jev dobili značaj modelnih lovišč, in s predlogom za preoblikovanje enega ali več LPN-jev v raziskovalno-izobraževalno/a lovišče/a. V ekspertizi je posebej izpostavljena zahteva, da v prihodnje v celotnem načrtovalsko-upravljalnem procesu ne sme biti razlik med različnimi upravljavci lovišč (LPN vs. LD), v nekaterih LPN-jih pa morajo v prihodnje bistveno več pozornosti in odgovornosti nameniti korektnemu vodenju evidenc o izgubah najpomembnejših vrst divjadi. Podano je tudi pričakovanje, da bodo v prihodnje podatki o odvzetih živalih, a tudi letni načrti lovišč, za LPN-je postali enako dostopni, kot so že sedaj za lovišča v upravljanju LD. Izpostavljena so tudi nekatera kadrovska in organizacijska vprašanja, vključno z ustvarjanjem predpogojev za uresničevanje zakonsko predpisanih nalog, katerim je za boljše delovanje LPN-jev v prihodnje potrebno nameniti ustrezno pozornost.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	ANALIZA STANJA IN KAZALNIKOV LPN DANES	5
2.1	GEOGRAFSKA UMESTITEV LPN V SLOVENIJI.....	5
2.1.1	<i>Sovpadanje položaja LPN z najbolj ohranjenimi in značilnimi naravnimi okolji Republike Slovenije (kazalnik 1) .....</i>	<i>5</i>
2.1.1.1	LPN Kozorog Kamnik	10
2.1.1.2	LPN Snežnik Kočevska Reka	12
2.1.1.3	LPN Medved	16
2.1.1.4	LPN Žitna gora	19
2.1.1.5	LPN Ljubljanski vrh	20
2.1.1.6	LPN Jelen	24
2.1.1.7	LPN Kompas Peskovci	28
2.1.1.8	LPN Fazan Beltinci	30
2.1.1.9	LPN Prodi Razor	32
2.1.1.10	LPN Triglav Bled	35
2.1.1.11	LPN Pohorje	39
2.1.1.12	LPN Brdo pri Kranju	42
2.1.2	<i>Rangiranje LPN-jev glede na njihov naravovarstveni pomen in zaključki .....</i>	<i>43</i>
2.2	IZVAJANJE NALOG Z JAVNIM POOBLASTILOM.....	46
2.2.1	<i>Sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom (kazalnik 2) .....</i>	<i>46</i>
2.3	POSEBNE NALOGE S PODROČJA OHRANJANJA IN USMERJANJA RAZVOJA POPULACIJ DIVJADI	63
2.3.1	<i>Intenziteta in struktura poseganja v populacije divjadi z namenom ohranjanja čim bolj naravne spolne in starostne strukture (kazalnik 3) .....</i>	<i>63</i>
2.3.1.1	Upravljanje s parkljarji na nivoju celotne države (vsi LPN-ji skupaj).....	64
2.3.1.2	Upravljanje s parkljarji v LPN-jih na Kočevskem	70
2.3.1.3	Upravljanje s parkljarji v LPN-jih na Notranjskem	81
2.3.1.4	Upravljanje s parkljarji v LPN-jih v Triglavskem LUO.....	86
2.3.1.5	Upravljanje s parkljarji v LPN-jih v sredogorju severne Slovenije	91
2.3.1.6	Upravljanje s parkljarji v LPN-jih v Pomurskem LUO	97
2.3.1.7	Zaključni poudarki glede upravljanja s populacijami parkljarjev v LPN-jih.....	101
2.3.2	<i>Ukrepi za ohranjanje/izboljševanje življenjskega okolja divjadi, ogroženih in zavarovanih živalskih vrst .....</i>	<i>103</i>
2.3.3	<i>Aktivnosti za informiranje in izobraževanje javnosti (tudi lovske).....</i>	<i>104</i>
3	PREGLED STANJA PODOBNIH LOVIŠČ V EVROPI	105
4	ZAKLJUČKI IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE DELOVANJA LPN ..	114
5	VIRI	134

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Geografski prikaz lege LPN v Sloveniji.</i>	2
<i>Slika 2: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje ekološko pomembnih območij.</i>	7
<i>Slika 3: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje območij Natura 2000.</i>	7
<i>Slika 4: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje zavarovanih območij (narodni, regijski in krajinski parki ter naravni rezervati).</i>	8
<i>Slika 5: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje naravnih vrednot.</i>	8
<i>Slika 6: Ekološko pomembna območja v LPN Kozorog Kamnik.</i>	10
<i>Slika 7: Natura 2000 območja v LPN Kozorog Kamnik.</i>	11
<i>Slika 8: Zavarovana območja v LPN Kozorog Kamnik.</i>	12
<i>Slika 9: Ekološko pomembna območja v LPN Snežnik Kočevska Reka.</i>	13
<i>Slika 10: LPN Snežnik Kočevska Reka predstavlja izjemno pomemben življenjski prostor za velike zveri, vključno z volkom (Canis lupus).</i>	13
<i>Slika 11: Natura 2000 območja v LPN Snežnik Kočevska Reka.</i>	15
<i>Slika 12: Ekološko pomembna območja v LPN Medved.</i>	16
<i>Slika 13: Natura 2000 območja v LPN Medved.</i>	18
<i>Slika 14: Zavarovana območja v LPN Medved.</i>	19
<i>Slika 15: Ekološko pomembna območja v LPN Ljubljanski vrh.</i>	20
<i>Slika 16: Natura 2000 območja v LPN Ljubljanski vrh.</i>	22
<i>Slika 17: Zavarovana območja v LPN Ljubljanski vrh.</i>	23
<i>Slika 18: Čapljica (Ixobrychus minutus) spada med klasifikacijske vrste Natura 2000 območja (SPA) Ljubljansko barje.</i>	23
<i>Slika 19: Ekološko pomembna območja v LPN Jelen.</i>	24
<i>Slika 20: Natura 2000 območja v LPN Jelen.</i>	26
<i>Slika 21: Zavarovana območja v LPN Jelen.</i>	27
<i>Slika 22: Ekološko pomembna območja, Natura 2000 območja in zavarovana območja v LPN Kompas Peskovci.</i>	28
<i>Slika 23: Ekološko pomembna območja v LPN Fazan Beltinci.</i>	30
<i>Slika 24: Natura 2000 območja v LPN Fazan Beltinci.</i>	32
<i>Slika 25: Ekološko pomembna območja v LPN Prodi Razor.</i>	32
<i>Slika 26: Natura 2000 območja v LPN Prodi Razor.</i>	34
<i>Slika 27: Zavarovana območja v LPN Prodi Razor.</i>	34
<i>Slika 28: Ekološko pomembna območja v LPN Triglav Bled.</i>	35
<i>Slika 29: Natura 2000 območja v LPN Triglav Bled.</i>	37
<i>Slika 30: Zavarovana območja v LPN Triglav Bled.</i>	37
<i>Slika 31: Ekološko pomembna območja v LPN Pohorje.</i>	39
<i>Slika 32: Natura 2000 območja v LPN Pohorje.</i>	40
<i>Slika 33: Zavarovana območja v LPN Pohorje.</i>	41
<i>Slika 34: Ekološko pomembna območja v LPN Brdo pri Kranju.</i>	42

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Površina in delež območij Natura 2000 v posameznem LPN-ju.	9
Preglednica 2:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) oz. osrednjega življenjskega območja velikih zveri v posameznem LPN-ju.	9
Preglednica 3:	Površina in delež zavarovanih območij v posameznem LPN-ju.	9
Preglednica 4:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Kozorog Kamnik.	10
Preglednica 5:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Kozorog Kamnik.	11
Preglednica 6:	Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Kozorog Kamnik.	11
Preglednica 7:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Kozorog Kamnik.	12
Preglednica 8:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Snežnik Kočevska Reka.	13
Preglednica 9:	Površina in delež osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Snežnik Kočevska Reka.	13
Preglednica 10:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Snežnik Kočevska Reka.	14
Preglednica 11:	Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Snežnik Kočevska Reka.	15
Preglednica 12:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Medved.	16
Preglednica 13:	Površina osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Medved.	16
Preglednica 14:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Medved.	17
Preglednica 15:	Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Medved.	18
Preglednica 16:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Medved Kočevje.	19
Preglednica 17:	Površina in delež osrednjega življenjskega prostora velikih zveri v LPN Žitna gora.	19
Preglednica 18:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Ljubljanski vrh. ...	20
Preglednica 19:	Površina in delež osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Ljubljanski vrh.	20
Preglednica 20:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Ljubljanski vrh.	21
Preglednica 21:	Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Ljubljanski vrh.	22
Preglednica 22:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Ljubljanski vrh.	23
Preglednica 23:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Jelen.	24
Preglednica 24:	Površina osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Jelen. ...	24
Preglednica 25:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Jelen.	25
Preglednica 26:	Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Jelen.	26
Preglednica 27:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Jelen.	27
Preglednica 28:	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Kompas Peskovci.	28
Preglednica 29:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Kompas Peskovci.	28
Preglednica 30:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Kompas Peskovci.	29
Preglednica 31:	Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Kompas Peskovci.	29
Preglednica 32 :	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Fazan Beltinci.	30
Preglednica 33:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Fazan Beltinci.	31
Preglednica 34:	Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Fazan Beltinci.	31
Preglednica 35 :	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Prodi Razor.	32
Preglednica 36:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Prodi Razor.	33
Preglednica 37:	Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Prodi Razor.	33
Preglednica 38:	Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Prodi Razor.	34
Preglednica 39 :	Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Triglav Bled.	35
Preglednica 40:	Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Triglav Bled.	36

<i>Preglednica 41:</i>	<i>Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Triglav Bled.....</i>	<i>36</i>
<i>Preglednica 42:</i>	<i>Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Triglav Bled. ....</i>	<i>38</i>
<i>Preglednica 43:</i>	<i>Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Pohorje.....</i>	<i>39</i>
<i>Preglednica 44:</i>	<i>Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Pohorje.....</i>	<i>40</i>
<i>Preglednica 45:</i>	<i>Površina in delež območij Natura 2000 (SPA + SPA dodatek) v LPN Pohorje.....</i>	<i>40</i>
<i>Preglednica 46:</i>	<i>Površina in delež zavarovanih območij v LPN Pohorje.....</i>	<i>41</i>
<i>Preglednica 47:</i>	<i>Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Brdo pri Kranju.....</i>	<i>42</i>
<i>Preglednica 48:</i>	<i>Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Brdo pri Kranju.....</i>	<i>42</i>
<i>Preglednica 49:</i>	<i>Rangiranje (v skupine) naravovarstvenega pomena območij LPN-jev (samo tistih v upravljanju ZGS) glede na vključevanje naravovarstveno pomembnih območij in prisotnost za upravljanje s populacijami zanimivih živalskih vrst. ....</i>	<i>45</i>
<i>Preglednica 50:</i>	<i>Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN*, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin**) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajal Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje v obdobju 1997 – 2012. ....</i>	<i>48</i>
<i>Preglednica 51:</i>	<i>Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala Veterinarska fakulteta v obdobju 2010 – 2011. ....</i>	<i>52</i>
<i>Preglednica 52:</i>	<i>Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo v obdobju 1998 – 2012. ....</i>	<i>53</i>
<i>Preglednica 53:</i>	<i>Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire v obdobju 1998 – 2011. ....</i>	<i>56</i>
<i>Preglednica 54:</i>	<i>Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajalo Znanstveno-raziskovalno središče Univerze na Primorskem v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>57</i>
<i>Preglednica 55:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh LPN-jih skupaj v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>64</i>
<i>Preglednica 56:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Sloveniji v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>68</i>
<i>Preglednica 57:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Medved v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>70</i>
<i>Preglednica 58:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Medved v obdobju 2007 – 2011. ....</i>	<i>71</i>
<i>Preglednica 59:</i>	<i>Gostota odvzema srnjadi in jelenjadi v tistih loviščih Kočevsko-Belokranjskega LUO, ki neposredno mejijo na LPN-je v tem območju; obdobje 2009 – 2011. ....</i>	<i>73</i>
<i>Preglednica 60:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Kočevsko-Belokranjskem LUO v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>75</i>
<i>Preglednica 61:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Žitna gora v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>76</i>
<i>Preglednica 62:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Žitna gora v obdobju 2007 – 2011. ....</i>	<i>76</i>
<i>Preglednica 63:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>80</i>
<i>Preglednica 64:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2007 – 2011. ....</i>	<i>80</i>
<i>Preglednica 65:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Jelen v obdobju 2009 – 2011. ....</i>	<i>82</i>
<i>Preglednica 66:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Jelen v obdobju 2007 – 2011. ....</i>	<i>82</i>

<i>Preglednica 67:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Notranjskem LUO v obdobju 2009 – 2011.</i>	83
<i>Preglednica 68:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Ljubljanski vrh v obdobju 2009 – 2011.</i>	84
<i>Preglednica 69:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Ljubljanski vrh v obdobju 2007 – 2011.</i>	85
<i>Preglednica 70:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Triglav Bled v obdobju 2009 – 2011.</i>	86
<i>Preglednica 71:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Triglav Bled v obdobju 2007 – 2011.</i>	87
<i>Preglednica 72:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Triglavskem LUO v obdobju 2009 – 2011.</i>	89
<i>Preglednica 73:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Prodi Razor v obdobju 2009 – 2011.</i>	90
<i>Preglednica 74:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Prodi Razor v obdobju 2007 – 2011.</i>	90
<i>Preglednica 75:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Kozorog Kamnik v obdobju 2009 – 2011.</i>	91
<i>Preglednica 76:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Kozorog Kamnik v obdobju 2007 – 2011.</i>	92
<i>Preglednica 77:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Gorenjskem LUO v obdobju 2009 – 2011.</i>	93
<i>Preglednica 78:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Pohorje v obdobju 2009 – 2011.</i>	94
<i>Preglednica 79:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Pohorje v obdobju 2007 – 2011.</i>	95
<i>Preglednica 80:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Pohorskem LUO v obdobju 2009 – 2011.</i>	96
<i>Preglednica 81:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Kompas Peskovci v obdobju 2009 – 2011.</i>	97
<i>Preglednica 82:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Kompas Peskovci v obdobju 2007 – 2011.</i>	98
<i>Preglednica 83:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Pomurskem LUO v obdobju 2009 – 2011.</i>	98
<i>Preglednica 84:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Fazan Beltinci v obdobju 2009 – 2011.</i>	99
<i>Preglednica 85:</i>	<i>Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Fazan Beltinci v obdobju 2007 – 2011.</i>	100
<i>Preglednica 86:</i>	<i>Skupni podatki o izvedenih ukrepih za izboljšanje življenjskega okolja divjadi v vseh LPN-jih (brez LPN Brdo pri Kranju) v obdobju 2007 – 2011.</i>	104
<i>Preglednica 87:</i>	<i>Seznam evropskih držav (za katere smo dobili kakovostne povratne informacije), v katerih LPN-jem podobnih lovišč ne poznajo.</i>	106
<i>Preglednica 88:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč v Srbiji.</i>	108
<i>Preglednica 89:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Češkem.</i>	108
<i>Preglednica 90:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Švedskem.</i>	110
<i>Preglednica 91:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč v Franciji.</i>	110
<i>Preglednica 92:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Portugalskem.</i>	111
<i>Preglednica 93:</i>	<i>Pregled LPN-jem podobnih lovišč v Španiji.</i>	111
<i>Preglednica 94:</i>	<i>Pregled raziskovalno-izobraževalnih lovišč, ki so v Evropi v upravljanju raziskovalnih in/ali izobraževalnih inštitucij.</i>	112

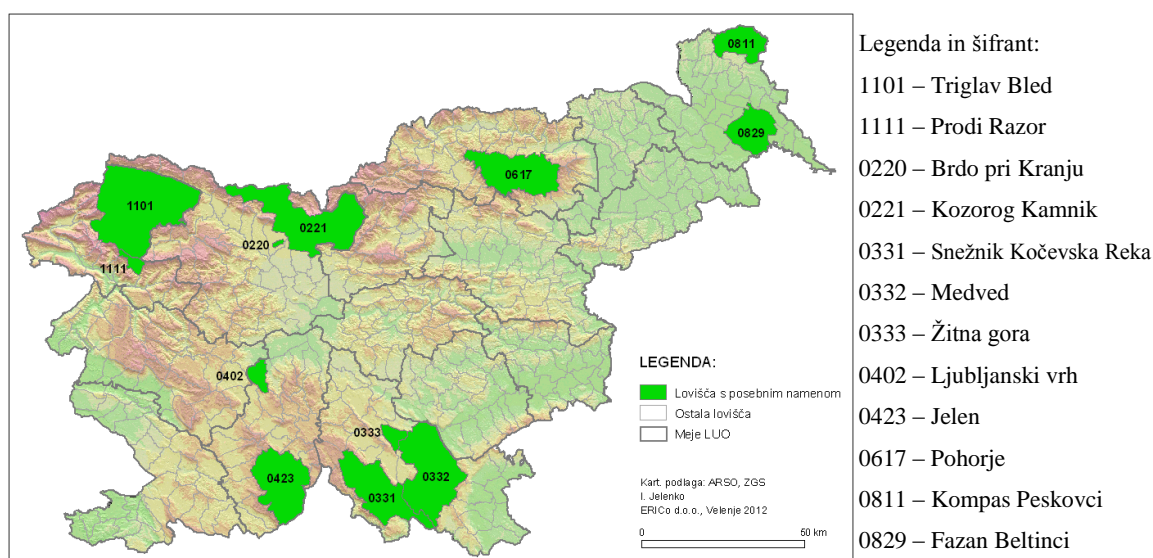

1 UVOD

Lovišča s posebnim namenom (v nadaljevanju **LPN**) je ustanovila *Vlada Republike Slovenije* na podlagi 7. člena *Zakona o divjadi in lovstvu* (Ur. l. RS, št. 16/2004, 120/2006; Odl.US:U-I-98/04, št. 17/2008; v nadaljevanju: *ZDLov-I*). V 1. in 2. točki tega člena sta opredeljena okvirni namen in območja ustanovitve LPN, in sicer: **(i) namen opravljanja posebnih nalog s področja ohranjanja in usmerjanja razvoja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja; (ii) oblikujejo se v najbolj ohranjenih in značilnih naravnih okoljih Republike Slovenije**, pri čemer se smiselno upoštevajo tudi merila, ki določajo prostorski okvir ustanovitve lovskoupravljaljskih območij (LUO) in nedeljivosti populacij živalskih vrst z največjo velikostjo življenjskega okolja oziroma z največjimi vplivi na okolje (1. in 2. točka 6. člena *ZDLov-I*; Ur. l. RS, št. 16/2004 in kasnejši).

V Republiki Sloveniji je bilo ustanovljenih in trenutno deluje 12 lovišč s posebnim namenom. **LPN Brdo pri Kranju**, s katerim upravlja *Javni gospodarski zavod Protokolarne storitve Republike Slovenije*, je bilo ustanovljeno z *Uredbo o ustanovitvi lovišča s posebnim namenom Brdo pri Kranju* (Ur. l. RS., št. 114/2004). Za ta LPN so značilne specifične posebne naloge, ki so določene v 3. členu navedene *Uredbe*, in sicer naloge za: (i) smotrno in gospodarno rabo protokolarnih in reprezentančnih objektov; (ii) vzdrževanje lovišča tako, da sooblikuje funkcionalno in estetsko celoto protokolarnega objekta; (iii) ugotavljanje, oblikovanje in vzdrževanje habitatov za izbrane prostoživeče živalske vrste; (iv) predstavljanje teh habitatov zainteresirani javnosti v okviru pravil rabe protokolarnega objekta. Za LPN Brdo pri Kranju sta značilna tudi posebna režima upravljanja v lovišču (5. člen), in sicer: (i) zagotavljanje ohranjanja genske raznovrstnosti populacij divjadi v LPN z doseljevanjem osebkov teh vrst in gospodarjenje z divjadjo v LPN v skladu z gospodarjenjem z gozdovi s posebnim namenom na območju Brda; (ii) zaradi omejitev in prilagoditev pri upravljanju in rabi protokolarnih objektov in prostora mora biti lovišče ograjeno, tako da je onemogočeno prosto prehajanje divjadi, zaradi česar se dolgoročno in letno načrtovanje z LPN v načrtih LUO prikazuje ločeno. **Zaradi naštetih specifičnosti ciljev in upravljanja z LPN Brdo pri Kranju le-to ni predmet pričujoče ekspertize in ga v nadaljevanju tudi ne obravnavamo z enako pozornostjo kot ostale LPN-je.**

Ostalih 11 LPN (Triglav Bled, Kozorog Kamnik, Pohorje, Fazan Beltinci, Kompas Peskovci, Prodi Razor, Jelen, Medved, Snežnik Kočevska Reka, Žitna gora in Ljubljanski vrh) je bilo ustanovljenih z Uredbo o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, 117/2004). Medtem ko je **upravljavac LPN Triglav Bled javni zavod Triglavski narodni park, je upravljavac ostalih LPN Zavod za gozdove Slovenije (ZGS). Geografski položaj LPN v Sloveniji je prikazan na *sliki 1*.**

Slika 1: Geografski prikaz lege LPN v Sloveniji (vir podatkovnih baz: ARSO – <http://gis.arso.gov.si>; meje lovišč – ZGS; kartografija: I. Jelenko).

Posebne naloge LPN, ki jih izvaja upravljavac, so določene v 3. členu Uredbe:

- ohranjanje celovitosti in pestrosti lovišč ter biotske raznovrstnosti v njih;
- ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi, upoštevanje naravno populacijsko dinamiko;
- ohranjanje življenjskega okolja divjadi v ugodnem stanju ter izboljševanje življenjskega okolja na tistih delih, na katerih je stanje manj ugodno, z nadaljnjim izvajanjem ustreznih ukrepov;
- skrb za ohranjanje in doseganje ugodnega stanja ogroženih in zavarovanih živalskih vrst ter njihovih življenjskih prostorov, zlasti tistih, za katere je iz predpisov s področja ohranjanja narave razvidno, da se najpomembnejša območja za njihovo ohranitev nahajajo znotraj posameznih lovišč;
- seznanjanje/informiranje javnosti o življenju divjadi in značilnostih narave v loviščih;
- neposredni nadzor v naravi v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

LPN se financirajo skladno s predpisi, ki določajo financiranje LPN (8. člen *Uredbe*; Ur. l. RS, 117/2004). Tako 23. člen *ZDLov-1* določa, da se naloge, **ki jih opravljajo upravljalci v LPN, financirajo iz proračuna Republike Slovenije, iz dohodka od divjadi ter iz dohodka od poslovanja LPN** (Ur. l. RS, št. 16/2004). Pri tem velja izpostaviti, da se v praksi LPN-ji vseskozi financirajo zlasti iz prihodka od divjadi in poslovanja, kar znatno omejuje nabor njihovih aktivnosti.

Konkretne naloge s področja trajnostnega gospodarjenja z divjadjo, ki jih pod pogoji javne službe enako kot upravljalci z drugimi lovišči upravljajo tudi upravljalci LPN, so določene v 1. točki 21. člena *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004):

1. izvajanje načrtovanih ukrepov za varstvo divjadi in življenjskega okolja ter ukrepov za ohranjanje in izboljševanje življenjskih razmer za divjad;
2. izvajanje odstrela bolne ali poškodovane divjadi;
3. sodelovanje pri izvajanju ukrepov preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in dostavljanje poginule divjadi v veterinarski pregled;
4. vodenje predpisanih evidenc o uplenjeni in najdeni poginuli divjadi;
5. zbiranje podatkov o divjadi in njenih odnosih z življenjskim okoljem (monitoring);
6. izvajanje načrtovanih ukrepov za preprečevanje škode od divjadi in na divjadi;
7. ocenjevanje škod od divjadi in na divjadi;
8. zagotavljanje povračila škod od divjadi lastnikom ali uporabnikom zemljišč;
9. skrb za usposabljanje lovcev;
10. komuniciranje z lastniki zemljišč in javnostjo;
11. izvajanje nadzornih nalog, ki jih opravlja lovsko čuvajska služba;
12. sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom;
13. izvajanje praktičnega dela lovskega izpita, kadar je to potrebno;
14. izvajanje ukrepov za izboljšanje življenjskih razmer vseh vrst ptic in sesalcev v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave;
15. poseganje v populacije prosto živečih vrst ptic in sesalcev v skladu s predpisi s področja varstva zavarovanih vrst in na način lova, ki ga določa ta zakon.

Upravljalci lovišč (tudi LPN) izvajajo **nalogi sodelovanja pri izvajanju ukrepov preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in dostavljanje poginule divjadi v veterinarski pregled (naloge 3) in sodelovanja pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom (naloge 12) kot javno pooblastilo** (22. člen *ZDLov-1*).

Poleg naštetih nalog, ki jih izvajajo tudi upravljavci ostalih lovišč, upravljavci z LPN opravljajo pod pogoji javne službe še naslednje naloge (2. točka 21. člena ZDLov-1):

1. podajanje predlogov in sodelovanje pri izpopolnjevanju novih metod monitoringa in oblikovanju načinov sonaravnega upravljanja z divjadjo;
2. zagotavljanje praktičnega usposabljanja s področja upravljanja divjadi in lovstva;
3. ponovno naseljevanje iztrebljenih ter dodajanje redkih in ogroženih avtohtonih vrst divjadi ter vzpostavljanje primernega življenjskega okolja zanje;
4. sodelovanje pri podajanju predlogov raziskovalnih nalog in znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom;
5. sodelovanje pri izdelavi strokovnih podlag za oblikovanje zavarovanih območij;
6. druge naloge s področja varstva narave, ki jih določi Vlada v skladu z zakonom.

Z namenom ovrednotenja pomena obstoja in delovanja LPN za Republiko Slovenijo je *Ministrstvo za kmetijstvo in okolje* v letu 2012 pristopilo k izdelavi ***Strokovnega mnenja o upravičenosti delovanja lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji*** (naročilnica št. 317/12, z dne 28. 8. 2012, prejeta dne 11. 9. 2012), ki naj bi ga izdelala **neodvisna ekspertna skupina raziskovalcev oz. predstavnikov iz akademske in znanstvene sfere**, ki poznajo problematiko upravljanja z divjadjo v Sloveniji, vključno s problematiko, izzivi, prednostmi in morebitnimi slabostmi upravljanja v LPN-jih. Kot izdelovalec ekspertize je bil izbran *ERICO Velenje, Inštitut za ekološke raziskave d.o.o.*; le-ta je naknadno v soglasju z naročnikom v projektno skupino vključil tudi dva zunanja sodelavca (doc. dr. Klemen Jerina, BF – Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire; prof. dr. Ivan Kos – BF, Oddelek za biologijo), ki sta prek svojega poznavanja sistema upravljanja z divjadjo v Sloveniji in izkušenj s predhodnim sodelovanjem z LPN-ji doprinesla k celovitemu, interdisciplinarnemu strokovnemu mnenju.

Pričujoče strokovno mnenje temelji na evalvaciji doseganja ciljev in nalog, ki naj bi jih uresničevali LPN-ji, in sicer ločeno za vsak posamezen LPN. Za ovrednotenje obstoječega stanja smo oblikovali nabor kazalnikov, pridobili potrebne vhodne podatke in naredili analizo posameznih kazalnikov na nivoju lovišč. **Ekspertiza o upravičenosti in pomenu delovanja LPN-jev torej temelji na vrednotenju izbranih kazalnikov (glej nadaljevanje), v zaključnem delu pa so vključena tudi nekatera vprašanja in dileme, ki se odpirajo pri sedANJI ureditvi sistema upravljanja z LPN-ji, in ki kažejo na smiselnost/potrebnoost nekaterih sprememb v prihodnje.**

2 ANALIZA STANJA IN KAZALNIKOV LPN DANES

2.1 GEOGRAFSKA UMESTITEV LPN V SLOVENIJI

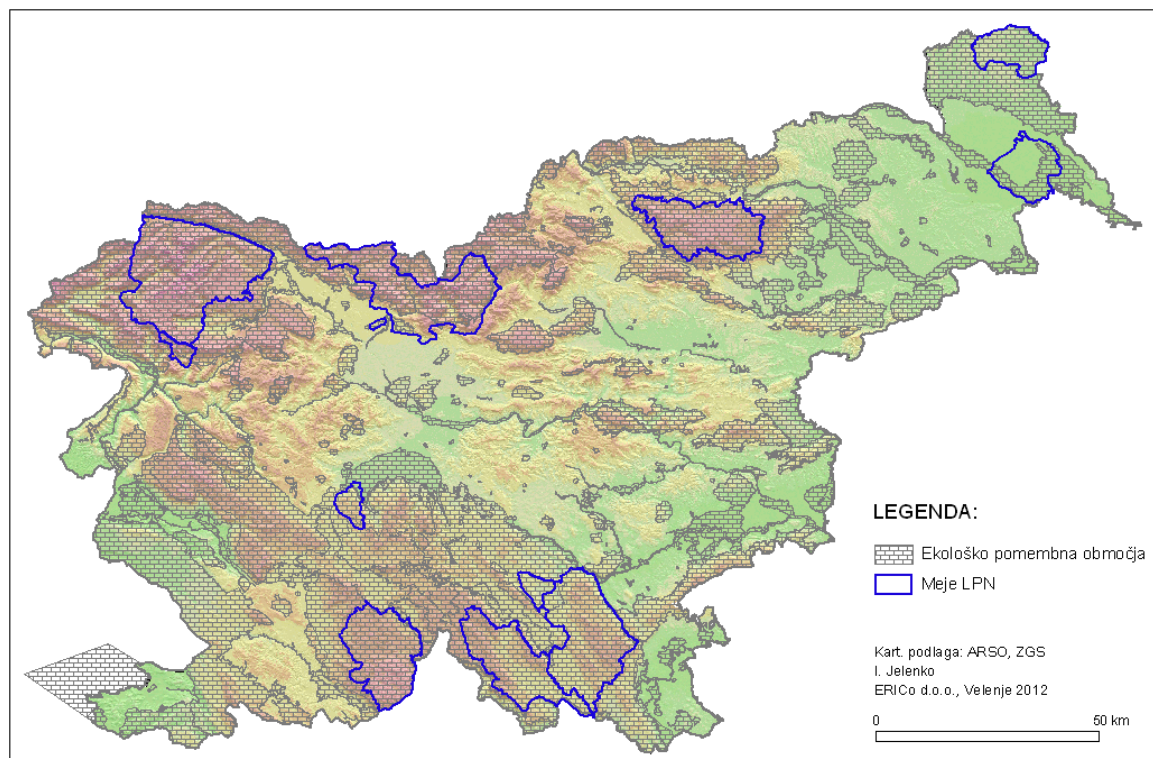
2.1.1 Sovpadanje položaja LPN z najbolj ohranjenimi in značilnimi naravnimi okolji Republike Slovenije (kazalnik 1)

Skladno s 7. členom *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004) naj bi se LPN **oblikovala v najbolj ohranjenih in značilnih naravnih okoljih Republike Slovenije**. Tako naj bi lovišča s posebnim namenom že *a priori* doprinesla k varstvu narave in ohranitve redkih ter ogroženih živalskih vrst; istočasno najbolj ohranjena in značilna naravna okolja omogočajo doseganje vseh ciljev in namenov, ki jih LPN-ji imajo. Zaradi tega smo kot **prvi kazalnik za ovrednotenje pomena posameznih LPN-jev izbrali sovpadanje njihovih površin z najbolj ohranjenimi, tj. naravovarstveno pomembnimi območji Slovenije**. V nadaljevanju prikazujemo površine in deleže površin posameznih že razglašanih naravovarstveno pomembnih območij (območja Natura 2000 – SPA, SCI; ekološko pomembna območja – EPO; zavarovana območja, tj. narodni, regijski in krajinski parki ter naravni rezervati) in podrobnejšo opredelitev (npr. prisotne rastlinske in živalske vrste, katerih varovanje je v interesu EU; klasifikacijske vrste) naravovarstveno pomembnih območij znotraj posameznih LPN-jev.

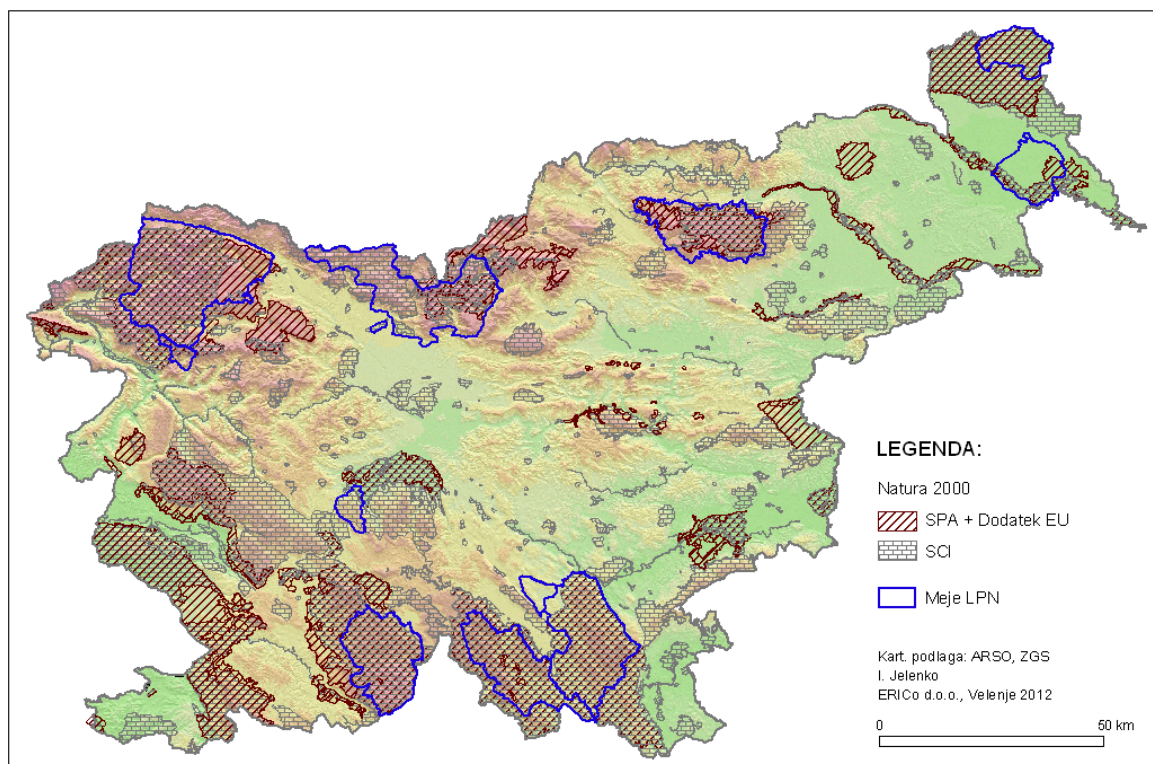
Kazalnik sovpadanja površin LPN-jev z najbolj ohranjenimi (naravovarstveno pomembnimi) območji Slovenije je pomemben, saj **kaže na naravovarstveni potencial posameznih LPN-jev**; iz tega kazalnika je namreč jasno razvidno, katere LPN-je je izjemno smiselno oz. nujno ohraniti za doseganje najpomembnejših posebnih nalog LPN, določenih v 3. členu *Uredbe o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji* (Ur. l. RS, 117/2004), ki se nanašajo na ohranjanje biotske pestrosti, ohranjanje življenjskega okolja divjadi in na skrb za ohranjanje in doseganje ugodnega stanja ogroženih in zavarovanih živalskih vrst ter njihovih življenjskih prostorov. **Seveda pa (ne)sovpadanje površin LPN-jev z naravovarstveno pomembnimi območji ni najpomembnejši kriterij za ovrednotenje njihovega pomena**. Tudi tisti LPN-ji, ki z delom površine ali morda v celoti ležijo izven teh območij so lahko velikega pomena za Republiko Slovenijo, seveda pa morajo biti v njih močno poudarjene (in tudi realizirane) številne druge naloge in cilji; nasprotno zgolj ujemanje površin LPN-jev z ohranjenimi in značilnimi naravnimi okolje Republike Slovenije še ne pomeni *a priori*, da v teh loviščih ne bi bile želene ali celo potrebne kakšne spremembe.

Za celostno razumevanje potencialnega pomena posameznih LPN v prizmi izvrševanja varstvenih ciljev v naravovarstveno pomembnih območjih je potrebno upoštevati, da so **bila ta območja izločena zaradi različnih varstvenih priorit, katerih uresničevanje ni nujno odvisno tudi od statusa lovišča (LPN oz. LD)**. Zbirna kategorija *Ekološko pomembna območja (EPO)* tako, npr., združuje površine, ki so bile izločene, ker so osrednji življenjski prostor velikih zveri, kjer lahko status lovišča (LD oz. LPN) ključno vpliva na uspeh varstva; vendar ta kategorija (EPO) vsebuje tudi površine, ki so bile izločene zaradi povsem drugih namenov, npr. prisotnosti in ohranitve redkih obrečnih vegetacijskih tipov, kjer status lovišča verjetno ne more pomembno vplivati na kakovost in uspeh varstva. *Zavarovana območja*, tj. narodni, krajinski in regijski parki ter naravni rezervati, v osnovi niso bila zavarovana z namenom varstva vrst, na katere status lovišča neposredno vpliva. Podobno kategorija *Natura 2000* vsebuje površine, ki so bile izločene po ptičji in habitatni direktivi za mnoge vrste habitatnih tipov, rastlinskih in živalskih vrst; status lovišča tudi v tem primeru za mnoge izločene površine neposredno ne vpliva na zmožnost doseganja varstvenih ciljev.

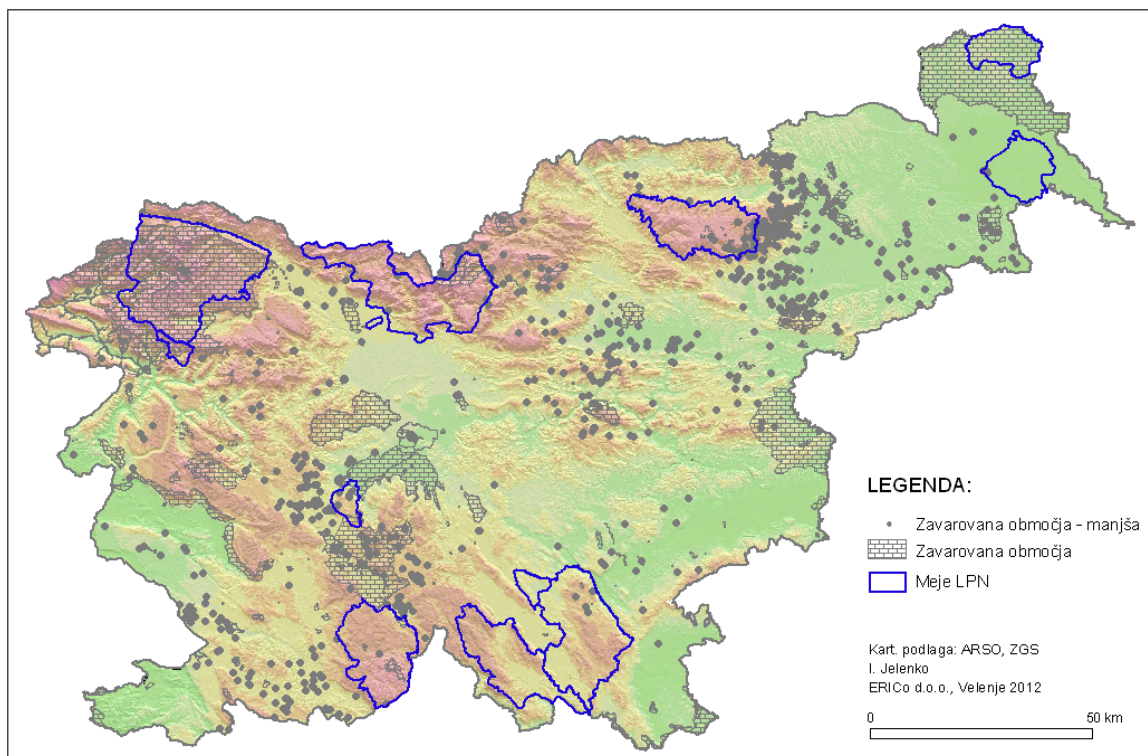
Ne glede na to v nadaljevanju za vsak LPN podajamo, kolik delež posameznih naravovarstveno pomembnih območij ga prekriva (preglednice 1 – 3); ti **deleži namreč nakazujejo na naravovarstven potencial območij, ki bi ga v splošnem lahko (so)aktiviral tudi obstoj LPN ob primerni razširitvi njihovih osnovnih dejavnosti** (npr. vzgoja in izobraževanje zainteresirane javnosti na področju biologije divjadi, upravljanja s populacijami in lovstva; predstavitev najbolj tipičnih območij Slovenije, živalskih vrst in upravljanja z njimi ter njihovimi habitatni zainteresirani strokovni in znanstveni javnosti iz tujine, tj. promocija naravovarstvenih rezultatov in dosežkov Slovenije na področju lovstva; organizacija sodobnega ekoturizma, ki ne bi bil moteč z vidika varstva vrst in njihovega življenjskega okolja), seveda pa tudi ob ustrezno usposobljenemu kadru in pridobljenemu novemu znanju. **Z namenom prikaza neposrednega pomena samih LPN-jev za aktivno varstvo tistih živalskih vrst, na katere ima upravljanje s populacijami divjadi najmočnejši vpliv, pa smo za vsak LPN prikazali tudi podatke o prisotnosti ogroženih živalskih vrst** (preglednica 49), katerih ohranjanje je lahko neposredno povezano z dejavnostjo lovstva oziroma statusom lovišč že ob sedanjem naboru aktivnosti LPN (npr. velike zveri, ujede, koconoge kure).

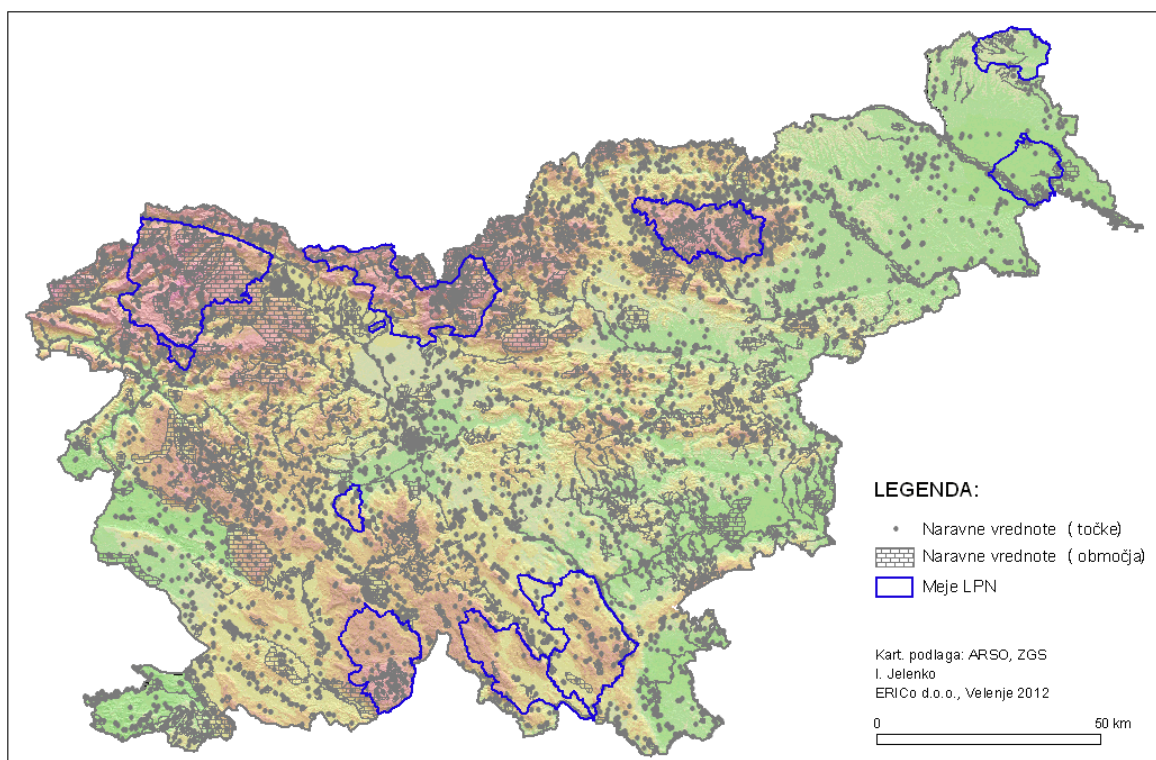
Slika 2: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje ekološko pomembnih območij (vir podatkovnih baz: ARSO – <http://gis.arso.gov.si>; ZGS – meje lovišč; kartografija: I. Jelenko; našeti viri veljajo za vse karte, prikazane v tem poglavju).

Slika 3: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje območij Natura 2000.

Slika 4: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje zavarovanih območij (narodni, regijski in krajinski parki ter naravni rezervati).

Slika 5: Geografski položaj LPN-jev v Sloveniji in vključevanje naravnih vrednot.

Preglednica 1: Površina in delež območij Natura 2000 v posameznem LPN-ju (vir podatkov: ARSO).

Šifra LPN	Ime LPN	POVRŠINA (ha)			Natura 2000					
		Lovna	Nelovna	Skupaj	SPA (ha)	%	SPA +EU (ha)	%	SCI (ha)	%
0220	LPN BRDO pri KRANJU	446	26	472	0	0,0	0	0,0	463	98,0
0221	LPN KOZOROG KAMNIK	42.155	544	42.699	8.329	19,5	29	0,1	28.858	67,6
0331	LPN SNEŽNIK KOČEVSKA REKA	26.918	223	27.141	26.372	97,2	653	2,4	27.025	99,6
0332	LPN MEDVED	37.672	251	37.923	35.503	93,6	2	0,0	35.519	93,7
0333	LPN ŽITNA GORA	3.436	37	3.473	0	0,0	0	0,0	0	0,0
0402	LPN LJUBLJANSKI VRH	4.082	56	4.138	384	9,3	0	0,0	3.609	87,2
0423	LPN JELEN	27.656	88	27.744	27.077	97,6	213	0,8	27.078	97,6
0811	LPN KOMPAS PESKOVCI	12.070	468	12.538	12.536	100,0	0	0,0	12.536	100,0
0829	LPN FAZAN BELTINCI	14.005	1.163	15.168	5.627	37,1	97	0,6	3.486	23,0
1101	LPN TRIGLAV BLED	33.179	25.110	58.289	55.225	94,7	0	0,0	43.974	75,4
1111	LPN PRODI RAZOR	2.531	6	2.537	1.363	53,7	0	0,0	1.406	55,4
0617	LPN POHORJE	27.297	216	27.513	16.027	58,3	1.975	7,2	16.848	61,2

Preglednica 2: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) oz. osrednjega življenjskega območja velikih zveri v posameznem LPN-ju (vir podatkov: ARSO, <http://gis.arso.gov.si>).

Šifra LPN	Ime LPN	POVRŠINA (ha)			Ekološko pomembna območja			
		Lovna	Nelovna	Skupaj	EPO (ha)	%	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri (ha)	%
0220	LPN BRDO pri KRANJU	446	26	472	472	100,0	0	0,0
0221	LPN KOZOROG KAMNIK	42.155	544	42.699	35.437	83,0	0	0,0
0331	LPN SNEŽNIK KOČEVSKA REKA	26.918	223	27.141	27.024	99,6	27.113	99,9
0332	LPN MEDVED	37.672	251	37.923	35.829	94,5	37.853	99,8
0333	LPN ŽITNA GORA	3.436	37	3.473	0	0,0	3.473	100,0
0402	LPN LJUBLJANSKI VRH	4.082	56	4.138	3.650	88,2	3.646	88,1
0423	LPN JELEN	27.656	88	27.744	27.537	99,3	27.766	100,0
0811	LPN KOMPAS PESKOVCI	12.070	468	12.538	12.536	100,0	0	0,0
0829	LPN FAZAN BELTINCI	14.005	1.163	15.168	6.906	45,5	0	0,0
1101	LPN TRIGLAV BLED	33.179	25.110	58.289	57.261	98,2	0	0,0
1111	LPN PRODI RAZOR	2.531	6	2.537	1.887	74,4	0	0,0
0617	LPN POHORJE	27.297	216	27.513	27.510	100,0	0	0,0

Preglednica 3: Površina in delež zavarovanih območij v posameznem LPN-ju (vir podatkov: ARSO).

Šifra LPN	Ime LPN	POVRŠINA (ha)			Zavarovana območja	
		Lovna	Nelovna	Skupaj	ha	%
0220	LPN BRDO pri KRANJU	446	26	472	0	0,0
0221	LPN KOZOROG KAMNIK	42.155	544	42.699	3.270	7,7
0331	LPN SNEŽNIK KOČEVSKA REKA	26.918	223	27.141	0	0,0
0332	LPN MEDVED	37.672	251	37.923	70	0,2
0333	LPN ŽITNA GORA	3.436	37	3.473	0	0,0
0402	LPN LJUBLJANSKI VRH	4.082	56	4.138	924	22,3
0423	LPN JELEN	27.656	88	27.744	6.639	23,9
0811	LPN KOMPAS PESKOVCI	12.070	468	12.538	12.536	100,0
0829	LPN FAZAN BELTINCI	14.005	1.163	15.168	0	0,0
1101	LPN TRIGLAV BLED	33.179	25.110	58.289	54.799	94,0
1111	LPN PRODI RAZOR	2.531	6	2.537	1.539	60,7
0617	LPN POHORJE	27.297	216	27.513	157	0,6

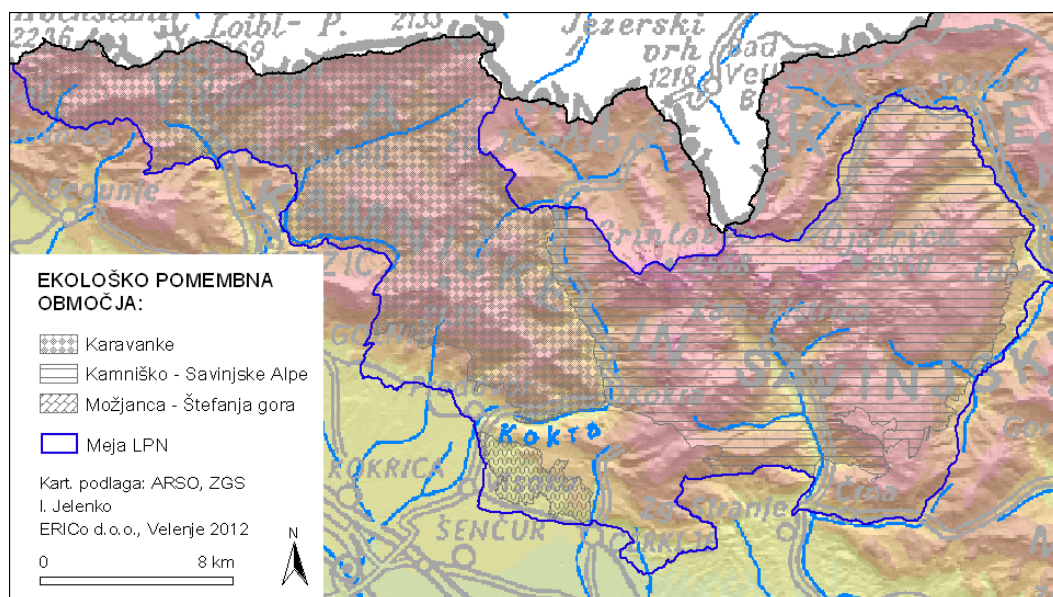
2.1.1.1 LPN Kozorog Kamnik

- Ekološko pomembna območja v LPN Kozorog Kamnik

83 % (35.437 ha) območja LPN Kozorog Kamnik sovpada z ekološko pomembnimi območji, in sicer: Karavanke (38 %), Kamniško Savinjske Alpe (43 %) in Možjanca-Štefanja gora (2 %) (preglednica 4, slika 6).

Preglednica 4: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Kozorog Kamnik (vir podatkov: ARSO, <http://gis.arso.gov.si> – velja za vse preglednice v tem poglavju).

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	35.437	83,0	/
1	Karavanke	16.268	38,1	21300
2	Kamniško Savinjske Alpe	18.313	42,9	11300
3	Možjanca – Štefanja gora	856	2,0	25200

Slika 6: Ekološko pomembna območja v LPN Kozorog Kamnik.

- Območja Natura 2000 v LPN Kozorog Kamnik

68 % (28.858 ha) območja LPN Kozorog Kamnik sovpada z Natura SCI območji (Karavanke – 65 %, Kamniško Savinjske Alpe – 41 % in Gozd Olševke-Adergas – 3 %), 19,5 % (8.329 ha) pa z Natura SPA območjem Kamniško Savinjske Alpe (preglednici 5, in 6, slika 7). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami divjadi najbolj zanimive vrste so posebej označene v preglednicah 5 in 6.

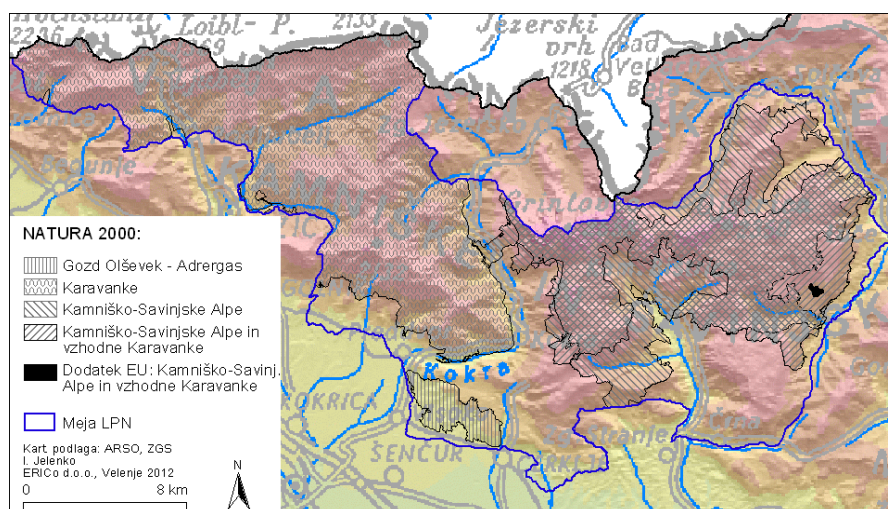
Preglednica 5: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Kozorog Kamnik.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. Številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU
	Skupaj	28.858	67,6	/	/
1	Karavanke	16.122	37,8	SI3000285	Opredeljeni le habitatni tipi.
2	Kamniško – Savinjske Alpe	11.904	27,9	SI3000264	Bertolonijeva orlica (<i>Aquilegia bertolonii</i>) Zoisova zvončica (<i>Campanula zoysii</i>) močvirski meček (<i>Gladiolus palustris</i>) lepi čeveljci (<i>Cypripedium calceolus</i>) navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i> *) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *)
3	Gozd Olševek	833	2,0	SI3000101	veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 6: Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Kozorog Kamnik.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. Številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	8.329 + 29	19,5	/	/
1	Kamniško – Savinjske Alpe in vzhodne Karavanke	8.329 + 29	19,5	SI5000024	belka (<i>Lagopus mutus helveticus</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) kocinogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) rušavec (<i>Tetrao tetrix</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in vsaj obstoječih ekoloških značilnosti gozdov, travišč in skalnih habitatov; - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti na vznemirjanje občutljivih vrst.			

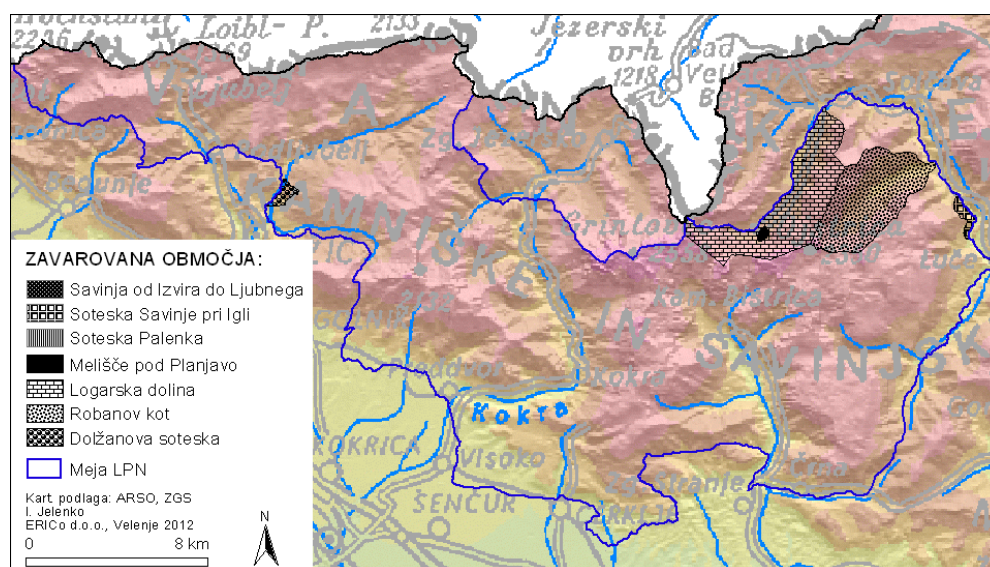
Slika 7: Natura 2000 območja v LPN Kozorog Kamnik.

- Zavarovana območja v LPN Kozorog Kamnik

V LPN Kozorog pokrivajo zavarovana območja 7,7 % površine (3.270 ha); najbolj obsežna sta krajinska parka Logarska dolina in Robanov kot (preglednica 7, slika 8). Poleg navedenih velja omeniti še, da se na delu LPN Kozorog Kamnik nahaja tudi regijski park Kamniško-Savinjske Alpe (v ustanavljanju).

Preglednica 7: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Kozorog Kamnik.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	3.270	7,7	/	/
1	Logarska dolina	1.673	3,9	2	krajinski park
2	Melišče pod Planjavo	23	<0,01	4	naravni rezervat
3	Dolžanova soteska	72	<0,01	938	naravni spomenik
4	Soteska Palenka	0,8	<0,01	14	naravni spomenik
5	Robanov kot	1.447	3,4	1	krajinski park
6	Soteska Savinje pri Igli	77	<0,01	13	naravni spomenik

Slika 8: Zavarovana območja v LPN Kozorog Kamnik.

2.1.1.2 LPN Snežnik Kočevska Reka

- Ekološko pomembna območja v LPN Snežnik Kočevska Reka

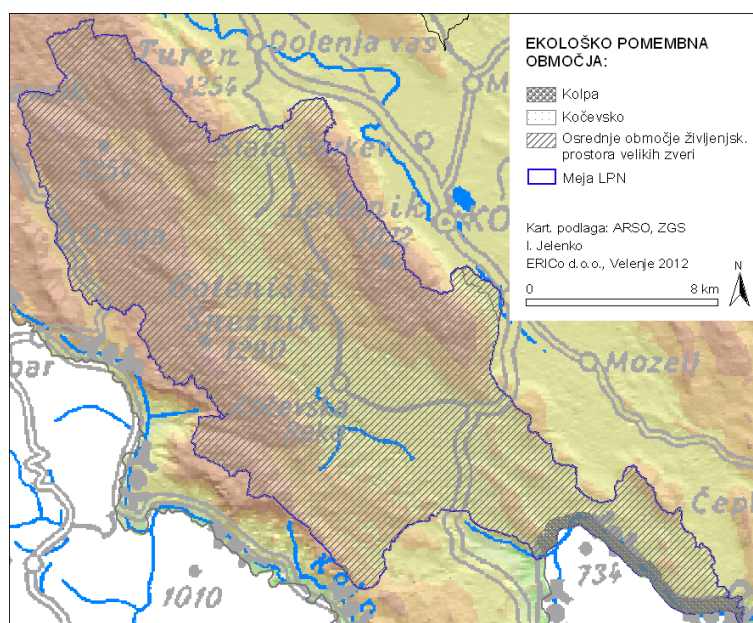
Skoraj celotno območje LPN Snežnik Kočevska Reka sovпада z ekološko pomembnimi območji (99,5 %), in sicer z ekološko pomembnima območjema Kočevsko in Kolpa (preglednica 8, slika 9). Območje LPN Snežnik Kočevska Reka v celoti sovпада tudi z osrednjim območjem življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 9).

Preglednica 8: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Snežnik Kočevska Reka.

EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
Skupaj	27.024	99,6	/
1 Kočevsko	26.458	97,5	31100
2 Kolpa	565	2,0	64700

Preglednica 9: Površina in delež osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Snežnik Kočevska Reka.

	Površina (ha)	Delež v LPN (%)
Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	27.113	99,9

Slika 9: Ekološko pomembna območja v LPN Snežnik Kočevska Reka.

Slika 10: LPN Snežnik Kočevska Reka predstavlja izjemno pomemben življenjski prostor za velike zveri, vključno z volkom (*Canis lupus*) (foto: <http://www.habitatadvocate.com.au/?tag=gray-wolf>).

• Območja Natura 2000 v LPN Snežnik Kočevska Reka

Območje LPN Snežnik Kočevska Reka skoraj v celoti sovпада z Natura 2000 SCI območjem Kočevsko (99,6 %) in Natura SPA območjem Kočevsko Kolpa (99,4 %) (preglednice 10 in 11, slika 11). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami divjadi najbolj zanimive vrste so posebej označene v preglednicah 10 in 11.

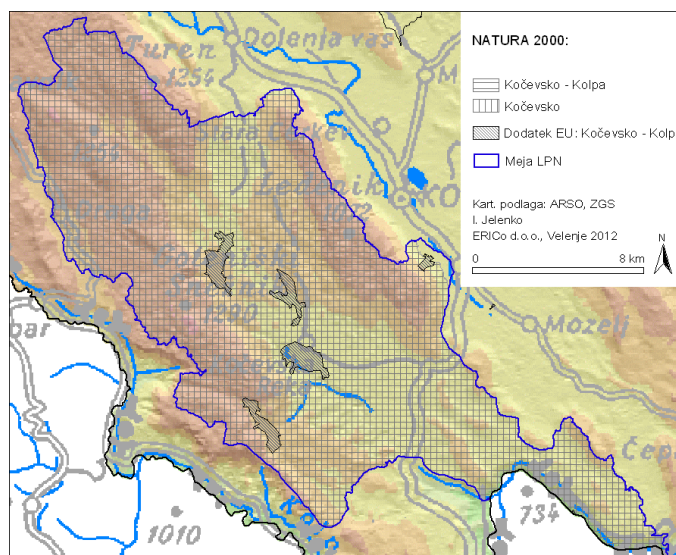
Preglednica 10: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Snežnik Kočevska Reka.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljavskih ukrepov)
	Skupaj	27.025	99,6	/	/
1	Kočevsko	26.372	97,2	SI3000263	keslerjev globoček (<i>Gobio kessleri</i>) človeška ribica (<i>Proteus anguinus*</i>) navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium*</i>) drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>) upiravec (<i>Zingel streber</i>) platnica (<i>Rutilus pigus</i>) pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) zvezdogled (<i>Gobio uranoscopus</i>) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina*</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) kapelj (<i>Cottus gobio</i>) nežica (<i>Cobitis taenia</i>) velika nežica (<i>Cobitis elongata</i>) pegunica (<i>Chalcalburnus chalcoides</i>) veliki frifotavček (<i>Leptidea morsei</i>) pohra (<i>Barbus meridionalis</i>) sulec (<i>Hucho hucho</i>) Scopolijev repnjak (<i>Arabis scopoliana</i>) veliki navadni netopir (<i>Myotis bechsteini</i>) vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>) širokouhi/mulasti netopir (<i>Barbastella barbastellus</i>) mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) južni podkovnjak (<i>Rhinolophus euryale</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) navadni škržek (<i>Unio crassus</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) veliki podkovnjak (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) navadna obročnica (<i>Adenophora lilifolia</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos*</i>) brazdar (<i>Rhysodes sulcatus</i>) veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>) rogač (<i>Lucanus cervus</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) volk (<i>Canis lupus*</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 11: Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Snežnik Kočevska Reka.

Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. Številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
Skupaj	26.372 + 653	97,2 + 2,4	/	/
1 Kočevsko – Kolpa	26.347 + 653	97,2 + 2,4	SI5000013	belohrbti detel (<i>Dendrocopos leucotos</i>) belorepec (<i>Haliaeetus albicilla</i>) belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) kozača (<i>Strix uralensis</i>) mali muhar (<i>Ficedula parva</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>) pivka (<i>Picus canus</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) srednji detel (<i>Dendrocopos medius</i>) sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) velika uharica (<i>Bubo bubo</i>) vijeglavka (<i>Jynx torquilla</i>) vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)
Varstveni cilji:		- ohranitev obstoječega obsega in obstoječih ekoloških značilnosti gozdov, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti na vznemirjanje občutljivih vrst.		

Slika 11: Natura 2000 območja v LPN Snežnik Kočevska Reka.

- Zavarovana območja v LPN Snežnik Kočevska Reka

Na območju LPN Snežnik Kočevska Reka leži del pragozdnega rezervata Krokari, ki sodi med naravne spomenike Slovenije, njegova celotna površina (del le-te je tudi na območju lovišča Osilnica) pa znaša 74,49 ha (Ur. l. RS, št. 88/2005 in kasnejši).

2.1.1.3 LPN Medved

- Ekološko pomembna območja v LPN Medved

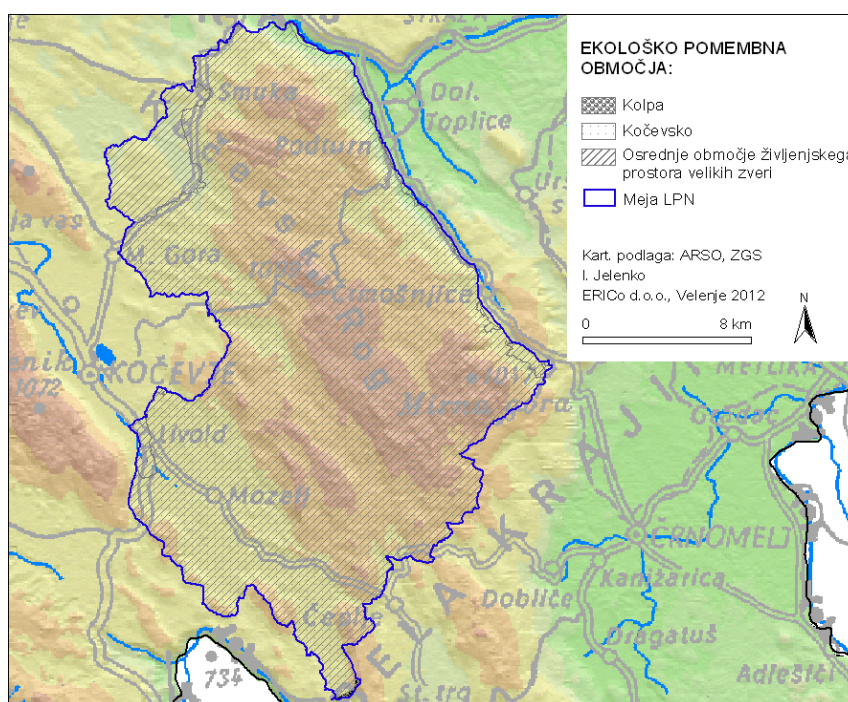
Večji del (94,5 %) površine LPN Medved sovpada z ekološko pomembnimi območji, in sicer primarno z EPO Kočevsko, medtem ko je delež ostalih EPO (Kolpa, Krka reka in Gorjanci) zanemarljiv (preglednica 12, slika 12). LPN Medved se skoraj v celoti (99,8 % površine) nahaja v osrednjim območju življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 13, slika 12).

Preglednica 12: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Medved.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	35.829	94,5	/
1	Kolpa	24	<0,01	64700
2	Kočevsko	35.668	94,0	31100
3	Krka reka	19	<0,01	65100
4	Gorjanci	117	<0,01	61400

Preglednica 13: Površina osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Medved.

	Površina (ha)	Delež v LPN (%)
Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	37.853	99,8

Slika 12: Ekološko pomembna območja v LPN Medved.

• Območja Natura 2000 v LPN Medved

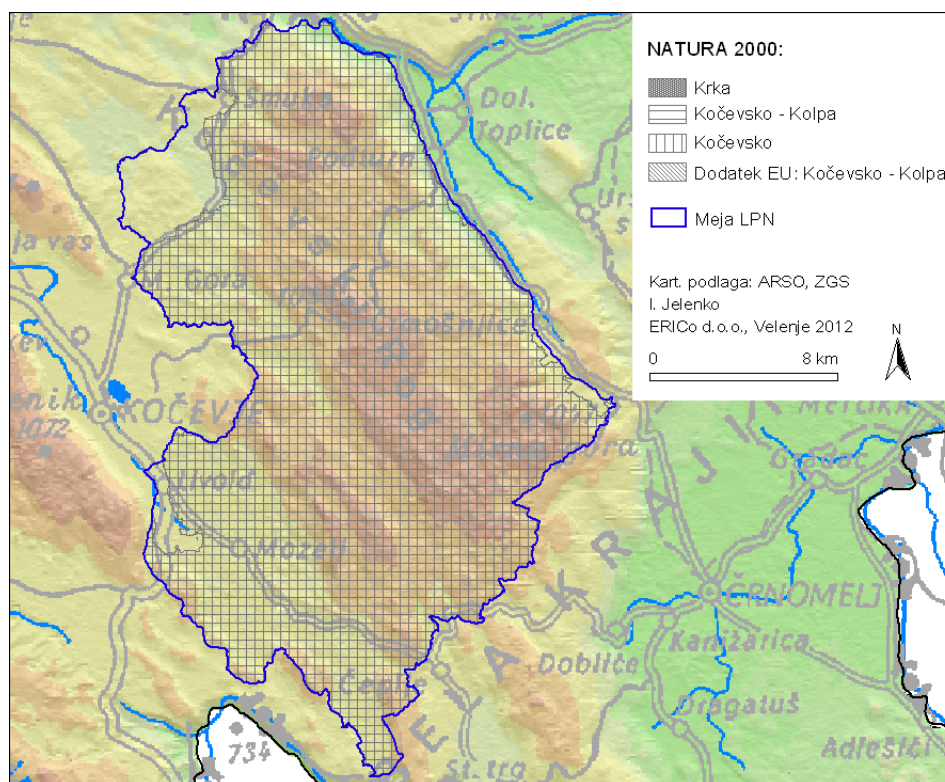
Preglednica 14: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Medved.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. Številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	35.519	93,7	/	/
1	Kočevsko	35.505	93,6	SI3000263	<p>človeška ribica (<i>Proteus anguinus*</i>) navadni koščak (<i>Austropotamobius orrentium*</i>) drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>) upiravec (<i>Zingel streber</i>) platnica (<i>Rutilus pigus</i>) pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) zvezdogled (<i>Gobio uranoscopus</i>) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina*</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) kapelj (<i>Cottus gobio</i>) nežica (<i>Cobitis taenia</i>) velika nežica (<i>Cobitis elongata</i>) pegunica (<i>Chalcalburnus chalcoides</i>) veliki frfotavček (<i>Leptidea morsei</i>) pohra (<i>Barbus meridionalis</i>) sulec (<i>Hucho hucho</i>) Scopolijev repnjak (<i>Arabis scopoliana</i>) veliki navadni netopir (<i>Myotis bechsteini</i>) vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>) širokouhi/mulasti netopir (<i>Barbastella barbastellus</i>) mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) južni podkovnjak (<i>Rhinolophus euryale</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) navadni škržek (<i>Unio crassus</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) veliki podkovnjak (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) navadna obročnica (<i>Adenophora lilifolia</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos*</i>) brazdar (<i>Rhysodes sulcatus</i>) veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>) rogač (<i>Lucanus cervus</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) volk (<i>Canis lupus*</i>)</p>
2	Krka	14,1	<0,01	SI3000227	<p>platnica (<i>Rutilus pigus</i>) močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>) bolen (<i>Aspius aspius</i>) pohra (<i>Barbus meridionalis</i>) velika nežica (<i>Cobitis elongata</i>) zvezdogled (<i>Gobio uranoscopus</i>) človeška ribica (<i>Proteus anguinus*</i>) pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) zlata nežica (<i>Sabanejewia aurata</i>) upiravec (<i>Zingel streber</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha quadripunctaria*</i>) navadni škržek (<i>Unio crassus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) bober (<i>Castor fiber</i>) sulec (<i>Hucho hucho</i>)</p>

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 15: Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Medved.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	35.503 + 2	93,6 + 0,0	/	/
1	Kočevsko - Kolpa	35.503 + 2	93,6 + 0,0	SI5000013	belohrbti detel (<i>Dendrocopos leucotos</i>) belorepec (<i>Haliaeetus albicilla</i>) belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) kozača (<i>Strix uralensis</i>) mali muhar (<i>Ficedula parva</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>) pivka (<i>Picus canus</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) srednji detel (<i>Dendrocopos medius</i>) sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) velika uharica (<i>Bubo bubo</i>) vijeglavka (<i>Jynx torquilla</i>) vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in ekoloških značilnosti gozdov, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti občutljivih vrst.			

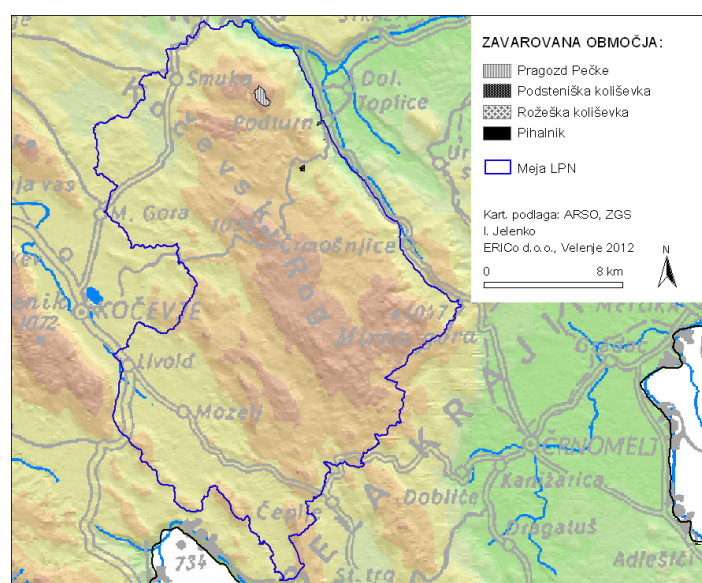
Slika 13: Natura 2000 območja v LPN Medved.

- Zavarovana območja v LPN Medved

Znotraj LPN Medved se nahajajo le manjša zavarovana območja. Med njimi je najbolj obsežen naravni rezervat Pragozd Pečke (preglednica 16, slika 14), omeniti pa velja še pragozd Rajhenavski Rog s površino 51,14 ha (Ur. l. RS, št. 88/2005 in kasnejši).

Preglednica 16: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Medved Kočevje.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	121	0,2	/	/
1	Rožeška koliševka	4	<0,1	1235	Naravni spomenik
2	Pragozd Pečke	59	0,2	1206	Naravni rezervat
3	Pragozd Rajhenavski Rog	51	0,2	/	Naravni rezervat
4	Podsteniška koliševka	7	<0,1	1230	Naravni spomenik
5	Pihalnik	0,16	<0,01	1234	Naravni spomenik

Slika 14: Zavarovana območja v LPN Medved.

2.1.1.4 LPN Žitna gora

V LPN Žitna gora ni Natura 2000 območij in zavarovanih območij, vendar pa celotno lovišče leži znotraj osrednjega življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 17).

Preglednica 17: Površina in delež osrednjega življenjskega prostora velikih zveri v LPN Žitna gora.

	Površina (ha)	Delež v LPN (%)
Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	3.473	100

2.1.1.5 LPN Ljubljanski vrh

- Ekološko pomembna območja v LPN Ljubljanski vrh

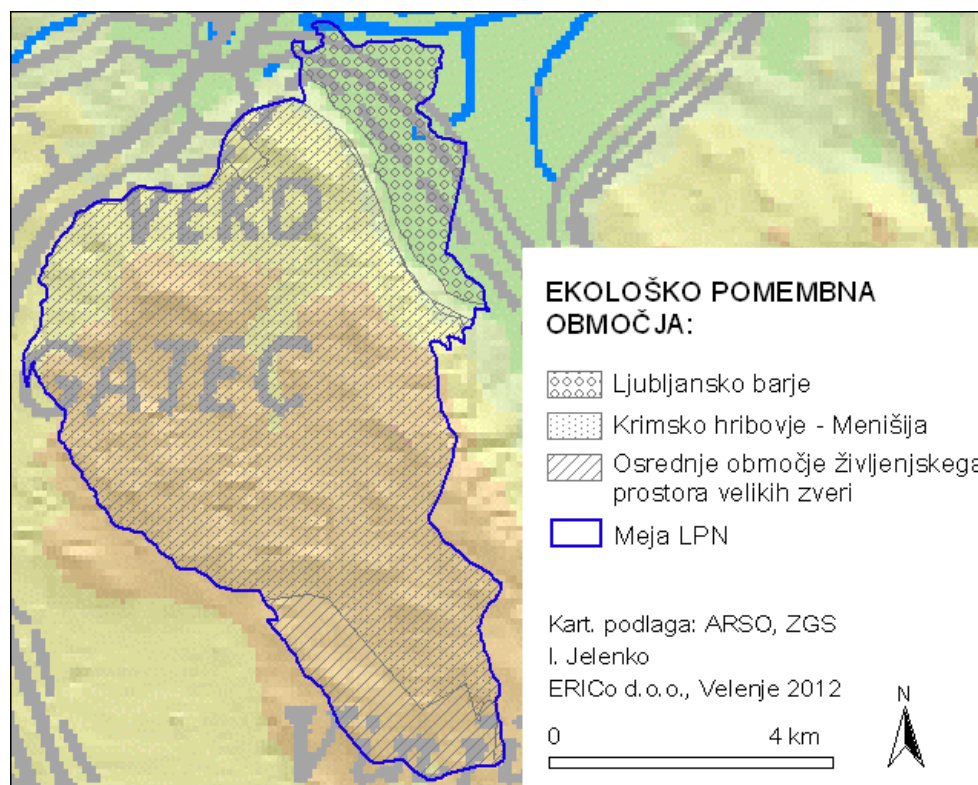
88 % (3.650 ha) površine LPN Ljubljanski vrh sovпада z ekološko pomembnima območjema Krimsko hribovje – Menišija in Ljubljansko barje (preglednica 18, slika 15); enak delež površine LPN pripada osrednjemu območju življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 19, slika 15).

Preglednica 18: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Ljubljanski vrh.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	3.650	88,2	/
1	Ljubljansko barje	394	9,5	31400
2	Krimsko hribovje – Menišija	3.257	78,7	31200

Preglednica 19: Površina in delež osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Ljubljanski vrh.

	Površina (ha)	Delež v LPN (%)
Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	3.646	88,1

Slika 15: Ekološko pomembna območja v LPN Ljubljanski vrh.

• Območja Natura 2000 v LPN Ljubljanski vrh

LPN Ljubljanski vrh v večjem delu sovпада z Natura 2000 SCI območjema Krimsko hribovje – Menišija in Ljubljansko barje ter z Natura SPA območjem Ljubljansko barje (preglednici 20 in 21, slika 16). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami divjadi najbolj zanimive vrste so posebej označene v preglednicah 25 in 26.

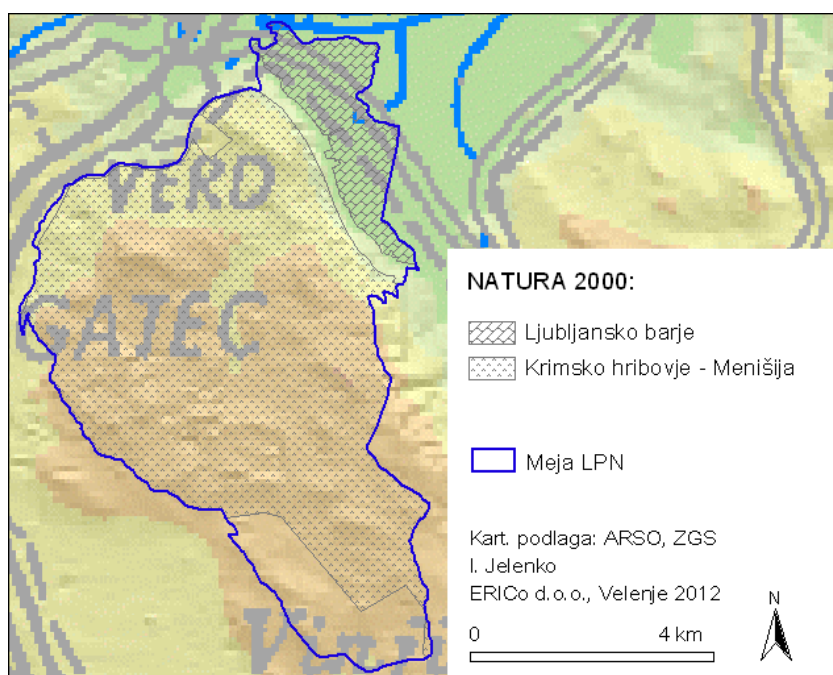
Preglednica 20: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Ljubljanski vrh.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	3.609	87,2	/	/
1	Ljubljansko barje	385	9,3	SI3000271	pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) človeška ribica (<i>Proteus anguinus*</i>) močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>) pohra (<i>Barbus meridionalis</i>) močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>) strašnični mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>) nežica (<i>Cobitis taenia</i>) kapelj (<i>Cottus gobio</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) hribski urh (<i>Bombina variegata</i>) blistavec (<i>Leuciscus souffia</i>) mali podkovernjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) platnica (<i>Rutilus pigus</i>) barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>) drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>) navadni škržek (<i>Unio crassus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) koščični škratec (<i>Coenagrion ornatum</i>) veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>) Loeselova grezovka (<i>Liparis loeselii</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) sulec (<i>Hucho hucho</i>)
2	Krimsko hribovje – Menišija	3.225	77,9	SI3000256	kranjski jeglič (<i>Primula carniolica</i>) mali podkovernjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) volk (<i>Canis lupus*</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos*</i>) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria*</i>) navadni koščak (<i>Austroptanobius torrentium*</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 21: Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Ljubljanski vrh.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	384	9,3	/	/
1	Ljubljansko barje	384	9,3	SI5000014	bičja trstnica (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>) čapljica (<i>Ixobrychus minutus</i>) črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>) kobiličar (<i>Locustella naevia</i>) kosec (<i>Crex crex</i>) pepelasti lunj (<i>Circus cyaneus</i>) pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>) prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>) priba (<i>Vanellus vanellus</i>) rakar (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>) rdečenoga postovka (<i>Falco vespertinus</i>)
	Varstveni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> - povečanje obstoječega obsega travišča, - izboljšanje ekoloških značilnosti travišč, - (povečanje deleža ekstenzivno obdelovanih travišč), - povečanje obstoječega obsega mejic, - ohranjanje gozdnih osamelcev, - ohranitev obstoječega vodnega režima. 			

Slika 16: Natura 2000 območja v LPN Ljubljanski vrh.

- Zavarovana območja v LPN Ljubljanski vrh

V LPN Ljubljanski vrh zavarovana območja pokrivajo 22 % površine (924 ha). Med njimi sta najbolj obsežna Notranjski regijski park in krajinski park Ljubljansko barje (preglednica 22, slika 17).

Preglednica 22: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Ljubljanski vrh.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	924	22,3	/	/
1	Notranjski regijski park	515	12,4	1815	Regijski park
3	Krajinski park Ljubljansko barje	409	9,9	4067	Krajinski park
2	Bistra – Grajski izvir	0,1	<0,01	4072	Naravni spomenik
4	Bistra – Galetov izvir	12	<1,0	4068	Naravni spomenik
5	Bistra – Zupanov izvir	2,5	<0,1	4064	Naravni spomenik

Slika 17: Zavarovana območja v LPN Ljubljanski vrh.

Slika 18: Čapljica (*Ixobrychus minutus*) spada med klasifikacijske vrste Natura 2000 območja (SPA) Ljubljansko barje (foto: B. Pokorny).

2.1.1.6 LPN Jelen

- Ekološko pomembna območja v LPN Jelen

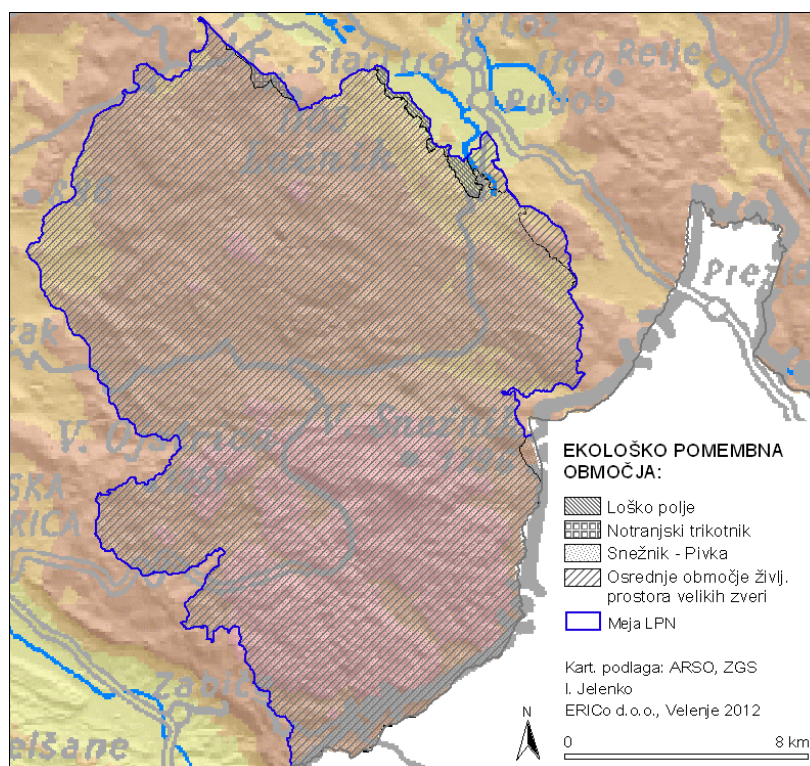
Skoraj celotna površina LPN Jelen sovпада z ekološko pomembnimi območji (99,3 %), in sicer EPO Snežnik-Pivka, EPO Loško polje in EPO Notranjski trikotnik (preglednica 23, slika 19). Območje LPN Jelen v celoti sovпада tudi z osrednjim območjem življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 24).

Preglednica 23: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Jelen.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	27.537	99,3	/
1	Snežnik - Pivka	27.310	98,4	51200
2	Loško polje	162	<0,01	35100
3	Notranjski trikotnik	65	<0,01	31300

Preglednica 24: Površina osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri v LPN Jelen.

	Površina (ha)	Delež v LPN (%)
Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	27.766	100

Slika 19: Ekološko pomembna območja v LPN Jelen.

- Območja Natura 2000 v LPN Jelen

LPN Jelen v večjem delu sovпада z Natura 2000 SCI območjem Javorniki-Snežnik in Natura SPA območjem Snežnik-Pivka (preglednici 25 in 26, slika 20). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami divjadi najbolj zanimive vrste so posebej označene v preglednicah 25 in 26.

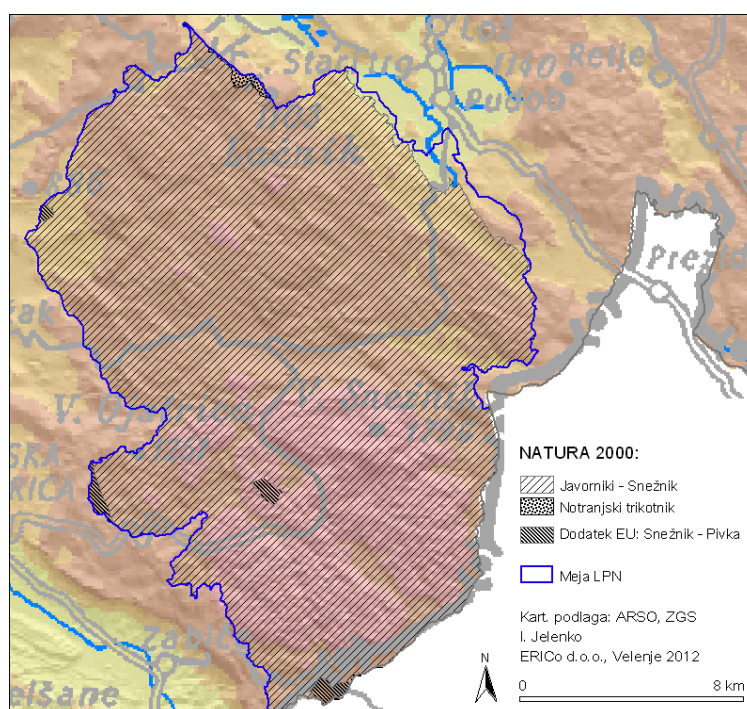
Preglednica 25: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Jelen.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	27.078	97,6	/	/
1	Javorniki - Snežnik	27.015	97,6	SI3000231	dinarska smiljka (<i>Cerastium dinaricum</i>) širokouhi/mulasti netopir (<i>Barbastella barbastellus</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) volk (<i>Canis lupus</i>*) Scopolijev repnjak (<i>Arabis scopoliana</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>*) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina</i> *) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>) strašnični mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>) človeška ribica (<i>Proteus anguinus</i> *)
2	Notranjski trikotnik	63	<0,01	SI3000232	travniška morska čebulica (<i>Scilla litardierei</i>) človeška ribica (<i>Proteus anguinus</i> *) strašnični mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) drobnovratnik (<i>Leptodirus hochenwarti</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) močvirski meček (<i>Gladiolus palustris</i>) vejicati netopir (<i>Myotis emarginatus</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) volk (<i>Canis lupus</i>*) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) dolgo krili netopir (<i>Miniopterus schreibersi</i>) dolgonogi netopir (<i>Myotis capaccinii</i>) mali podkovernjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) širokouhi/mulasti netopir (<i>Barbastella barbastellus</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>*)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 26: Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Jelen.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	27.077 + 213	97,6 + 0,8	/	/
1	Snežnik - Pivka	27.077 + 213	97,6 + 0,8	SI5000002	<p>kosec (<i>Crex crex</i>)</p> <p>divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)</p> <p>gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)</p> <p>hribski škrjanec (<i>Lullula arborea</i>)</p> <p>kačar (<i>Circaetus gallicus</i>)</p> <p>koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>)</p> <p>kotorna (<i>Alectoris graeca saxatilis</i>)</p> <p>kozača (<i>Strix uralensis</i>)</p> <p>pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>pivka (<i>Picus canus</i>)</p> <p>planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>)</p> <p>podhujka (<i>Caprimulgus europaeus</i>)</p> <p>prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>)</p> <p>repaljščica (<i>Saxicola rubetra</i>)</p> <p>rjava cipa (<i>Anthus campestris</i>)</p> <p>rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>)</p> <p>slegur (<i>Monticola saxatilis</i>)</p> <p>smrdokavra (<i>Upupa epops</i>)</p> <p>sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>)</p> <p>sršenar (<i>Pernis apivorus</i>)</p> <p>triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)</p> <p>velika uharica (<i>Bubo bubo</i>)</p>
	Varstveni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> - ohranitev obstoječega razmerja med gozdnimi in travniškimi površinami, - ohranitev obstoječih ekoloških značilnosti gozdov in ekstenzivnih travnišč, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti občutljivih vrst, - zagotovitev čim bolj mirnih preletnih koridorjev, s čim manj objekti v zraku. 			

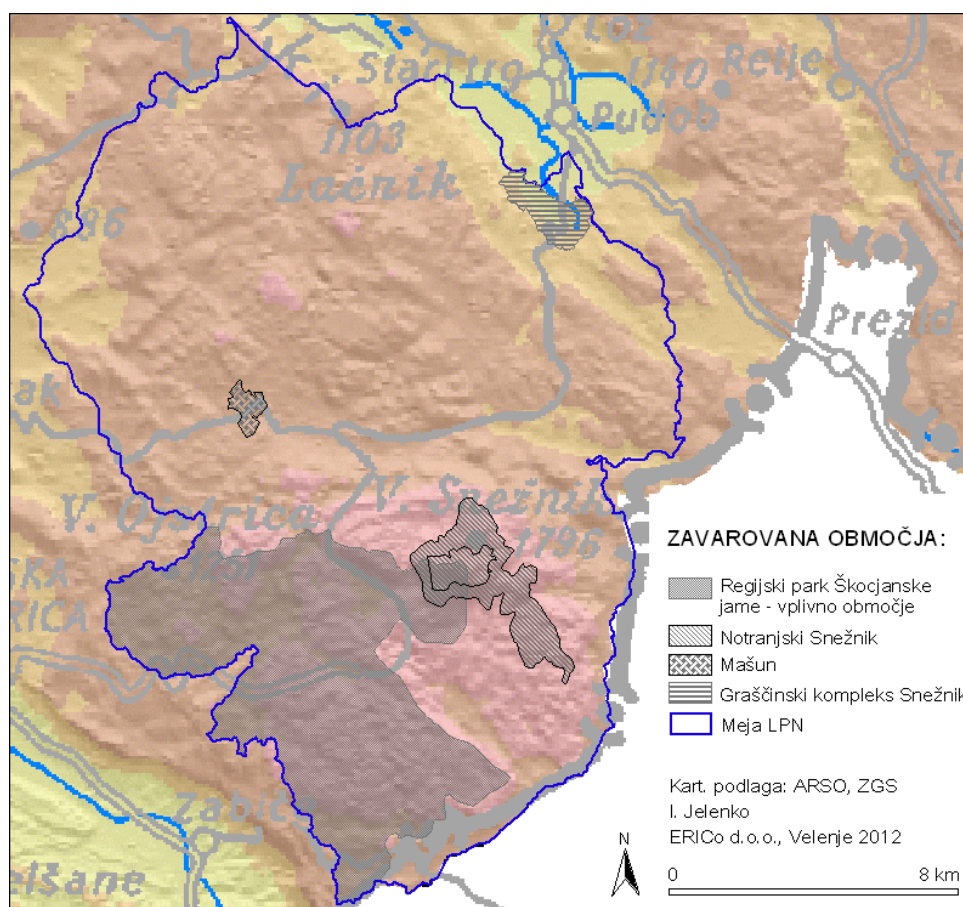
Slika 20: Natura 2000 območja v LPN Jelen.

- Zavarovana območja v LPN Jelen

V LPN Jelen zavarovana območja pokrivajo 24 % površine (6.639 ha). Med njimi je najbolj obsežen Regijski park Škocjanske jame, ostala zavarovana območja (Notranjski Snežnik, Mašun in Graščinski kompleks) pa zavzemajo dobre 4 % površine LPN Jelen (preglednica 27, slika 21).

Preglednica 27: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Jelen.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	6.639	23,9	/	/
1	Regijski park Škocjanske jame – vpl. obm.	5.613	20,2	3896	Regijski park
2	Notranjski Snežnik	820	3,0	880	Naravni rezervat
3	Notranjski Snežnik	161	<1,0	1652	Naravni rezervat
4	Mašun	87	<1,0	881	Krajinski park
5	Graščinski kompleks Snežnik	257	<1,0	464	Naravna znamenitost

Slika 21: Zavarovana območja v LPN Jelen.

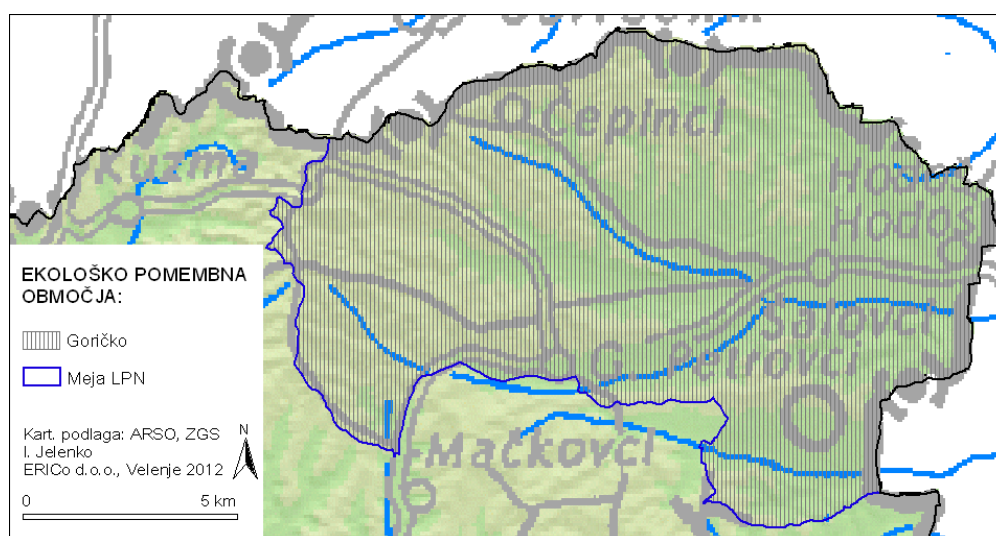
2.1.1.7 LPN Kompas Peskovci

- Ekološko pomembna območja v LPN Kompas Peskovci

Celotno območje LPN Kompas Peskovci (12.536 ha) sovpada z EPO Goričko (preglednica 28, slika 22).

Preglednica 28: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Kompas Peskovci.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	12.536	100	/
1	Goričko	12.536	100	41300

Slika 22: Ekološko pomembna območja, Natura 2000 območja in zavarovana območja v LPN Kompas Peskovci (Goričko predstavlja vse tri skupine naravovarstveno pomembnih območij).

- Zavarovana območja v LPN Kompas Peskovci

Celotno območje LPN Kompas Peskovci spada v zavarovano območje Krajinski park Goričko (preglednica 29, slika 22).

Preglednica 29: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Kompas Peskovci.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	12.536	100	/	/
1	Krajinski park Goričko	12.536	100	3913	Krajinski park

• Območja Natura 2000 v LPN Kompas Peskovci

LPN Kompas Peskovci v celoti sovпада z Natura 2000 SCI območjem Goričko in Natura SPA območjem Goričko (preglednici 30 in 31, slika 22).

Preglednica 30: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Kompas Peskovci.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	12.536	100	/	/
1	Goričko	12.536	100	SI3000221	gozdni postavnež (<i>Euphydryas maturna</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>) strašnični mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) temni mravljiščar (<i>Maculinea nausithous</i>) travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) hribski urh (<i>Bombina variegata</i>) bakreni senožetnik (<i>Colias myrmidone</i>) navadni netopir (<i>Myotis myotis</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) navadni škržek (<i>Unio crassus</i>) rogač (<i>Lucanus cervus</i>) veliki studenčar (<i>Cordulegaster heros</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) dolgokrili netopir (<i>Miniopterus schreibersi</i>) malí podkovernjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 31: Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Kompas Peskovci.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	12.536	100	/	/
1	Goričko	12.536	100	SI5000009	bela štoklja (<i>Ciconia ciconia</i>) črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>) bičja trstnica (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>) hribski škrjanec (<i>Lullula arborea</i>) pivka (<i>Picus canus</i>) pogorelček (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>) rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>) smrdokavra (<i>Upupa epops</i>) sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) veliki skovik (<i>Otus scops</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in obstoječih ekoloških značilnosti ekstenzivno obdelovanih travnišč, ohranitev mejic, - ohranitev vsaj obstoječega deleža visokodebelnih sadovnjakov, - ohranitev krajine z mozaično razporejenostjo krajinskih elementov.			

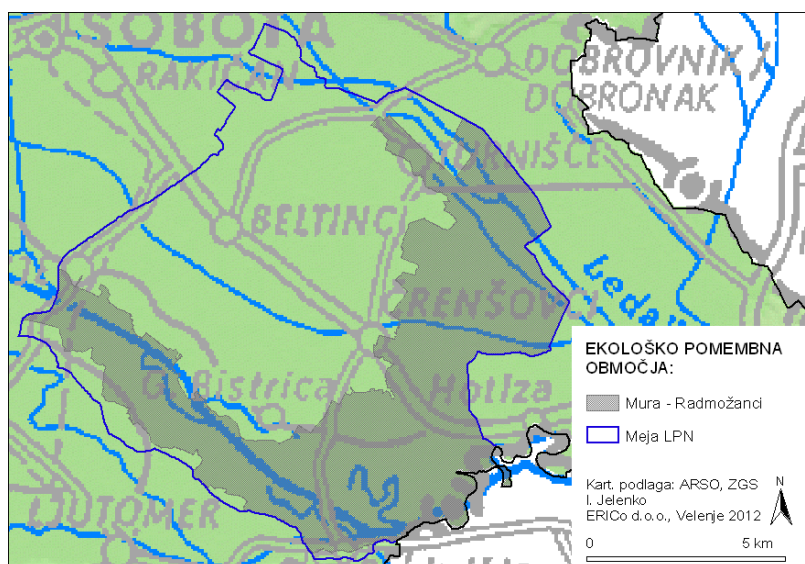
2.1.1.8 LPN Fazan Beltinci

- Ekološko pomembna območja v LPN Fazan Beltinci

Skoraj polovica območja LPN Fazan Beltinci sovпада z ekološko pomembnim območjem Mura-Radmožanci (preglednica 32, slika 23).

Preglednica 32 : Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Fazan Beltinci.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	6.906	45,5	/
1	Mura - Radmožanci	6.906	45,5	42100

Slika 23: Ekološko pomembna območja v LPN Fazan Beltinci.

- Zavarovana območja v LPN Fazan Beltinci

Na območju LPN Fazan Beltinci ni zavarovanih območij.

- Območja Natura 2000 v LPN Fazan Beltinci

23 % površine LPN Fazan Beltinci sovпада z Natura SCI območjem Mura, 38 % pa z Natura SPA območjem Mura (preglednici 33 in 34, slika 23).

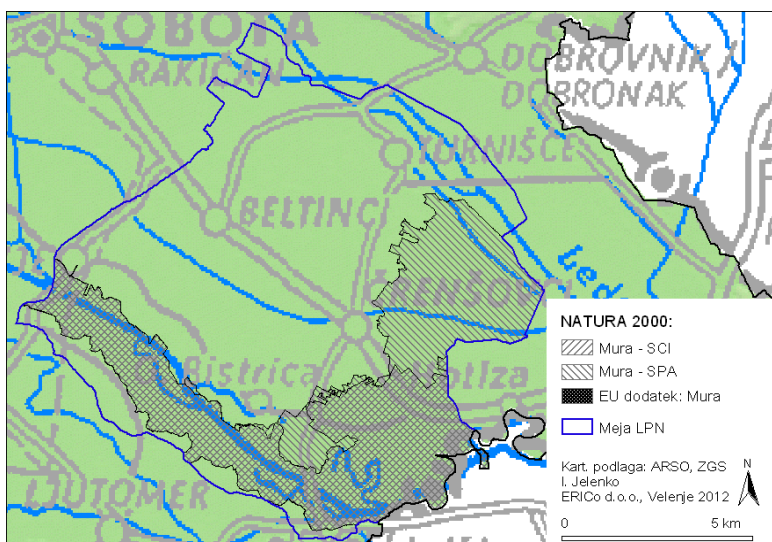
Preglednica 33: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Fazan Beltinci.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	3.486	23,0	/	/
1	Mura	3.486	23,0	SI3000215	sablarka (<i>Pelecus cultratus</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>) bolen (<i>Aspius aspius</i>) močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>) strašnični mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) temni mravljiščar (<i>Maculinea nausithous</i>) nežica (<i>Cobitis taenia</i>) beloplavuti globoček (<i>Gobio albipinnatus</i>) nižinski urh (<i>Bombina bombina</i>) činklja (<i>Misgurnus fossilis</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) pezdirk (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) velika senčica (<i>Umbra krameri</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) drobni svitek (<i>Anisus vorticulus</i>) dristavični spreletavec (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) hrastov kozliček (<i>Cerambyx cerdo</i>) rogač (<i>Lucanus cervus</i>) kačji potočnik (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) smrkež (<i>Gymnocephalus schraetzer</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 34: Površina in delež območij Natura 2000 (posebna varstvena območja – SPA + SPA dodatek) v LPN Fazan Beltinci.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovskoupravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	5.627 + 97	37,1 + 0,6	/	/
1	Mura	5.627 + 97	37,1 + 0,6	SI5000010	bela štoklja (<i>Ciconia ciconia</i>) belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>) bičja trstnica (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>) breguljka (<i>Riparia riparia</i>) čapljica (<i>Ixobrychus minutus</i>) čebelar (<i>Merops apiaster</i>) črna štoklja (<i>Ciconia nigra</i>) duplar (<i>Columba oenas</i>) grahasta tukalica (<i>Porzana porzana</i>) kobiličar (<i>Locustella naevia</i>) mala tukalica (<i>Porzana parva</i>) mali deževnik (<i>Charadrius dubius</i>) mali martinec (<i>Actitis hypoleucos</i>) mokož (<i>Rallus aquaticus</i>) pisana penica (<i>Sylvia nisoria</i>)
		Varstveni cilji:	<ul style="list-style-type: none"> - ohranitev vsaj obstoječega obsega in obstoječih ekoloških značilnosti gozdov, trstišč, mrtvic, ekstenzivno obdelovanih travišč, - zagotovitev ustrezne rečne dinamike, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti na vznemirjanje občutljivih vrst, - zagotovitev ustreznih gnezdilnih mest za belo štokljo. 		

Slika 24: Natura 2000 območja v LPN Fazan Beltinci.

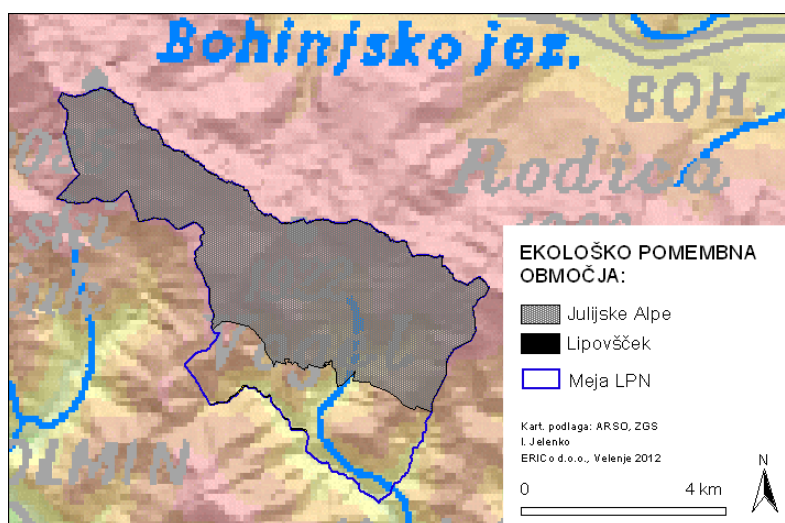
2.1.1.9 LPN Prodi Razor

- Ekološko pomembna območja v LPN Prodi Razor

75 % LPN Prodi Razor sovpada z EPO Julijske Alpe (preglednica 35, slika 25).

Preglednica 35 : Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Prodi Razor.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	1.887	74,4	/
1	Julijske Alpe	1.887	74,4	21100
2	Lipovšček	2	<0,1	59400

Slika 25: Ekološko pomembna območja v LPN Prodi Razor.

• Območja Natura 2000 v LPN Prodi Razor

Več kot polovica območja LPN Prodi-Razor sovpada z Natura SCI območjem Julijske Alpe in z Natura SPA območjem Julijske Alpe (preglednici 36 in 37, slika 26).

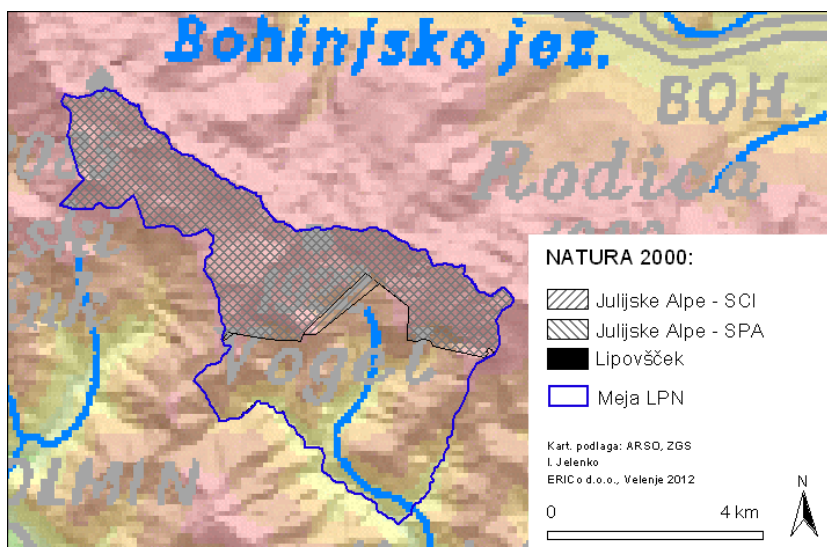
Preglednica 36: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Prodi Razor.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	1.406	55,4	/	/
1	Julijske Alpe	1.404	55,4	SI3000253	Bertolonijeva orlica (<i>Aquilegia bertolonii</i>) alpska možina (<i>Eryngium alpinum</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) Zoisova zvončica (<i>Campanula zoysii</i>) lepi čeveljč (<i>Cypripedium calceolus</i>) kratkodlakava popkoresa (<i>Moehringia villosa</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>*) eremit, puščavnik (<i>Osmoderma eremita</i> *) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina</i> *) soška postrv (<i>Salmo marmoratus</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) kapelj (<i>Cottus gobio</i>) Lorkovičev rjavček (<i>Erebia calcaria</i>)
2	Lipovšček	2	<0,1	SI3000027	soška postrv (<i>Salmo marmoratus</i>)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 37: Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Prodi Razor.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	1.363	53,7	/	/
1	Julijske Alpe	1.363	53,7	SI5000019	belka (<i>Lagopus mutus helveticus</i>) beloglavi jastreb (<i>Gyps fulvus</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) kotorna (<i>Alectoris graeca saxatilis</i>) mali muhar (<i>Ficedula parva</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) repaljščica (<i>Saxicola rubetra</i>) rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>) ruševac (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>) slegur (<i>Monticola saxatilis</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in obstoječih ekosistemskih značilnosti gozdov, travišč in skalnih habitatov, - zagotovitev miru okoli rastišč in gnezdišč, zlasti občutljivih vrst, - zagotovitev čim bolj mirnih preletnih koridorjev, s čim manj objekti v zraku.			

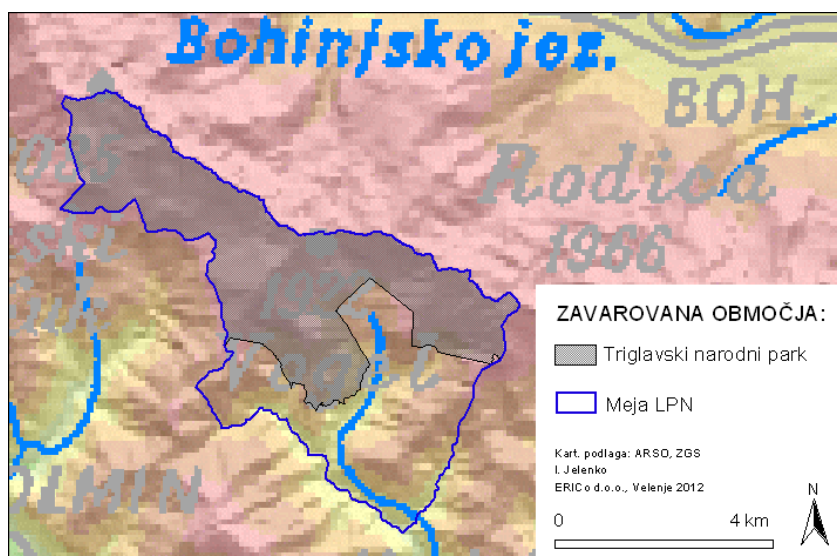
Slika 26: Natura 2000 območja v LPN Prodi Razor.

- Zavarovana območja v LPN Prodi Razor

61 % površine LPN Prodi Razor pripada zavarovanemu območju Triglavski narodni park (preglednica 38, slika 27).

Preglednica 38: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Prodi Razor.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	1.539	60,7	/	/
1	Triglavski narodni park	1.539	60,7	1412	Narodni park

Slika 27: Zavarovana območja v LPN Prodi Razor.

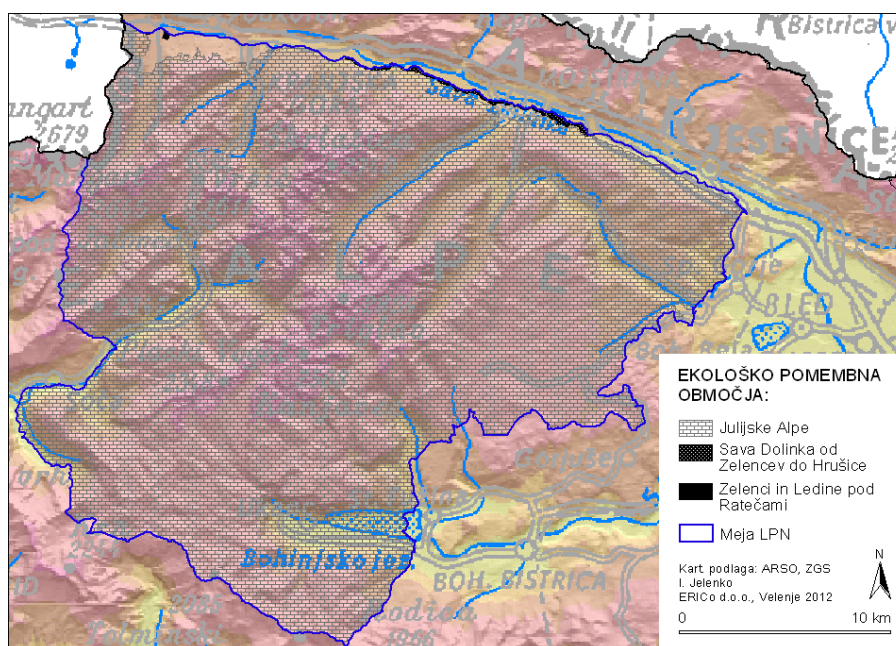
2.1.1.10 LPN Triglav Bled

- Ekološko pomembna območja v LPN Triglav Bled

Skoraj celotno območja LPN Triglav Bled sovpada z ekološko pomembnimi območji, med katerimi EPO Julijske Alpe predstavlja večino površine (preglednica 39, slika 28).

Preglednica 39 : Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Triglav Bled.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	57.261	98,2	/
1	Julijske Alpe	57.102	98,2	21100
2	Sava Dolinka od Zelencev do Hrušice	149	0,2	26800
3	Zelenci in Ledine pod Ratečami	10	<0,1	27700

Slika 28: Ekološko pomembna območja v LPN Triglav Bled.

- Območja Natura 2000 v LPN Triglav Bled

75 % LPN Triglav Bled sovpada z Natura SCI območji, od katerih največji delež predstavlja območje Julijske Alpe, 95 % površine LPN Triglav Bled pa sovpada z Natura SPA območjem Julijske Alpe (preglednici 40 in 41, slika 29). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami najbolj zanimive vrste divjadi so posebej označene v preglednicah 40 in 41.

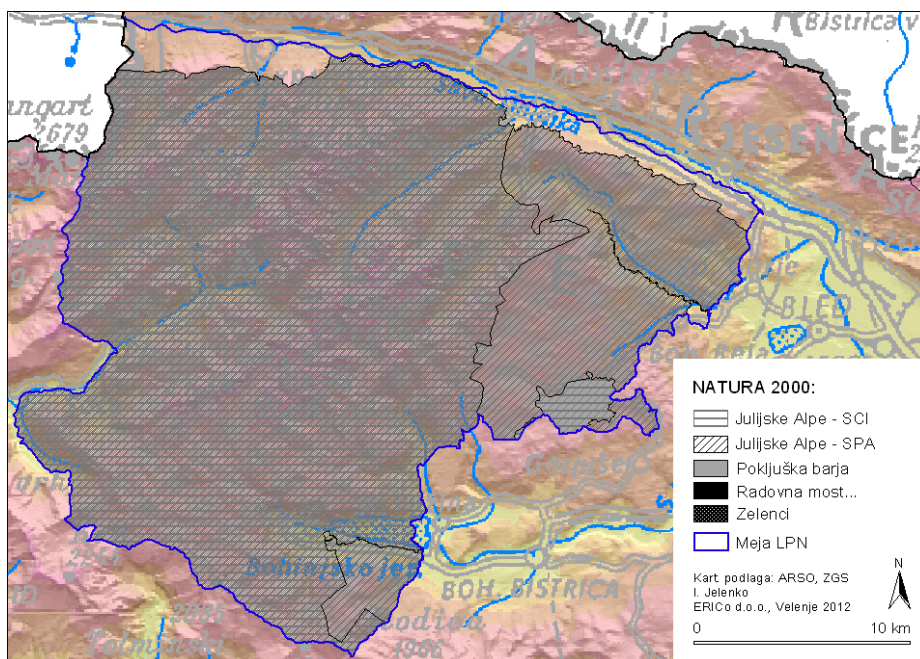
Preglednica 40: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Triglav Bled.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	43.974	75,4	/	/
1	Radovna: most v Sr. Radovni – jez HE Vintgar	34	<0,1	SI3000133	kapelj (<i>Cottus gobio</i>)
2	Zelenci	0,001	<0,01	SI3000087	Samo habitatni tipi.
3	Julijske Alpe	43.293	74,3	SI3000253	Bertolonijeva orlica (<i>Aquilegia bertolonii</i>) alpska možina (<i>Eryngium alpinum</i>) navadni ris (<i>Lynx lynx</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>) Zoisova zvončica (<i>Campanula zoysii</i>) lepi čeveljc (<i>Cypripedium calceolus</i>) kratkodlakava popkoresa (<i>Moehringia villosa</i>) rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>*) eremit, puščavnik (<i>Osmoderma eremita</i> *) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina</i> *) soška postrv (<i>Salmo marmoratus</i>) potočni piškurji (<i>Eudontomyzon</i> spp.) kapelj (<i>Cottus gobio</i>) Lorkovičev rjavček (<i>Erebia calcaria</i>)
4	Pesjakov buden	0,7	<1	SI3000090	Samo habitatni tipi.
5	Poključka barja	645	1	SI3000278	črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 41: Površina in delež območij Natura 2000 (SPA) v LPN Triglav Bled.

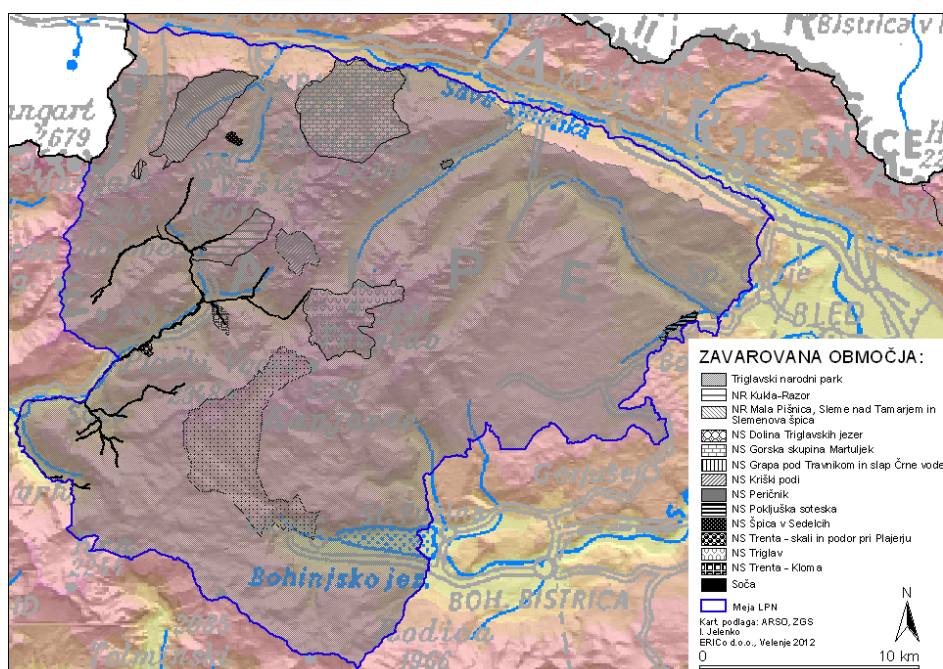
	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	55.225	94,7	/	/
1	Julijske Alpe	55.225	94,7	SI5000019	belka (<i>Lagopus mutus helveticus</i>) beloglavi jastreb (<i>Gyps fulvus</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) kotorna (<i>Alectoris graeca saxatilis</i>) mali muhar (<i>Ficedula parva</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) planinski orel (<i>Aquila chrysaetos</i>) repaljščica (<i>Saxicola rubetra</i>) rjavi srakoper (<i>Lanius collurio</i>) rušavec (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>) slegur (<i>Monticola saxatilis</i>) sokol selec (<i>Falco peregrinus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) vodomec (<i>Alcedo atthis</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in obstoječih ekosistemskih značilnosti gozdov, travnišč in skalnih habitatov, - zagotovitev miru okoli rastišč in gnezdišč, zlasti občutljivih vrst, - zagotovitev čim bolj mirnih preletnih koridorjev, s čim manj objekti v zraku.			

Slika 29: Natura 2000 območja v LPN Triglav Bled.

- Zavarovana območja v LPN Triglav Bled

94 % LPN Triglav Bled se nahaja znotraj Triglavskega narodnega parka; znotraj LPN se nahaja 30 naravnih spomenikov in dva naravna rezervata (preglednica 42, slika 30).

Slika 30: Zavarovana območja v LPN Triglav Bled. Nekatera manjša zavarovana območja, ki so sicer navedena v preglednici 42, na karti niso vidna in so zaradi večje preglednosti izpuščena iz legende.

Preglednica 42: Površina in delež zavarovanih območij (ZO) v LPN Triglav Bled.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	54.799	94,0	1356	/
1	Triglavski narodni park	54.799	94,0	197	Narodni park
2	Sleme nad Tamarjem in Slemenova Špica	5	<0,01	1356	Naravni spomenik
3	Jezero pod Vršacem	3	<0,01	171	Naravni spomenik
4	Trenta – Zapotok (slapovi in korita)	22	<0,1	207	Naravni spomenik
5	Trenta – Kloma (soteska s slapovi)	73	<0,1	203	Naravni spomenik
6	Krnsko jezero	5	<0,01	177	Naravni spomenik
7	Dolina Triglavskih jezer	2244	3,8	158	Naravni spomenik
8	Kriški podi (kraška uravnava in jezera)	251	<1,0	178	Naravni spomenik
9	Fosili v Kozji dnini	1	<0,01	1347	Naravni spomenik
10	Okno v grebenu Dovžki križ – Škrnatarica	1,5	<0,01	1353	Naravni spomenik
11	Soča – Korita Vrsnice (Vrsnikarce)	2	<0,01	1412	Naravni spomenik
12	Trenta – skali in podor pri Plajerju	24	<0,1	205	Naravni spomenik
13	Kukla – Razor	402	<1,0	157	Naravni rezervat
14	Špica v Sedelcih	27	<0,1	1348	Naravni spomenik
15	Grapa pod Travnikom in slap črne vode	26	<0,1	1349	Naravni spomenik
16	Veliko Prisojnikovo okno	2	<0,01	1359	Naravni spomenik
17	Malo Prisojnikovo okno	0,8	<0,01	1351	Naravni spomenik
18	Triglav	945	1,6	208	Naravni spomenik
19	Trenta – Tonov kamen (pri Furlanu)	0,4	<0,01	204	Naravni spomenik
20	Trenta – Alpinum Juliana	0,2	<0,01	202	Naravni spomenik
21	Trenta – Mlinarica	12	<0,1	206	Naravni spomenik
22	Dupeljsko jezero	0,3	<0,01	163	Naravni spomenik
23	Gorska skupina Martuljek	1671	2,9	3904	Naravni spomenik
24	Hornovo okno	1	<0,01	1350	Naravni spomenik
25	Peričnik – zgornji in spodnji slap ter naravni most	15	<1	4086	Naravni spomenik
26	Okno v južni steni Škrlatic	0,7	<1	1354	Naravni spomenik
27	Okni v Rjavini	4	<1	1355	Naravni spomenik
28	Lipa v Zgornji Radovni (Gogalova lipa)	0,07	<1	1367	Naravni spomenik
29	Mala Pišnica, Sleme nad Tamarjem in Slemenova pica	893	<1	1654	Naravni rezervat
30	Izvir in slap Nadiže	3	<1	1361	Naravni spomenik
31	Poključška soteska	55	<1	1274	Naravni spomenik
32	Soča (reka)	297	<1	196	Naravni spomenik
33	Zelenci	0,005	<1	1368	Naravni spomenik

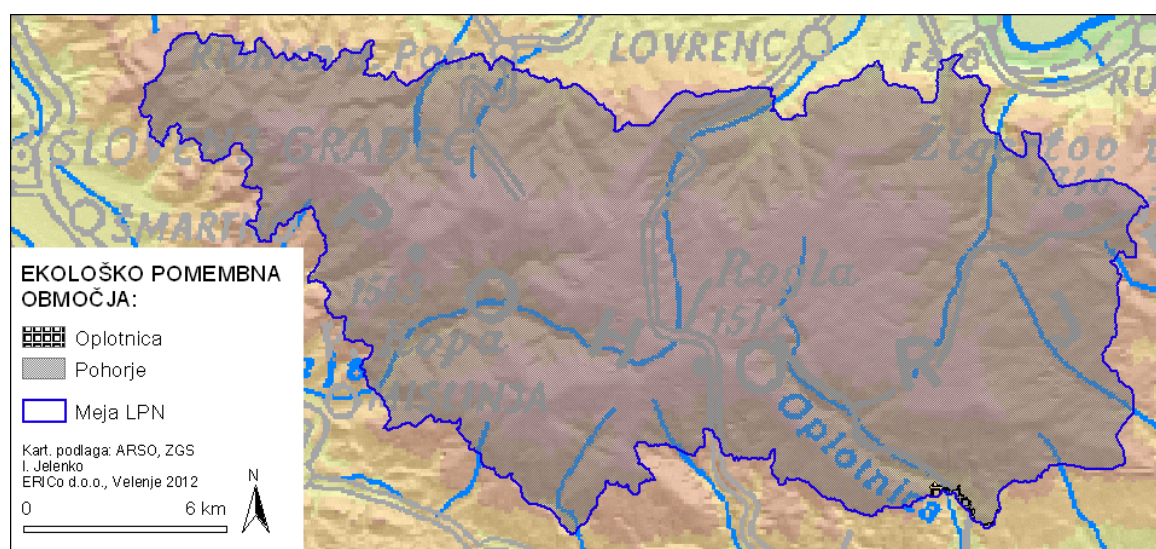
2.1.1.11 LPN Pohorje

- Ekološko pomembna območja v LPN Pohorje

Celotno območje LPN Pohorje sovpada z ekološko pomembnima območjema Pohorje in Oplotnica (preglednica 43, slika 31).

Preglednica 43: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Pohorje.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	27.510	100	/
1	Pohorje	27.471	100	41200
2	Oplotnica	39	<1,0	43400

Slika 31: Ekološko pomembna območja v LPN Pohorje.

- Območja Natura 2000 v LPN Pohorje

Površina LPN Pohorje v 61 % sovpada z Natura 2000 SCI območjem Pohorje. Območji Kremžarjev potok izvir – izliv v Barbaro in Barbarski potok s pritoki zavzemata manj kot 1 % površine lovišča. 65 % površine LPN Pohorje sovpada z Natura SPA območjem Pohorje (preglednici 44 in 45, slika 32). Z vidika lovstva oziroma upravljanja s populacijami najbolj zanimive vrste divjadi so posebej označene v preglednicah 44 in 45.

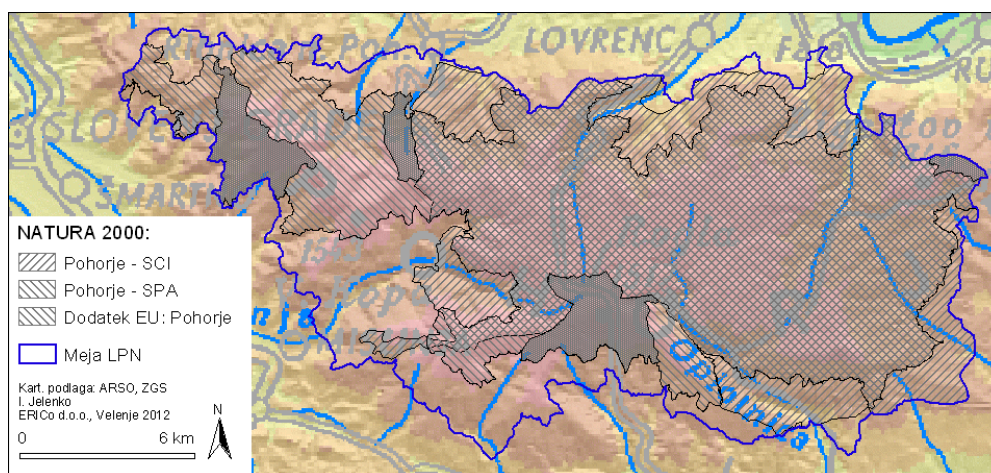
Preglednica 44: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Pohorje.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	16.848	61,2	/	/
1	Pohorje	16.846	61,2	SI3000270	rogač (<i>Lucanus cervus</i>) močvirski krešič (<i>Carabus variolosus</i>) bukov kozliček (<i>Morimus funereus</i>) alpski kozliček (<i>Rosalia alpina</i> *) navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i> *) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) gozdni postavnež (<i>Euphydryas maturna</i>) bakreni senoženik (<i>Colias myrmidone</i>) travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>) veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) hribski urh (<i>Bombina variegata</i>)
2	Kremžarjev potok izvir – izliv v Barbaro	1	<0,01	SI3000012	navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i> *)
3	Barbarski potok s pritoki	1	<0,01	SI3000216	navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i> *) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *)

* Prednostne rastlinske in živalske vrste, za ohranitev katerih je EU še posebej zainteresirana glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju EU.

Preglednica 45: Površina in delež območij Natura 2000 (SPA + SPA dodatek) v LPN Pohorje.

	Natura SPA	Površina SPA (ha)	Delež SPA v LPN (%)	Identifik. številka	Vrste ptic, za katere je SPA opredeljeno (odebeljeno so označene vrste, ki so ali bi lahko bile izrazito odvisne tudi od lovsko-upravljaljskih ukrepov)
	Skupaj	16.027 + 1.975	58,3 + 7,2	/	/
1	Pohorje	16.027 + 1.975	58,3 + 7,2	SI5000006	belovrati muhar (<i>Ficedula albicollis</i>) črna žolna (<i>Dryocopus martius</i>) divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>) duplar (<i>Columba oenas</i>) gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) koconogi čuk (<i>Aegolius funereus</i>) mali skovik (<i>Glaucidium passerinum</i>) ruševac (<i>Tetrao tetrix</i>) sršenar (<i>Pernis apivorus</i>) triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>)
	Varstveni cilji:	- ohranitev obstoječega obsega in vsaj obstoječih ekoloških značilnosti gozdov, - zagotovitev miru okoli gnezdišč, zlasti na vznemirjanje občutljivih vrst.			

Slika 32: Natura 2000 območja v LPN Pohorje.

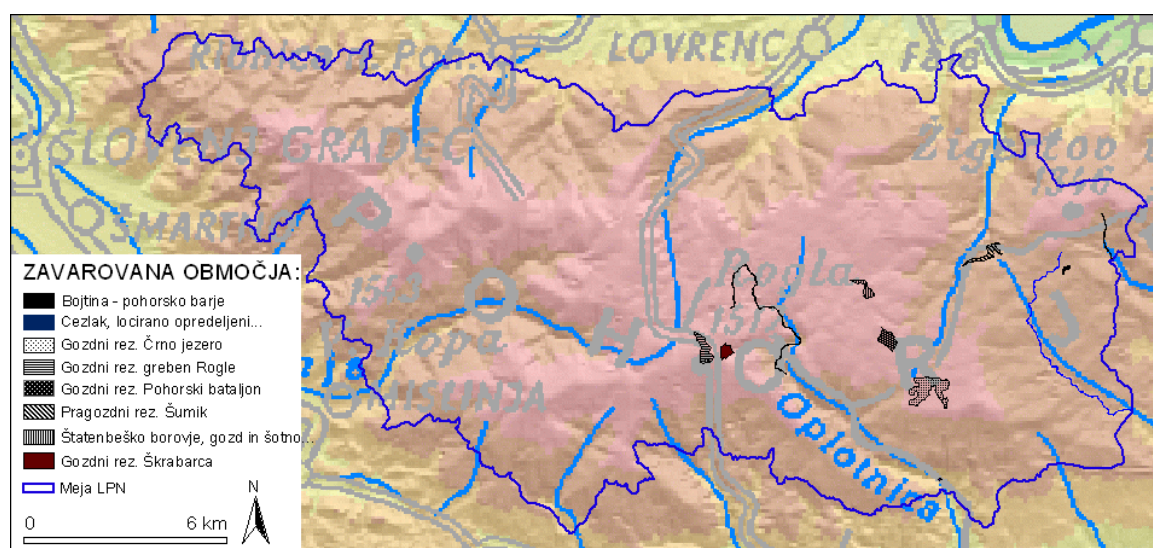

• Zavarovana območja v LPN Pohorje

Znotraj LPN Pohorje je 13 zavarovanih območij, ki pa skupaj predstavljajo le 0,6 % površine lovišča (preglednica 46, slika 33).

Preglednica 46: Površina in delež zavarovanih območij v LPN Pohorje.

	Zavarovana območja	Površina ZO (ha)	Delež ZO v LPN (%)	ID območja	vrsta ZO
	Skupaj	157	0,6	/	/
1	Gozdni rezervat Škrabarca	12	<1	287	Naravni rezervat
2	Pragozdni rezervat Šumik	15	<1	289	Naravni rezervat
3	Bojtina, Trtnikovo močvirje, pohorsko barje	2	<1	319	Naravni spomenik
4	Polskavski potok	1	<1	302	Naravni spomenik
5	Potok Bistrica, potok s sotesko in slapovi	8	<1	303	Naravni spomenik
6	Potok Oplotnica, zgornji tok potoka	7	<1	304	Naravni spomenik
7	Cezlak, locirano opredeljeni del nahajališča čizlakita	0,2	<1	292	Naravni spomenik
8	Gozdni rezervat Pohorski bataljon	19	<1	286	Naravni rezervat
9	Gozdni rezervat greben Rogle (gozdovi in travišča)	22	<1	285	Naravni rezervat
10	Gozdni rezervat Črno jezero na Pohorju	57	<1	282	Naravni rezervat
11	Bojtina, Stegnetovo močvirje, pohorsko barje	1	<1	316	Naravni spomenik
12	Bojtina, Prednikovo močvirje, pohorsko barje	1	<1	318	Naravni spomenik
13	Štatenberško borovje, gozd in šotno barje	12	<1	288	Naravni rezervat

Slika 33: Zavarovana območja v LPN Pohorje.

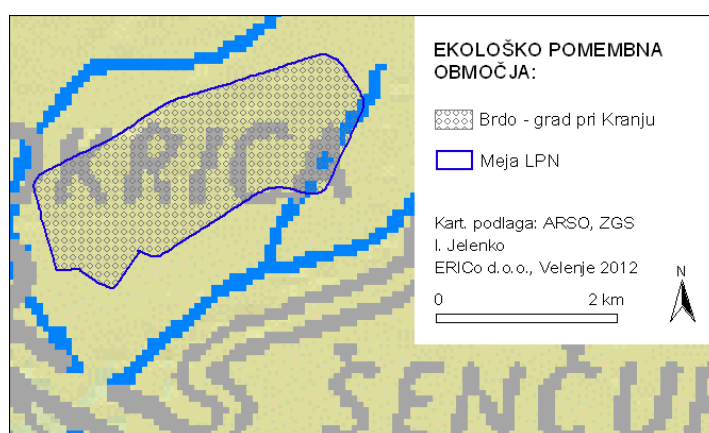
2.1.1.12 LPN Brdo pri Kranju

- Ekološko pomembna območja v LPN Brdo pri Kranju

Celotno LPN Brdo sovpada z EPO Brdo-grad pri Kranju (preglednica 47, slika 34).

Preglednica 47: Površina in delež ekološko pomembnih območij (EPO) v LPN Brdo pri Kranju.

	EPO	Površina EPO (ha)	Delež EPO v LPN (%)	ID območja
	Skupaj	472	100	/
1	Brdo - grad pri Kranju	472	100	25600

Slika 34: Ekološko pomembna območja v LPN Brdo pri Kranju.

- Območja Natura 2000 v LPN Brdo pri Kranju

LPN Brdo pri Kranju skoraj v celoti sovpada z Natura 2000 SCI območjem Grad Brdo-Preddvor (preglednica 48).

Preglednica 48: Površina in delež območij Natura 2000 (SCI) v LPN Brdo pri Kranju.

	Natura SCI	Površina SCI (ha)	Delež SCI v LPN (%)	Identifik. številka	Rastlinske in živalske vrste v interesu EU
	Skupaj	463	98,0	/	/
1	Grad Brdo - Preddvor	463	98,0	SI3000219	mali podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) ozki vretenec (<i>Vertigo angustior</i>) črtasti medvedek (<i>Callimorpha uadripunctaria</i> *) močvirski cekinček (<i>Lycaena dispar</i>)

- Zavarovana območja v LPN Brdo pri Kranju

Na območju LPN Brdo pri Kranju ni zavarovanih območij.

2.1.2 Rangiranje LPN-jev glede na njihov naravovarstveni pomen in zaključki

Zaradi specifičnega statusa LPN Brdo pri Kranju (lovišče znotraj protokolarnega objekta) in LPN Triglav Bled (lovišče znotraj Triglavskega narodnega parka), za katera veljajo posebni in prilagojeni upravljavski režimi oziroma naravovarstvenim smernicam in direktivam podrejeno upravljanje s populacijami divjadi, teh dveh lovišč pri rangiranju naravovarstvenega pomena LPN-jev posebej ne obravnavamo. V to podpoglavje smo torej vključili le **lovišča, s katerimi upravlja Zavod za gozdove Slovenije**. Tudi za ta lovišča je iz predhodno predstavljenih podatkov razvidno, da se jih **velika večina s pretežnim deležem površine nahaja v vsaj eni izmed kategorij naravovarstveno pomembnih območij**.

Vsa visoko-kraška lovišča ležijo v celoti (LPN Snežnik Kočevska Reka, LPN Medved, LPN Žitna gora in LPN Jelen) oziroma z močno prevladujočim deležem površin (LPN Ljubljanski vrh – 88 %) znotraj osrednjega območja življenjskega prostora velikih zveri (preglednica 2, slika 2). Z izjemo LPN Žitna gora prevladujoči deleži (88 % – 100 %) površin preostalih visoko-kraških LPN-jev sovpadajo z drugimi ekološko pomembnimi območji – EPO (za posamezne LPN-je glej slike 9, 12, 15 in 19 oziroma pripadajoče preglednice). V primeru vseh treh velikih lovišč jugovzhodne Slovenije (Snežnik Kočevska Reka, Medved, Jelen) se >90 % njihove površine nahaja tudi znotraj Natura 2000 SPA območij in Natura 2000 SCI območij; znotraj slednjih leži tudi zelo prevladujoč (87 %) delež površine LPN Ljubljanski vrh (preglednica 1). Slaba četrtina površine obeh notranjskih LPN-jev (Jelen in Ljubljanski vrh) sovpada tudi z večjim številom zavarovanih območij narave (preglednica 3, sliki 17 in 21). **Upošteva je kazalnik 1 (sovpadanje z naravovarstveno pomembnimi območji) so torej vsi visoko-kraški LPN-ji izjemno pomembni** (delna izjema je LPN Žitna gora, ki sicer v celoti leži znotraj območja osrednjega življenjskega prostora velikih zveri in skupaj s sosednjim LPN Medved tvori nepretrgan habitat, ostalih naravovarstveno pomembnih območij pa ne vključuje), **saj že zaradi ohranjenosti naravnega okolja omogočajo večjo verjetnost doseganja večine zakonsko opredeljenih ciljev in nalog**. Istočasno naravovarstveni pomen območij, v katerih ležijo ta lovišča, zahteva tudi še posebej premišljeno upravljanje s populacijami divjadi, ki ga je vsaj na načelni ravni lažje in z manjšo stopnjo tveganja možno doseči z redno zaposlenimi lovci oziroma lovskimi čuvaji.

Podobno velja tudi za vsa tri (visoko)gorska lovišča. LPN Pohorje v celoti sovпада z ekološko pomembnimi območji – EPO (slika 31), več kot polovica tega lovišča leži znotraj Natura 2000 SPA območij in Natura 2000 SCI območij (slika 32), zajema pa tudi večje število manjših zavarovanih območij (preglednica 46). Slabih 75 % površine LPN Prodi Razor leži znotraj ekološko pomembnih območij (slika 25), dobrih 50 % pa sovпада z Natura 2000 SPA območji in Natura 2000 SCI območji (slika 26); več kot 60 % površine tega lovišča leži v Triglavskem narodnem parku (slika 27). Močno prevladujoč delež (83 %) površine LPN Kozorog Kamnik leži znotraj ekološko pomembnih območij (slika 6), dve tretjini površine tega lovišča sovпада z Natura 2000 SCI območji, petina z Natura 2000 SPA območji (slika 7 in pripadajoči preglednici), slaba desetina površine pa vključuje tudi zavarovana območja narave (slika 8).

V obeh nižinskih loviščih severovzhodne Slovenije je naravovarstveni pomen območij, ki jih zajemata, zelo heterogen. Površina LPN Kompas Peskovci v celoti sovпада z naravovarstveno zelo pomembnim območjem (EPO, Natura 2000 SPA, Natura 2000 SCI, Krajinski park) Goričko (slika 22), kar daje temu lovišču še posebno naravovarstveno težo. Nasprotno sta stopnja ohranjenosti narave in naravovarstveni pomen LPN Fazan Beltinci precej manjša, čeprav ne nepomembna: 45 % površine leži znotraj ekološko pomembnih območij (slika 23), 37 % površine sovпада z Natura 2000 SPA območjem, 23 % pa z Natura 2000 SCI območjem (slika 24). Vendar je v primeru **LPN Fazan Beltinci pomembno tudi, da vključuje značilno okolje Republike Slovenije (ravninska, pretežno kmetijska krajina)**, ki ga v drugih območjih ne najdemo, in ki predstavlja zakonsko opredeljen pogoj za ustanovitev posameznega LPN (7. člen ZDLov-1; Ur. l. RS, št. 16/2004).

Na območju vseh LPN-jev najdemo večje število naravovarstveno pomembnih živalskih vrst, ki so (lahko) zanimive z vidika upravljanja s populacijami divjadi in lovstva. Ohranitev ugodnega stanja populacij teh vrst terja tudi ustrezno upravljanje z njihovimi populacijami in življenjskim okoljem, vključno z ustreznim uravnavanjem medvrstnih odnosov. Te vrste so zlasti vse tri vrste velikih zveri (rjavi medved, volk in ris), vidra in bober, vse vrste gozdnih kur (divji petelin, rušavec, gozdni jereb, belka), nekatere vrste poljskih kur (kotorna in prepelica), nekatere ujede (planinski orel, belorepec, kačar, sokol selec, sršenar, beloglavi jastreb) ter posamezne vrste iz drugih redov ptic (velika uharica, čapljica, duplar, grahasta in mala tukalica) (preglednica 49).

Preglednica 49: Rangiranje (v skupine) naravovarstvenega pomena območij LPN-jev (samo tistih v upravljanju ZGS) glede na vključevanje naravovarstveno pomembnih območij in prisotnost za upravljanje s populacijami zanimivih živalskih vrst.

Rang	LPN	Krajina	Delež (%)*					Redke in ogrožene vrste**	Glavne vrste divjadi
			EPO	OVZ	SPA	SCI	ZON		
1	Jelen	Visoko-kraška gozdnata: Notranjska, južna Slovenija	99	100	98	98	24	rjavi medved, volk, ris, vidra, divji petelin, jereb, kotorna, prepelica, kačar, planinski orel, sokol selec, sršenar, velika uharica	jelenjad srnjad divji prašič
1	Snežnik Kočevska Reka	Visoko-kraška gozdna: Kočevsko, JV Slovenija	95	100	100	100	0	rjavi medved, volk, ris, vidra, divji petelin, jereb, belorepec, planinski orel, sokol selec, sršenar, velika uharica	jelenjad divji prašič srnjad
1	Medved	Visoko-kraška gozdna: Kočevsko, JV Slovenija	95	100	94	94	0	rjavi medved, volk, ris, vidra, divji petelin, jereb, belorepec, planinski orel, sokol selec, sršenar, velika uharica	jelenjad divji prašič srnjad
2	Žitna gora	Visoko-kraška gozdna: Kočevsko, JV Slovenija	0	100	0	0	0	<i>Glede na dejstvo, da ta LPN ne leži v Natura območju, vrste niso posebej navedene.</i>	jelenjad divji prašič srnjad
2	Ljubljanski vrh	Visoko-kraška gozdnata: Notranjska, osrednja Slovenija	88	88	9	87	22	rjavi medved, volk, ris, vidra, prepelica, čapljica, pepelasti lunj	jelenjad srnjad divji prašič
3	Pohorje	Predalpska gozdna: Pohorje, planota	100	0	58	61	1	divji petelin, ruševac, jereb, duplar, sršenar	gams jelenjad srnjad divji prašič
3	Prodi Razor	Visokogorska: Julijske Alpe	74	0	54	55	61	rjavi medved, ris, belka, divji petelin, ruševac, jereb, kotorna, beloglavi jastreb, planinski orel, sokol selec	gams muflon srnjad
3	Kozorog Kamnik	Visoko(gorska): Kamniško-Savinjske Alpe	83	0	20	68	8	belka, divji petelin, ruševac, jereb, planinski orel, sokol selec	gams jelenjad srnjad muflon kozorog
4	Kompas Peskovci	Gričevnata-nižinska: Goričko, SV Slovenija	100	0	100	100	100	vidra, prepelica, sršenar	jelenjad divji prašič srnjad damjak fazan
5	Fazan Beltinci	Kmetijska-nižinska: Prekmurje	46	0	37	23	0	vidra, čapljica, duplar, grahasta tukalica, mala tukalica	poljski zajec fazan jerebica mlakarica srnjad jelenjad divji prašič

OPOMBE:

* Delež naravovarstveno pomembnih območij v LPN: EPO – ekološko pomembna območja; OVZ – osrednje življenjsko območje velikih zveri; SPA – Natura 2000 posebna varstvena območja; SCI – Natura 2000 potencialna območja; ZON – zavarovana območja.

** Podan je seznam vrst, ki živijo v Natura 2000 SPA območju, ki leži znotraj posameznega LPN, in so še posebej zanimive z vidika lovsstva oziroma aktivnega upravljanja s populacijami prostoživečih živali; pri rangiranju je imela prisotnost teh vrst (po prioriteti: velike zveri – koconoge kure – različne vrste ujed – druge vrste) prednost pred siceršnjim vključevanjem naravovarstveno pomembnih območij (glej tudi zaključke).

2.2 IZVAJANJE NALOG Z JAVNIM POOBLASTILOM

2.2.1 Sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom (kazalnik 2)

Upravljalci lovišč (tudi LPN) so dolžni sodelovati **pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom, za kar imajo javno pooblastilo** (1. točka 21. člena in 22. člen *ZDLov-1*; Ur. l. RS, št. 16/2004). **Pod pogoji javne službe so naloge LPN-jev tudi:** (i) sodelovanje pri podajanju predlogov raziskovalnih nalog in znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom; (ii) zbiranje podatkov o divjadi in njenih odnosih z življenjskim okoljem (monitoring); (iii) podajanje predlogov in sodelovanje pri izpopolnjevanju novih metod monitoringa in oblikovanju načinov sonaravnega upravljanja z divjadjo; (iv) ponovno naseljevanje iztrebljenih ter dodajanje redkih in ogroženih avtohtonih vrst divjadi ter vzpostavljanje primernega življenjskega okolja zanje (2. točka 21. člena *ZDLov-1*). V preteklosti, tj. še pred ustanovitvijo LPN-jev, je bilo sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu v primerljivih loviščih (tj. gojitvenih loviščih) **izjemno poudarjeno in je predstavljalo eno najpomembnejših nalog teh lovišč**. Tudi dandanes bi moralo biti sodelovanje pri znanstveno raziskovalnem delu ena izmed najpomembnejših nalog LPN-jev; **kader v rednem delovnem razmerju namreč omogoča nujne predpogoje za strokovno vključevanje v znanstveno-raziskovalne projekte**. Zaradi tega, upošteva se sestavo projektne skupine in dogovore z naročnikom je v pričujoči ekspertizi velik poudarek ravno na tem kazalniku.

V nadaljevanju **podajamo ocene sodelovanja LPN-jev v različnih znanstveno-raziskovalnih projektih s področja divjadi in lovstva, ki so jih v zadnjih letih (tudi) na območju in v sodelovanju z LPN-ji izvajale vse najpomembnejše slovenske raziskovalne institucije, ki se ukvarjajo z raziskavami divjadi oziroma drugih za lovstvo zanimivih vrst** (*Veterinarska fakulteta; Biotehniška fakulteta – Oddelek za biologijo, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire; Znanstveno-raziskovalno središče Univerze na Primorskem; Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje; za pregled raziskav divjadi glej Pokorny in Jelenko, 2012*). Zaradi objektivnih vzrokov (bolezen vodje projekta, dr. Mirana Časa) v to poglavje niso vključene izkušnje, ki so jih pri zbiranju vzorcev za genetske raziskave gozdnih kur, volka, gamsa in jelenjadi pridobili na *Gozdarskem inštitutu Slovenije*; izkušnje ostalih relevantnih raziskovalnih skupin so podane v preglednicah 50 – 54.

Z namenom čim bolj eksplicitnega in standardiziranega ocenjevanja so bile novembra 2012 vodjem raziskovalnih skupin (doc. dr. Gorazdu Venguštu, prof. dr. Borisu Kryštufku, prof. dr. Ivanu Kosu, doc. dr. Klemnu Jerini) posredovane tipske preglednice. **Za vsako lovišče in projekt je tako podana eksplicitna ocena izkušenj pri sodelovanju, ki temelji zlasti na zainteresiranosti upravljavca z loviščem za sodelovanje, doseženih ciljih** (npr. dogovorjeno število vzorcev), organizacijski hierarhiji in morebitnih drugih dejavnikih. Vse ocene so tudi na kratko obrazložene, s čimer smo želeli v čim večji možni meri doseči objektivnost in relevantnost ocenjevanja. Pri tem poudarjamo, da **smo se vsi ocenjevalci zavedali pomena sodelovanja z lovišči oziroma dejstva, da predstavljajo lovci nepogrešljive in dragocene terenske sodelavce; zaradi tega je bil pristop k ocenjevanju pozitivno naravnán**, tj. vsako dobro sodelovanje, ki je doprineslo k dosegu projektnih ciljev s pozitivnim ali samo nevtralnimi odzivom upravljavcev lovišč, smo praviloma ocenili z oceno odlično (5). Poudarjamo tudi, da smo veliko večino projektov, ki so vključeni v to poglavje, izvajali ob istovrstnem sodelovanju enega ali več LPN-jev in lovišč, s katerimi upravljajo lovske družine (LD). Z namenom primerjav in posledične relativizacije ocen, ki smo jih dodelili LPN-jem, smo zato vedno **po isti metodologiji ocenili tudi izkušnje s sodelovanjem z nepoklicnimi upravljavci z lovišči**, ki so sicer dolžni sodelovati pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom, za kar imajo javno pooblastilo, vendar pa to sodelovanje v lovskih družinah ne poteka pod pogoji javne službe (21. in 22. člen *ZDLov-I*; Ur. l. RS, št. 16/2004).

Uspešnost sodelovanja z upravljavci z lovišči je seveda odvisna od množice dejavnikov, kot so zanimivost in pomembnost raziskovalne teme, poistovetenje upravljavca z loviščem z raziskovalnim problemom, komunikacijske sposobnosti vodje projekta, hierarhija organizacije dela in organizacijske sposobnosti odgovorne osebe v lovišču (praviloma vodje lovišč), prejete zadolžitve, osebna zainteresiranost in odgovornost posameznih sodelavcev (npr. revirnih lovcev), seveda pa tudi razpoložljivi čas, finančna sredstva in delovne prioritete v danem trenutku. **Zaradi tega se izkušnje in ocene za ista lovišča med posameznimi raziskovalnimi skupinami in raziskovalnimi projekti močno razlikujejo** (preglednice 50 – 54). Vseeno so iz podanih ocen razvidni splošni trendi, ki kažejo, katera lovišča (še zlasti njihovi vodje) imajo večjo afiniteto do izpolnjevanja te (po našem mnenju) izjemno pomembne javne naloge LPN-jev, pa tudi, kje so priložnosti za bistveno izboljšanje dela v prihodnje.

Preglednica 50/1: Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN*, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin**) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajal **Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje** v obdobju 1997 – 2012.

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 1: Srnjad kot bioindikator onesnaženosti okolja s težkimi kovinami (obdobje: 1997-1998)				
Triglav Bled	Vzorčenje notranjih organov srnjadi		5	Neplačano vzorčenje potekalo brez kakršnihkoli težav, opremo (skrinjo) zagotovili v LPN, doseženo predvideno število vzorcev (<u>50 osebkov</u>), evidenca vzorcev odlična, zelo odgovorno delo dveh revirnih lovcev, hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Medved			4/5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, opremo (skrinjo) dostavili mi, doseženo število vzorcev (<u>34 živali</u>) nekoliko pod pričakovanim, evidenca odlična, odgovorno delo posameznih revirnih lovcev, hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Snežnik Kočevska Reka			1	Kljub začetnemu dogovoru in obljubi se LPN ni vključil v izvedbo raziskovalnega projekta.
15 LD iz Šaleške doline, Zgornje Mežiške doline in Zasavja	Vzorčenje notranjih organov srnjadi (skupaj <u>338 osebkov, od 4 do 89 na lovišče</u>)	gospodarji LD ↓ prevzemniki divjadi ↓ posamezni člani	5 (za 8 LD) 4 (za 5 LD) 3 (za 2 LD)	Neplačano vzorčenje potekalo praviloma brez težav, opreme (skrinj) z izjemo enega lovišča niso potrebovali, število vzorcev v nekaterih loviščih bistveno nad pričakovanim, evidence vzorcev povsod ustrezne, zelo odgovorno delo številnih prevzemnikov divjačine.
Projekt 2: Divjad na cestah: izdelava nabora problematičnih odsekov cest v Sloveniji (2003-2004)				
Kozorog Kamnik Fazan Beltinci Ljubljanski vrh Žitna gora Medved Snežnik K. Reka Jelen Prodi Razor Triglav Bled	Posredovanje podatkov o problematičnih odsekih cest.		OK	V omenjenih loviščih so posredovali zelene/potrebne podatke oz. so sporočili, da v njihovem lovišču povoz divjadi ne predstavlja resnega problema. Zaradi specifik (zgoj posredovanje podatkov na podlagi evidenc, neintenzivni stiki z lovišči) kvalitativne ocene sodelovanja ne podajamo, hierarhija organiziranosti nam ni poznana in ni relevantna.
Pohorje			2	Želene/potrebne podatke so sicer po urgiranju posredovali, a je bilo LPN Pohorje edino lovišče (vključno z lovišči v upravljanju LD), ki je za to zahtevalo plačilo. Hierarhija organiziranosti nam ni poznana in tudi ni relevantna.
305 LD iz celotne Slovenije	Posredovanje podatkov o problematičnih odsekih cest.	gospodarji LD	OK	V omenjenih loviščih so posredovali zelene podatke. Potrebne podatke ni posredovalo približno 25 % lovišč.

(se nadaljuje)

Preglednica 50/2 (nadaljevanje – projekti ERICo Velenje).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 3: Monitoring učinkovitosti odvrtačal za preprečevanje trkov vozil z divjadjo (2006-2011)				
Kozorog Kamnik	Izbor odsekov in monitoring učinkovitosti odvrtačal na opremljenih odsekih cest.		4	Iz LPN so vedno (praviloma pravočasno, enkrat po urgiranju) posredovali relevantne podatke o povezu divjadi na problematičnih odsekih cest v njihovem lovišču, medletno ujemanje podatkov ni bilo vedno 100 % konsistentno. Hierarhija organiziranosti: vključen le vodja LPN.
>100 LD iz celotne Slovenije	Izbor odsekov in monitoring učinkovitosti odvrtačal na opremljenih odsekih cest.	starešine LD ↓ gospodarji LD ↓ lovski čuvaji	Po oceni: 5 (60 % LD) 4 (15 % LD) 2 (10 % LD) 1 (15 % LD)	Večina lovišč je vedno pravočasno posredovali relevantne podatke o povezu divjadi na problematičnih odsekih cest v njihovem lovišču, v posameznih primerih so bili podatki neustrezni, prepozno prejeti ali jih sploh nismo prejeli (kljub veliki investiciji države za zmanjšanje poveza divjadi v njihovih loviščih).
Projekt 4: Vpliv zvočnih odvrtačal na značilnosti prehajanja živali prek cest (2008-2009)				
Medved	Izbor relevantnih stečin, pomoč pri montaži IR kamer in pri zajemanju podatkov.		5	V LPN takoj in kakovostno izvedli vse pričakovane aktivnosti, velika pomoč pri montaži odvrtačal, zelo odgovorno delo revirnega lovca Zdravka Sočaka. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Planina, Škale, Gornji Grad, Hum Celje	Izbor relevantnih stečin, pomoč pri montaži IR kamer in pri zajemanju podatkov.	gospodarji LD ↓ posamezni člani	5 (za 3 LD) 4 (za 1 LD)	V vključenih loviščih takoj in kakovostno izvedli vse pričakovane aktivnosti, praviloma velika pomoč pri montaži odvrtačal.
Projekt 5: Zvočne odvrtačalne naprave kot sredstvo za zmanjšanje škod po divjem prašiču (2007)				
Medved	Izbor relevantnih njiv, pomoč pri postavitvi odvrtačal, posredovanje povratnih podatkov.		5	V LPN takoj in kakovostno izvedli vse pričakovane aktivnosti, velika pomoč pri montaži odvrtačal, pridobljene uporabne povratne informacije. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Litija	Izbor relevantnih njiv, pomoč pri postavitvi odvrtačal, posredovanje povratnih podatkov.	starešina LD ↓ revirni vodja	5	V LD takoj in kakovostno izvedli vse pričakovane aktivnosti, velika pomoč pri montaži odvrtačal, pridobljene uporabne povratne informacije.

(se nadaljuje)

Preglednica 50/3 (nadaljevanje – projekti ERICo Velenje).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 6: Raziskave čeljustnic prostoživečih parkljarjev (2007-2008; v sodelovanju z BF-Gozd)				
Vsi LPN	Označevanje čeljustnic (rutinsko, ne za namene projekta!) in priprava ustreznih podatkovnih baz.		5 (3)	Čeprav obstajajo znotraj posameznih LPN-jev ustrezne podatkovne baze, je bila za večino lovišč ugotovljena slaba neposredna povezljivost podatkovnih baz s čeljustnicami kot raziskovalnim materialom, pa tudi neenotnost uporabe baz in šifrantov med LPN-ji (skupna ocena 3 za podatkovne baze). Zaradi tega je bilo potrebnega veliko napora za doseg ustreznosti povezljivosti podatkov, kar so z odgovornim delom in osebno angažiranostjo naknadno omogočili zaposleni na centralni enoti ZGS in vodje posameznih lovišč (ocena 5 za sodelovanje).
Vse LD	Označevanje čeljustnic (rutinsko, ne za namene projekta).	praviloma gospodarji LD	Po oceni: 5 (75 % LD) 3 (10 % LD) 1 (15 % LD)	Večina lovišč ima zagotovljeno potrebno/odlično sledljivost čeljustnic (tj. na njih zapisana zaporedna številka iz evidenčne knjige), pri nekaterih je le-to možno ugotoviti posredno (prek drugih podatkov – ocena 3), precejšen delež lovišč (zlasti znotraj posameznih LUO-jev) čeljustnic v obdobju trajanja raziskave še ni označevala dosledno oz. podatki niso bili konsistentni s podatki v podatkovnih bazah (v obeh primerih ocena 1).
Projekt 7: Raziskave oplojenosti divjih prašičev (2011-2012; v sodelovanju z BF-Gozd)				
Fazan Beltinci	Zbiranje vzorcev rodil divjih prašičev.		4	Do 19.12.2012 zbrani 4 ustrezni vzorci , vzorčenje še poteka.
Kompas Peskovci			4/5	Do 19.12.2012 zbranih 14 ustreznih vzorcev , zbiranje še poteka. Nekaj težav pri povezovanju vzorcev z bazo podatkov, kar so po pozivu dopolnili in upoštevali. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Mozirje, Smrekovec, Kozje, Anhovo, Trstelj Kostanjevica, Oljka, Rečica, Boč na Kozjaku, Gornji Grad, Braslovče, Dobrovo, Grgar, Fajti hrib, Jelenk, Sabotin, Kozlek, Zemon, Kresnice, Trnovo, Pivka, Gornje Jezero, Banja Loka, Bistrica ob Sotli, Kozje, Tabor, Vransko, Anhovo, Bistrica ob Sotli, Pivka, Laze, Šmartno pri Litiji. Sodeluje še več LD, kjer vzorcev še nismo pobrali.	Zbiranje vzorcev rodil divjih prašičev.	gospodarji LD ↓ posamezni člani	Od 4 do 5	V večini LD zelo resno pristopili k (neplačanemu) vzorčenju, posredovali potrebne podatke o posameznih vzorcih. Do dneva izdelave poročila v vseh loviščih skupaj prevzeli 178 vzorcev rodil divjih prašičev, vzorčenje še poteka.

(se nadaljuje)

Preglednica 50/4 (nadaljevanje – projekti ERICo Velenje).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)	
Projekt 8: Raziskave oplojenosti jelenjadi (2012; v sodelovanju z BF-Gozd)					
Medved + Žitna gora	Zbiranje vzorcev rodil košut.		Še ni mogoče oceniti.	Do 19.12.2012 zbranih <u>26 ustreznih vzorcev</u> , zbiranje še poteka. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo; tekoče povratno obveščanje s strani revirnega lovca.	
Snežnik Koč. Reka			3/4	Do 19.12.2012 zbranih <u>29 ustreznih vzorcev</u> , lovišče že preseglo pogodbeno določilo. Problem s pokvarjeno skrinjo, prilagodljivost majhna, organiziranost ne najboljša.	
Jelen			Še ni mogoče oceniti.	Do 19.12.2012 zbranih <u>7 ustreznih vzorcev</u> , zbiranje še poteka.	
Ljubljanski vrh		Organiziranost v vseh loviščih potekala na nivoju:		5	Do 19.12.2012 zbranih <u>5 ustreznih vzorcev</u> ; vzorčenje zaključeno, lovišče izpolnilo pogodbeno določilo. Tekoče sprotno obveščanje.
Kozorog Kamnik		M. Jonozovič in J. Mehle ↓ vodje LPN		5	Do 19.12.2012 zbranih <u>30 ustreznih vzorcev</u> ; vzorčenje se zaključuje, lovišče že preseglo pogodbeno določilo. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Pohorje		↓ revirni lovci (glej desni stolpec)		5	Do 19.12.2012 zbranih <u>11 ustreznih vzorcev</u> ; vzorčenje se zaključuje, lovišče izpolnilo pogodbeno določilo. Zelo kooperativni.
Fazan Beltinci				5	Do 19.12.2012 zbranih <u>5 ustreznih vzorcev</u> , zbiranje še poteka; lovišče že preseglo pogodbeno določilo. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Kompas Peskovci				Še ni mogoče oceniti.	Do 19.12.2012 zbranih <u>13 ustreznih vzorcev</u> , zbiranje še poteka. Nekaj težav pri povezovanju vzorcev z bazo podatkov. Hierarhična organiziranost zelo olajšala delo.
Volče, Kobarid, Trnovo, Bistra, Koprivna, Podbrdo, Vrhe Vrabče, Dolenja vas, Planina, Pivka, Senožeče, Vrhe Vrabče, Podbrdo.	Zbiranje vzorcev rodil košut.	gospodarji LD ↓ posamezni člani	Od 4 do 5	V večini LD zelo resno pristopili k (neplačanemu) vzorčenju, posredovali potrebne podatke o posameznih vzorcih. Do dneva izdelave poročila v vseh loviščih skupaj prevzeli 19 vzorcev rodil košut, vzorčenje še poteka.	

OPOMBE:

* Zaradi celovitejšega pregleda pomena LPN za izvajanje raziskovalne dejavnosti s področja divjadi in lovstva smo v pregled vključili tudi starejše izkušnje, tj. tiste izpred leta 2004 oz. z nekdanjimi gojitvenimi lovišči, ki se geografsko (večinoma pa tudi kadrovsko) ujemajo z današnjimi LPN-ji. Zaradi večje transparentnosti in sledljivosti tudi v tem primeru ta lovišča imenujemo kar LPN.

** Podana je tudi primerjava z lovišči, s katerimi upravljajo lovske družine (LD). Zaradi večjega števila interakcij in različnih izkušenj z različnimi upravljavci so v tem primeru podane pavšalne ocene; vendar poudarjamo, da namen tega prispevka ni ocenjevati sodelovanje upravljavcev-amaterjev (LD), temveč je primerjava namenjena predvsem lažjemu razumevanju podane ocene za posamezne LPN-je.

Preglednica 51/1: Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala **Veterinarska fakulteta** v obdobju 2010 – 2011 (posredovala: doc. dr. Gorazd Vengušt, dr. Diana Žele).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 1: Monitoring slovenske divjadi na prisotnost povzročitelja tuberkuloze (2010-2011)				
Fazan Beltinci	Zbiranje vzorcev bezgavk in jeter.		5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v LPN. Predvideno število vzorcev je bilo preseženo, vzorci (48) so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne.
Jelen			3	Kljub začetnemu dogovoru smo pridobili le manjše število vzorcev (8), v zadnjem letu le enega.
Kompas Peskovci			3	Kljub začetnemu dogovoru smo pridobili le manjše število vzorcev (12), vzorci so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne.
Kozorog Kamnik			4	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v LPN. Pridobili smo nekoliko manj vzorcev, vzorci (16) so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne.
Ljubljanski vrh			5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v LPN, vzorci (19) so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne. Predvideno število vzorcev je bilo doseženo.
Medved			5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v LPN. Predvideno število vzorcev je bilo doseženo, vzorci (27) so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne.
Pohorje			5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v LPN. Predvideno število vzorcev je bilo preseženo. V prvem letu je bilo nekaj nepopolnih vzorcev, v nadaljevanju vzorci (44) pravilno odvzeti, evidence ustrezne.
Snežnik Kočevska Reka			3	Kljub začetnemu dogovoru smo pridobili manjše število vzorcev (9), v zadnjem letu le enega.
Triglav Bled			5	Neplačano vzorčenje potekalo brez težav, zamrzovanje vzorcev do prevzema zagotovili v TNP. Predvideno število vzorcev je bilo doseženo, vzorci (11) so bili pravilno odvzeti, evidence ustrezne.

Preglednica 52/1: *Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družen) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala **Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo** v obdobju 1998 – 2012 (posredoval: prof. dr. Ivan Kos).*

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 1: Ohranjanje ogroženih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali (1998-2000)				
Snežnik Kočevska Reka	Odlov in telemetrično spremljanje divje mačke in risa.		5	Intenzivno sodelovanje revirnega lovca iz LPN pri odlovu divje mačke, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju na območju.
Medved	Odlov in telemetrično spremljanje divje mačke.		2	Odklonitev sodelovanja pri projektu, neusklajenost z OE ZGS Kočevje.
Projekt 2: Zoološke in spelebiološke raziskave (2003-2007)				
Snežnik Kočevska Reka	Odlov in telemetrično spremljanje divje mačke in risa.		5	Intenzivno sodelovanje revirnega lovca iz LPN pri odlovu divje mačke, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju na območju.
Medved	Odlov in telemetrično spremljanje divje mačke in risa.		2	Ne-vključenost v aktivnosti.
Projekt 3: Varstvena genetika medveda, jelenjadi in risa v Sloveniji (2004-2007)				
Medved	Vzorčenje iztrebkov in tkivnih vzorcev.		3	Nezainteresiranost za sodelovanje pri vzorčenju neinvazivnih vzorcev (iztrebkov).
Jelen			5	Organizacija in korektna izvedba pilotnega vzorčenja medvedovih iztrebkov.
Projekt 4: Spremljanje gibanja, vzorcev aktivnosti in značilnosti plenjenja risov (<i>Lynx lynx</i>) na območjih PSCI Snežnik – Pivka in PSCI Krimsko hribovje – Menešija (2004-2007)				
Jelen	Odlov in zbiranje podatkov prisotnosti risa in njihovega plenjenja.		5	Aktivno obveščanje, sodelovanje pri postavljanju pasti, terenska pomoč pri sledenju.
Diplomska naloga: Prehrana divjega prašiča (<i>Sus scrofa</i>) na Kočevskem [K. Drenik] (2007)				
Medved	Zbiranje prebavil divjega prašiča za analizo prehrane.		4	Zbiranje, shranjevanje in obveščanje o zbranih želodcih korektno.

(se nadaljuje)

Preglednica 52/2 (nadaljevanje – projekti BF, Oddelek za biologijo).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 5: INTERREG IIIA – Čezmejno sodelovanje pri upravljanju, ohranjanju in raziskovanju dinarske populacije risa: DINARIS (2006-2008)				
Jelen	Odlov in telemetrično spremljanje risa, zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev na lovilcih dlak.		5	Intenzivno sodelovanje vseh revirnih lovcev iz LPN pri odlovu risa, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju na območju ter zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev.
Kozlek	Odlov in telemetrično spremljanje risa, zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev.		5	Intenzivno sodelovanje pri odlovu risa, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju na območju ter zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev.
Projekt 6: Analiza medvedov, odvzetih iz narave, in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji (2007-2008)				
Snežnik Kočevska Reka	Zbiranje medvedjih prebavil in neinvazivnih genetskih vzorcev.		3	Obveščanje o uplenjenih medvedih, priprava in predaja medvedjih prebavil korektno; zbiranje genetskih vzorcev razmeroma pasivno.
Medved			2	Obveščanje o prebavilih korektno, pasivnost (ignoriranje) pri zbiranju neinvazivnih vzorcev.
Jelen			5	Intenzivno zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev medveda na nivoju celotnega LPN.
Številne LD v Sloveniji	Zbiranje medvedjih prebavil in neinvazivnih genetskih vzorcev.		5	Pozitiven odnos in sodelovanje predstavnika LZS (B. Krže) – ključen za uspešno akcijo Aktivno sodelovanje številnih prostovoljcev – lovcev (uspešna organizacija vodstev LD).
Projekt 7: Prostorsko-populacijska dinamika prostoživečih živali v slovenskih gozdovih kot posledica klimatskih sprememb (2007-2008)				
Jelen	Odlov in telemetrično spremljanje risa, spremljanje konzumacije plena.		5	Obveščanje, sodelovanje pri postavljanju pasti, terenska pomoč pri spremljanju plenjenja in konzumacije.
Projekt 8: Naravovarstveno ovrednotenje izbranih vojaških območij v Sloveniji: primerjalna študija z referenčnimi območji (2008-2010)				
Jelen	Ocenjevanje relativne pogostosti prostoživečih sesalcev		4	Pomoč na terenu, zbiranje podatkov in mehkih informacij itn.

(se nadaljuje)

Preglednica 52/3 (nadaljevanje – projekti BF, Oddelek za biologijo).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 9: Spremljanje stanja populacije risa v Sloveniji z uporabo GPS telemetrije (2009-2010)				
Jelen	Odlov in telemetrično spremljanje risa.		5	Pomoč na terenu, zbiranje podatkov, sodelovanje pri odlovu.
Medved			1	Nesodelovanje (nenavadni izgovori na zakonodajo).
Projekt 10: LIFE+ SloWolf (2010-2013)				
Jelen	Odlov volkov, zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, sodelovanje pri zimskem sledenju, sodelovanje pri izzivanju tuljenja.		5	Zagotavljanje pomoči na terenu pri določanju območij za odlov in pomoč pri odlovu, zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, sodelovanje pri zimskih sledenjih, izzivanjih tuljenj.
Snežnik Kočevska Reka			4	
Medved + Žitna gora			4	
Ljubljanski vrh			4	Zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, sodelovanje pri zimskih sledenjih, izzivanjih tuljenja.
Hrenovice, Videž Kozina, Materija	Zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, sodelovanje pri zimskem sledenju, sodelovanje pri izzivanju tuljenja.		5	Zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, sodelovanje pri zimskih sledenjih, izzivanjih tuljenja.
108 LD iz območja prisotnosti volka			4	
Projekt 11: Zoološke in speleobiološke raziskave (2007-2012)				
Jelen	Odlov in telemetrično spremljanje risa.		5	Intenzivno sodelovanje pri odlovu risa, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju.
Kozlek, Loški potok	Odlov in telemetrično spremljanje risa.		5	Intenzivno sodelovanje pri odlovu risa, svetovanje pri postavljanju pasti, obveščanje o dogajanju.

Preglednica 53/1: *Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajala **Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire** v obdobju 1998 – 2011 (posredoval: doc. dr. Klemen Jerina).*

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhijske organiziranosti)
Projekt 1: Telemetrijsko spremljanje jelenjadi (obdobje izvajanja: 1998-2008 – več različnih projektov)				
Jelen	Svetovanje pri izbiri odlovnih mest, zalaganje krmišč, odlov ali pomoč pri odlovu, po dogovoru tudi snemanje lokacij živali, opremljene z VHF ovraticami.		5	Odlično sodelovanje.
Medved			4	Prva leta odlično sodelovanje, kasneje težave pri vračanju zbranih podatkov.
Snežnik Kočevska Reka			3	Projekt začel A. Križ še kot vodja lovišča, ko je s to funkcijo zaključil, sodelovanja ni bilo več.
Kompas Peskovci			5	Odlično sodelovanje.
Pohorje			1	Po začetnih dogovorih ni bilo odzivov.
Ljubljanski vrh			5	Odlično sodelovanje.
Skupaj 6 LD	Svetovanje pri izbiri odlovnih mest, zalaganje krmišč, odlov ali pa pomoč pri odlovu.		2-5	Sodelovanje v projektu je bilo v večini lovišč zelo dobro, le v posameznih (kljub prejšnjemu dogovoru) zalaganje krmišč in druge dogovorjene aktivnosti niso bile narejene po načrtu. Največjo težavo pri delu je predstavljala organizacija – za izvedbo nekega dela se je bilo potrebno dogovarjati z več hierarhičnimi nivoji (npr. predstavnik ZLD, predsednik LD, gospodar LD, terenski sodelavci – člani LD), med katerimi pa skoraj ni bilo komunikacije oz. je bila le-ta pomanjkljiva.
Projekt 2: Ugotavljanje rodnosti jelenjadi (diplomska naloga T. Križmanc, 2008)				
Medved	Zbiranje vzorcev rodil jelenjadi, označevanje vzorcev, shranjevanje (zmrzovanje) do prevzema.		5	Neplačano vzorčenje je v naštetih loviščih potekalo brez večjih težav; delo je bilo v splošnem dobro opravljeno. Nižja ocena je pri LPN Snežnik rezultat slabše evidence, predvsem pa slabšega stanja vzorcev – veliko jih je bilo namreč že v fazi razpadanja (prepozno zmrznjeni), v lovišču Kozorog so bili nekateri vzorci slabo odvzeti ali pa pomanjkljivo označeni.
Žitna gora			5	
Snežnik Kočevska Reka			3	
Kozorog Kamnik			4	
Ostala lovišča z jelenjajo: Pohorje, Jelen, Kompas Peskovci			(1)	
Kljub pozivu vodje <i>Odseka za gozdne živali in lovstvo</i> k sodelovanju omenjena lovišča pri raziskavi niso sodelovala. Vendar je potrebno izpostaviti, da je bila celotna akcija hitro speljana in obveščanje ter komunikacija z naše strani verjetno pomanjkljiva; poleg tega se sodelovanja ni plačevalo, kljub temu, da so z njim nastali določeni stroški in dodatno delo.				

(se nadaljuje)

Preglednica 53/2 (nadaljevanje – projekti BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 3: Popis objedenosti gozdnega mladja ob krmiščih (2006-2008)				
Jelen	Pomoč pri izbiri krmišč, nudenje infrastrukture (koče) za sodelavce.		5	V lovišču so brez oklevanja nudili vso želeno pomoč in po svoji moči prispevali k realizaciji raziskave.
Projekt 4: Preučevanje dejavnikov habituacije rjavega medveda na človeka s pomočjo GPS telemetrije (2008-2011)				
Jelen	Pomoč pri izboru odlovnih mest, zalaganje odlovnih mest s koruzo, nadzor pasti, pomoč pri odlovu in nameščanju GPS ovratnic.		5	Sodelovanje v projektu je bilo odlično v vseh loviščih. Kot pomembna se je izkazala hierarhična organizacija lovišč, saj je ta prihranila veliko dela z organizacijo. Sodelovanje je potekalo delno volontersko, iz projekta smo plačevali predvsem neposredne materialne stroške (krma, prevozi).
Ljubljanski vrh			5	
Žitna gora			5	
Medved			5	
Snežnik Kočevska Reka			5	
Skupaj 13 LD		Za vsako lovišče vsaj ena oseba	5	V vseh loviščih zelo dobro sodelovali pri odlovu; držali so se vseh dogovorov. Sodelovanje je potekalo volontersko, iz projekta smo plačevali le neposredne materialne stroške (krma).

Preglednica 54/1: Sodelovanje upravljavcev lovišč (LPN, primerjalno lovišča v upravljanju lovskih družin) v raziskovalnih projektih, ki jih je izvajalo **Znanstveno-raziskovalno središče Univerze na Primorskem** v obdobju 2009 – 2011 (posredovala: prof. dr. Boris Kryštufek, doc. dr. Elena Varljen Bužan).

Vključena lovišča (LPN, LD)	Aktivnost	Kontaktne osebe in organiziranost	Ocena sodelovanja	Obrazložitev ocene in opombe (vključno s komentarjem hierarhije organiziranosti)
Projekt 1: Ocena populacijske strukture gamsa na stičišču dveh gorstev (2009-2010)				
Kozorog Kamnik	Zbiranje tkivnih vzorcev		5	Neplačano vzorčenje potekalo brez kakršnihkoli težav, opremo (pripomočke za zbiranje tkivnih vzorcev) zagotovili na UP, doseženo predvideno število vzorcev, evidenca vzorcev odlična, zelo odgovorno in vrhunsko profesionalno delo.
Log pod Mangartom, Idrija, Nanos, Ig, Rakitna, Osilnica, Puščava, Pohorje	Zbiranje tkivnih vzorcev		5	Delo opravljeno odgovorno, brezplačno.
Projekt 2: Genomska diverziteteta v naravno fragmentiranih populacijah: primer gamsa (2011)				
Kozorog Kamnik	Zbiranje krvnega seruma		5	Delo opravljeno vrhunsko profesionalno, brezplačno.
ZLD Maribor	Zbiranje krvnega seruma		5	Delo opravljeno odgovorno, brezplačno.

Iz podanih ocen in obrazložitev dosedanjega sodelovanja slovenskih raziskovalcev z različnimi LPN-ji (preglednice 50 – 54) je razvidna velika variabilnost ocen, ki je posledica številnih dejavnikov, kot so: zanimivost in pomembnost raziskovalne teme, poistovetenje upravljavca z loviščem z raziskovalnim problemom, komunikacijske sposobnosti vodje projekta, morebitno sprejemanje raziskovalne skupine in še zlasti vodje projekta v določenem lovišču, hierarhija organizacije dela in organizacijske sposobnosti odgovorne osebe v lovišču (praviloma vodje lovišč), prejete zadolžitve, osebna zainteresiranost in odgovornost posameznih sodelavcev (npr. revirnih lovcev), seveda pa tudi razpoložljivi čas, finančna sredstva in delovne prioritete v danem trenutku. Ne glede na **številne objektivne dejavnike, ki lahko v danem trenutku vplivajo na odzivnost posameznih LPN-jev, in tudi subjektivno vrednotenje uspešnosti sodelovanja s strani različnih raziskovalnih skupin** (le-to je lahko bolj kot od samega dejanskega sodelovanja LPN-jev odvisno tudi od različnih pričakovanj vodij projektov), pa v splošnem izkušnje s sodelovanjem vendarle kažejo zanimive in podobne značilnosti.

Tako so vse raziskovalne institucije (ki so imele izkušnje s sodelovanjem z navedenimi LPN-ji) **brez izjeme izrazile veliko zadovoljstvo (ocene 5) s sodelovanjem s sodelavci iz LPN Ljubljanski vrh, praviloma pa tudi iz LPN Triglav Bled** (v slednjem so sicer nekaj nepotrebnega zapletanja v preteklosti doživeli raziskovalci *BF, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*). **V zadnjih nekaj letih, tj. po zamenjavi vodje lovišča, imajo zelo pozitivne izkušnje (samo ocene 5) vse raziskovalne institucije tudi z LPN Pohorje.** Tu je bila še nekaj let nazaj pripravljenost za vključevanje v raziskovalne projekta izjemno slaba (popolna neodzivnost v primeru dveh raziskovalnih projektov *BF, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*; ena slaba ocena (*ERICo Velenje*) je za to lovišče posledica dejstva, da je v sklopu vseslovenskega zbiranja podatkov o problematičnih odsekih cest tedanji vodja lovišča za posredovane podatke edini zahteval plačilo, čeprav je enako delo, ki je bilo primarno v interesu lovišč, brezplačno opravila velika večina upravljavcev z lovišči, tudi iz >300 lovskih družin). **Zlasti primer LPN Pohorje zelo nazorno kaže, kako pomembno je z vidika vključevanja v raziskovalne projekte kot izjemno pomembnega poslanstva LPN-jev (zelo verjetno velja popolnoma enako tudi za opravljanje vseh ostalih nalog teh lovišč) odgovorno vodenje lovišča;** zamenjava vodje je namreč imela za posledico popoln preobrat v oceni učinkovitosti sodelovanja raziskovalnih institucij s tem loviščem.

Kot zelo dobro (posamezne ocene 4, 4/5 ali 5) je bilo ocenjeno sodelovanje z LPN Kozorog Kamnik in LPN Fazan Beltinci, s posameznimi izjemami (neodzivnost v primeru enega projekta *BF, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*, ki pa je po mnenju vodje projekta lahko tudi posledica njihovega neustreznega pristopa; po ena ocena 3 – posledica manjšega števila vzorcev od pričakovanega v monitoringu *Veterinarske fakultete*) **pa tudi z LPN Kompas Peskovci in LPN Jelen. Pri slednjem velja poudariti, da je bilo to lovišče poleg LPN Medved v zadnjih letih največkrat vključeno v raziskovalne projekte** (praktično vseh raziskovalnih institucij, ki so podale ocene), in da so poleg že omenjenih izjem ocene sodelovanja za to lovišče zelo visoke (praviloma 5). Opozoriti pa je potrebno, da pogostnost sodelovanja posameznih LPN-jev v raziskavah ni zgolj rezultat naklonjenosti raziskovalnemu delu konkretnega LPN-ja, temveč predvsem zahtev raziskav(e). Tako so, npr., **v LPN Kozorog Kamnik velikokrat izrazili željo za sodelovanje tudi v drugih raziskavah** (zlasti *BF, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*), a lovišče ni bilo izbrano, ker ni ustrezalo raziskovalnim ciljem. Poudariti tudi velja, da v LPN Kozorog Kamnik **nekatero raziskave divjadi opravljajo samoiniciativno, rezultate pa v zadnjih letih med drugim predstavljajo strokovni in znanstveni javnosti** na tradicionalnih posvetih o divjadi, ki potekajo v Velenju v organizaciji inštituta *ERICo Velenje, Lovske zveze Slovenije* in *Zavoda za gozdove Slovenije* (npr. Veternik in Mehle 2011, Veternik 2013).

V splošnem so najbolj raznolike ocene za LPN Medved, najslabše pa za LPN Snežnik Kočevska Reka, pri čemer je značilno, da so bile izkušnje s sodelovanjem za oba lovišča zelo dobre (praviloma ocene 5), ko so se raziskovalci dogovarjali neposredno s posameznimi revirnimi lovci ali pomočnikom vodje lovišča, in slabše, ko so pogovori potekali prek vodij lovišč. Potrebno pa je **opozoriti na velike razlike v izkušnjah med posameznimi raziskovalnimi institucijami**: tako so, npr., raziskovalci z inštituta *ERICo Velenje* z LPN Medved vedno imeli zelo pozitivne izkušnje (ocena praviloma vedno 5, enkrat 4/5); podobno velja tudi za izkušnje raziskovalcev z *Veterinarske fakultete* in *BF, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*. Nasprotno so raziskovalci *BF, Oddelka za biologijo*, ki so v LPN Medved praviloma želeli sodelovati zlasti z obsežnejšimi projekti na velikih zvereh, v tem lovišču pogosto naleteli na nezainteresiranost in ignoriranje (ocene v razponu 1 do 4, mediana 2). Primer nakazuje, da je raven sodelovanja posameznega LPN-ja lahko odvisna tudi od komuniciranja izvajalcev

raziskave. Pereče težave s sodelovanjem (zlasti zbiranjem vzorcev) so bile v preteklosti v LPN Snežnik Kočevska Reka (starejše izkušnje raziskovalcev *ERICo Velenje* in novejše izkušnje raziskovalcev z *Veterinarske fakultete* in *BF, Oddelka za biologijo*), čeprav je bilo v posameznih primerih (zlasti ob neposrednem komuniciranju z revirnimi lovci) sodelovanje s tem loviščem tudi zgledno.

Sodelovanja z LPN Žitna gora za vse projekte nismo posebej ocenjevali, saj so praviloma vse aktivnosti v tem lovišču potekale v organizaciji in izvedbi zaposlenih (in vodje lovišča) LPN Medved. Podajamo tudi ne ocen za LPN Prodi Razor, ki v večjih raziskovalnih projektih raziskovalnih skupin, ki so poslale povratne informacije, do sedaj ni sodelovalo. Glede na to, da je upravljavec večine LPN v Republiki Sloveniji *Zavod za gozdove Slovenije*, je **potrebno poudariti tudi zelo pozitivne izkušnje s sodelovanjem z uslužbenci z Oddelka za gozdne živali in lovstvo na centralni enoti ZGS**. Le-ti so namreč v zadnjih letih poleg vzpostavljanja ustreznih povezav z lovišči **pogosto poskrbeli za ustrezne podatkovne baze in ustrezno povezljivost podatkov; le-ta je namreč po izkušnjah raziskovalcev (*ERICo Velenje; BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire*) rak rana na nivoju večjega števila posameznih LPN-jev**.

Večina raziskovalnih projektov, ki so potekali v enem ali večjem številu LPN-jev, so istočasno potekali tudi v loviščih, s katerimi upravljajo lovske družine. Pri tem je potrebno poudariti, da so **izkušnje z vključevanjem članov LD v raziskovalne projekte kot terenskih sodelavcev pogostokrat enako dobre ali celo boljše, kot velja za LPN-je**. So pa opazne razlike v vrsti nalog/sodelovanja, ki so jih bolje/pogosteje opravljale LD ali pa LPN-ji. Tako so LD pogosto boljše kot LPN-ji sodelovale pri nalogah, ki so zahtevale manj angažiranja od vsakega člana posebej (npr. zbiranje vzorcev) in vključitev večjega števila članov; **nasprotno je bilo sodelovanje z LPN-ji skoraj nujno pri izvedbah nalog, ki so zahtevale več dela posameznika, več koordinacije in posebna znanja** (npr. odlovi živali).

Vendar – glede na to, da gre zgoraj za primerjavo amaterski vs. zaposleni lovci, je očitno, da je **na področju odgovornega sodelovanja LPN-jev v raziskovalnih projektih s področja divjadi in lovstva še veliko priložnosti**. Slednje je lahko tudi posledica dejstva, da opravljajo lovci, ki so člani lovskih družin, svojo delo volontersko, medtem ko

ga uslužbenci v LPN-jih opravljajo v sklopu rednih delovnih obveznost. Glede na to, da se v zadnjih letih LPN-ji financirajo predvsem sami iz svoje lastne dejavnosti, jim zato zmanjkuje časa za vključevanje v raziskovalne projekte. Tudi zato **v zadnjem času za svoje delo praviloma pričakujejo plačilo, posledično pogodbeno zavezano sodelovanje pa ima tudi večjo odzivnost LPN-jev** (glej najnovejše izkušnje v preglednicah 50 – 54). Čeprav se raziskovalci zavedamo, da ne more biti nobeno delo brezplačno, pa vendarle želimo opozoriti na paradoksalno situacijo – lovci, člani lovskih družin, opravljajo svoje delo praviloma brezplačno, medtem ko javni uslužbenci za istovrstno delo pogosto zahtevajo plačilo. Glede na to, da se morajo preživeti sami, je ta anomalija sicer razumljiva in **kaže, da je potrebno na primeren in sistematičen način urediti status financiranja LPN-jev. Le tako bo mogoče od njih pričakovati, da bodo s svojim redno zaposlenim kadrom ustvarjali dodano vrednost pri enem izmed svojih temeljnih poslanstev – sodelovanje pri izvedbi raziskovalnih projektov pod pogoji javne službe.**

V pričujočem poglavju navedene izkušnje kažejo, da je učinkovitost vključevanja LPN-jev v izvajanje raziskovalnih projektov primarno odvisna od zainteresiranosti vodij posameznih lovišč. Menimo, da bi bilo potrebno v bodoče znotraj ZGS opraviti temeljito analizo doseganja vseh postavljenih nalog, ki jih morajo LPN-ji dosegati (vključno s sodelovanjem pri izvajanju raziskovalnih projektov), in v primeru večjih odstopanj v posameznih loviščih izvesti potrebne korektivne (tudi motivacijske) ukrepe.

Poleg interesa vodij lovišč so na pogostnost sodelovanja (tj. pobude raziskovalcev za sodelovanje) vplivali tudi drugi dejavniki, kot so npr. lega, velikost lovišča in v njem živeče živalske vrste, pri čemer so zlasti izstopali veliki LPN-ji, v katerih žive velike zveri. Manj pogosto so bila vključena lovišča z malo divjadjo, visokogorska lovišča in v splošnem manjša lovišča (preglednica 54/1). Razliko v pogostnosti sodelovanja zaradi specifik ciljev dosedanjih raziskav bi lahko razumeli kot absolutno danost in jo upoštevali kot kriterij upravičenosti prihodnjega delovanja LPN-jev; vendar **velja izpostaviti, da je bila mala divjad in visokogorske vrste pri nas v preteklosti raziskovalno povsem podhranjene, zato lahko v prihodnje pričakujemo več raziskav teh vrst, kar utemeljuje potrebo po obstoju (visoko)gorskih in nižinskih LPN-jev tudi za izvajanje raziskovalne dejavnosti.**

Preglednica 54/1: Primerjava vključenosti posameznih LPN-jev v raziskave s področja divjadi in lovstva v zadnjih nekaj letih in povprečne ocene sodelovanja (po podatkih inštituta ERICO Velenje, Veterinarske fakultete, Biotehniške fakultete – Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Oddelka za biologijo in Znanstveno raziskovalnega središča Univerze na Primorskem; za podrobnosti glej preglednice 50–54).

Lovišče (LPN)	Število raziskav, v katerih je lovišče sodelovalo ali je bilo vabljen k sodelovanju	Povprečna ocena sodelovanja
Medved	17	3,8
Jelen	16	4,8
Snežnik Kočevska Reka	12	3,7
Ljubljanski vrh	8	4,9
Kozorog Kamnik	8	4,5
Kompas Peskovci	7	4,5
Pohorje	6	4,0
Žitna gora*	6	4,8
Fazan Beltinci	5	4,8
Triglav Bled	4	5,0
Prodi	2	/**

* Pogostnost sodelovanj je pri tem LPN podcenjena, saj je bilo lovišče pogosto vključeno v sodelovanje skupaj z LPN Medved.

** Korektno so bile sicer posredovane povratne informacije o povozu divjadi, vendar pa resna ocena sodelovanja tega LPN ni možna.

Poleg v tem poglavju navedenih projektov so **posamezni LPN-ji v preteklih letih sodelovali še v nekaterih drugih domačih in mednarodnih projektih**, ki so jih vodile nekatere druge raziskovalne institucije (le-te se z raziskavami divjadi ukvarjajo zgolj priložnostno) oziroma neposredno *Zavod za gozdove Slovenije*. Ti projekti/aktivnost so npr: (i) odlov in preselitev osebkov rjavega medveda v nekatere druge evropske države (Avstrijo, Italijo, Francijo); (ii) Life projekt *Ohranitev velikih zveri v Sloveniji: faza I (rjavi medved)*; (iii) zbiranje vzorcev za genetske raziskave gozdnih kur, volka, gamsa in jelenjadi v okviru CRP projekta *Pomen gozdov za biotsko raznovrstnost na ekosistemski, vrstni in genski ravni v luči blaženja podnebnih sprememb in prilagoditve gospodarjenja z gozdovi glede na pričakovane spremembe*; (iv) projekt Interreg IIIa/Phare CBC Italija–Slovenija *Trajnostno upravljanje s prostoživečimi živalmi v obmejnem prostoru na območju Republike Slovenije*; (v) Life projekt *Ohranjanje populacije vidre na Goričkem*; (vi) monitoringi različnih živalskih vrst, npr. velikih zveri, koconogih kur, ujed, jelenjadi, divjega prašiča, gamsa, kozoroga, vidre in poljskega zajca; (vii) nudenje pomoči pri izdelavi številnih seminarov, diplomskih in magistrskih nalog ter doktorskih disertacij s področja divjadi in lovstva, zavarovanih živalskih vrst ter njihovega življenjskega okolja (Mehle in sod., 2011). Ker so nekatere izmed teh aktivnosti sestavni del projektov, prikazanih v preglednicah 50 – 54, jih v tem poglavju posebej ne obravnavamo.

2.3 POSEBNE NALOGE S PODROČJA OHRANJANJA IN USMERJANJA RAZVOJA POPULACIJ DIVJADI

2.3.1 Intenziteta in struktura poseganja v populacije divjadi z namenom ohranjanja čim bolj naravne spolne in starostne strukture (kazalnik 3)

Ena izmed najpomembnejših posebnih nalog LPN-jev je ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi, upošteva naravno populacijsko dinamiko (3. člen *Uredbe*, Ur. l. RS, 117/2004). Z vidika vrednotenja prispevka vsakega posameznega LPN-ja k realizaciji te naloge je potrebno poznati intenziteto in strukturo poseganja v populacije ključnih vrst divjadi (zlasti med najpogostejše avtohtone prostoživeče parkljarje), in sicer tako v samih LPN-jih kot tudi primerjalno s primerljivimi lovišči, s katerimi upravljajo lovske družine, oziroma z lovišči znotraj tistega LUO-ja, v katerem se nahaja posamezen LPN. **Poznavanje intenzitete in strukture odvzema posameznih vrst divjadi omogoča relativno dober vpogled v prioriteto ciljev in nalog, ki jih ima posamezno lovišče** (npr. trofejni lov, vzdrževanje ekološko primerne spolne in starostne strukture populacij), posledično pa tudi **težnjo k realizaciji te silno pomembne posebne naloge, ki naj bi jo zagotavljal sleherni LPN**. V nadaljevanju zato podajamo detaljne in celovite podatke o odstrelu in odvzemu srnjadi (*Capreolus capreolus* L.), jelenjadi (*Cervus elaphus* L.) in divjega prašiča (*Sus scrofa* L.) v vseh LPN-jih in v primerljivih loviščih, s katerimi upravljajo lovske družine (tj. relevantni LUO-ji brez LPN-jev). Poleg omenjenih vrst podajamo za tiste LPN-je (in primerjalno za LUO-je), v katerih je lovsko-upravljaljsko pomembna vrsta tudi gams (*Rupicapra rupicapra* L.), tudi podatke za to vrsto.

Zaradi večje reprezentativnosti oz. odprave morebitnih specifik/odstopanj posameznih let so v nadaljevanju podatki za vsako lovišče oz. skupino lovišč združeni za obdobje zadnjih treh let pred izdelavo pričujočega strokovnega mnenja, tj. za obdobje 2009 – 2011. Poleg tega so za vse LPN-je predstavljeni tudi podatki za petletno obdobje (2007 – 2011), s čimer smo želeli dodatno zmanjšati morebiten vpliv večjih odstopanj v intenziteti in strukturi poseganja v populacije v posameznih letih. Izvorni podatki (po loviščih in letih) so bili za LPN-je pridobljeni na centralni enoti *Zavoda za gozdove Slovenije* (posredoval: M. Jonozovič), za lovišča v upravljanju lovskih družin (LUO-je brez LPN-jev) pa iz elektronskega informacijskega sistema *Lisjak*.

2.3.1.1 Upravljanje s parkljariji na nivoju celotne države (vsi LPN-ji skupaj)

Intenziteta poseganja v populacije vseh štirih najpomembnejših vrst parkljarjev (srnjadi, jelenjadi, divjega prašiča in gamsa) v vseh LPN-jih skupaj (brez LPN Brdo pri Kranju) v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 55; za primerjavo so v preglednici 56 podani istovrstni podatki za vsa slovenska lovišča, s katerimi upravljajo lovske družine. V primerjavi z lovišči v upravljanju LD, a tudi upošteva splošno prakso načrtovanja in upravljanja z divjadjo pri nas **izstopajo za vse LPN-je skupaj zlasti naslednja dejstva:** (i) zelo majhna intenziteta odvzema/odstrela srnjadi na enoto površine; (ii) med izgubami v kategoriji odraslih (2+) osebkov pri vseh vrstah prevladuje ženski spol, kar je še posebej izrazito pri jelenjadi (kar 11-krat več košut kot jelenov 2+) in tudi srnjadi (5-krat več srn kot srnjakov 2+); (iii) izrazito večji odvzem svinj 2+ kot merjascev 2+.

Preglednica 55: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev **v vseh LPN-jih skupaj v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	5778	4137	783	271	1358	5393	100%	100%	93%	72%	0,78	0,60			
Srnjaki mladiči	1037	570	116	60	215	769	14%	14%	74%	55%	0,11	0,08			
Srnjaki 1+	669	568	66	6	88	635	12%	14%	95%	85%	0,09	0,08			
Srnjaki 2+	1207	1063	86	19	120	1155	21%	26%	96%	88%	0,17	0,15			
Srnjaki	2913	2201	268	85	423	2559	47%	53%	88%	76%	0,37	0,32			
Sme mladiči	1127	829	98	56	211	1014	19%	20%	90%	74%	0,15	0,12			
Sme 1+	580	492	66	18	115	596	11%	12%	103%	85%	0,09	0,07			
Sme 2+	1158	615	351	112	609	1224	23%	15%	106%	53%	0,18	0,09	1,06	0,58	5,08
Sme	2885	1936	515	186	935	2834	53%	47%	99%	68%	0,41	0,28	1,11	0,88	2,21
JELENJAD	7083	5606	168	656	1294	6828	100%	100%	96%	79%	0,99	0,81			
Jeleni mladiči	1476	1332	40	107	239	1556	23%	24%	105%	90%	0,22	0,19			
Jeleni 1+	571	417	10	37	77	487	7%	7%	85%	73%	0,07	0,06			
Jeleni 2+ do 4+	650	480	3	13	28	501	7%	9%	77%	74%	0,07	0,07			
Jeleni 5+ do 9+	457	436	0	2	13	444	7%	8%	97%	95%	0,06	0,06			
Jeleni 10+	192	188	0	1	2	187	3%	3%	97%	98%	0,03	0,03			
Jeleni	3346	2853	53	160	359	3175	46%	51%	95%	85%	0,46	0,41			
Košute mladiči	1481	1454	37	166	336	1771	26%	26%	120%	98%	0,26	0,21			
Košute 1+	779	537	16	60	115	645	9%	10%	83%	69%	0,09	0,08			
Košute 2+	1477	761	62	270	494	1236	18%	14%	84%	52%	0,18	0,11	1,09	0,69	11,26
Košute	3737	2752	115	496	935	3652	53%	49%	98%	74%	0,53	0,40	1,15	0,96	2,60
DIVJI PRAŠIČ	2628	2376	5	45	110	2485	100%	100%	95%	90%	0,36	0,34			
Merjasci mladiči	730	564	1	15	28	592	24%	24%	81%	77%	0,09	0,08			
Merjasci 1+	406	594	1	5	11	604	24%	25%	149%	146%	0,09	0,09			
Merjasci 2+	145	85	0	0	4	89	4%	4%	61%	59%	0,01	0,01			
Merjasci	1281	1243	2	20	43	1285	52%	52%	100%	97%	0,19	0,18			
Svinje mladiči	735	574	3	23	48	622	25%	24%	85%	78%	0,09	0,08			
Svinje 1+	442	430	0	1	10	440	18%	18%	100%	97%	0,06	0,06			
Svinje 2+	170	128	0	1	9	137	6%	5%	81%	75%	0,02	0,02	1,54	1,51	2,25
Svinje	1347	1132	3	25	67	1199	48%	48%	89%	84%	0,17	0,16	0,93	0,91	1,56
GAMS	1723	1392	0	17	220	1552	100%	100%	90%	81%	0,22	0,20			
Kozli mladiči	117	78	0	5	28	102	7%	6%	87%	67%	0,01	0,01			
Kozli 1+	150	126	0	1	15	133	9%	9%	89%	84%	0,02	0,02			
Kozli 2+	189	159	0	0	8	160	10%	11%	85%	84%	0,02	0,02			
Kozli 3+ do 7+	277	235	0	2	26	250	16%	17%	90%	85%	0,04	0,03			
Kozli 8+	118	120	0	1	13	127	8%	9%	108%	102%	0,02	0,02			
Kozli	851	718	0	9	90	772	50%	52%	91%	84%	0,11	0,10			
Koze mladiči	123	87	0	0	42	123	8%	6%	100%	71%	0,02	0,01			
Koze 1+	154	128	0	2	20	145	9%	9%	94%	83%	0,02	0,02			
Koze 2+	192	129	0	2	17	143	9%	9%	74%	67%	0,02	0,02			
Koze 3+ do 10+	283	228	0	2	32	252	16%	16%	89%	81%	0,04	0,03			
Koze 11+	120	102	0	2	19	117	8%	7%	98%	85%	0,02	0,01	0,95	0,89	1,45
Koze	872	674	0	8	130	780	50%	48%	89%	77%	0,11	0,10	1,01	0,94	1,44

OPOMBE: (i) Promet vključuje izgube na cestah in na železnicah. (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišč. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov glede na opredeljene naloge LPN-jev, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Zelo majna gostota odvzema (0,78 osebkov/100 ha lovne površine; preglednica 55) **oziroma odstrela srnjadi** (0,60 osebkov/100 ha) je posledica vsaj treh pomembnejših dejavnikov, in sicer: **(i)** za srnjad neugodnih krajinsko-ekoloških značilnosti okolja, v katerih se večina LPN-jev nahaja (izjem sta oba pomurska LPN-ja, na delu površine pa tudi LPN Kozorog Kamnik in LPN Ljubljanski vrh), tj. visokogorske in močno prevladujoče gozdne krajine; **(ii)** prisotnosti velikih zveri (zlasti risa) na območju vseh visoko-kraških LPN-jev, ki zaradi plenjenja vsaj delno vplivajo na populacijske gostote srnjadi v teh loviščih; **(iii)** morda tudi upravljaljskih prioritiet v tistih loviščih, v katerih je najpomembnejša vrsta divjadi jelenjad; prisotnost le-te ne vpliva zgolj na intenziteto lova na srnjad, temveč lahko ima tudi zmeren negativen vpliv na same gostote srnjadi zaradi medvrstnih interakcij. Medtem ko sta prva dva vplivna dejavnika posledica naravnih procesov in sta neodvisna od postavljanja prioritiet in izvajanja nalog LPN-jev, so **upravljaljske prioritete dejavnik subjektivne narave oziroma posledica pričakovanj ter odločitev v celotnem načrtovalsko-upravljaljskem procesu**. Da je ta dejavnik pomemben, bolj kot primerjava z vsemi lovišči v upravljanju LD na nivoju Slovenije (odvzem: 2,22 osebkov/100 ha skupne površine; odstrel: 1,69 osebkov/100 ha; preglednica 56), kjer so razlike predvsem posledica razlik v populacijskih gostotah srnjadi zaradi (ne)ugodnosti okoljskih razmer za to vrsto, kažejo primerjave med posameznimi LPN-ji in njimi primerljivimi lovišči znotraj istih LUO-jev (za primer kočevskih LPN-jev glej nadaljevanje). Pri tem želimo poudariti, da so **različna pričakovanja oz. zahteve načrtovalcev glede intenzitete poseganja v populacije srnjadi (v obratni smeri pa tudi jelenjadi) med LPN-ji in lovišči v upravljanju LD eden izmed najpomembnejših dejavnikov spora oziroma skepse ostalih upravljalcev z lovišči in celotne lovske organizacije do doseganja ciljev in nalog LPN-jev**.

Dejstvo, da posamezni načrtovalci postavljajo nekoliko različne upravljaljske cilje za LPN-je in lovišča v upravljanju LD, pri čemer ne izhajajo nujno iz zakonsko opredeljenih nalog LPN-jev (tj. ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi; Ur. l. RS, 117/2004), jasno kaže tudi **primerjava seštevka načrtovanega odvzema srnjakov 2+ in srn 2+ za obdobje 2009 – 2011**; razmerje planiranega odvzema je v loviščih v upravljanju LD 1 : 1 (preglednica 56), v LPN-jih pa srne 2+ dosegajo <49 % delež (preglednica 55). Čeprav gre za na videz nepomembno odstopanje, bi pričakovali, da bi bil načrtovan odvzem v LPN-jih, če bi želeli seveda dosegati čim bolj naravno spolno in starostno strukturo te vrste, pri odrasli srnjadi nekoliko večji med

samicami. Spolno razmerje srnjadi je namreč tudi v populacijah, ki niso bile nikoli izpostavljene lovu, zaradi poligamnega značaja vrste v korist srn (1,5 : 1 do 2,5 : 1), zato je v kategoriji odraslih živali smrtnost praviloma večja med srnami (zbrano v Pokorny, 2009). Glede na to, da v načrtovalskem procesu celotno smrtnost odraža odvzem, bi (za doseganje čim bolj naravne spolne in starostne strukture srnjadi!) **morale v načrtovanem odvzemu rahlo prevladovati srne oziroma bi moral biti odvzem v skrajnem primeru načrtovan v razmerju 1 : 1**, kot je sicer v loviščih v upravljanju LD. Seveda se izdelovalci pričujočega strokovnega mnenja zavedamo, da je **trenutna organiziranost (zlasti sistem financiranja) LPN-jev takšna, da je za obstoj teh lovišč bolj kot uravnavanje strukture populacij potreben tudi trofejni lov oziroma izvajanje lovnega turizma**. Menimo, da je tudi ta lahko **popolnoma legitimen cilj delovanja LPN-jev, ki je pomemben tudi z vidika povečevanja bruto družbenega proizvoda in omogočanja sonaravnega (zelenega) razvoja** odmaknjenih in naravovarstveno pomembnih območij Slovenije. Vendar je potrebno **za boljše delovanje LPN-jev v prihodnje omogočiti pogoje, da bosta trofejni lov in lovni turizem le eden izmed stranskih ciljev delovanja ter obstoja teh lovišč**, ki mora biti tudi jasno zapisan pri naštevanju nalog LPN-jev, lovišča pa bodo lahko istočasno večji in ustrezen poudarek namenila tudi realizaciji ostalih nalog, vključno z vzpostavitvijo in ohranjanjem čim bolj naravne strukture populacij. **Vsekakor pa naj LPN-ji ne bodo primer prilagojene prakse, ki tako po načrtovanju kot tudi izvedbi ukrepov vsaj v posameznih primerih odstopa od lovišč v upravljanju LD v neželjeno smer** (glej zlasti nadaljevanje).

Ne glede na omenjeno je bil **dejanski (evidentiran) odvzem srnjadi v obdobju 2009 – 2011 v vseh LPN-jih skupaj v korist ženskega spola** (razmerje 1,11 : 1 ne glede na starost oziroma 1,06 : 1 samo za kategorijo 2+ živali; preglednica 55), kar je z vidika naravnega spolnega razmerja populacij srnjadi celo ugodneje kot v loviščih v upravljanju LD (0,99 : 1 oz. 0,98 : 1; preglednica 56). Vendar je potrebno izpostaviti, da je **to razmerje še zlasti v kategoriji odraslih (2+) živali predvsem posledica nenavadno velikih evidentiranih razlik v izgubah med obema spoloma**, ki je na nivoju Slovenije v LPN-jih bistveno večje (razmerje izgub med spoloma: 5 : 1), kot je v loviščih v upravljanju LD (3 : 1). Čeprav te razlike izhajajo v dobršni meri iz lovišč, ki ležijo v območju stalne prisotnosti velikih zveri (glej nadaljevanje), za katere je znano, da spolno-specifično močneje plenijo v kategoriji odraslih samic (Krofel, 2012), so te razlike tudi na nivoju celotne Slovenije nenavadno velike in kažejo bodisi na:

- **Neustrezno upravljanje s populacijami srnjadi v vsaj nekaterih LPN-jih, kar ima za posledico porušeno spolno razmerje srnjadi v njih in posledično večje izgube ženskega spola, zlasti odraslih srn.** Če je temu tako, potem v tistih LPN-jih, kjer prevladujejo izgube zaradi plenilcev, zmerna (v razumnem razmerju!) prevlada ženskega spola med izgubami ni problematična – kljub slabšim upravljavskim izkoristkom – za prispevek k doseganju naravovarstvenega poslanstva LPN-jev (za predlog prilagojenega modela upravljanja s parkljarji ob upoštevanju potreb velikih plenilcev glej Potočnik in sod., 2012). Seveda pa to ne velja za tiste LPN-je (oz. primere), kjer so velike razlike v izgubah obeh spolov srnjadi predvsem posledica nenaravnih dejavnikov smrtnosti, še zlasti prometa.
- **Napačno evidentiranje spola tistih (odraslih) osebkov srnjadi, ki niso bili odstreljeni, v nekaterih LPN-jih.** Zaradi poligamnega značaja vrste oz. dejstva, da je v populacijah srnjadi več srn 2+ kot srnjakov 2+, je sicer normalno in pričakovano, da tudi v izgubah (ne glede na vzrok) prevladujejo srne. Vendar – čeprav so lahko v posameznih letih na nivoju posameznih lovišč tudi večja odstopanja v razmerju izgub med obema spoloma, je v večletnem povprečju vendarle pričakovati, da bo razmerje izgub srn 2+ in srnjakov 2+ zmerno (po lastnih ocenah in izkušnjah iz lovišč z zanesljivo natančnimi evidencami nekje do 3 : 1, kar je v zadnjih treh letih, tj. po izvedbi genetskih analiz naključno izbranih poveženih osebkov srnjadi s strani lovske inšpekcije, tudi razmerje v loviščih v upravljanju LD; preglednica 56). Nepričakovano veliko odstopanje od tega razmerja zato kaže, da evidentiranje izgub srnjadi vsaj v posameznih LPN-jih v Sloveniji ni ustrezno (glej nadaljevanje), kar se odraža tudi na razmerju izgub v vseh LPN-jih skupaj (preglednica 55). Čeprav gre samo za domnevo, ki za razliko od lovišč v upravljanju LD, v katerih so bile v preteklosti evidentirane (pre)velike razlike v izgubah srn 2+ in srnjakov 2+ (pri tem poudarjamo, da so bile le-te pogosto manjše kot v primeru posameznih LPN-jev!), do sedaj s strani lovske inšpekcije ni bila preverjana s pomočjo sodobnih znanstvenih metod, je **morebitna praksa prilagajanja evidenc popolnoma nesprejemljiva in ne prispeva k ugledu LPN-jev v strokovni javnosti. Poleg tega ima seveda tudi številne negativne vplive na oblikovanje demografske strukture populacij in zelo močan negativen vpliv na izvajanje raziskovalne dejavnosti, saj navedeno dejstvo zbuja pomisleke o kakovosti in relevantnosti izvornih podatkov v (posameznih) LPN-jih.**

V vseh LPN-jih skupaj je porušeno razmerje med spoloma v evidentiranih izgubah odraslih (2+) osebkov še bistveno bolj kot v primeru srnjadi izrazito pri jelenjadi; za to vrsto naj bi po podatkih vseh LPN-jev skupaj v Sloveniji v obdobju 2009 – 2011 zaradi drugih vzrokov (ne zaradi odstrela) življenje izgubilo 43 jelenov 2+ in kar 484 košut 2+ (*sic!*); razmerje med obema spoloma v izgubah odraslih živali tako znaša kar 11,3 : 1, pri čemer so, npr., po evidencah v tem obdobju bili povoženi samo trije (2–4-letni) jeleni in kar 62 košut (preglednica 55). **Takšno razmerje je lahko zgolj posledica neustreznih (nepopolnih, nekorektnih) evidenc v posameznih LPN-jih, kar potrjuje tudi primerjava s podatki za lovišča v upravljanju LD, v katerih je bilo v istem obdobju na območju celotne Slovenije med izgubami evidentiranih 142 odraslih jelenov (2–4-letni jeleni: 81 izgub; 5–9-letni jeleni: 36 izgub; 10+ jeleni: 25 izgub) in 328 košut, torej je razmerje izgub med obema spoloma za odrasle živali znašalo 2,3 : 1 (preglednica 56).**

Preglednica 56: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Sloveniji v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	123493	91183	16948	477	28544	119727	100%	100%	97%	74%	2,22	1,69			
Srnjaki mladiči	23293	15549	1850	76	4126	19675	16%	17%	84%	67%	0,37	0,29			
Srnjaki 1+	13712	13344	1659	17	2347	15691	13%	15%	114%	97%	0,29	0,25			
Srnjaki 2+	24770	21171	2380	28	3520	24691	21%	23%	100%	85%	0,46	0,39			
Srnjaki	61775	50064	5889	121	9993	60057	50%	55%	97%	81%	1,11	0,93			
Sme mladiči	24395	18436	2047	97	4616	23052	19%	20%	94%	76%	0,43	0,34			
Sme 1+	12546	9150	2052	49	3269	12419	10%	10%	99%	73%	0,23	0,17			
Sme 2+	24777	13533	6960	210	10666	24199	20%	15%	98%	55%	0,45	0,25	0,98	0,64	3,03
Sme	61718	41119	11059	356	18551	59670	50%	45%	97%	67%	1,11	0,76	0,99	0,82	1,86
JELENJAD	8951	7768	360	131	932	8700	100%	100%	97%	87%	0,16	0,14			
Jeleni mladiči	1828	1595	51	57	121	1716	20%	21%	94%	87%	0,03	0,03			
Jeleni 1+	773	736	38	15	68	804	9%	9%	104%	95%	0,01	0,01			
Jeleni 2+ do 4+	918	971	43	3	81	1052	12%	13%	115%	106%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	591	449	9	3	36	485	6%	6%	82%	76%	0,01	0,01			
Jeleni 10+	217	139	6	3	25	164	2%	2%	76%	64%	0,00	0,00			
Jeleni	4327	3890	147	29	331	4221	49%	50%	98%	90%	0,08	0,07			
Košute mladiči	1861	1708	68	36	190	1898	22%	22%	102%	92%	0,04	0,03			
Košute 1+	962	849	31	16	83	932	11%	11%	97%	88%	0,02	0,02			
Košute 2+	1801	1321	114	45	328	1649	19%	17%	92%	73%	0,03	0,02	0,97	0,85	2,31
Košute	4624	3878	213	95	601	4479	51%	50%	97%	84%	0,08	0,07	1,06	1,00	1,82
DIVJI PRAŠIČ	20506	21197	283	8	488	21685	100%	100%	106%	103%	0,40	0,39			
Merjasci mladiči	5672	6242	64	2	116	6358	29%	29%	112%	110%	0,12	0,12			
Merjasci 1+	3001	4092	51	1	76	4168	19%	19%	139%	136%	0,08	0,08			
Merjasci 2+	1368	876	17	1	28	904	4%	4%	66%	64%	0,02	0,02			
Merjasci	10041	11210	132	4	220	11430	53%	53%	114%	112%	0,21	0,21			
Svinje mladiči	5654	5747	72	4	128	5875	27%	27%	104%	102%	0,11	0,11			
Svinje 1+	3278	3043	33	0	55	3098	14%	14%	95%	93%	0,06	0,06			
Svinje 2+	1533	1197	46	0	85	1282	6%	6%	84%	78%	0,02	0,02	1,42	1,37	3,04
Svinje	10465	9987	151	4	268	10255	47%	47%	98%	95%	0,19	0,19	0,90	0,89	1,22
GAMS	6412	5419	15	16	473	5892	100%	100%	92%	85%	0,11	0,10			
Kozli mladiči	580	568	0	4	58	626	11%	10%	108%	98%	0,01	0,01			
Kozli 1+	610	578	2	1	29	607	10%	11%	100%	95%	0,01	0,01			
Kozli 2+	634	490	2	1	29	519	9%	9%	82%	77%	0,01	0,01			
Kozli 3+ do 7+	905	787	4	0	65	852	14%	15%	94%	87%	0,02	0,01			
Kozli 8+	431	358	0	1	38	396	7%	7%	92%	83%	0,01	0,01			
Kozli	3160	2781	8	7	219	3000	51%	51%	95%	88%	0,06	0,05			
Koze mladiči	590	624	2	2	88	712	12%	12%	121%	106%	0,01	0,01			
Koze 1+	631	647	0	1	29	676	11%	12%	107%	103%	0,01	0,01			
Koze 2+	633	280	1	1	21	301	5%	5%	48%	44%	0,01	0,01			
Koze 3+ do 10+	928	734	1	4	77	811	14%	14%	87%	79%	0,02	0,01			
Koze 11+	470	353	3	1	39	392	7%	7%	83%	75%	0,01	0,01	0,85	0,84	1,04
Koze	3252	2638	7	9	254	2892	49%	49%	89%	81%	0,05	0,05	0,96	0,95	1,16

OPOMBE: Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na skupno površino lovišč. Za ostale pripombe glej preglednico 55.

Popolnoma drugačno razmerje izgub med košutami in jeleni v loviščih LD od tistega v LPN-jih kaže, **da razlike v smrtnosti med spoloma v nobenem primeru niso posledica izrazitih razlik v vedenjskih vzorcih obeh spolov**, ki bi lahko vplivali na njuno bistveno drugačno izpostavljenost, temveč je potrebno vzroke iskati drugje, po našem mnenju tudi (še zlasti) v ustreznosti evidenc. Z vidika trofejnega lova oz. zagotavljanja nujno potrebnih prihodkov za delovanje LPN-jev je le-tem v primeru jelenjadi še precej bolj kot v primeru srnjadi v interesu **ustvarjati predpogoje za čim večji odstrel trofejnih jelenov ob hkratnem večjem varstvu košut kot nosilk reprodukcije**. Na tem mestu ponovno poudarjamo, da je tudi trofejni lov oziroma ustvarjanje pogojev za čim večji prihodek iz lovišč (lahko) popolnoma legitimen cilj delovanja vseh lovišč, tudi LPN-jev (npr. praksa državnih lovišč na Hrvaškem, ki so v upravljanju *Hrvatskih šuma*). Seveda pa mora biti takšen cilj in namen delovanja LPN-jev jasno prepoznan in tudi deklarativno zapisan med njihove naloge. **Ne glede na to je nesprejemljivo kakršnokoli zavestno potvarjanje evidenc**; zaradi javnega pomena LPN-jev, njihovih posebnih nalog in tudi redno zaposlenih uslužbencev morajo za LPN-je veljati ustrezni strokovno-etični standardi in zahteve, ki morajo biti na vsaj tako visokem nivoju, kot so bili v zadnjih letih vzpostavljeni v loviščih v upravljanju LD. Pri tem menimo, da **za upravljanje z istim naravnim virom (divjadjo) dvojna merila nikakor niso dopustna, pričakovanja države kot lastnice divjadi za ustrezno upravljanje s populacijami (vključno z doslednim in korektnim vodenjem evidenc!) pa morajo biti do LPN-jev vsaj tako velika, kot so pričakovanja do upravljavcev vseh ostalih lovišč**.

Pri analizi poseganja v populacijo divjega prašiča se kazalniki, ki temeljijo na odvzemu oziroma odstrelu med sabo skoraj ne razlikujejo, kar je posledica dejstva, da so izgube pri tej vrsti zelo majhne (<5 % celotnega odvzema). **Poudariti velja, da so v zadnjih letih divjega prašiča v veliki večini lovišč v Sloveniji nehali »gojiti« oziroma varovati odrasle svinje in lanščakinje**; v vseh LPN-jih skupaj je zato odvzem (odstrel) svinj 2+ v zadnjih treh letih za 1,5-krat večji od odvzema (odstrela) merjascev 2+ (preglednica 55). **Upoštevaje populacijsko dinamiko vrste gre za dobrodošlo spremembo**, ki je podobna kot tudi v loviščih v upravljanju LD (preglednica 56). Opozoriti velja še na relativno velik delež lanščakov moškega spola v strukturi odvzema; odvzem te kategorije je tudi precej nad planom odvzema (149 % realizacija), kar ima za posledico precej manjši odvzem merjascev 2+ od načrtovanega. Vendar so na moč primerljivi podatki tudi

v loviščih LD; ta odstopanja so posledica večje izpostavljenosti lanščakov moškega spola in lažjega izvajanja lova nanje zlasti v spomladanskem času (Pokorny, 2011). Čeprav to dejstvo zmanjšuje možnosti dozorevanja merjascev in dviga njihove trofejne vrednosti, je z vidika uravnavanja številčnosti vrste, zmanjšanja konfliktnih situacij (škod na kmetijskih površinah) in tudi zagotavljanja ustrezne kakovosti izvajanja lova **takšno poseganje v populacije divjih prašičev sprejemljivo/ustrezno, kakršnokoli omejevanje odstrela te vrste pa v današnjem času ne bi bilo niti smiselno niti željeno.**

Pri kazalnikih poseganja v populacije gamsa na nivoju vseh LPN-jev skupaj ni opaznih nobenih večjih anomalij (preglednica 55) oziroma odstopanj od lovišč v upravljanju LD (preglednica 56), kar je verjetno tudi posledica dejstva, da sta pri tej vrsti trofejno in z vidika izvajanja lova dovolj zanimiva oba spola, zato se interes za poseganje v populacije te vrste med spoloma bistveno ne razlikuje.

2.3.1.2 Upravljanje s parkljariji v LPN-jih na Kočevskem

LPN Medved

Preglednica 57: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v **LPN Medved v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Cesta	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	615	381	90	19	151	532	100%	100%	87%	62%	0,47	0,34			
Smjaki mladiči	104	58	9	4	17	75	14%	15%	72%	56%	0,07	0,05			
Smjaki 1+	62	57	5	1	9	66	12%	15%	106%	92%	0,06	0,05			
Smjaki 2+	142	110	19	3	27	137	26%	29%	96%	77%	0,12	0,10			
Smjaki	308	225	33	8	53	278	52%	59%	90%	73%	0,25	0,20			
Srme mladiči	105	79	16	2	24	103	19%	21%	98%	75%	0,09	0,07			
Srme 1+	62	36	10	1	12	48	9%	9%	77%	58%	0,04	0,03			
Srme 2+	140	41	31	8	62	103	19%	11%	74%	29%	0,09	0,04	0,75	0,37	2,30
Srme	307	156	57	11	98	254	48%	41%	83%	51%	0,22	0,14	0,91	0,69	1,85
JELENJAD	2460	1998	40	214	411	2409	100%	100%	98%	81%	2,13	1,77			
Jeleni mladiči	520	522	14	32	80	602	25%	26%	116%	100%	0,53	0,46			
Jeleni 1+	192	145	1	12	23	168	7%	7%	88%	76%	0,15	0,13			
Jeleni 2+ do 4+	204	164	2	3	8	172	7%	8%	84%	80%	0,15	0,15			
Jeleni 5+ do 9+	171	152	0	0	3	155	6%	8%	91%	89%	0,14	0,13			
Jeleni 10+	75	72	0	1	1	73	3%	4%	97%	96%	0,06	0,06			
Jeleni	1162	1055	17	48	115	1170	49%	53%	101%	91%	1,04	0,93			
Košute mladiči	520	536	5	52	93	629	26%	27%	121%	103%	0,56	0,47			
Košute 1+	266	156	7	17	31	187	8%	8%	70%	59%	0,17	0,14			
Košute 2+	512	251	11	97	172	423	18%	13%	83%	49%	0,37	0,22	1,06	0,65	14,33
Košute	1298	943	23	166	296	1239	51%	47%	95%	73%	1,10	0,83	1,06	0,89	2,57
DIVJI PRAŠIČ	600	626	0	2	8	634	100%	100%	106%	104%	0,56	0,55			
Merjasci mladiči	180	155	0	0	2	157	25%	25%	87%	86%	0,14	0,14			
Merjasci 1+	90	147	0	1	1	148	23%	23%	164%	163%	0,13	0,13			
Merjasci 2+	30	13	0	0	0	13	2%	2%	43%	43%	0,01	0,01			
Merjasci	300	315	0	1	3	318	50%	50%	106%	105%	0,28	0,28			
Svinje mladiči	180	163	0	1	3	166	26%	26%	92%	91%	0,15	0,14			
Svinje 1+	90	111	0	0	1	112	18%	18%	124%	123%	0,10	0,10			
Svinje 2+	30	37	0	0	1	38	6%	6%	127%	123%	0,03	0,03	2,92	2,85	/
Svinje	300	311	0	1	5	316	50%	50%	105%	104%	0,28	0,28	0,99	0,99	1,67

OPOMBE: (i) Promet zajema samo izgube na cestah (na železnih jih ni). (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišča. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Intenziteta poseganja v populacije treh lovskoupravljavsko najpomembnejših vrst parkljarjev (srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča) v LPN Medved v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 57; za primerjavo in zmanjšanje verjetnosti vpliva morebitnih večjih odstopanj znotraj posameznih let so v preglednici 58 prikazani tudi podatki za obdobje 2007 – 2011. V primerjavi z lovišči v upravljanju lovskih družin znotraj Kočevsko-Belokranjskega LUO (preglednica 60), a tudi upošteva splošno prakso načrtovanja in upravljanja z divjadjo pri nas **izstopajo zlasti naslednja dejstva: (i)** močno porušeno razmerje izgub odrasle jelenjadi med spoloma (kar 14-krat več košut kot jelenov 2+); **(ii)** zelo velika intenziteta odvzema/odstrela jelenjadi na enoto površine (2,13 oz. 1,77 osebkov/100 ha lovne površine) in zelo majhna intenziteta odvzema srnjadi (0,47 oz. 0,34 osebkov/100 ha); **(iii)** porušena struktura odvzema in zlasti odstrela srnjadi, s premajhnim poseganjem v ženski del populacije in zelo intenzivnim poseganjem med srnjake 2+ (26 % odvzema in 29 % odstrela srnjadi); **(iv)** relativno slaba realizacija odvzema srnjadi (87 %), še zlasti v kategoriji mladičev moškega spola (72 %), mladic (77 %) in srn 2+ (74 %); **(v)** bistveno večji odvzem svinj 2+ kot merjascev 2+ (razmerje 2,9 : 1). Vsi navedeni konkretni podatki se nanašajo na obdobje 2009 – 2011 (preglednica 57), so pa zelo primerljivi tudi za celotno obdobje 2007 – 2011 (preglednica 58).

Preglednica 58: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v **LPN Medved v obdobju 2007 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Cesta	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	985	661	153	38	244	905	100%	100%	92%	67%	0,48	0,35			
Srnjaki mladiči	169	89	15	5	24	113	12%	13%	67%	53%	0,06	0,05			
Srnjaki 1+	99	106	10	1	14	120	13%	16%	121%	107%	0,06	0,06			
Srnjaki 2+	227	199	29	3	44	243	27%	30%	107%	88%	0,13	0,11			
Srnjaki	495	394	54	9	82	476	53%	60%	96%	80%	0,25	0,21			
Sme mladiči	170	126	18	3	28	154	17%	19%	91%	74%	0,08	0,07			
Sme 1+	99	64	18	2	22	86	10%	10%	87%	65%	0,05	0,03			
Sme 2+	221	77	63	24	112	189	21%	12%	86%	35%	0,10	0,04	0,78	0,39	2,55
Sme	490	267	99	29	162	429	47%	40%	88%	54%	0,23	0,14	0,90	0,68	1,98
JELENJAD	4280	3408	76	362	610	4018	100%	100%	94%	80%	2,13	1,81			
Jeleni mladiči	904	844	25	52	114	958	24%	25%	106%	93%	0,51	0,45			
Jeleni 1+	336	233	3	19	32	265	7%	7%	79%	69%	0,14	0,12			
Jeleni 2+ do 4+	350	270	5	3	11	281	7%	8%	80%	77%	0,15	0,14			
Jeleni 5+ do 9+	300	275	0	0	3	278	7%	8%	93%	92%	0,15	0,15			
Jeleni 10+	131	126	1	2	3	129	3%	4%	98%	96%	0,07	0,07			
Jeleni	2021	1748	34	76	163	1911	48%	51%	95%	86%	1,01	0,93			
Košute mladiči	904	905	14	81	131	1036	26%	27%	115%	100%	0,55	0,48			
Košute 1+	468	295	11	38	58	353	9%	9%	75%	63%	0,19	0,16			
Košute 2+	887	460	17	167	258	718	18%	13%	81%	52%	0,38	0,24	1,04	0,69	15,18
Košute	2259	1660	42	286	447	2107	52%	49%	93%	73%	1,12	0,88	1,10	0,95	2,74
DIVJI PRAŠIČ	1120	1020	3	3	19	1039	100%	100%	93%	91%	0,55	0,54			
Merjasci mladiči	328	292	0	0	3	295	28%	29%	90%	89%	0,16	0,16			
Merjasci 1+	168	217	0	1	2	219	21%	21%	130%	129%	0,12	0,12			
Merjasci 2+	56	26	0	0	0	26	3%	3%	46%	46%	0,01	0,01			
Merjasci	552	535	0	1	5	540	52%	52%	98%	97%	0,29	0,28			
Svinje mladiči	328	284	2	1	6	290	28%	28%	88%	87%	0,15	0,15			
Svinje 1+	178	144	1	0	2	146	14%	14%	82%	81%	0,08	0,08			
Svinje 2+	62	57	0	1	6	63	6%	6%	102%	92%	0,03	0,03	2,42	2,19	/
Svinje	568	485	3	2	14	499	48%	48%	88%	85%	0,26	0,26	0,92	0,91	2,80

OPOMBE: Glej preglednico 57.

Posamezna odstopanja (npr. razmerje izgub med košutami in jeleni 2+; intenziteta odvzema srnjadi na enoto površine; razmerje med spoloma v odvzemu divjih prašičev) so v LPN Medved podobna, kot smo jih predstavili in komentirali že za vse LPN-je skupaj (poglavje 2.3.1.1), zato jim na tem mestu ne posvečamo posebne pozornosti. Poudariti pa je potrebno, da so ta odstopanja v primeru LPN Medved še precej večja, kot so na nivoju države. **Tako je po evidencah razmerje med izgubami košut in jelenov 2+ v tem lovišču >14** (za obdobje 2009 – 2011: registriranih 12 izgub jelenov 2+ in kar 172 košut) oziroma celo >15 (za obdobje 2007 – 2011: registriranih 17 izgub jelenov 2+ in kar 258 košut). Glede na dejstvo, da je jelenjad v lovišču LPN Medved daleč najpomembnejša vrsta divjadi, ki prinaša tudi največji prihodek pri upravljanju s populacijami, je **močno poudarjen interes do izvajanja prilagojenega (s poudarkom na ustvarjanju prihodka) lova na jelenjad v tem lovišču razumljiv**. Kljub temu sama evidentirana struktura odvzema jelenjadi v tem lovišču ni problematična in ne odstopa bistveno od strukture poseganja v populacijo jelenjadi v primerljivih loviščih LD iz Kočevsko-Belokranjskega LUO (preglednica 60). **Vendar je takšna struktura v LPN Medved v dobršni meri posledica izgub košut 2+**; razmerje izgub med košutami in jeleni 2+ je namreč v LPN Medved bistveno večje kot v loviščih LD v istem LUO (3,5 : 1). Vzroki za odstopanja so bili navedeni že v prejšnjem poglavju, zato na tem mestu **poudarjamo le, da bi bilo potrebno s strani države kot lastnice divjadi v prihodnje na vsak način zagotoviti ustrezne (pravilne) evidence odvzema divjadi ne le v LD, temveč tudi (ali predvsem) v LPN-jih z javnimi uslužbenci**.

Za LPN Medved je (podobno kot tudi za LPN Snežnik Kočevska Reka) značilno veliko odstopanje v gostoti odvzema srnjadi in jelenjadi na enoto površine (preglednica 57). Le-to je posledica krajinsko-ekoloških značilnosti, ki pogojujejo habitatno primernost za obe sinantropni vrsti parkljarjev in posledično njuno gostoto, a je odvisno **tudi od režima (pričakovani načrtovalca) upravljanja z obema vrstama v posameznem lovišču oz. skupini lovišč**. Da je slednje pomemben vzrok odstopanju, kaže primerjava z lovišči v upravljanju LD v Kočevsko-Belokranjskem LUO (gostota odvzema srnjadi v obdobju 2009 – 2011: 1,82 osebkov/100 ha lovne površine; gostota odvzema jelenjadi: 0,40 osebkov/100 ha; preglednica 60). Čeprav na nivoju LUO krajinsko-ekološke razmere (in gostote obeh vrst) niso popolnoma primerljive, so podobne razlike opazne tudi v primerjavi z lovišči, ki mejijo na vse tri kočevske LPN in imajo torej relativno podobne habitatne značilnosti (preglednica 59).

Preglednica 59: Gostota odvzema srnjadi in jelenjadi v tistih loviščih Kočevsko-Belokranjskega LUO, ki neposredno mejijo na LPN-je v tem območju; obdobje 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Lovišče (LD)	P (ha)	Odvzem srnjadi v obdobju 2009 – 2011 (n)	Odvzem jelenjadi v obdobju 2009 – 2011 (n)	Letna gostota odvzema srnjadi (na 100 ha)	Letna gostota odvzema jelenjadi (na 100 ha)
Lazina Hinje	2.790	198	71	2,37	0,85
Struge	3.650	244	58	2,23	0,53
Kočevje	5.048	260	119	1,72	0,79
Mala gora	3.501	212	163	2,02	1,55
Predgrad	4.883	290	260	1,98	1,77
Loka/Črnomelj	4.875	280	57	1,91	0,39
Črnomelj	5.512	255	21	1,54	0,13
Smuk Semič	7.933	427	62	1,79	0,26
Banja Loka	4.903	272	204	1,85	1,39
Osilnica	3.581	132	69	1,23	0,64
Draga	3.431	131	65	1,27	0,63
Loški potok	4.883	179	51	1,22	0,35
Ribnica	5.066	264	55	1,74	0,36

S prikazom razlik v gostoti odvzema srnjadi in jelenjadi med LPN Medved (v nadaljevanju glej tudi za LPN Snežnik Kočevska Reka; preglednici 63 in 64) in primerljivimi lovišči v upravljanju LD ne želimo prejudicirati, da je upravljanje v eni ali drugi skupini lovišč slabše ali boljše, še manj pa, da so gostote jelenjadi na območju kočevskih LPN-jev prevelike. **Nasprotno – menimo, da kazalniki upravljanja z jelenjadjo v teh loviščih kažejo, da so lahko gostote te vrste v zanjo primernem območju tudi velike, če je seveda lovskoupravljalvska funkcija prepoznana kot pomembna funkcija gozdnega prostora v nekem območju.** V tem primeru in z vidika ustvarjanja novih priložnosti za razvoj podeželja v sicer manj razvitih območjih je tudi razumljivo in smiselno, da je pridobivanje prihodka iz gospodarjenja z lovišči (tj. trofejni lov in lovni turizem) močno poudarjeno. Vendar mora biti takšen cilj oz. naloga tudi jasno zapisana med nalogami delovanja konkretnega ali morda vseh LPN-jev; prilagojen režim upravljanja z namenom izrazitega pospeševanja trofejnega lova dandanes namreč ni skladen z drugo posebno nalogo LPN-jev, tj. ohranjanje veh vrst divjadi v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi (Ur. l. RS, 117/2004). Poudarjamo tudi, da je še bolj kot za (lahko izvedljivo) formalno-pravno spremembo v zapisu najpomembnejših nalog in ciljev LPN-jev v prihodnje potrebno poskrbeti, da bo upravljanje z divjadjo (vključno z načrtovanjem in nadzorom) v teh loviščih potekalo pod enakimi pogoji in principi, kot v primerljivih loviščih v upravljanju LD oziroma *in vice versa*. Le tako se bodo namreč zmanjšale (upravičene!) kritike in pritiski lovske organizacije na lokalnem nivoju po drastičnih, a po našem mnenju nepotrebnih spremembah glede obstoja lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji.

Z vidika enotnega/primerljivega upravljanja s populacijami srnjadi v vseh loviščih je zelo problematično tudi dejstvo, da je bila v LPN Medved v zadnjih petih letih močno porušena struktura odvzema in še zlasti odstrela srnjadi, z zelo poudarjeno komponento trofejnega lova na to vrsto (bistveno večji odvzem srnjakov 2+ kot srn 2+; nedoseganje tedaj veljavnih dopustnih odstopanj za kategorije srn 2+ (74 % realizacija plana odvzema za obdobje 2009 – 2011 oz. 86 % za obdobje 2007 – 2011), mladice (77 % oz. 87 %) in mladičev moškega spola (72 % in 67 %) (preglednici 57 in 58)). Čeprav tudi sami menimo, da je tako z lovskoupravljaljskega vidika kot tudi upošteva ekološko srnjadi *juvenilni* del populacije te vrste potrebno obravnavati enovito, zaradi česar je v primeru moškega spola smiselno in dopustno močnejše posegati med enoletne osebkke (lanščake) na račun mladičev moškega spola (Pokorny, 2000; 2009), je z vidika zagotavljanja enakih pogojev **pri upravljanju s populacijami srnjadi med LPN-ji in lovišči v upravljanju LD v prihodnje pri obeh skupinah lovišč potrebno zahtevati ekvivalentno upoštevanje določil letnih načrtov. Še bolj kot v primeru *juvenilnih* samcev (mladičev in lanščakov) je upoštevanje določil načrtov pomembno v kategoriji srn 2+, saj bodo le tako **LPN-ji odigrali eno izmed svojih osnovnih poslanstev, tj. ohranjanje ustrezne spolne in starostne strukture populacij (zeleno tudi z lovskoupravljaljskega vidika), ter tako služili za zgled vsem ostalim loviščem, kako naj s to vrsto čim bolj optimalno upravljajo.****

Upošteva ekološko dinamičnost divjega prašiča je v primerjavi z lovišči v upravljanju LD v Kočevsko-Belokranjskem LUO potrebno v pozitivnem kontekstu izpostaviti ugodno razmerje v odvzemu svinj 2+ in merjascev 2+ v LPN Medved. Tu je bil odvzem (odstrel) svinj 2+ v zadnjih treh letih za 2,9-krat večji od odvzema (odstrela) merjascev 2+, v kategoriji svinj 2+ pa je bil plan odvzema presežen za 29 % (preglednica 57). Ugodno razmerje odvzema odraslih osebkov obeh spolov je sicer tudi posledica dejstva, da je bil odvzem merjascev 2+ dosežen le na stopnji 43 %, kar je med drugim tudi posledica velikega odvzema lanščakov moškega spola (164 % realizacija, 23 % v strukturi odvzema). Čeprav to dejstvo zmanjšuje možnost dozorevanja merjascev in dviga njihove trofejne vrednosti, pa je z vidika uravnavanja številčnosti vrste, zmanjšanja konfliktnih situacij (škod na kmetijskih površinah) in tudi zagotavljanja ustrezne kakovosti izvajanja lova **takšno poseganje v populacije divjih prašičev sprejemljivo/ustrezno, kakršnokoli omejevanje odstrela te vrste pa v današnjem času ne bi bilo niti smiselno niti zeleno.**

Preglednica 60: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Kočevsko-Belokranjskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	7710	5879	858	89	1475	7354	100%	100%	95%	76%	1,82	1,45			
Srnjaki mladiči	1474	1072	101	8	184	1256	17%	18%	85%	73%	0,31	0,26			
Srnjaki 1+	772	753	60	1	81	834	11%	13%	108%	98%	0,21	0,19			
Srnjaki 2+	1618	1440	105	9	147	1587	22%	24%	98%	89%	0,39	0,36			
Srnjaki	3864	3265	266	18	412	3677	50%	56%	95%	84%	0,91	0,81			
Sme mladiči	1468	1101	119	12	234	1335	18%	19%	91%	75%	0,33	0,27			
Sme 1+	770	601	91	9	173	774	11%	10%	101%	78%	0,19	0,15			
Sme 2+	1608	912	382	50	656	1568	21%	16%	98%	57%	0,39	0,23	0,99	0,63	4,46
Sme	3846	2614	592	71	1063	3677	50%	44%	96%	68%	0,91	0,65	1,00	0,80	2,58
JELENJAD	1677	1468	26	44	156	1624	100%	100%	97%	88%	0,40	0,36			
Jeleni mladiči	344	298	7	12	33	331	20%	20%	96%	87%	0,08	0,07			
Jeleni 1+	147	132	4	3	10	142	9%	9%	97%	90%	0,04	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	173	192	4	2	13	205	13%	13%	118%	111%	0,05	0,05			
Jeleni 5+ do 9+	118	81	0	0	1	82	5%	6%	69%	69%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	49	31	1	0	1	32	2%	2%	65%	63%	0,01	0,01			
Jeleni	831	734	16	17	58	792	49%	50%	95%	88%	0,20	0,18			
Košute mladiči	340	302	5	11	35	337	21%	21%	99%	89%	0,08	0,07			
Košute 1+	174	165	1	3	10	175	11%	11%	101%	95%	0,04	0,04			
Košute 2+	332	267	4	13	53	320	20%	18%	96%	80%	0,08	0,07	1,00	0,88	3,53
Košute	846	734	10	27	98	832	51%	50%	98%	87%	0,21	0,18	1,05	1,00	1,69
DIVJI PRAŠIČ	1790	1925	6	1	15	1940	100%	100%	108%	108%	0,48	0,48			
Merjasci mladiči	548	592	2	0	5	597	31%	31%	109%	108%	0,15	0,15			
Merjasci 1+	270	453	1	0	1	454	23%	24%	168%	168%	0,11	0,11			
Merjasci 2+	93	76	0	0	0	76	4%	4%	82%	82%	0,02	0,02			
Merjasci	911	1121	3	0	6	1127	58%	58%	124%	123%	0,28	0,28			
Svinje mladiči	526	444	1	1	2	446	23%	23%	85%	84%	0,11	0,11			
Svinje 1+	266	302	0	0	1	303	16%	16%	114%	114%	0,07	0,07			
Svinje 2+	87	58	2	0	6	64	3%	3%	74%	67%	0,02	0,01	0,84	0,76	/
Svinje	879	804	3	1	9	813	42%	42%	92%	91%	0,20	0,20	0,72	0,72	1,50

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 57.

LPN Žitna gora

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Žitna gora v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 61, za obdobje 2007 – 2011 pa v preglednici 62. V primerjavi z LPN Medved (preglednici 57 in 58) ter upošteva splošno prakso načrtovanja in upravljanja z divjadjo pri nas **izstopajo zlasti naslednja dejstva:**

(i) močno porušeno razmerje izgub odrasle srnjadi med spoloma (v obdobju 2007 – 2011 ni bila registrirana nobena izguba srnjakov 2+, izgub srn 2+ pa je bilo v tem obdobju kar 43 osebkov; *sic!*), kar vpliva tudi na razmerje izgub med ženskim in moškim spolom srnjadi ne glede na starost (4,5 : 1 v obdobju 2007 – 2011); (ii) bistveno večja intenziteta odvzema in odstrela srnjadi (1,87 oz. 1,32 osebkov/100 ha lovne površine) v primerjavi z LPN Medved, ki je primerljiva z intenziteto odvzema te vrste v loviščih v upravljanju LD v Kočevsko-Belokranjskem LUO (preglednici 59 in 60); (iii) majhna realizacija odvzema srnjačkov (69 %), a tudi srnjakov 2+ (71 %); (iv) majhne in upošteva demografijo populacij pričakovane razlike v izgubah med košutami in jeleni 2+ (razmerje 1,7 : 1); (v) bistveno večji odvzem svinj 2+ kot merjascev 2+ (v obdobju zadnjih treh let ni bil uplenjen noben merjasec, v obdobju 2007 – 2011 razmerje 3,6 : 1).

Preglednica 61: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Žitna gora v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	210	136	6	23	57	193	100%	100%	92%	65%	1,87	1,32			
Smjaki mladiči	42	17	1	4	12	29	15%	13%	69%	40%	0,28	0,16			
Smjaki 1+	21	30	0	1	2	32	17%	22%	152%	143%	0,31	0,29			
Smjaki 2+	42	30	0	0	0	30	16%	22%	71%	71%	0,29	0,29			
Smjaki	105	77	1	5	14	91	47%	57%	87%	73%	0,88	0,75			
Sme mladiči	42	24	2	6	11	35	18%	18%	83%	57%	0,34	0,23			
Sme 1+	21	16	2	2	5	21	11%	12%	100%	76%	0,20	0,16			
Sme 2+	42	19	1	10	27	46	24%	14%	110%	45%	0,45	0,18	1,53	0,63	>27
Sme	105	59	5	18	43	102	53%	43%	97%	56%	0,99	0,57	1,12	0,77	3,07
JELENJAD	150	117	0	23	38	155	100%	100%	103%	78%	1,50	1,14			
Jeleni mladiči	31	26	0	4	5	31	20%	22%	100%	84%	0,30	0,25			
Jeleni 1+	12	15	0	1	1	16	10%	13%	133%	125%	0,16	0,15			
Jeleni 2+ do 4+	12	7	0	0	1	8	5%	6%	67%	58%	0,08	0,07			
Jeleni 5+ do 9+	12	10	0	0	5	15	10%	9%	125%	83%	0,15	0,10			
Jeleni 10+	3	7	0	0	1	8	5%	6%	267%	233%	0,08	0,07			
Jeleni	70	65	0	5	13	78	50%	56%	111%	93%	0,76	0,63			
Košute mladiči	32	18	0	3	7	25	16%	15%	78%	56%	0,24	0,17			
Košute 1+	17	15	0	3	6	21	14%	13%	124%	88%	0,20	0,15			
Košute 2+	31	19	0	12	12	31	20%	16%	100%	61%	0,30	0,18	1,00	0,79	1,71
Košute	80	52	0	18	25	77	50%	44%	96%	65%	0,75	0,50	0,99	0,80	1,92
DIVJI PRAŠIČ	150	104	0	0	2	106	100%	100%	71%	69%	1,03	1,01			
Merjasci mladiči	45	32	0	0	1	33	31%	31%	73%	71%	0,32	0,31			
Merjasci 1+	21	28	0	0	0	28	26%	27%	133%	133%	0,27	0,27			
Merjasci 2+	6	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00			
Merjasci	72	60	0	0	1	61	58%	58%	85%	83%	0,59	0,58			
Svinje mladiči	45	28	0	0	1	29	27%	27%	64%	62%	0,28	0,27			
Svinje 1+	24	9	0	0	0	9	8%	9%	38%	38%	0,09	0,09			
Svinje 2+	9	7	0	0	0	7	7%	7%	78%	78%	0,07	0,07	>7	>7	0,00
Svinje	78	44	0	0	1	45	42%	42%	58%	56%	0,44	0,43	0,74	0,73	1,00

OPOMBE: Glej preglednico 57.

Preglednica 62: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Žitna gora v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	350	245	6	47	83	328	100%	100%	94%	70%	1,91	1,43			
Smjaki mladiči	70	33	1	5	13	46	14%	13%	66%	47%	0,27	0,19			
Smjaki 1+	35	41	0	1	2	43	13%	17%	123%	117%	0,25	0,24			
Smjaki 2+	70	51	0	0	0	51	16%	21%	73%	73%	0,30	0,30			
Smjaki	175	125	1	6	15	140	43%	51%	80%	71%	0,81	0,73			
Sme mladiči	70	62	2	7	12	74	23%	25%	106%	89%	0,43	0,36			
Sme 1+	35	26	2	9	13	39	12%	11%	111%	74%	0,23	0,15			
Sme 2+	70	32	1	25	43	75	23%	13%	107%	46%	0,44	0,19	1,47	0,63	>43
Sme	175	120	5	41	68	188	57%	49%	107%	69%	1,09	0,70	1,34	0,96	4,53
JELENJAD	251	205	0	36	52	257	100%	100%	102%	82%	1,50	1,19			
Jeleni mladiči	52	40	0	6	7	47	18%	20%	90%	77%	0,27	0,23			
Jeleni 1+	20	22	0	1	1	23	9%	11%	115%	110%	0,13	0,13			
Jeleni 2+ do 4+	21	11	0	0	1	12	5%	5%	57%	52%	0,07	0,06			
Jeleni 5+ do 9+	20	17	0	0	5	22	9%	8%	110%	85%	0,13	0,10			
Jeleni 10+	5	13	0	0	1	14	5%	6%	280%	260%	0,08	0,08			
Jeleni	118	103	0	7	15	118	46%	50%	100%	87%	0,69	0,60			
Košute mladiči	53	38	0	4	9	47	18%	19%	89%	72%	0,27	0,22			
Košute 1+	28	25	0	9	12	37	14%	12%	132%	89%	0,22	0,15			
Košute 2+	52	39	0	16	16	55	21%	19%	106%	75%	0,32	0,23	1,15	0,95	2,29
Košute	133	102	0	29	37	139	54%	50%	105%	77%	0,81	0,59	1,18	0,99	2,47
DIVJI PRAŠIČ	250	191	0	1	5	196	100%	100%	78%	76%	1,14	1,11			
Merjasci mladiči	74	60	0	0	1	61	31%	31%	82%	81%	0,36	0,35			
Merjasci 1+	36	48	0	0	0	48	24%	25%	133%	133%	0,28	0,28			
Merjasci 2+	10	3	0	0	0	3	2%	2%	30%	30%	0,02	0,02			
Merjasci	120	111	0	0	1	112	57%	58%	93%	93%	0,65	0,65			
Svinje mladiči	74	51	0	0	2	53	27%	27%	72%	69%	0,31	0,30			
Svinje 1+	41	19	0	0	1	20	10%	10%	49%	46%	0,12	0,11			
Svinje 2+	15	10	0	1	1	11	6%	5%	73%	67%	0,06	0,06	3,67	3,33	/
Svinje	130	80	0	1	4	84	43%	42%	65%	62%	0,49	0,47	0,75	0,72	4,00

OPOMBE: Glej preglednico 57.

Čeprav gre v primeru LPN Žitna gora za lovišče, ki neposredno meji na LPN Medved, vodenje obeh lovišč pa opravlja ista oseba, so v kazalnikih upravljanja s populacijami parkljarjev med obema loviščema izjemno velike razlike. Za vzroke tako drugačnih upravljavskih strategij in rezultatov bi težko sodili, vsekakor pa večina razlik med loviščema nakazuje na manj trofejno naravnani lov v LPN Žitna gora (manjša intenziteta odvzema jelenjadi in večja intenziteta odvzema srnjadi na enoto površine; bistveno manjši odvzem srnjakov 2+ v celotni strukturi odvzema srnjadi; enakomerno poseganje z odstrelom med košute in jelene 2+ in posledično bistveno manjše evidentirane izgube košut 2+). Večina kazalnikov upravljanja s populacijami parkljarjev je v LPN Žitna gora (za razliko od LPN Medved) povsem primerljiva z lovišči v upravljanju LD v Kočevsko-Belokranjskem LUO (preglednica 60). Zlasti zanimivo je, da je **razmerje izgub jelenjadi med košutami in jeleni 2+ zelo zmerno in je celo nekoliko manjše kot v loviščih LD v istem LUO. Zaradi tega je toliko bolj presenetljivo, da v LPN Žitna gora v obdobju 2007 – 2011 niso evidentirali nobene izgube srnjakov 2+; nasprotno so znašale v istem obdobju izgube srn 2+ kar 43 osebkov** (preglednica 62). Tudi v tem primeru je to odstopanje lahko zgolj in samo **posledica neustreznih evidenc**, pri čemer v tem primeru in upošteva razmerje izgub med obema spoloma jelenjadi dopuščamo tudi možnost, da ne gre za zavestno prilagajanje evidenc (le-to glede na intenziteto in strukturo odvzema srnjadi v LPN Žitna gora ne bi bilo razumljivo), temveč **morda za napake v prenosu podatkov oziroma neustrezno povezljivost med različnimi podatkovnimi bazami**. To težavo, ki ji večjo pozornost namenjamo v zaključnem delu ekspertize, smo namreč v sklopu izvedbe različnih raziskovalnih projektov večkrat zaznali tudi sami, zato v tako ekstremnih in z nobenim razumnim argumentom pojasnenih razhajanjih, kot je primer izgub odrasle srnjadi v LPN Žitna gora, te možnosti ne izključujemo.

Pri upravljanju z divjim prašičem v LPN Žitna gora v splošnem ni večjih razlik od ugotovitev, ki smo jih podali že za LPN Medved. Poleg majhnega odvzema merjascev velja opozoriti še na **veliko razhajanje v intenziteti poseganja med enoletne živali moškega (realizacija 133 % načrtovanega odvzema) in ženskega spola (49 %)**. Medtem ko je preseganje načrtovanega odvzema lanščakov moškega spola značilnost praktično vseh lovišč (LPN-jev in LD) v Sloveniji, je z vidika usmerjanja razvoja populacij divjih prašičev **zelo majhna intenziteta poseganja med lanščakinje lahko problematična**. A je pri tem potrebno upoštevati tudi lokalne razmere, zlasti bistveno manjše možnosti nastanka škod v gozdni krajini, značilni za območje LPN Žitna gora.

LPN Snežnik Kočevska Reka

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 63; za primerjavo so v preglednici 64 prikazani tudi podatki za obdobje 2007 – 2011. V primerjavi z lovišči v upravljanju lovskih družin znotraj Kočevsko-Belokranjskega LUO (preglednica 60), a tudi upoštevaje splošno prakso upravljanja z divjadjo pri nas **izstopajo zlasti naslednja dejstva:** (i) popolnoma porušeno in nemogoče razmerje evidentiranih izgub med spoloma tako za odraslo jelenjad (v obdobju 2007 – 2011 evidentirane samo tri izgube jelenov 2+ in kar 251 izgub košut 2+; *sic!*) kot tudi za odraslo srnjad (v istem obdobju evidentirana samo ena izguba srnjakov 2+ in kar 113 izgub srn 2+); (ii) velika intenziteta odvzema/odstrela jelenjadi na enoto površine (1,77 oz. 1,30 osebkov/100 ha lovne površine) in zelo majhna intenziteta odvzema srnjadi (0,47 oz. 0,35 osebkov/100 ha); (iii) porušena struktura odvzema in zlasti odstrela srnjadi, s premajhnim poseganjem v *juvenilni* del moškega spola (21 % skupaj za srnjačke in lanščake) in intenzivnim poseganjem med srnjake 2+ (23 % odvzema in 31 % odstrela srnjadi); (iv) premajhna realizacija načrtovanega odvzema srnjadi v kategorijah mladičev moškega spola (63 %), lanščakov (65 %) in še zlasti mladice (37 %) ter navidezno (zaradi neustreznih evidenc) močno presežen odzem srn 2+ (143 %); (v) bistveno manjši odzem svinj 2+ kot merjascev 2+ (razmerje 0,5 : 1) in zelo slaba realizacija načrtovanega odvzema svinj 2+ (28 %). Vsi navedeni konkretni podatki se nanašajo na obdobje 2009 – 2011 (preglednica 63), so pa primerljivi tudi za celotno obdobje 2007 – 2011 (preglednica 64).

Glede prvih štirih odstopanj (ekstremno razmerje evidentiranih izgub med spoloma tako v primeru srnjadi kot jelenjadi kot posledica neustreznih evidenc; razlike v intenziteti odvzema srnjadi in jelenjadi v primerjavi z lovišči v upravljanju LD; izrazit poudarek na trofejnem lovu jelenjadi in srnjadi) **veljajo za LPN Snežnik Kočevska Reka povsem enake ugotovitve in komentarji, kot smo jih zapisali že za LPN Medved, le da so v primeru LPN Snežnik Kočevska Reka odstopanja še toliko večja.** V primeru, da podatki izhajajo iz dejansko zapisanih evidenc in niso posledica napak v povezljivosti podatkov v podatkovnih bazah ZGS (čeprav zaradi nesprejemljivosti in nelogičnosti podatkov o izgubah dopuščamo tudi to možnost, pa poudarjamo, da so bili poleg letnih statističnih sumarnih podatkov, ki smo jih uporabili kot izvorni niz podatkov za izdelavo pričujoče ekspertize, podatki o vzrokih izgub preverjeni tudi v osnovni podatkovni bazi

ZGS, tj. s preverbo konkretnih vpisov za vsak posamezen odrasel osebek srnjadi in jelenjadi), **zbuja ti podatki zelo resne pomisleke o strokovnosti trenutnega upravljanja s tem loviščem, a tudi o minimalnem dolžnem spoštovanju vseh vpletenih v proces načrtovanja, upravljanja, kontrole in ustvarjanja pogojev za strokovno podprto in javnosti sprejemljivo upravljanje z divjadjo v Sloveniji.** V evidencah LPN Snežnik Kočevska Reka zavedeni podatki namreč zbuja vtis, da se nekdo iz vseh udeležencev v upravljavskem procesu preprosto norčuje; čeprav lahko velja podoben pomislek tudi za nekatere druge LPN-je, so odstopanja v primeru LPN Snežnik Kočevska Reka še posebej poudarjena!

Z vidika (ne)enakovrednega obravnavanja lovišč velja poudariti tudi, da je v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2009 – 2011 realizacija načrtovanega odvzema 2–4-letnih jelenov dosegala le 59 %, realizacija odvzema 5–9-letnih jelenov pa kar 118 %. **Takšno odstopanje oziroma najmočnejše poseganje med srednje stare jelene, ki bi bilo v loviščih v upravljanju LD po vsej verjetnosti drastično sankcionirano, zagotovo ne prispeva k vzdrževanju naravne spolne in starostne strukture populacij.** Samo za primerjavo – če je v loviščih v upravljanju LD v Kočevsko-Belokranjskem LUO delež mladih jelenov v odstrelu jelenjadi (podatki o odvzemu zaradi netočnih evidenc v LPN Snežnik Kočevska Reka žal niso relevantni!) v obdobju 2009 – 2011 znašal 13 %, srednje starih pa 6 % (preglednica 60), sta bila ta deleža v LPN Snežnik Kočevska Reka postavljena na glavo in sta znašala 7 % in 11 % (preglednica 63). Opozarjamo, da je v *Navodilih za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji* (ZGS, 2011) načrtovano poseganje v razred mladih jelenov določeno kot 10 – 13 % celotnega odvzema te vrste, srednje starih pa 5 – 7 %. **Poudarjamo, da so takšna odstopanja in različne upravljalvske strategije med LPN-ji in lovišči v upravljanju LD eden najpomembnejših motečih dejavnikov in kamnov spotike, ki po nepotrebem ogrožajo obstoj LPN-jev v Sloveniji v prihodnje!**

Za razliko od večine ostalih LPN-jev je v LPN Snežnik Kočevska Reka svinja 2+ še vedno relativno varovana kategorija, kar kaže podatek o samo 28 % realizaciji načrtovanega odvzema te kategorije in tudi dejstvo, da je poseganje med svinje 2+ precej manjše kot med merjasce 2+ (razmerje 0,5 : 1). Čeprav v gozdni krajini divji prašič ni problematična vrsta z vidika nastanka škod, pa bi bilo upoštevaje populacijsko dinamiko vrste in primerljivost z ostalimi lovišči to prakso smiselno spremeniti.

Preglednica 63: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	425	285	56	33	97	382	100%	100%	90%	67%	0,47	0,35			
Smjaki mladiči	72	33	9	3	12	45	12%	12%	63%	46%	0,06	0,04			
Smjaki 1+	43	28	0	0	0	28	7%	10%	65%	65%	0,03	0,03			
Smjaki 2+	99	87	1	0	1	88	23%	31%	89%	88%	0,11	0,11			
Smjaki	214	148	10	3	13	161	42%	52%	75%	69%	0,20	0,18			
Sme mladiči	71	56	5	3	10	66	17%	20%	93%	79%	0,08	0,07			
Sme 1+	43	16	0	0	0	16	4%	6%	37%	37%	0,02	0,02			
Sme 2+	97	65	41	27	74	139	36%	23%	143%	67%	0,17	0,08	1,58	0,75	74,00
Sme	211	137	46	30	84	221	58%	48%	105%	65%	0,27	0,17	1,37	0,93	6,46
JELENJAD	1425	1053	67	162	378	1431	100%	100%	100%	74%	1,77	1,30			
Jeleni mladiči	302	272	11	29	73	345	24%	26%	114%	90%	0,43	0,34			
Jeleni 1+	112	76	3	4	15	91	6%	7%	81%	68%	0,11	0,09			
Jeleni 2+ do 4+	118	70	0	0	0	70	5%	7%	59%	59%	0,09	0,09			
Jeleni 5+ do 9+	99	117	0	0	0	117	8%	11%	118%	118%	0,14	0,14			
Jeleni 10+	45	38	0	0	0	38	3%	4%	84%	84%	0,05	0,05			
Jeleni	676	573	14	33	88	661	46%	54%	98%	85%	0,82	0,71			
Košute mladiči	302	293	22	36	110	403	28%	28%	133%	97%	0,50	0,36			
Košute 1+	153	79	5	17	34	113	8%	8%	74%	52%	0,14	0,10			
Košute 2+	294	108	26	76	146	254	18%	10%	86%	37%	0,31	0,13	1,13	0,48	>146
Košute	749	480	53	129	290	770	54%	46%	103%	64%	0,95	0,59	1,16	0,84	3,30
DIVJI PRAŠIČ	470	341	2	1	7	348	100%	100%	74%	73%	0,43	0,42			
Merjasci mladiči	140	93	1	1	3	96	28%	27%	69%	66%	0,12	0,12			
Merjasci 1+	69	72	0	0	0	72	21%	21%	104%	104%	0,09	0,09			
Merjasci 2+	22	14	0	0	1	15	4%	4%	68%	64%	0,02	0,02			
Merjasci	231	179	1	1	4	183	53%	52%	79%	77%	0,23	0,22			
Švinje mladiči	142	87	1	0	2	89	26%	26%	63%	61%	0,11	0,11			
Švinje 1+	72	68	0	0	1	69	20%	20%	96%	94%	0,09	0,08			
Švinje 2+	25	7	0	0	0	7	2%	2%	28%	28%	0,01	0,01	0,47	0,50	0,00
Švinje	239	162	1	0	3	165	47%	48%	69%	68%	0,20	0,20	0,90	0,91	0,75

OPOMBE: Glej preglednico 57.

Preglednica 64: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Snežnik Kočevska Reka v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	665	468	88	47	147	615	100%	100%	92%	70%	0,46	0,35			
Smjaki mladiči	114	50	10	3	13	63	10%	11%	55%	44%	0,05	0,04			
Smjaki 1+	67	55	4	0	4	59	10%	12%	88%	82%	0,04	0,04			
Smjaki 2+	155	145	1	0	1	146	24%	31%	94%	94%	0,11	0,11			
Smjaki	336	250	15	3	18	268	44%	53%	80%	74%	0,20	0,19			
Sme mladiči	113	82	8	5	16	98	16%	18%	87%	73%	0,07	0,06			
Sme 1+	67	42	0	0	0	42	7%	9%	63%	63%	0,03	0,03			
Sme 2+	149	94	65	39	113	207	34%	20%	139%	63%	0,15	0,07	1,42	0,65	113,00
Sme	329	218	73	44	129	347	56%	47%	105%	66%	0,26	0,16	1,29	0,87	7,17
JELENJAD	2470	1757	90	315	586	2343	100%	100%	95%	71%	1,74	1,31			
Jeleni mladiči	522	443	14	49	98	541	23%	25%	104%	85%	0,40	0,33			
Jeleni 1+	194	120	3	12	26	146	6%	7%	75%	62%	0,11	0,09			
Jeleni 2+ do 4+	202	121	0	0	1	122	5%	7%	60%	60%	0,09	0,09			
Jeleni 5+ do 9+	173	191	0	1	2	193	8%	11%	112%	110%	0,14	0,14			
Jeleni 10+	78	73	0	0	0	73	3%	4%	94%	94%	0,05	0,05			
Jeleni	1169	948	17	62	127	1075	46%	54%	92%	81%	0,80	0,70			
Košute mladiči	523	486	29	70	154	640	27%	28%	122%	93%	0,48	0,36			
Košute 1+	269	138	8	31	54	192	8%	8%	71%	51%	0,14	0,10			
Košute 2+	509	185	36	152	251	436	19%	11%	86%	36%	0,32	0,14	1,12	0,48	83,67
Košute	1301	809	73	253	459	1268	54%	46%	97%	62%	0,94	0,60	1,18	0,85	3,61
DIVJI PRAŠIČ	790	594	4	1	9	603	100%	100%	76%	75%	0,45	0,44			
Merjasci mladiči	231	170	1	1	3	173	29%	29%	75%	74%	0,13	0,13			
Merjasci 1+	117	127	0	0	0	127	21%	21%	109%	109%	0,09	0,09			
Merjasci 2+	38	16	0	0	1	17	3%	3%	45%	42%	0,01	0,01			
Merjasci	386	313	1	1	4	317	53%	53%	82%	81%	0,24	0,23			
Švinje mladiči	234	164	1	0	2	166	28%	28%	71%	70%	0,12	0,12			
Švinje 1+	125	105	0	0	1	106	18%	18%	85%	84%	0,08	0,08			
Švinje 2+	45	12	2	0	2	14	2%	2%	31%	27%	0,01	0,01	0,82	0,75	2,00
Švinje	404	281	3	0	5	286	47%	47%	71%	70%	0,21	0,21	0,90	0,90	1,25

OPOMBE: Glej preglednico 57.

2.3.1.3 Upravljanje s parkljariji v LPN-jih na Notranjskem

LPN Jelen

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Jelen v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 65; za primerjavo in zmanjšanje verjetnosti vpliva morebitnih večjih odstopanj znotraj posameznih let so v preglednici 66 prikazani tudi podatki za obdobje 2007 – 2011. Tudi v tem primeru **izstopa zlasti razmerje med spoloma v izgubah odrasle jelenjadi (7,7-krat več košut kot jelenov 2+) in srnjadi (>4,5-krat več srn kot srnjakov 2+)**. Vendar sta v primerjavi z LPN-ji na Kočevskem (izjema je jelenjad v LPN Žitna gora) in tudi s skupnimi podatki za vse LPN-je v Sloveniji ti razmerji precej manj porušeni. Čeprav tudi v tem primeru ne moremo izključiti posameznih napak pri evidentiranju spola izgub srnjadi in zlasti jelenjadi, so **zmerno večje izgube odraslih samic obeh vrst zaradi spolno-specifičnega plenjenja velikih zveri, večjega deleža samic v demografski strukturi populacij (predvsem v primeru jelenjadi) in disperzije mladih samcev izven območij največjih gostot jelenjadi, kjer je plenilski pritisk velikih zveri največji, v območju prisotnosti le-teh pričakovane in tudi razumljive** (vsa navedena dejstva so sicer veljavna tudi za kočevske LPN-je, vendar pa nikakor ne morejo pojasniti enormnih razmerij, npr., v LPN Snežnik Kočevska Reka). V nasprotju s Kočevsko-Belokranjskim LUO, kjer razmerja izgub odraslih samic in samcev obeh vrst v LPN-jih močno odstopajo od razmerij v loviščih v upravljanju LD, so odstopanja med LPN Jelen in lovišči LD v Notranjskem LUO v primeru jelenjadi precej manjša (v loviščih LD razmerje 3,7 : 1), v primeru srnjadi pa je razmerje celo večje v loviščih v upravljanju LD (5,3 : 1; preglednica 67).

V LPN Jelen je potrebno opozoriti še na premajhno (z vidika dopustnih odstopanj) realizacijo odvzema nekaterih kategorij jelenjadi in srnjadi, tj. enoletnih košut (64 %), mladičev srnjadi moškega spola (62 %) in enoletnih srnjakov (54 %); slednji v strukturi odvzema srnjadi dosegajo le 6 % delež. Ta odstopanja, ki nakazujejo usmeritev k omogočanju predpogojev za intenzivnejši lovni turizem, sicer z vidika usmerjanja razvoja populacij in oblikovanja stabilnih populacij srnjadi/jelenjadi niso problematična; vendar pa podobna odstopanja v loviščih LD v istem LUO ne obstajajo (preglednica 67), saj bi bila po vsej verjetnosti tam sankcionirana. **Z vidika enotnega in enakopravnega upravljanja s populacijami prostoživečih parkljarjev bi bilo zato potrebno v prihodnje ta odstopanja ustrezno korigirati.**

Preglednica 65: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Jelen v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Cesta	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	490	248	2	189	233	481	100%	100%	98%	51%	0,58	0,30			
Srnjaki mladiči	98	13	0	46	48	61	13%	5%	62%	13%	0,07	0,02			
Srnjaki 1+	50	22	0	3	5	27	6%	9%	54%	44%	0,03	0,03			
Srnjaki 2+	101	76	0	16	19	95	20%	31%	94%	75%	0,11	0,09			
Srnjaki	249	111	0	65	72	183	38%	45%	73%	45%	0,22	0,13			
Srme mladiči	98	52	1	43	56	108	22%	21%	110%	53%	0,13	0,06			
Srme 1+	48	54	0	15	19	73	15%	22%	152%	113%	0,09	0,06			
Srme 2+	95	31	1	66	86	117	24%	13%	123%	33%	0,14	0,04	1,23	0,41	4,53
Srme	241	137	2	124	161	298	62%	55%	124%	57%	0,36	0,16	1,63	1,23	2,24
JELENJAD	852	562	0	243	276	838	100%	100%	98%	66%	1,01	0,68			
Jeleni mladiči	183	124	0	40	46	170	20%	22%	93%	68%	0,20	0,15			
Jeleni 1+	58	18	0	18	20	38	5%	3%	66%	31%	0,05	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	85	71	0	10	10	81	10%	13%	95%	84%	0,10	0,09			
Jeleni 5+ do 9+	59	46	0	2	2	48	6%	8%	81%	78%	0,06	0,06			
Jeleni 10+	26	26	0	0	0	26	3%	5%	100%	100%	0,03	0,03			
Jeleni	411	285	0	70	78	363	43%	51%	88%	69%	0,44	0,34			
Košute mladiči	185	179	0	69	79	258	31%	32%	139%	97%	0,31	0,22			
Košute 1+	85	28	0	23	26	54	6%	5%	64%	33%	0,06	0,03			
Košute 2+	171	70	0	81	93	163	19%	12%	95%	41%	0,20	0,08	1,05	0,49	7,75
Košute	441	277	0	173	198	475	57%	49%	108%	63%	0,57	0,33	1,31	0,97	2,54
DIVJI PRAŠIČ	262	259	0	42	70	329	100%	100%	126%	99%	0,40	0,31			
Merjasci mladiči	77	70	0	14	17	87	26%	27%	113%	91%	0,10	0,08			
Merjasci 1+	39	42	0	4	6	48	15%	16%	123%	108%	0,06	0,05			
Merjasci 2+	13	12	0	0	1	13	4%	5%	100%	92%	0,02	0,01			
Merjasci	129	124	0	18	24	148	45%	48%	115%	96%	0,18	0,15			
Svinje mladiči	77	90	0	22	34	124	38%	35%	161%	117%	0,15	0,11			
Svinje 1+	41	28	0	1	6	34	10%	11%	83%	68%	0,04	0,03			
Svinje 2+	15	16	0	1	6	22	7%	6%	147%	107%	0,03	0,02	1,69	1,33	6,00
Svinje	133	134	0	24	46	180	55%	52%	135%	101%	0,22	0,16	1,22	1,08	1,92

OPOMBE: (i) Promet zajema samo izgube na cestah (na železnicah jih ni). (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišča. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Preglednica 66: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Jelen v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Cesta	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	810	430	3	314	377	807	100%	100%	100%	53%	0,58	0,31			
Srnjaki mladiči	162	22	0	64	67	89	11%	5%	55%	14%	0,06	0,02			
Srnjaki 1+	82	45	0	12	15	60	7%	10%	73%	55%	0,04	0,03			
Srnjaki 2+	165	133	0	29	34	167	21%	31%	101%	81%	0,12	0,10			
Srnjaki	409	200	0	105	116	316	39%	47%	77%	49%	0,23	0,14			
Srme mladiči	162	75	1	67	83	158	20%	17%	98%	46%	0,11	0,05			
Srme 1+	80	99	0	22	29	128	16%	23%	160%	124%	0,09	0,07			
Srme 2+	159	56	2	120	149	205	25%	13%	129%	35%	0,15	0,04	1,23	0,42	4,38
Srme	401	230	3	209	261	491	61%	53%	122%	57%	0,35	0,17	1,55	1,15	2,25
JELENJAD	1398	942	0	377	429	1371	100%	100%	98%	67%	0,99	0,68			
Jeleni mladiči	289	211	0	59	68	279	20%	22%	97%	73%	0,20	0,15			
Jeleni 1+	95	22	0	26	29	51	4%	2%	54%	23%	0,04	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	140	108	0	13	14	122	9%	11%	87%	77%	0,09	0,08			
Jeleni 5+ do 9+	97	83	0	5	5	88	6%	9%	91%	86%	0,06	0,06			
Jeleni 10+	42	38	0	2	2	40	3%	4%	95%	90%	0,03	0,03			
Jeleni	663	462	0	105	118	580	42%	49%	87%	70%	0,42	0,33			
Košute mladiči	315	291	0	108	121	412	30%	31%	131%	92%	0,30	0,21			
Košute 1+	140	69	0	31	34	103	8%	7%	74%	49%	0,07	0,05			
Košute 2+	280	120	0	128	150	270	20%	13%	96%	43%	0,19	0,09	1,08	0,52	7,14
Košute	735	480	0	267	305	785	57%	51%	107%	65%	0,57	0,35	1,35	1,04	2,58
DIVJI PRAŠIČ	412	429	0	50	88	517	100%	100%	125%	104%	0,37	0,31			
Merjasci mladiči	122	102	0	19	23	125	24%	24%	102%	84%	0,09	0,07			
Merjasci 1+	58	74	0	4	6	80	15%	17%	138%	128%	0,06	0,05			
Merjasci 2+	19	17	0	0	1	18	3%	4%	95%	89%	0,01	0,01			
Merjasci	199	193	0	23	30	223	43%	45%	112%	97%	0,16	0,14			
Svinje mladiči	122	150	0	25	43	193	37%	35%	158%	123%	0,14	0,11			
Svinje 1+	67	58	0	1	7	65	13%	14%	97%	87%	0,05	0,04			
Svinje 2+	24	27	0	1	8	35	7%	6%	146%	113%	0,03	0,02	1,94	1,59	8,00
Svinje	213	235	0	27	58	293	57%	55%	138%	110%	0,21	0,17	1,31	1,22	1,93

OPOMBE: Glej preglednico 65.

Preglednica 67: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Notranjskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	5517	3955	810	141	1322	5277	100%	100%	96%	72%	1,59	1,19			
Smjaki mladiči	1105	802	105	20	183	985	19%	20%	89%	73%	0,30	0,24			
Smjaki 1+	568	526	52	5	84	610	12%	13%	107%	93%	0,18	0,16			
Smjaki 2+	1135	995	72	4	109	1104	21%	25%	97%	88%	0,33	0,30			
Smjaki	2808	2323	229	29	376	2699	51%	59%	96%	83%	0,81	0,70			
Sme mladiči	1101	808	109	33	238	1046	20%	20%	95%	73%	0,32	0,24			
Sme 1+	536	382	91	5	135	517	10%	10%	96%	71%	0,16	0,12			
Sme 2+	1072	442	381	74	573	1015	19%	11%	95%	41%	0,31	0,13	0,92	0,44	5,26
Sme	2709	1632	581	112	946	2578	49%	41%	95%	60%	0,78	0,49	0,96	0,70	2,52
JELENJAD	1431	1298	62	46	172	1470	100%	100%	103%	91%	0,44	0,39			
Jeleni mladiči	306	333	5	24	18	351	24%	26%	115%	109%	0,11	0,10			
Jeleni 1+	98	97	2	5	5	102	7%	7%	104%	99%	0,03	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	150	151	6	2	14	165	11%	12%	110%	101%	0,05	0,05			
Jeleni 5+ do 9+	93	59	4	2	7	66	4%	5%	71%	63%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	43	35	1	1	3	38	3%	3%	88%	81%	0,01	0,01			
Jeleni	690	675	18	11	47	722	49%	52%	105%	98%	0,22	0,20			
Košute mladiči	314	326	12	13	28	354	24%	25%	113%	104%	0,11	0,10			
Košute 1+	146	139	2	2	8	147	10%	11%	101%	95%	0,04	0,04			
Košute 2+	281	158	30	20	89	247	17%	12%	88%	56%	0,07	0,05	0,92	0,64	3,71
Košute	741	623	44	38	125	748	51%	48%	101%	84%	0,23	0,19	1,04	0,92	2,66
DIVJI PRAŠIČ	1702	1777	16	3	36	1813	100%	100%	107%	104%	0,55	0,54			
Merjasci mladiči	448	552	5	1	7	559	31%	31%	125%	123%	0,17	0,17			
Merjasci 1+	275	328	3	1	4	332	18%	18%	121%	119%	0,10	0,10			
Merjasci 2+	108	53	1	1	3	56	3%	3%	52%	49%	0,02	0,02			
Merjasci	831	933	9	3	14	947	52%	53%	114%	112%	0,29	0,28			
Svinje mladiči	455	524	1	0	7	531	29%	29%	117%	115%	0,16	0,16			
Svinje 1+	293	237	0	0	2	239	13%	13%	82%	81%	0,07	0,07			
Svinje 2+	123	83	6	0	13	96	5%	5%	78%	67%	0,03	0,03	1,71	1,57	4,33
Svinje	871	844	7	0	22	866	48%	47%	99%	97%	0,26	0,25	0,91	0,90	1,57

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 65.

Glede na to, da so bila posamezna odstopanja v vseh zgoraj navedenih kazalnikih in vzroki zanje podrobno že komentirani v predhodnih poglavjih (zlasti 2.3.1.1), jih na tem mestu ne obravnavamo bolj podrobno. Poudariti pa želimo, da **vsi ostali kazalniki poseganja v populacije vseh treh vrst parkljarjev v LPN Jelen kažejo na dobro upravljanje s populacijami, ki – poleg za ustvarjanje prihodkov in finančni obstoj lovišča nujno potrebnega zmernega trofejnega lova – zagotavlja ohranitev dolgoživih (viabilnih) populacij parkljarjev v ustrezni spolni in starostni strukturi.** Tako, npr.: (i) v odvzemu zmerno prevladujejo samice kot tisti spol, ki je pri poligamnih vrstah v naravi prisoten v večjem številu, in sicer tako v primeru srnjadi (razmerje 1,6 : 1) kot tudi jelenjadi (razmerje 1,3 : 1); (ii) za razliko od prej opisane anomalije v LPN Snežnik Kočevska Reka je odzem odraslih jelenov v primerni (in predpisani) strukturi, tj. 10 % mladih, 6 % srednje starih in 3 % starih jelenov (preglednica 65). Tudi poseganje v populacijo divjih prašičev upošteva stanje v populaciji in populacijske trende te vrste; tako je med drugim intenziven tudi odzem svinj 2+ (7 % celotnega odvzema, 1,7-krat več kot merjascev 2+), realizacija odvzema svinj 2+ pa za 47 % presega načrtovani odzem te kategorije.

LPN Ljubljanski vrh

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Ljubljanski vrh v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 68; za primerjavo in zmanjšanje verjetnosti vpliva morebitnih večjih odstopanj znotraj posameznih let so v preglednici 69 prikazani tudi podatki za obdobje 2007 – 2011. **V tem lovišču ni opaznih anomalij in nepravilnosti v odvzemu/evidentiranju.** Če bi upoštevali in prikazali samo obdobje zadnjih treh let, bi sicer razmerje izgub košut in jelenov 2+ bilo zelo izstopajoče (seveda tudi zaradi zelo majhnega vzorca!), saj ni bila v tem obdobju registrirana nobena izguba odraslih jelenov (preglednica 68; potrdil tudi J. Mehle, ustno sporočilo). Vendar pa vključitev petletnega obdobja 2007 – 2011 to dejstvo močno spremeni, razmerje izgub košut in jelenov (4,7 : 1; preglednica 69) pa je v tem obdobju primerljivo z lovišči v upravljanju LD v Notranjskem LUO (preglednica 67). Na tem primeru je najbolje vidno, zakaj je za vsa lovišča poleg triletnih podatkov (le-ti so v primeru lovišč v upravljanju LD na celotnem območju Slovenije zaradi izboljšanja podatkovnih baz v zadnjih nekaj letih precej bolj relevantni od podatkov v daljšem časovnem obdobju) za odpravo morebitnih naključnih ekstremov za LPN-je smiselno vključiti tudi petletno obdobje.

Preglednica 68: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Ljubljanski vrh v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	153	101	47	1	51	152	100%	100%	99%	66%	1,24	0,82			
Srnjaki mladiči	31	16	7	0	7	23	15%	16%	74%	52%	0,19	0,13			
Srnjaki 1+	15	15	2	1	3	18	12%	15%	120%	100%	0,15	0,12			
Srnjaki 2+	32	28	7	0	8	36	24%	28%	113%	88%	0,29	0,23			
Srnjaki	78	59	16	1	18	77	51%	58%	99%	76%	0,63	0,48			
Sime mladiči	31	18	5	0	7	25	16%	18%	81%	58%	0,20	0,15			
Sime 1+	14	15	5	0	5	20	13%	15%	143%	107%	0,16	0,12			
Sime 2+	30	9	21	0	21	30	20%	9%	100%	30%	0,24	0,07	0,83	0,32	2,63
Sime	75	42	31	0	33	75	49%	42%	100%	56%	0,61	0,34	0,97	0,71	1,83
JELENJAD	117	90	21	7	29	119	100%	100%	102%	77%	0,97	0,73			
Jeleni mladiči	25	19	6	1	7	26	22%	21%	104%	76%	0,21	0,16			
Jeleni 1+	6	4	0	0	1	5	4%	4%	83%	67%	0,04	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	12	9	0	0	0	9	8%	10%	75%	75%	0,07	0,07			
Jeleni 5+ do 9+	9	3	0	0	0	3	3%	3%	33%	33%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	3	12	0	0	0	12	10%	13%	400%	400%	0,10	0,10			
Jeleni	55	47	6	1	8	55	46%	52%	100%	85%	0,45	0,38			
Košute mladiči	25	21	4	5	9	30	25%	23%	120%	84%	0,24	0,17			
Košute 1+	11	8	2	0	2	10	8%	9%	91%	73%	0,08	0,07			
Košute 2+	26	14	9	1	10	24	20%	16%	92%	54%	0,20	0,11	1,00	0,58	/
Košute	62	43	15	6	21	64	54%	48%	103%	69%	0,52	0,35	1,16	0,91	2,63
DIVJI PRAŠIČ	46	36	0	0	0	36	100%	100%	78%	78%	0,29	0,29			
Merjasci mladiči	11	12	0	0	0	12	33%	33%	109%	109%	0,10	0,10			
Merjasci 1+	8	3	0	0	0	3	8%	8%	38%	38%	0,02	0,02			
Merjasci 2+	3	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00			
Merjasci	22	15	0	0	0	15	42%	42%	68%	68%	0,12	0,12			
Svinje mladiči	13	16	0	0	0	16	44%	44%	123%	123%	0,13	0,13			
Svinje 1+	8	3	0	0	0	3	8%	8%	38%	38%	0,02	0,02			
Svinje 2+	3	2	0	0	0	2	6%	6%	67%	67%	0,02	0,02	/	/	/
Svinje	24	21	0	0	0	21	58%	58%	88%	88%	0,17	0,17	1,40	1,40	/

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 65.

Preglednica 69: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Ljubljanski vrh v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	288	173	79	1	90	263	100%	100%	98%	65%	1,29	0,85			
Smjaki mladiči	54	28	13	0	14	42	16%	16%	78%	52%	0,21	0,14			
Smjaki 1+	27	28	5	1	6	34	13%	16%	126%	104%	0,17	0,14			
Smjaki 2+	55	44	11	0	14	58	22%	25%	105%	80%	0,28	0,22			
Smjaki	136	100	29	1	34	134	51%	58%	99%	74%	0,66	0,49			
Sme mladiči	54	31	9	0	13	44	17%	18%	81%	57%	0,22	0,15			
Sme 1+	25	26	8	0	9	35	13%	15%	140%	104%	0,17	0,13			
Sme 2+	53	16	33	0	34	50	19%	9%	94%	30%	0,24	0,08	0,86	0,36	2,43
Sme	132	73	50	0	56	129	49%	42%	98%	55%	0,63	0,36	0,96	0,73	1,65
JELENJAD	198	153	33	13	48	201	100%	100%	102%	77%	0,98	0,75			
Jeleni mladiči	42	34	8	5	13	47	23%	22%	112%	81%	0,23	0,17			
Jeleni 1+	12	9	1	0	2	11	5%	6%	92%	75%	0,05	0,04			
Jeleni 2+ do 4+	20	12	1	0	1	13	6%	8%	65%	60%	0,06	0,06			
Jeleni 5+ do 9+	15	6	1	0	1	7	3%	4%	47%	40%	0,03	0,03			
Jeleni 10+	5	18	0	0	1	19	9%	12%	380%	360%	0,09	0,09			
Jeleni	94	79	11	5	18	97	48%	52%	103%	84%	0,48	0,39			
Košute mladiči	42	36	5	6	11	47	23%	24%	112%	86%	0,23	0,18			
Košute 1+	19	14	5	0	5	19	9%	9%	100%	74%	0,09	0,07			
Košute 2+	43	24	12	2	14	38	19%	16%	88%	56%	0,19	0,12	0,97	0,67	4,67
Košute	104	74	22	8	30	104	52%	48%	100%	71%	0,51	0,36	1,07	0,94	1,67
DIVJI PRAŠIČ	79	62	18	0	18	80	100%	100%	101%	78%	0,39	0,30			
Merjasci mladiči	20	16	5	0	5	21	26%	26%	105%	80%	0,10	0,08			
Merjasci 1+	13	10	1	0	1	11	14%	16%	85%	77%	0,05	0,05			
Merjasci 2+	4	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00			
Merjasci	37	26	6	0	6	32	40%	42%	86%	70%	0,16	0,13			
Svinje mladiči	23	25	10	0	10	35	44%	40%	152%	109%	0,17	0,12			
Svinje 1+	13	8	0	0	0	8	10%	13%	62%	62%	0,04	0,04			
Svinje 2+	6	3	2	0	2	5	6%	5%	83%	50%	0,02	0,01	/	/	/
Svinje	42	36	12	0	12	48	60%	58%	114%	86%	0,24	0,18	1,50	1,38	2,00

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 65.

Večina kazalnikov upravljanja s parkljarji je v tem lovišču ugodnih in je v skladu z osnovnim poslanstvom LPN-jev. Z vidika oblikovanja čim bolj naravni podobne spolne in starostne strukture populacij bi sicer moral biti zlasti pri srnjadi odvzem samic nekoliko večji (v obdobju 2009 – 2011 je bilo razmerje v odvzemu med samicami in samci ne glede na starost 0,97 : 1, samo za odrasle živali pa 0,83 : 1). Vendar je potrebno upoštevati, da za razliko od predhodno obravnavanih LPN-jev izgube parkljarjev v LPN Ljubljanski vrh odražajo dejansko stanje in so korektno registrirane, zato podatki o strukturi odvzema med LPN-ji niso primerljivi. Upoštevaje tudi neidentificirane izgube zaradi plenilcev, ki so lahko pri srnjadi relativno velike, in strukturo poseganja v populacijo jelenjadi, ki kaže, da lahko v LPN Ljubljanski vrh jeleni dosežajo tudi večje starosti (poleg ugodnega vpliva na populacijo ima to dejstvo pozitiven vpliv tudi na kakovost izvajanja lova), lahko sklepamo, da je upravljanje s parkljarji v LPN Ljubljanski vrh ustrezno in zagotavlja ohranitev dolgoživih populacij obeh vrst prežvekovalcev v ustrezni strukturi. Podobno je tudi struktura odvzema divjih prašičev (kljub dejstvu, da ni bil v zadnjih petih letih v tem lovišču odvzet noben merjasec 2+) z biološkega vidika ugodna.

2.3.1.4 Upravljanje s parkljariji v LPN-jih v Triglavskem LUO

LPN Triglav Bled

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in gamsa v LPN Triglav Bled v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 70; za primerjavo in zmanjšanje verjetnosti vpliva morebitnih večjih odstopanj znotraj posameznih let so v preglednici 71 prikazani tudi podatki za obdobje 2007 – 2011. V primerjavi z večino prej obravnavanih LPN-jev na Kočevskem (poglavje 2.3.1.2) in Notranjskem (poglavje 2.3.1.3) ter splošno prakso načrtovanja in upravljanja s parkljariji v Sloveniji **so pomembna zlasti naslednja dejstva:** (i) zelo zmerna in glede na demografsko strukturo populacij pričakovana razmerja izgub med samicami in samci (tudi odraslih živali) vseh treh vrst parkljarjev; (ii) za ostala LUO v Sloveniji nenavadna struktura načrtovanega odvzema odrasle srnjadi, tj. bistveno večji načrtovani odvzem srnjakov 2+ v primerjavi s srnami 2+, kar ima za posledico porušeno strukturo odvzema odrasle srnjadi (preglednici 70 in 71).

Preglednica 70: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v **LPN Triglav Bled v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	550	399	33	14	109	508	100%	100%	92%	73%	0,51	0,40			
Srnjaki mladiči	113	64	6	3	14	78	15%	16%	69%	57%	0,08	0,06			
Srnjaki 1+	55	63	3	0	9	72	14%	16%	131%	115%	0,07	0,06			
Srnjaki 2+	133	109	9	1	19	128	25%	27%	96%	82%	0,13	0,11			
Srnjaki	301	236	18	4	42	278	55%	59%	92%	78%	0,28	0,24			
Sme mladiči	112	84	2	4	15	99	19%	21%	88%	75%	0,10	0,08			
Sme 1+	55	39	4	0	12	51	10%	10%	93%	71%	0,05	0,04			
Sme 2+	82	40	9	6	40	80	16%	10%	98%	49%	0,08	0,04	0,63	0,37	2,11
Sme	249	163	15	10	67	230	45%	41%	92%	65%	0,23	0,16	0,83	0,69	1,60
JELENJAD	280	231	4	12	47	278	100%	100%	99%	83%	0,28	0,23			
Jeleni mladiči	58	45	1	1	7	52	19%	19%	90%	78%	0,05	0,05			
Jeleni 1+	24	23	1	3	4	27	10%	10%	113%	96%	0,03	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	25	25	0	0	1	26	9%	11%	104%	100%	0,03	0,03			
Jeleni 5+ do 9+	22	14	0	0	3	17	6%	6%	77%	64%	0,02	0,01			
Jeleni 10+	9	8	0	0	0	8	3%	3%	89%	89%	0,01	0,01			
Jeleni	138	115	2	4	15	130	47%	50%	94%	83%	0,13	0,12			
Košute mladiči	58	55	0	3	14	69	25%	24%	119%	95%	0,07	0,06			
Košute 1+	28	29	1	0	6	35	13%	13%	125%	104%	0,04	0,03			
Košute 2+	56	32	1	5	12	44	16%	14%	79%	57%	0,04	0,03	0,86	0,68	3,00
Košute	142	116	2	8	32	148	53%	50%	104%	82%	0,15	0,12	1,14	1,01	2,13
GAMS	470	280	1	5	147	427	100%	100%	91%	60%	0,43	0,28			
Kozli mladiči	41	18	0	2	11	29	7%	6%	71%	44%	0,03	0,02			
Kozli 1+	43	30	0	0	9	39	9%	11%	91%	70%	0,04	0,03			
Kozli 2+	43	25	0	0	8	33	8%	9%	77%	58%	0,03	0,03			
Kozli 3+ do 7+	84	51	0	0	24	75	18%	18%	89%	61%	0,08	0,05			
Kozli 8+	24	27	0	0	7	34	8%	10%	142%	113%	0,03	0,03			
Kozli	235	151	0	2	59	210	49%	54%	89%	64%	0,21	0,15			
Koze mladiči	42	24	1	0	25	49	11%	9%	117%	57%	0,05	0,02			
Koze 1+	43	29	0	1	23	52	12%	10%	121%	67%	0,05	0,03			
Koze 2+	43	18	0	1	16	34	8%	6%	79%	42%	0,03	0,02			
Koze 3+ do 10+	84	40	0	1	18	58	14%	14%	69%	48%	0,06	0,04			
Koze 11+	23	18	0	0	6	24	6%	6%	104%	78%	0,02	0,02	0,82	0,74	1,03
Koze	235	129	1	3	88	217	51%	46%	92%	55%	0,22	0,13	1,03	0,85	1,49

OPOMBE: (i) Promet zajema samo izgube na cestah (na železnicah jih ni). (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišča. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Preglednica 71: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v **LPN Triglav Bled** v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	980	770	53	14	152	922	100%	100%	94%	79%	0,56	0,46			
Smjaki mladiči	202	119	8	3	17	136	15%	15%	67%	59%	0,08	0,07			
Smjaki 1+	98	119	6	0	13	132	14%	15%	135%	121%	0,08	0,07			
Smjaki 2+	235	208	12	1	25	233	25%	27%	99%	89%	0,14	0,13			
Smjaki	535	446	26	4	55	501	54%	58%	94%	83%	0,30	0,27			
Sme mladiči	201	151	7	4	22	173	19%	20%	86%	75%	0,10	0,09			
Sme 1+	98	85	4	0	18	103	11%	11%	105%	87%	0,06	0,05			
Sme 2+	146	88	16	6	57	145	16%	11%	99%	60%	0,09	0,05	0,62	0,42	2,28
Sme	445	324	27	10	97	421	46%	42%	95%	73%	0,25	0,20	0,84	0,73	1,76
JELENJAD	440	360	5	18	62	422	100%	100%	96%	82%	0,25	0,22			
Jeleni mladiči	92	69	1	3	9	78	18%	19%	85%	75%	0,05	0,04			
Jeleni 1+	38	40	2	3	6	46	11%	11%	121%	105%	0,03	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	39	32	0	0	2	34	8%	9%	87%	82%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	34	21	0	1	5	26	6%	6%	76%	62%	0,02	0,01			
Jeleni 10+	13	12	0	0	1	13	3%	3%	100%	92%	0,01	0,01			
Jeleni	216	174	3	7	23	197	47%	48%	91%	81%	0,12	0,10			
Košute mladiči	92	88	0	4	17	105	25%	24%	114%	96%	0,06	0,05			
Košute 1+	44	47	1	0	6	53	13%	13%	120%	107%	0,03	0,03			
Košute 2+	88	51	1	7	16	67	16%	14%	76%	58%	0,04	0,03	0,92	0,78	2,00
Košute	224	186	2	11	39	225	53%	52%	100%	83%	0,14	0,11	1,14	1,07	1,70
GAMS	969	576	1	8	263	839	100%	100%	87%	59%	0,51	0,35			
Kozli mladiči	85	38	0	2	20	58	7%	7%	68%	45%	0,03	0,02			
Kozli 1+	88	66	0	0	19	85	10%	11%	97%	75%	0,05	0,04			
Kozli 2+	90	47	0	1	12	59	7%	8%	66%	52%	0,04	0,03			
Kozli 3+ do 7+	174	100	0	0	47	147	18%	17%	84%	57%	0,09	0,06			
Kozli 8+	48	49	0	0	19	68	8%	9%	142%	102%	0,04	0,03			
Kozli	485	300	0	3	117	417	50%	52%	86%	62%	0,25	0,18			
Koze mladiči	86	47	1	0	34	81	10%	8%	94%	55%	0,05	0,03			
Koze 1+	89	77	0	2	39	116	14%	13%	130%	87%	0,07	0,05			
Koze 2+	88	29	0	1	27	56	7%	5%	64%	33%	0,03	0,02			
Koze 3+ do 10+	174	85	0	2	37	122	15%	15%	70%	49%	0,07	0,05			
Koze 11+	47	38	0	0	9	47	6%	7%	100%	81%	0,03	0,02	0,82	0,78	0,94
Koze	484	276	1	5	146	427	50%	48%	87%	57%	0,25	0,17	1,01	0,92	1,25

OPOMBE: Glej preglednico 70.

Zmerna in glede na naravne demografske značilnosti populacij pričakovana razmerja med izgubami samic in samcev tudi odraslih (2+) osebkov vseh treh vrst prežvekovalcev (celotno obdobje 2007 – 2011: srnjad: 2,3 : 1; jelenjad: 3,0 : 1; gams: 0,9 : 1; preglednica 71) še enkrat več kažejo, **kako irelevantni so istovrstni podatki v večini visoko-kraških LPN-jev**. Pri tem je sicer potrebno upoštevati, da je vpliv plenilcev, ki lahko v teh loviščih zaradi spolno-specifičnega plenjenja prispevajo k večjim izgubam samic, v LPN Triglav Bled precej manjši. Vendar po našem mnenju **bistveno bolj kot vpliv plenilcev na izkazano razmerje izgub vplivajo upravljavske strategije**, ki so posledica tako tradicije kot tudi pomena lovnega turizma za finančni obstoj (preživetje) lovišč. Pri tem je pomembno, da z LPN Triglav Bled upravlja javni zavod *Triglavski narodni park*, zaradi česar je – ob drugačnih naravovarstvenih usmeritvah – finančna stabilnost tega lovišča popolnoma drugačna, kot velja za vse LPN-je v upravljanju *Zavoda za gozdove Slovenije*. To dejstvo, ki ima vpliv ne le na upravljanje z divjadjo, temveč tudi na doslednost/korektnost vodenja evidenc o odvzetih živalih, je **potrebno upoštevati tudi pri opredeljevanju pomena in nalog LPN v prihodnje: za takšno upravljanje, ki bo skladno z osnovnim poslanstvom LPN-jev, mora država kot ustanovitelj zanje zagotoviti tudi potrebna finančna sredstva!**

Struktura načrtovanega odvzema srnjadi v LPN Triglav Bled (24 % srnjaki 2+, 15 % srne 2+; preglednica 71) sicer bistveno odstopa od splošne upravljavske prakse v vseh ostalih LUO v Sloveniji (načrtovano razmerje odvzema približno 1 : 1) in tudi od *Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji*, po katerih naj delež srn 2+ v odvzemu znaša 20 – 25 % (ZGS, 2011). Čeprav menimo, da je tako z vidika optimalnega upravljanja s srnjadjo kot tudi doseganja in ohranjanja čim bolj naravni podobne demografske strukture populacij (vsaj pri tej vrsti sta oba cilja zelo komplementarna!) potrebno med srne posegati vsaj s takšno intenziteto kot med srnjake, želimo opozoriti, da **v tem primeru ne gre za specifičen pristop načrtovalca do dotičnega LPN. Enak pristop (načrtovalsko strategijo) je namreč načrtovalec uporabil tudi v primeru vseh LD v Triglavskem LUO** (preglednica 72). V tem primeru gre verjetno predvsem za reakcijo načrtovalca na opažanja v spreminjanju (upadanju?) številčnosti srnjadi v Triglavskem LUO. Čeprav menimo, da takšna načrtovana struktura odvzema po vsej verjetnosti ne bo imela pozitivnih vplivov na srnjad v načrtovalskem območju, temveč ima (bo imela) za posledico predvsem povečanje izgub srn 2+ zaradi delovanja dejavnikov nadomestne smrtnosti (glej Pokorny, 2009), pa vrednotenje upravljavskih odločitev ni predmet te ekspertize, zato se vanje ne poglobljamo. Z vidika vrednotenja upravljanja (in pristopov k njemu) v LPN Triglav Bled pa se nam zdi pomembno, da načrtovalec s svojim pristopom ne nastopa diskriminatorno do ene ali druge skupine lovišč, hkrati pa s svojimi odločitvami ne ogroža dolgoživosti populacij. Pri vrednotenju drugačnega načrtovalskega pristopa, ki odstopa od ustaljenih praks, želimo tudi poudariti, da bi **morali LPN-ji v bodoče omogočati tudi to pomembno raziskovalno oz. kognitivno funkcijo, tj. spremljanje odzivov populacij in doseganje upravljavskih ciljev s (tudi močno različnimi) upravljavskimi ukrepi**. Seveda bi moralo biti takšno prilagojeno izvajanje ukrepov sistematično in dolgoročno spremljano z uporabo primernih kazalnikov, strokovno-znanstvenih metod ter pripomočkov.

V LPN Triglav Bled ima pristop načrtovalca dve posledici pri odvzemu srnjadi: (i) delež odvzetih osebkov ženskega spola je precej manjši od deleža samcev (razmerje 0,83 : 1), kar še posebej velja za odrasle živali (razmerje 0,63 : 1); **(ii)** majhna realizacija načrtovanega odvzema srnjačkov (69 %) je nadomeščena z večjim odvzedom v kategoriji lanščakov (131 %; preglednica 70). **Slednje, tj. prožno poseganje v juvenilni del populacije (z večjo intenziteto odvzema enoletnih živali moškega spola na račun srnjačkov), je po našem mnenju celo zaželeno, saj je skladno tako z ekološkimi značilnostmi vrste kot tudi z upravljavskimi interesi** (glej Pokorny, 2000, 2009).

Preglednica 72: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Triglavskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	3257	2292	388	29	739	3031	100%	100%	93%	70%	1,28	0,97			
Smjaki mladiči	640	353	52	4	97	450	15%	15%	70%	55%	0,19	0,15			
Smjaki 1+	356	362	48	2	77	439	14%	16%	123%	102%	0,19	0,15			
Smjaki 2+	793	671	55	2	111	782	26%	29%	99%	85%	0,33	0,28			
Smjaki	1789	1386	155	8	285	1671	55%	60%	93%	77%	0,70	0,58			
Sme mladiči	647	427	56	6	105	532	18%	19%	82%	66%	0,22	0,18			
Sme 1+	352	236	58	7	104	340	11%	10%	97%	67%	0,14	0,10			
Sme 2+	469	243	119	8	245	488	16%	11%	104%	52%	0,21	0,10	0,62	0,36	2,21
Sme	1468	906	233	21	454	1360	45%	40%	93%	62%	0,57	0,38	0,81	0,65	1,59
JELENJAD	759	620	54	0	99	719	100%	100%	95%	82%	0,30	0,26			
Jeleni mladiči	142	122	8	0	13	135	19%	20%	95%	86%	0,06	0,05			
Jeleni 1+	91	76	6	0	11	87	12%	12%	96%	84%	0,04	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	65	65	6	0	8	73	10%	10%	112%	100%	0,03	0,03			
Jeleni 5+ do 9+	61	43	0	0	4	47	7%	7%	77%	70%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	15	15	0	0	4	19	3%	2%	127%	100%	0,01	0,01			
Jeleni	374	321	20	0	40	361	50%	52%	97%	86%	0,15	0,14			
Košute mladiči	158	134	10	0	16	150	21%	22%	95%	85%	0,06	0,06			
Košute 1+	88	70	7	0	11	81	11%	11%	92%	80%	0,03	0,03			
Košute 2+	139	95	17	0	32	127	18%	15%	91%	68%	0,05	0,04	0,91	0,77	2,00
Košute	385	299	34	0	59	358	50%	48%	93%	78%	0,15	0,13	0,99	0,93	1,48
GAMSA	1554	1351	3	2	137	1488	100%	100%	96%	87%	0,63	0,57			
Kozli mladiči	131	119	0	1	10	129	9%	9%	98%	91%	0,05	0,05			
Kozli 1+	167	167	0	0	4	171	11%	12%	102%	100%	0,07	0,07			
Kozli 2+	132	136	1	0	15	151	10%	10%	114%	103%	0,06	0,06			
Kozli 3+ do 7+	249	208	1	0	30	238	16%	15%	96%	84%	0,10	0,09			
Kozli 8+	96	84	0	0	6	90	6%	6%	94%	88%	0,04	0,04			
Kozli	775	714	2	1	65	779	52%	53%	101%	92%	0,33	0,30			
Koze mladiči	137	150	1	0	15	165	11%	11%	120%	109%	0,07	0,06			
Koze 1+	167	171	0	0	10	181	12%	13%	108%	102%	0,08	0,07			
Koze 2+	130	52	0	0	9	61	4%	4%	47%	40%	0,03	0,02			
Koze 3+ do 10+	240	174	0	1	30	204	14%	13%	85%	73%	0,09	0,07			
Koze 11+	105	90	0	0	8	98	7%	7%	93%	86%	0,04	0,04	0,76	0,74	0,92
Koze	779	637	1	1	72	709	48%	47%	91%	82%	0,30	0,27	0,91	0,89	1,11

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 70.

LPN Prodi Razor

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi, divjega prašiča in gamsa v LPN Prodi v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 73, za obdobje 2007 – 2011 pa v preglednici 74. Zaradi majhnega odvzema vseh štirih vrst dovolj relevantne analize kazalnikov upravljanja v tem LPN niso možne. Sicer je v LPN Prodi Razor upravljavška strategija za srnjad popolnoma enaka kot v LPN Triglav, tj. precej bolj intenziven odvzem srnjakov 2+ v primerjavi s srnami 2+ (preglednici 73 in 74). Pri upravljanju z jelenjadjo in divjim prašičem v tem lovišču ni nobenih pomembnejših specifik, pri poseganju v populacijo gamsov pa je potrebno opozoriti na dejstvo, da je pri obeh spolih večina odvzema opravljena v kategoriji 1+ in 2+ gamsov, kar je z biološkega vidika ugodno. Kljub majhnemu odvzemu vseh štirih obravnavanih vrst parkljarjev (muflona in kozoroga v analize nismo vključili) bi lahko bilo zaradi prisotnosti kar šestih vrst parkljarjev, majhnosti in specifik visokogorske krajine ravno **LPN Prodi Razor idealno kot eno izmed modelnih lovišč, v katerih bi sistematično in na znanstveno ustrezen način preizkušali različne upravljavške strategije, torej bi lahko bilo neke vrste »raziskovalno lovišče«, izjemno pomembno tudi v širšem evropskem prostoru.**

Preglednica 73: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Prodi Razor v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	60	56	0	0	4	60	100%	100%	100%	93%	0,79	0,74			
Srnjaki mladiči	10	10	0	0	0	10	17%	18%	100%	100%	0,13	0,13			
Srnjaki 1+	6	6	0	0	0	6	10%	11%	100%	100%	0,08	0,08			
Srnjaki 2+	15	15	0	0	0	15	25%	27%	100%	100%	0,20	0,20			
Srnjaki	31	31	0	0	0	31	52%	55%	100%	100%	0,41	0,41			
Sme mladiči	14	14	0	0	1	15	25%	25%	107%	100%	0,20	0,18			
Sme 1+	6	5	0	0	1	6	10%	9%	100%	83%	0,08	0,07			
Sme 2+	9	6	0	0	2	8	13%	11%	89%	67%	0,11	0,08	0,53	0,40	/
Sme	29	25	0	0	4	29	48%	45%	100%	86%	0,38	0,33	0,94	0,81	/
JELENJAD	24	23	0	0	1	24	100%	100%	100%	96%	0,32	0,30			
Jeleni mladiči	5	6	0	0	0	6	25%	26%	120%	120%	0,08	0,08			
Jeleni 1+	4	1	0	0	0	1	4%	4%	25%	25%	0,01	0,01			
Jeleni 2+ do 4+	2	2	0	0	0	2	8%	9%	100%	100%	0,03	0,03			
Jeleni 5+ do 9+	2	1	0	0	0	1	4%	4%	50%	50%	0,01	0,01			
Jeleni 10+	0	1	0	0	0	1	4%	4%	/	/	0,01	0,01			
Jeleni	13	11	0	0	0	11	46%	48%	85%	85%	0,14	0,14			
Košute mladiči	4	4	0	0	0	4	17%	17%	100%	100%	0,05	0,05			
Košute 1+	3	5	0	0	0	5	21%	22%	167%	167%	0,07	0,07			
Košute 2+	4	3	0	0	1	4	17%	13%	100%	75%	0,05	0,04	1,00	0,75	/
Košute	11	12	0	0	1	13	54%	52%	118%	109%	0,17	0,16	1,18	1,09	/
DIVJI PRAŠIČ	26	17	0	0	0	17	100%	100%	65%	65%	0,22	0,22			
Merjasci mladiči	6	4	0	0	0	4	24%	24%	67%	67%	0,05	0,05			
Merjasci 1+	4	4	0	0	0	4	24%	24%	100%	100%	0,05	0,05			
Merjasci 2+	3	1	0	0	0	1	6%	6%	33%	33%	0,01	0,01			
Merjasci	13	9	0	0	0	9	53%	53%	69%	69%	0,12	0,12			
Svinje mladiči	6	5	0	0	0	5	29%	29%	83%	83%	0,07	0,07			
Svinje 1+	5	3	0	0	0	3	18%	18%	60%	60%	0,04	0,04			
Svinje 2+	2	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00	0,00	0,00	/
Svinje	13	8	0	0	0	8	47%	47%	62%	62%	0,11	0,11	0,89	0,89	/
GAMS	75	70	0	1	5	75	100%	100%	100%	93%	0,99	0,92			
Kozli mladiči	3	1	0	1	2	3	4%	1%	100%	33%	0,04	0,01			
Kozli 1+	6	13	0	0	0	13	17%	19%	217%	217%	0,17	0,17			
Kozli 2+	6	7	0	0	0	7	9%	10%	117%	117%	0,09	0,09			
Kozli 3+ do 7+	15	11	0	0	1	12	16%	16%	80%	73%	0,16	0,14			
Kozli 8+	6	2	0	0	0	2	3%	3%	33%	33%	0,03	0,03			
Kozli	36	34	0	1	3	37	49%	49%	103%	94%	0,49	0,45			
Koze mladiči	4	5	0	0	0	5	7%	7%	125%	125%	0,07	0,07			
Koze 1+	7	17	0	0	0	17	23%	24%	243%	243%	0,22	0,22			
Koze 2+	7	5	0	0	0	5	7%	7%	71%	71%	0,07	0,07			
Koze 3+ do 10+	15	5	0	0	0	5	7%	7%	33%	33%	0,07	0,07			
Koze 11+	6	4	0	0	2	6	8%	6%	100%	67%	0,08	0,05	0,76	0,70	2,00
Koze	39	36	0	0	2	38	51%	51%	97%	92%	0,50	0,47	1,03	1,06	0,67

Preglednica 74: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Prodi Razor v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	96	90	0	0	9	99	100%	100%	103%	94%	0,78	0,71			
Srnjaki mladiči	16	15	0	0	0	15	15%	17%	94%	94%	0,12	0,12			
Srnjaki 1+	10	9	0	0	0	9	9%	10%	90%	90%	0,07	0,07			
Srnjaki 2+	25	25	0	0	0	25	25%	28%	100%	100%	0,20	0,20			
Srnjaki	51	49	0	0	0	49	49%	54%	96%	96%	0,39	0,39			
Sme mladiči	22	24	0	0	3	27	27%	27%	123%	109%	0,21	0,19			
Sme 1+	10	10	0	0	3	13	13%	11%	130%	100%	0,10	0,08			
Sme 2+	13	7	0	0	3	10	10%	8%	77%	54%	0,08	0,06	0,40	0,28	/
Sme	45	41	0	0	9	50	51%	46%	111%	91%	0,40	0,32	1,02	0,84	/
JELENJAD	35	36	0	0	1	37	100%	100%	106%	103%	0,29	0,28			
Jeleni mladiči	7	8	0	0	0	8	22%	22%	114%	114%	0,06	0,06			
Jeleni 1+	6	3	0	0	0	3	8%	8%	50%	50%	0,02	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	2	3	0	0	0	3	8%	8%	150%	150%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	4	2	0	0	0	2	5%	6%	50%	50%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	0	1	0	0	0	1	3%	3%	/	/	0,01	0,01			
Jeleni	19	17	0	0	0	17	46%	47%	89%	89%	0,13	0,13			
Košute mladiči	7	7	0	0	0	7	19%	19%	100%	100%	0,06	0,06			
Košute 1+	5	8	0	0	0	8	22%	22%	160%	160%	0,06	0,06			
Košute 2+	4	4	0	0	1	5	14%	11%	125%	100%	0,04	0,03	0,83	0,67	/
Košute	16	19	0	0	1	20	54%	53%	125%	119%	0,16	0,15	1,18	1,12	/
DIVJI PRAŠIČ	36	24	0	0	0	24	100%	100%	67%	67%	0,19	0,19			
Merjasci mladiči	8	7	0	0	0	7	29%	29%	88%	88%	0,06	0,06			
Merjasci 1+	6	5	0	0	0	5	21%	21%	83%	83%	0,04	0,04			
Merjasci 2+	5	1	0	0	0	1	4%	4%	20%	20%	0,01	0,01			
Merjasci	19	13	0	0	0	13	54%	54%	68%	68%	0,10	0,10			
Svinje mladiči	8	6	0	0	0	6	25%	25%	75%	75%	0,05	0,05			
Svinje 1+	7	5	0	0	0	5	21%	21%	71%	71%	0,04	0,04			
Svinje 2+	2	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00	0,00	0,00	/
Svinje	17	11	0	0	0	11	46%	46%	65%	65%	0,09	0,09	0,85	0,85	/
GAMS	125	116	0	1	7	125	100%	100%	100%	93%	0,99	0,92			
Kozli mladiči	5	2	0	1	2	4	3%	2%	80%	40%	0,03	0,02			
Kozli 1+	10	18	0	0	0	18	14%	16%	180%	180%	0,14	0,14			
Kozli 2+	10	12	0	0	0	14	11%	10%	140%	120%	0,11	0,09			
Kozli 3+ do 7+	25	18	0	0	1	19	15%	16%	76%	72%	0,15	0,14			
Kozli 8+	10	6	0	0	1	7	6%	5%	70%	60%	0,06	0,05			
Kozli	60	56	0	1	4	62	50%	48%	103%	93%	0,49	0,44			
Koze mladiči	9	10	0	0	0	10	8%	9%	111%	111%	0,08	0,08			
Koze 1+	11	26	0	0	0	26	21%	22%	236%	236%	0,21	0,21			
Koze 2+	11	7	0	0	0	7	6%	6%	64%	64%	0,06	0,06			
Koze 3+ do 10+	24	10	0	0	0	10	8%	9%	42%	42%	0,08	0,08			
Koze 11+	10	7	0	0	3	10	8%	6%	100%	70%	0,08	0,06	0,68	0,67	1,50
Koze	65	60	0	0	3	63	50%	52%	97%	92%	0,50	0,47	1,02	1,07	0,75

OPOMBE: Glej preglednico 70.

2.3.1.5 Upravljanje s parkljariji v LPN-jih v sredogorju severne Slovenije

LPN Kozorog Kamnik

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi, divjega prašiča in gamsov v LPN Kozorog Kamnik v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 75, v obdobju 2007 – 2011 pa v preglednici 76. V primerjavi z lovišči v upravljanju LD v Gorenjskem LUO (preglednica 77) in splošno prakso upravljanja z divjadjo v Sloveniji je **pomembno zlasti: (i)** razmerje med spoloma v izgubah odrasle srnjadi (8-krat več srn kot srnjakov 2+); **(ii)** bistveno preseganje načrtovanega odvzema enoletnih srnjakov (138 %) na račun mladičev moškega spola (65 %); **(iii)** precej večji odvozem ženskega spola jelenjadi (58 % v strukturi odvzema) oziroma večji odvozem košut 2+ kot jelenov 2+ (razmerje 1,7 : 1), pri čemer je razmerje v izgubah zelo zmerno (2,7 : 1); **(iv)** majhna realizacija odvzema svinj 2+ (33 %), ki v strukturi odvzema divjega prašiča dosega samo 2 % delež.

Preglednica 75: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v **LPN Kozorog Kamnik v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	1202	978	84	4	145	1123	100%	100%	93%	81%	0,89	0,77			
Srnjaki mladiči	241	130	15	2	26	156	14%	13%	65%	54%	0,12	0,10			
Srnjaki 1+	120	162	3	0	4	166	15%	17%	138%	135%	0,13	0,13			
Srnjaki 2+	240	234	8	0	10	244	22%	24%	102%	98%	0,19	0,19			
Srnjaki	601	526	26	2	40	566	50%	54%	94%	88%	0,45	0,42			
Srne mladiči	241	170	5	1	13	183	16%	17%	76%	71%	0,14	0,13			
Srne 1+	120	120	6	0	11	131	12%	12%	109%	100%	0,10	0,09			
Srne 2+	240	162	47	1	81	243	22%	17%	101%	68%	0,19	0,13	1,00	0,69	8,10
Srne	601	452	58	2	105	557	50%	46%	93%	75%	0,44	0,36	0,98	0,86	2,63
JELENJAD	840	732	11	0	47	779	100%	100%	93%	87%	0,62	0,58			
Jeleni mladiči	166	152	2	0	8	160	21%	21%	96%	92%	0,13	0,12			
Jeleni 1+	68	63	2	0	7	70	9%	9%	103%	93%	0,06	0,05			
Jeleni 2+ do 4+	101	64	1	0	4	68	9%	9%	67%	63%	0,05	0,05			
Jeleni 5+ do 9+	25	24	0	0	0	24	3%	3%	96%	96%	0,02	0,02			
Jeleni 10+	17	9	0	0	0	9	1%	1%	53%	53%	0,01	0,01			
Jeleni	377	312	5	0	19	331	42%	43%	88%	83%	0,26	0,25			
Košute mladiči	168	169	1	0	12	181	23%	23%	108%	101%	0,14	0,13			
Košute 1+	84	89	0	0	5	94	12%	12%	112%	106%	0,07	0,07			
Košute 2+	211	162	5	0	11	173	22%	22%	82%	77%	0,14	0,13	1,71	1,67	2,75
Košute	463	420	6	0	28	448	58%	57%	97%	91%	0,35	0,33	1,35	1,35	1,47
DIVJI PRAŠIČ	80	83	0	0	4	87	100%	100%	108%	104%	0,07	0,07			
Merjasci mladiči	19	16	0	0	3	19	22%	19%	100%	84%	0,02	0,01			
Merjasci 1+	15	22	0	0	1	23	26%	27%	153%	147%	0,02	0,02			
Merjasci 2+	6	4	0	0	0	4	5%	5%	67%	67%	0,00	0,00			
Merjasci	40	42	0	0	4	46	53%	51%	115%	105%	0,04	0,03			
Svinje mladiči	20	22	0	0	0	22	25%	27%	110%	110%	0,02	0,02			
Svinje 1+	14	17	0	0	0	17	20%	20%	121%	121%	0,01	0,01			
Svinje 2+	6	2	0	0	0	2	2%	2%	33%	33%	0,00	0,00	0,50	0,50	/
Svinje	40	41	0	0	0	41	47%	49%	103%	103%	0,03	0,03	0,89	0,98	0,00
GAMS	1000	916	0	1	55	971	100%	100%	97%	92%	0,77	0,72			
Kozli mladiči	58	41	0	1	5	46	5%	4%	79%	71%	0,04	0,03			
Kozli 1+	80	75	0	0	6	81	8%	8%	101%	94%	0,06	0,06			
Kozli 2+	120	107	0	0	1	108	11%	12%	90%	89%	0,09	0,08			
Kozli 3+ do 7+	171	164	0	0	3	167	17%	18%	98%	96%	0,13	0,13			
Kozli 8+	71	74	0	0	3	77	8%	8%	108%	104%	0,06	0,06			
Kozli	500	461	0	1	18	479	49%	50%	96%	92%	0,38	0,36			
Koze mladiči	60	44	0	0	12	56	6%	5%	93%	73%	0,04	0,03			
Koze 1+	80	79	0	0	2	81	8%	9%	101%	99%	0,06	0,06			
Koze 2+	120	95	0	0	3	98	10%	10%	82%	79%	0,08	0,08			
Koze 3+ do 10+	169	164	0	0	14	178	18%	18%	105%	97%	0,14	0,13			
Koze 11+	71	73	0	0	6	79	8%	8%	111%	103%	0,06	0,06	1,01	0,96	3,29
Koze	500	455	0	0	37	492	51%	50%	98%	91%	0,39	0,36	1,03	0,99	2,06

OPOMBE: (i) Promet zajema samo izgube na cestah (na železnicah jih ni). (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišča. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Preglednica 76: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v **LPN Kozorog Kamnik** v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	2522	1996	231	4	344	2340	100%	100%	93%	79%	1,11	0,95			
Smjaki mladiči	505	276	27	2	47	323	14%	14%	64%	55%	0,15	0,13			
Smjaki 1+	252	318	14	0	16	334	14%	16%	133%	126%	0,16	0,15			
Smjaki 2+	504	470	21	0	24	494	21%	24%	98%	93%	0,23	0,22			
Smjaki	1261	1064	62	2	87	1151	49%	53%	91%	84%	0,55	0,50			
Sme mladiči	505	331	17	1	30	361	15%	17%	71%	68%	0,17	0,16			
Sme 1+	252	275	14	0	24	299	13%	14%	119%	109%	0,14	0,13			
Sme 2+	504	326	138	1	203	529	23%	16%	105%	65%	0,25	0,15	1,07	0,69	8,46
Sme	1261	932	169	2	257	1189	51%	47%	94%	74%	0,56	0,44	1,03	0,88	2,95
JELENJAD	1490	1254	16	1	70	1324	100%	100%	89%	84%	0,63	0,59			
Jeleni mladiči	296	261	2	0	12	273	21%	21%	92%	88%	0,13	0,12			
Jeleni 1+	113	112	2	0	7	119	9%	9%	105%	99%	0,06	0,05			
Jeleni 2+ do 4+	179	118	1	0	4	122	9%	9%	68%	66%	0,06	0,06			
Jeleni 5+ do 9+	51	54	0	0	1	55	4%	4%	108%	106%	0,03	0,03			
Jeleni 10+	37	21	0	0	1	22	2%	2%	59%	57%	0,01	0,01			
Jeleni	676	566	5	0	25	591	45%	45%	87%	84%	0,28	0,27			
Košute mladiči	298	293	3	1	21	314	24%	23%	105%	98%	0,15	0,14			
Košute 1+	149	142	0	0	6	148	11%	11%	99%	95%	0,07	0,07			
Košute 2+	367	253	8	0	18	271	20%	20%	74%	69%	0,13	0,12	1,36	1,31	3,00
Košute	814	688	11	1	45	733	55%	55%	90%	85%	0,35	0,33	1,24	1,22	1,80
DIVJI PRAŠIČ	128	168	2	0	9	177	100%	100%	138%	131%	0,08	0,08			
Merjasci mladiči	32	36	2	0	6	42	24%	21%	131%	113%	0,02	0,02			
Merjasci 1+	24	45	0	0	3	48	27%	27%	200%	188%	0,02	0,02			
Merjasci 2+	9	6	0	0	0	6	3%	4%	67%	67%	0,00	0,00			
Merjasci	65	87	2	0	9	96	54%	52%	148%	134%	0,05	0,04			
Svinje mladiči	31	37	0	0	0	37	21%	22%	119%	119%	0,02	0,02			
Svinje 1+	22	38	0	0	0	38	21%	23%	173%	173%	0,02	0,02			
Svinje 2+	10	6	0	0	0	6	3%	4%	60%	60%	0,00	0,00	1,00	1,00	/
Svinje	63	81	0	0	0	81	46%	48%	129%	129%	0,04	0,04	0,84	0,93	0,00
GAMS	1690	1567	0	1	103	1670	100%	100%	99%	93%	0,79	0,74			
Kozli mladiči	99	79	0	1	8	87	5%	5%	88%	80%	0,04	0,04			
Kozli 1+	135	125	0	0	10	135	8%	8%	100%	93%	0,06	0,06			
Kozli 2+	196	167	0	0	5	172	10%	11%	88%	85%	0,08	0,08			
Kozli 3+ do 7+	288	295	0	0	9	304	18%	19%	106%	102%	0,14	0,14			
Kozli 8+	113	124	0	0	6	130	8%	8%	115%	110%	0,06	0,06			
Kozli	831	790	0	1	38	828	50%	50%	100%	95%	0,39	0,37			
Koze mladiči	102	80	0	0	17	97	6%	5%	95%	78%	0,05	0,04			
Koze 1+	135	143	0	0	7	150	9%	9%	111%	106%	0,07	0,07			
Koze 2+	211	157	0	0	8	165	10%	10%	78%	74%	0,08	0,07			
Koze 3+ do 10+	292	258	0	0	23	281	17%	16%	96%	88%	0,13	0,12			
Koze 11+	119	139	0	0	10	149	9%	9%	125%	117%	0,07	0,07	0,98	0,95	2,05
Koze	859	777	0	0	65	842	50%	50%	98%	90%	0,40	0,37	1,02	0,98	1,71

OPOMBE: Glej preglednico 75.

Večina kazalnikov upravljanja s parkljarji v LPN Kozorog Kamnik je ugodnih, npr. zelo primerna struktura poseganja v populacije vseh treh vrst prežvekovalcev; dobra realizacija načrtovanega odvzema srnjadi, divjih prašičev in gamsov; intenziven odvzem enoletnih prašičev ženskega spola (preglednici 75 in 76; za primerjavo z lovišči LD v Gorenjskem LUO glej preglednico 77). V splošnem je torej upravljanje s parkljarji v LPN Kozorog Kamnik dobro in je skladno s poslanstvi LPN-jev (upravljanje z muflonom kot neavtohtono vrsto nismo posebej ovrednotili). Kljub temu moramo opozoriti na nepričakovano razmerje v izgubah odrasle srnjadi (v tem primeru zlasti zaradi prometa), ki podobno kot v skoraj vseh (velikih) LPN-jih v Sloveniji kaže na neustrezno evidentiranje spola izgub, verjetno z namenom omogočanja administrativnih pogojev za večji odstrel trofejnih osebkov (v tem primeru srnjakov) in večje varstvo reproduktivnega dela populacij. Tudi v LPN Kozorog Kamnik je potrebno v prihodnje spol poginule ali povožene srnjadi (in jelenjadi) pravilno evidentirati.

Poleg že omenjenega nerealnega razmerja izgub med spoloma odraslih osebkov srnjadi (le-to je v loviščih v upravljanju LD v Gorenjskem LUO precej manjše in znaša 2,9 : 1; preglednica 77) je pri tej vrsti potrebno opozoriti še na **odstopanje v realizaciji načrtovanega odvzema juvenilnih osebkov moškega spola** (>130 % za lanščake, 65 % za mladiče); vendar je to odstopanje predvsem posledica ostrih zahtev načrtovalca (načrtovanje odvzema v *juvenilnem* delu populacije v razmerju 2 : 1 v korist mladičev), zato je prenos odvzema iz kategorije mladičev na kategorijo enoletnih živali zelo smiseln (glej Pokorny, 2009). **Pri jelenjadi velja opozoriti predvsem na ugodno (upoštevaje naravno strukturo populacij) razmerje odvzema (odraslih) samic in samcev. Nasprotno je pri divjem prašiču odvzem svinj 2+ manjši kot odvzem merjascev 2+, a je v tem lovišču potrebno upoštevati majhnost odvzema in dejstvo, da je odvzem enoletnih svinj zelo velik** (173 % realizacija načrtovanega odvzema; preglednica 76). Pri upravljanju z gamsom v LPN Kozorog ni večjih odstopanj in anomalij.

Preglednica 77: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Gorenjskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	13048	8117	2298	37	4266	12383	100%	100%	95%	62%	2,42	1,59			
Srnjaki mladiči	2608	1288	289	3	776	2064	17%	16%	79%	49%	0,40	0,25			
Srnjaki 1+	1302	1313	191	1	262	1575	13%	16%	121%	101%	0,31	0,26			
Srnjaki 2+	2613	2100	339	2	485	2585	21%	26%	99%	80%	0,51	0,41			
Srnjaki	6523	4701	819	6	1523	6224	50%	58%	95%	72%	1,22	0,92			
Sme mladiči	2612	1511	288	10	873	2384	19%	19%	91%	58%	0,47	0,30			
Sme 1+	1303	876	298	6	450	1326	11%	11%	102%	67%	0,26	0,17			
Sme 2+	2610	1029	893	15	1420	2449	20%	13%	94%	39%	0,48	0,20	0,95	0,49	2,93
Sme	6525	3416	1462	31	2743	6159	50%	42%	94%	52%	1,20	0,67	0,99	0,73	1,80
JELENJAD	1070	922	48	10	141	1063	100%	100%	99%	86%	0,21	0,18			
Jeleni mladiči	218	167	7	0	20	187	18%	18%	86%	77%	0,04	0,03			
Jeleni 1+	84	78	5	1	10	88	8%	8%	105%	93%	0,02	0,02			
Jeleni 2+ do 4+	135	148	4	0	7	155	15%	16%	115%	110%	0,03	0,03			
Jeleni 5+ do 9+	33	36	0	0	1	37	3%	4%	112%	109%	0,01	0,01			
Jeleni 10+	23	7	1	0	1	8	1%	1%	35%	30%	0,00	0,00			
Jeleni	493	436	17	1	39	475	45%	47%	96%	88%	0,09	0,09			
Košute mladiči	205	185	10	4	37	222	21%	20%	108%	90%	0,04	0,04			
Košute 1+	105	89	4	2	17	106	10%	10%	101%	85%	0,02	0,02			
Košute 2+	267	212	17	3	48	260	24%	23%	97%	79%	0,05	0,04	1,30	1,11	5,33
Košute	577	486	31	9	102	588	55%	53%	102%	84%	0,11	0,10	1,24	1,11	2,62
DIVJI PRAŠIČ	572	456	7	0	20	476	100%	100%	83%	80%	0,09	0,09			
Merjasci mladiči	145	126	2	0	6	132	28%	28%	91%	87%	0,03	0,02			
Merjasci 1+	99	88	1	0	4	92	19%	19%	93%	89%	0,02	0,02			
Merjasci 2+	43	26	0	0	1	27	6%	6%	63%	60%	0,01	0,01			
Merjasci	287	240	3	0	11	251	53%	53%	87%	84%	0,05	0,05			
Svinje mladiči	141	115	2	0	5	120	25%	25%	85%	82%	0,02	0,02			
Svinje 1+	101	74	0	0	1	75	16%	16%	74%	73%	0,01	0,01			
Svinje 2+	43	27	2	0	3	30	6%	6%	70%	63%	0,01	0,01	1,11	1,04	3,00
Svinje	285	216	4	0	9	225	47%	47%	79%	76%	0,04	0,04	0,90	0,90	0,82
GAMS	1570	1238	4	1	154	1392	100%	100%	89%	79%	0,27	0,24			
Kozli mladiči	95	96	0	0	18	114	8%	8%	120%	101%	0,02	0,02			
Kozli 1+	125	127	0	0	10	137	10%	10%	110%	102%	0,03	0,02			
Kozli 2+	191	115	0	0	9	124	9%	9%	65%	60%	0,02	0,02			
Kozli 3+ do 7+	264	224	0	0	22	246	18%	18%	93%	85%	0,05	0,04			
Kozli 8+	110	73	0	0	12	85	6%	6%	77%	66%	0,02	0,01			
Kozli	785	635	0	0	71	706	51%	51%	90%	81%	0,14	0,12			
Koze mladiči	93	108	0	0	29	137	10%	9%	147%	116%	0,03	0,02			
Koze 1+	123	146	0	0	4	150	11%	12%	122%	119%	0,03	0,03			
Koze 2+	193	86	0	0	5	91	7%	7%	47%	45%	0,02	0,02			
Koze 3+ do 10+	266	189	0	2	26	215	15%	15%	81%	71%	0,04	0,04			
Koze 11+	110	74	2	1	19	93	7%	6%	85%	67%	0,02	0,01	0,88	0,85	1,16
Koze	785	603	2	3	83	686	49%	49%	87%	77%	0,13	0,12	0,97	0,95	1,17

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnicah. Za ostale pripombe glej preglednico 75.

LPN Pohorje

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi, divjega prašiča in gamsov v LPN Pohorje v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 78, v obdobju 2007 – 2011 pa v preglednici 79. V primerjavi z večino LPN, ki smo jih predstavili v prejšnjih poglavjih, in lovišči v upravljanju LD v Pohorskem LUO (preglednica 80) je **potrebno opozoriti na:** (i) razmerje med spoloma v izgubah odrasle srnjadi (2,5-krat več srn kot srnjakov 2+) in jelenjadi (2,0 : 1) je zmerno/pričakovano in kaže, da so tudi v večjih LPN-jih ob dovolj velikem odstrelu samic ta razmerja lahko sprejemljiva/korektna; (ii) ugodna struktura odvzema in tudi odstrela srnjadi; tako srne 2+ v strukturi odstrela (!) znašajo 21 % (obdobje 2009 – 2001) oz. celo 25 % (obdobje 2007 – 2011); (iii) nasprotno je struktura odvzema jelenjadi manj ugodna, s premajhnim odvzemom košut 2+ in premočnim poseganjem med srednje stare jelene na račun mladih jelenov; (iv) majhna realizacija odvzema divjih prašičev (76 %), še zlasti svinj 2+ (20 %) (preglednici 78 in 79).

*Preglednica 78: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v **LPN Pohorje v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).*

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	393	312	12	0	47	359	100%	100%	91%	79%	0,44	0,38			
Srnjaki mladiči	79	61	1	0	7	68	19%	20%	86%	77%	0,08	0,07			
Srnjaki 1+	43	22	1	0	2	24	7%	7%	56%	51%	0,03	0,03			
Srnjaki 2+	72	69	4	0	8	77	21%	22%	107%	96%	0,09	0,08			
Srnjaki	194	152	6	0	17	169	47%	49%	87%	78%	0,21	0,19			
Srne mladiči	79	59	0	0	5	64	18%	19%	81%	75%	0,08	0,07			
Srne 1+	41	35	0	0	5	40	11%	11%	98%	85%	0,05	0,04			
Srne 2+	79	66	6	0	20	86	24%	21%	108%	84%	0,11	0,08	1,12	0,96	2,50
Srne	199	160	6	0	30	190	53%	51%	95%	80%	0,23	0,20	1,12	1,05	1,76
JELENJAD	376	299	3	0	38	337	100%	100%	90%	80%	0,41	0,37			
Jeleni mladiči	79	65	1	0	5	70	21%	22%	89%	82%	0,09	0,08			
Jeleni 1+	27	22	0	0	2	24	7%	7%	89%	81%	0,03	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	35	20	0	0	4	24	7%	7%	69%	57%	0,03	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	22	26	0	0	1	27	8%	9%	123%	118%	0,03	0,03			
Jeleni 10+	12	13	0	0	0	13	4%	4%	108%	108%	0,02	0,02			
Jeleni	175	146	1	0	12	158	47%	49%	90%	83%	0,19	0,18			
Košute mladiči	79	74	1	0	11	85	25%	25%	108%	94%	0,10	0,09			
Košute 1+	43	32	1	0	5	37	11%	11%	86%	74%	0,05	0,04			
Košute 2+	79	47	0	0	10	57	17%	16%	72%	59%	0,07	0,06	0,89	0,80	2,00
Košute	201	153	2	0	26	179	53%	51%	89%	76%	0,22	0,19	1,13	1,05	2,17
DIVJI PRAŠIČ	203	151	0	0	3	154	100%	100%	76%	74%	0,19	0,19			
Merjasci mladiči	53	31	0	0	1	32	21%	21%	60%	58%	0,04	0,04			
Merjasci 1+	23	46	0	0	0	46	30%	30%	200%	200%	0,06	0,06			
Merjasci 2+	13	3	0	0	0	3	2%	2%	23%	23%	0,00	0,00			
Merjasci	89	80	0	0	1	81	53%	53%	91%	90%	0,10	0,10			
Svinje mladiči	54	30	0	0	1	31	20%	20%	57%	56%	0,04	0,04			
Svinje 1+	40	37	0	0	1	38	25%	25%	95%	93%	0,05	0,05			
Svinje 2+	20	4	0	0	0	4	3%	3%	20%	20%	0,00	0,00	1,33	1,33	/
Svinje	114	71	0	0	2	73	47%	47%	64%	62%	0,09	0,09	0,90	0,89	2,00
GAMS	255	196	0	0	34	230	100%	100%	90%	77%	0,28	0,24			
Kozli mladiči	24	22	0	0	11	33	14%	11%	138%	92%	0,04	0,03			
Kozli 1+	29	14	0	0	0	14	6%	7%	48%	48%	0,02	0,02			
Kozli 2+	26	25	0	0	1	26	11%	13%	100%	96%	0,03	0,03			
Kozli 3+ do 7+	21	22	0	0	0	22	10%	11%	105%	105%	0,03	0,03			
Kozli 8+	18	24	0	0	3	27	12%	12%	150%	133%	0,03	0,03			
Kozli	118	107	0	0	15	122	53%	55%	103%	91%	0,15	0,13			
Koze mladiči	26	20	0	0	10	30	13%	10%	115%	77%	0,04	0,02			
Koze 1+	31	8	0	0	2	10	4%	4%	32%	26%	0,01	0,01			
Koze 2+	27	20	0	0	1	21	9%	10%	78%	74%	0,03	0,02			
Koze 3+ do 10+	34	27	0	0	1	28	12%	14%	82%	79%	0,03	0,03			
Koze 11+	19	14	0	0	5	19	8%	7%	100%	74%	0,02	0,02	0,91	0,86	1,75
Koze	137	89	0	0	19	108	47%	45%	79%	65%	0,13	0,11	0,89	0,83	1,27

OPOMBE: Glej preglednico 75.

Preglednica 79: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v LPN Pohorje v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	647	538	14	0	67	605	100%	100%	94%	83%	0,44	0,40			
Srnjaki mladiči	130	104	2	0	11	115	19%	19%	88%	80%	0,08	0,08			
Srnjaki 1+	71	34	1	0	4	38	6%	6%	54%	48%	0,03	0,02			
Srnjaki 2+	118	112	4	0	9	121	20%	21%	103%	95%	0,09	0,08			
Srnjaki	319	250	7	0	24	274	45%	46%	86%	78%	0,20	0,18			
Sme mladiči	130	104	0	0	7	111	18%	19%	85%	80%	0,08	0,08			
Sme 1+	69	50	0	0	7	57	9%	9%	83%	72%	0,04	0,04			
Sme 2+	129	134	7	0	29	163	27%	25%	126%	104%	0,12	0,10	1,35	1,20	3,22
Sme	328	288	7	0	43	331	55%	54%	101%	88%	0,24	0,21	1,21	1,15	1,79
JELENJAD	636	516	4	0	56	572	100%	100%	90%	81%	0,42	0,38			
Jeleni mladiči	134	118	2	0	8	126	22%	23%	94%	88%	0,09	0,09			
Jeleni 1+	45	38	0	0	3	41	7%	7%	91%	84%	0,03	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	57	31	0	0	6	37	6%	6%	65%	54%	0,03	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	40	45	0	0	2	47	8%	9%	118%	113%	0,03	0,03			
Jeleni 10+	20	21	0	0	0	21	4%	4%	105%	105%	0,02	0,02			
Jeleni	296	253	2	0	19	272	48%	49%	92%	85%	0,20	0,19			
Košute mladiči	133	138	1	0	14	152	27%	27%	114%	104%	0,11	0,10			
Košute 1+	73	48	1	0	6	54	9%	9%	74%	66%	0,04	0,04			
Košute 2+	134	77	0	0	17	94	16%	15%	70%	57%	0,07	0,06	0,90	0,79	2,13
Košute	340	263	2	0	37	300	52%	51%	88%	77%	0,22	0,19	1,10	1,04	1,95
DIVJI PRAŠIČ	347	283	0	0	4	287	100%	100%	83%	82%	0,21	0,21			
Merjasci mladiči	95	68	0	0	2	70	24%	24%	74%	72%	0,05	0,05			
Merjasci 1+	37	70	0	0	0	70	24%	25%	189%	189%	0,05	0,05			
Merjasci 2+	21	4	0	0	0	4	1%	1%	19%	19%	0,00	0,00			
Merjasci	153	142	0	0	2	144	50%	50%	94%	93%	0,11	0,10			
Svinje mladiči	95	64	0	0	1	65	23%	23%	68%	67%	0,05	0,05			
Svinje 1+	66	65	0	0	1	66	23%	23%	100%	98%	0,05	0,05			
Svinje 2+	33	12	0	0	0	12	4%	4%	36%	36%	0,01	0,01	3,00	3,00	/
Svinje	194	141	0	0	2	143	50%	50%	74%	73%	0,11	0,10	0,99	0,99	1,00
GAMS	455	336	2	0	62	398	100%	100%	87%	74%	0,29	0,25			
Kozli mladiči	49	38	0	0	19	57	14%	11%	116%	78%	0,04	0,03			
Kozli 1+	49	26	0	0	1	27	7%	8%	55%	53%	0,02	0,02			
Kozli 2+	46	34	0	0	1	35	9%	10%	76%	74%	0,03	0,02			
Kozli 3+ do 7+	35	45	0	0	0	45	11%	13%	129%	129%	0,03	0,03			
Kozli 8+	32	41	0	0	6	47	12%	12%	147%	128%	0,03	0,03			
Kozli	211	184	0	0	27	211	53%	55%	100%	87%	0,16	0,14			
Koze mladiči	49	34	0	0	21	55	14%	10%	112%	69%	0,04	0,02			
Koze 1+	53	19	2	0	5	24	6%	6%	45%	36%	0,02	0,01			
Koze 2+	47	29	0	0	1	30	8%	9%	64%	62%	0,02	0,02			
Koze 3+ do 10+	60	49	0	0	2	51	13%	15%	86%	82%	0,04	0,04			
Koze 11+	35	21	0	0	6	27	7%	6%	77%	60%	0,02	0,02	0,85	0,83	1,29
Koze	244	152	2	0	35	187	47%	45%	77%	62%	0,14	0,11	0,89	0,83	1,30

OPOMBE: Glej preglednico 75.

V primeru LPN Pohorje je potrebno izpostaviti ugodne kazalnike upravljanja s srnjadjo. Intenziteta odvzema srnjadi je sicer majhna (0,44 osebkov/100 ha; zaradi zelo raznolikih habitatnih razmer le-ta ni primerljiva z lovišči v upravljanju LD v Pohorskem LUO; preglednica 80), vendar je struktura odvzema zelo primerna. Pri tem je potrebno opozoriti, da je Pohorsko LUO edino izmed LUO-jev z vključenimi LPN-ji, v katerem načrtovalec zahteva večji odvzem srn 2+ kot srnjakov 2+ (popolnoma drugačen pristop je bil za Triglavsko LUO predstavljen in komentiran v poglavju 2.3.1.4). Takšen načrtovalski pristop in ustrezna odzivnost lovišča ima za posledico (upoštevaje demografsko strukturo populacij srnjadi) ugodno razmerje odvzema med srnami in srnjaki 2+ (1,12 : 1), pri čemer je tudi razmerje med spoloma odstreljenih odraslih (2+) osebkov srnjadi izjemno visoko (0,92 : 1) in bi lahko na celotnem nivoju Slovenije predstavljalo cilj, ki bi ga pri optimalnem upravljanju z vrsto želeli doseči. **Podobno velja tudi za strukturo poseganja med gamse, kjer pa je vendarle potrebno opozoriti na nekoliko porušeno razmerje v odvzemu samic (47 %) in samcev (53 %);** le-to je v primeru primerljivih lovišč LD v Pohorskem LUO ravno obratno (preglednica 80).

Nasprotno upravljanje z jelenjadjo v LPN Pohorje vsaj na podlagi podatkov o odvzemu te vrste v proučevanem obdobju premalo upošteva naravno spolno in starostno strukturo populacij in je preveč usmerjeno k trofejno naravnemu lovu. Tako je bil v obdobju 2009 – 2011 odvzem košut 2+ premajhen (72 % načrtovanega odvzema, razmerje v odvzemu odraslih košut in jelenov: 0,89 : 1), v odvzemu pa so bili v prevelikem deležu zastopani srednje stari jeleni (8 % v strukturi odvzema, 123 % načrtovanega odvzema) na račun mladih jelenov (7 % v strukturi odvzema, realizacija 69 %). Čeprav je poseganje med košute 2+ precej manjše od načrtovanega tudi v loviščih LD v tem LUO (preglednica 80), je v teh loviščih struktura odvzema odraslih jelenov v nasprotju z LPN Pohorje skladna z načrtovano/predpisano (2–4-letni jeleni: 11 %; 5–9-letni jeleni: 7 %). **Sicer te razlike niso bistvene z vidika usmerjanja razvoja populacije jelenjadi v Pohorskem LUO, a so problematične z vidika enakovredne obravnave lovišč v celotnem načrtovalsko-upravljalnem procesu.**

Preglednica 80: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije štirih vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Pohorskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	11307	8483	1006	20	2247	10730	100%	100%	95%	75%	2,78	2,20			
Smjaki mladiči	2261	1536	113	6	364	1900	18%	18%	84%	68%	0,49	0,40			
Smjaki 1+	1244	1199	96	0	158	1357	13%	14%	109%	96%	0,35	0,31			
Smjaki 2+	2074	1808	138	0	234	2042	19%	21%	98%	87%	0,53	0,47			
Smjaki	5579	4543	347	6	756	5299	49%	54%	95%	81%	1,37	1,18			
Sme mladiči	2261	1748	117	7	430	2178	20%	21%	96%	77%	0,56	0,45			
Sme 1+	1206	872	102	2	231	1103	10%	10%	91%	72%	0,29	0,23			
Sme 2+	2261	1320	440	5	830	2150	20%	16%	95%	58%	0,56	0,34	1,05	0,73	3,55
Sme	5728	3940	659	14	1491	5431	51%	46%	95%	69%	1,41	1,02	1,02	0,87	1,97
JELENJAD	804	656	21	0	50	706	100%	100%	88%	82%	0,18	0,17			
Jeleni mladiči	169	145	2	0	4	149	21%	22%	88%	86%	0,04	0,04			
Jeleni 1+	58	43	3	0	7	50	7%	7%	86%	74%	0,01	0,01			
Jeleni 2+ do 4+	83	73	4	0	5	78	11%	11%	94%	88%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	45	45	0	0	1	46	7%	7%	102%	100%	0,01	0,01			
Jeleni 10+	24	5	0	0	1	6	1%	1%	25%	21%	0,00	0,00			
Jeleni	379	311	9	0	18	329	47%	47%	87%	82%	0,09	0,08			
Košute mladiči	169	152	5	0	13	165	23%	23%	98%	90%	0,04	0,04			
Košute 1+	87	84	1	0	3	87	12%	13%	100%	97%	0,02	0,02			
Košute 2+	169	109	6	0	16	125	18%	17%	74%	64%	0,03	0,03	0,96	0,89	2,29
Košute	425	345	12	0	32	377	53%	53%	89%	81%	0,10	0,09	1,15	1,11	1,78
DIVJI PRAŠIČ	897	795	9	0	20	815	100%	100%	91%	89%	0,21	0,21			
Merjasci mladiči	243	220	3	0	7	227	28%	28%	93%	91%	0,06	0,06			
Merjasci 1+	89	149	2	0	3	152	19%	19%	171%	167%	0,04	0,04			
Merjasci 2+	52	33	0	0	0	33	4%	4%	63%	63%	0,01	0,01			
Merjasci	384	402	5	0	10	412	51%	51%	107%	105%	0,11	0,10			
Svinje mladiči	243	204	3	0	5	209	26%	26%	86%	84%	0,05	0,05			
Svinje 1+	180	140	0	0	2	142	17%	18%	79%	78%	0,04	0,04			
Svinje 2+	90	49	1	0	3	52	6%	6%	58%	54%	0,01	0,01	1,58	1,48	/
Svinje	513	393	4	0	10	403	49%	49%	79%	77%	0,10	0,10	0,98	0,98	1,00
GAMS	990	864	5	1	66	930	100%	100%	94%	87%	0,24	0,22			
Kozli mladiči	100	105	0	0	6	111	12%	12%	111%	105%	0,03	0,03			
Kozli 1+	112	95	1	0	10	105	11%	11%	94%	85%	0,03	0,02			
Kozli 2+	98	59	1	0	3	62	7%	7%	63%	60%	0,02	0,02			
Kozli 3+ do 7+	79	80	2	0	6	86	9%	9%	109%	101%	0,02	0,02			
Kozli 8+	70	78	0	0	8	86	9%	9%	123%	111%	0,02	0,02			
Kozli	459	417	4	0	33	450	48%	48%	98%	91%	0,12	0,11			
Koze mladiči	99	100	0	1	11	111	12%	12%	112%	101%	0,03	0,03			
Koze 1+	126	124	0	0	4	128	14%	14%	102%	98%	0,03	0,03			
Koze 2+	98	47	0	0	1	48	5%	5%	49%	48%	0,01	0,01			
Koze 3+ do 10+	127	106	1	0	13	119	13%	12%	94%	83%	0,03	0,03			
Koze 11+	81	70	0	0	4	74	8%	8%	91%	86%	0,02	0,02	1,03	1,03	1,06
Koze	531	447	1	1	33	480	52%	52%	90%	84%	0,12	0,12	1,07	1,07	1,00

OPOMBE: Promet zajema izgube na cestah in železnih. Za ostale pripombe glej preglednico 75.

2.3.1.6 Upravljanje s parkljariji v LPN-jih v Pomurskem LUO

LPN Kompas Peskovci

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Kompas Peskovci v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 81, v obdobju 2007 – 2011 pa v preglednici 82. V primerjavi z lovišči v upravljanju LD v Pomurskem LUO (preglednica 83) in splošno prakso upravljanja z divjadjo v Sloveniji **izstopa zlasti: (i)** nekorektno razmerje med spoloma v izgubah odrasle srnjadi (58-krat več srn kot srnjakov 2+; *sic!*) in jelenjadi (21-krat več košut kot jelenov 2+), pri čemer v tem lovišču ni (spolno-specifičnega) vpliva plenilcev; **(ii)** relativno (za to območje) majhna intenziteta odvzema srnjadi (2,12 osebkov/100 ha) in velika intenziteta odvzema jelenjadi (1,55 osebkov/100 ha); **(iii)** porušena struktura odvzema jelenjadi, s premajhnim odvzemom košut 2+ (15 % celotnega odvzema) in premočnim poseganjem med srednje stare jelene na račun mladih (preglednici 81 in 82). Vsa navedena odstopanja so bila komentirana že v prejšnjih poglavjih, zato jih na tem mestu ne ponavljamo. Povzemamo le, da sodi na podlagi podatkov o odvzemu parkljarjev **LPN Kompas Peskovci med tiste LPN-je, kjer želijo na vse načine ustvarjati pogoje za uspešen trofejni lov (in tako zagotoviti finančni obstoj), vključno z nesprejemljivim prilagajanjem evidenc.**

Preglednica 81: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v **LPN Kompas Peskovci v obdobju 2009 – 2011** (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	750	573	171	0	195	768	100%	100%	102%	76%	2,12	1,58			
Srnjaki mladiči	114	77	26	0	31	108	14%	13%	95%	68%	0,30	0,21			
Srnjaki 1+	110	85	11	0	13	98	13%	15%	89%	77%	0,27	0,23			
Srnjaki 2+	150	157	2	0	2	159	21%	27%	106%	105%	0,44	0,43			
Srnjaki	374	319	39	0	46	365	48%	56%	98%	85%	1,01	0,88			
Sme mladiči	150	100	19	0	21	121	16%	17%	81%	67%	0,33	0,28			
Sme 1+	77	71	10	0	11	82	11%	12%	106%	92%	0,23	0,20			
Sme 2+	149	83	103	0	117	200	26%	14%	134%	56%	0,55	0,23	1,26	0,53	58,50
Sme	376	254	132	0	149	403	52%	44%	107%	68%	1,11	0,70	1,10	0,80	3,24
JELENJAD	600	522	21	0	41	563	100%	100%	94%	87%	1,55	1,44			
Jeleni mladiči	115	105	5	0	9	114	20%	20%	99%	91%	0,31	0,29			
Jeleni 1+	72	44	1	0	3	47	8%	8%	65%	61%	0,13	0,12			
Jeleni 2+ do 4+	59	49	0	0	1	50	9%	9%	85%	83%	0,14	0,14			
Jeleni 5+ do 9+	39	45	0	0	0	45	8%	9%	115%	115%	0,12	0,12			
Jeleni 10+	5	4	0	0	0	4	1%	1%	80%	80%	0,01	0,01			
Jeleni	290	247	6	0	13	260	46%	47%	90%	85%	0,72	0,68			
Košute mladiči	116	109	4	0	6	115	20%	21%	99%	94%	0,32	0,30			
Košute 1+	90	102	0	0	1	103	18%	20%	114%	113%	0,28	0,28			
Košute 2+	104	64	11	0	21	85	15%	12%	82%	62%	0,23	0,18	0,86	0,65	21,00
Košute	310	275	15	0	28	303	54%	53%	98%	89%	0,84	0,76	1,17	1,11	2,15
DIVJI PRAŠIČ	730	648	2	0	15	663	100%	100%	91%	89%	1,83	1,79			
Merjasci mladiči	184	128	0	0	1	129	19%	20%	70%	70%	0,36	0,35			
Merjasci 1+	126	197	0	0	2	199	30%	30%	158%	156%	0,55	0,54			
Merjasci 2+	44	31	0	0	2	33	5%	5%	75%	70%	0,09	0,09			
Merjasci	354	356	0	0	5	361	54%	55%	102%	101%	1,00	0,98			
Švinje mladiči	183	107	2	0	7	114	17%	17%	62%	58%	0,31	0,30			
Švinje 1+	139	140	0	0	1	141	21%	22%	101%	101%	0,39	0,39			
Švinje 2+	54	45	0	0	2	47	7%	7%	87%	83%	0,13	0,12	1,42	1,45	1,00
Švinje	376	292	2	0	10	302	46%	45%	80%	78%	0,83	0,81	0,84	0,82	2,00

OPOMBE: (i) Promet zajema izgube na cestah in železnicah. (ii) Višina odvzema in odstrela na 100 ha je izračunana glede na lovno površino lovišča. (iii) Razmerje v odvzemu, odstrelu in izgubah med samicami in samci (F/M: zadnje tri kolone) prikazuje navedena razmerja za vse živali ne glede na starost (povsem zadnja vrstica za vsako živalsko vrsto) oziroma samo za odrasle (2+) živali (predzadnja vrstica za vsako živalsko vrsto). (iv) Z barvami je označena smer posameznih kazalnikov, in sicer so z zelenimi polji označeni po našem mnenju primerno (pozitivno) naravnani kazalniki, z rdečo pisavo neustrezno ali vsaj vprašljivo naravnani kazalniki, z rumenimi polji pa izrazito neustrezno naravnani kazalniki.

Preglednica 82: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Kompas Peskovci v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	1270	905	232	0	258	1163	100%	100%	92%	71%	1,93	1,50			
Smjaki mladiči	192	112	37	0	44	158	13%	12%	81%	58%	0,26	0,19			
Smjaki 1+	187	116	17	0	19	135	12%	13%	72%	62%	0,22	0,19			
Smjaki 2+	254	258	2	0	2	260	22%	29%	102%	102%	0,43	0,43			
Smjaki	633	486	56	0	65	551	47%	54%	87%	77%	0,91	0,81			
Sme mladiči	255	162	26	0	28	190	16%	18%	75%	64%	0,31	0,27			
Sme 1+	129	108	16	0	17	125	11%	12%	97%	84%	0,21	0,18			
Sme 2+	253	149	134	0	148	297	26%	16%	117%	59%	0,49	0,25	1,14	0,58	74,00
Sme	637	419	176	0	193	612	53%	46%	96%	66%	1,01	0,69	1,11	0,86	2,97
JELENJAD	1020	868	41	0	77	945	100%	100%	93%	85%	1,57	1,44			
Jeleni mladiči	188	168	7	0	11	179	19%	19%	95%	89%	0,30	0,28			
Jeleni 1+	121	74	2	0	4	78	8%	9%	64%	61%	0,13	0,12			
Jeleni 2+ do 4+	99	78	2	0	6	84	9%	9%	85%	79%	0,14	0,13			
Jeleni 5+ do 9+	69	74	0	0	0	74	8%	9%	107%	107%	0,12	0,12			
Jeleni 10+	10	7	0	0	0	7	1%	1%	70%	70%	0,01	0,01			
Jeleni	487	401	11	0	21	422	45%	46%	87%	82%	0,70	0,66			
Košute mladiči	190	190	7	0	10	200	21%	22%	105%	100%	0,33	0,31			
Košute 1+	162	174	0	0	1	175	19%	20%	108%	107%	0,29	0,29			
Košute 2+	181	103	23	0	45	148	16%	12%	82%	57%	0,25	0,17	0,90	0,65	7,50
Košute	533	467	30	0	56	523	55%	54%	98%	88%	0,87	0,77	1,24	1,16	2,67
DIVJI PRAŠIČ	1110	969	5	0	23	992	100%	100%	89%	87%	1,64	1,61			
Merjasci mladiči	284	178	1	0	3	181	18%	18%	64%	63%	0,30	0,29			
Merjasci 1+	193	291	0	0	2	293	30%	30%	152%	151%	0,49	0,48			
Merjasci 2+	67	56	0	0	2	58	6%	6%	87%	84%	0,10	0,09			
Merjasci	544	525	1	0	7	532	54%	54%	98%	97%	0,88	0,87			
Svinje mladiči	283	166	2	0	9	175	18%	17%	62%	59%	0,29	0,28			
Svinje 1+	201	201	1	0	2	203	20%	21%	101%	100%	0,34	0,33			
Svinje 2+	82	77	1	0	5	82	8%	8%	100%	94%	0,14	0,13	1,41	1,38	2,50
Svinje	566	444	4	0	16	460	46%	46%	81%	78%	0,76	0,74	0,86	0,85	2,29

OPOMBE: Glej preglednico 81.

Preglednica 83: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v vseh loviščih v upravljanju lovskih družin (LD) v Pomurskem LUO v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: elektronski informacijski sistem Lisjak).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	9004	6681	1843	0	2244	8925	100%	100%	99%	74%	3,06	2,29			
Smjaki mladiči	1374	1035	170	0	228	1263	14%	15%	92%	75%	0,43	0,35			
Smjaki 1+	1319	1043	201	0	233	1276	14%	16%	97%	79%	0,44	0,36			
Smjaki 2+	1802	1574	254	0	312	1886	21%	24%	105%	87%	0,65	0,54			
Smjaki	4495	3652	625	0	773	4425	50%	55%	98%	81%	1,52	1,25			
Sme mladiči	1805	1418	201	0	257	1675	19%	21%	93%	79%	0,57	0,49			
Sme 1+	905	656	204	0	248	904	10%	10%	100%	72%	0,31	0,22			
Sme 2+	1799	955	813	0	966	1921	22%	14%	107%	53%	0,66	0,33	1,02	0,61	3,10
Sme	4509	3029	1218	0	1471	4500	50%	45%	100%	67%	1,54	1,04	1,02	0,83	1,90
JELENJAD	582	546	4	0	34	580	100%	100%	100%	94%	0,20	0,19			
Jeleni mladiči	101	77	0	0	2	79	14%	14%	78%	76%	0,03	0,03			
Jeleni 1+	72	102	0	0	3	105	18%	19%	146%	142%	0,04	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	58	92	2	0	8	100	17%	17%	172%	159%	0,03	0,03			
Jeleni 5+ do 9+	46	32	0	0	0	32	6%	6%	70%	70%	0,01	0,01			
Jeleni 10+	7	0	0	0	0	0	0%	0%	0%	0%	0,00	0,00			
Jeleni	284	303	2	0	13	316	54%	55%	111%	107%	0,11	0,10			
Košute mladiči	108	92	2	0	9	101	17%	17%	94%	85%	0,03	0,03			
Košute 1+	89	63	0	0	4	67	12%	12%	75%	71%	0,02	0,02			
Košute 2+	101	88	0	0	8	96	17%	16%	95%	87%	0,03	0,03	0,73	0,71	1,00
Košute	298	243	2	0	21	264	46%	45%	89%	82%	0,09	0,08	0,84	0,80	1,62
DIVJI PRAŠIČ	885	1063	3	0	10	1073	100%	100%	121%	120%	0,37	0,36			
Merjasci mladiči	214	234	0	0	2	236	22%	22%	110%	109%	0,08	0,08			
Merjasci 1+	149	298	1	0	2	300	28%	28%	201%	200%	0,10	0,10			
Merjasci 2+	63	80	0	0	1	81	8%	8%	129%	127%	0,03	0,03			
Merjasci	426	612	1	0	5	617	58%	58%	145%	144%	0,21	0,21			
Svinje mladiči	217	209	0	0	1	210	20%	20%	97%	96%	0,07	0,07			
Svinje 1+	171	160	1	0	3	163	15%	15%	95%	94%	0,06	0,05			
Svinje 2+	71	82	1	0	1	83	8%	8%	117%	115%	0,03	0,03	1,02	1,03	1,00
Svinje	459	451	2	0	5	456	42%	42%	99%	98%	0,16	0,15	0,74	0,74	1,00

OPOMBE: Glej preglednico 81.

LPN Fazan Beltinci

Intenziteta poseganja v populacije srnjadi, jelenjadi in divjega prašiča v LPN Fazan Beltinci v obdobju 2009 – 2011 je prikazana v preglednici 84, v obdobju 2007 – 2011 pa v preglednici 85. V primerjavi z LPN Kompas Peskovci (glej zgoraj), LD v Pomurskem LUO (preglednica 83) in splošno prakso upravljanja z divjadjo v Sloveniji **izstopajo zlasti naslednja dejstva:** (i) kljub zelo velikim izgubam srnjadi (29 % celotnega odvzema) je razmerje izgub med spoloma normalno in pričakovano (2,5 : 1 v korist srn v primerjavi s srnjaki 2+); (ii) z izjemo relativno majhne intenzitete odvzema srnjadi (2,6 osebkov/100 ha) in nekoliko premajhnega odvzema srn 2+ (19 % celotnega odvzema) so kazalniki upravljanja s srnjadjo (realizacija odvzema, strukturni deleži) ugodni; (iii) struktura odvzema jelenjadi je močno v korist moškega spola (62 %), pri čemer je najbolj močan odvzem v kategorijah lanščakov in mladih (2–4-letnih) jelenov; vendar je pri tem potrebno upoštevati, da je odvzem jelenjadi v LPN Fazan Beltinci zelo majhen; (iv) kazalniki upravljanja z divjim prašičem so ugodni, odvzem je v zadnjih treh letih močno presežen v vseh kategorijah, vključno s svinjami 2+ (133 %) in lanščakinjami (175 %). Vsi navedeni konkretni podatki so za obdobje 2009 – 2011 (preglednica 84), a so zelo podobni tudi za obdobje 2007 – 2011 (preglednica 85).

Preglednica 84: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN Fazan Beltinci v obdobju 2009 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na100ha	Odstrel na100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	1100	787	295	0	328	1115	100%	100%	101%	72%	2,64	1,86			
Srnjaki mladiči	169	107	46	0	50	157	14%	14%	93%	63%	0,37	0,25			
Srnjaki 1+	161	100	44	0	45	145	13%	13%	90%	62%	0,34	0,24			
Srnjaki 2+	220	183	38	0	40	223	20%	23%	101%	83%	0,53	0,43			
Srnjaki	550	390	128	0	135	525	47%	50%	95%	71%	1,24	0,92			
Srme mladiči	220	198	43	0	55	253	23%	25%	115%	90%	0,60	0,47			
Srme 1+	110	93	31	0	37	130	12%	12%	118%	85%	0,31	0,22			
Srme 2+	220	106	93	0	101	207	19%	13%	94%	48%	0,49	0,25	0,93	0,58	2,53
Srme	550	397	167	0	193	590	53%	50%	107%	72%	1,40	0,94	1,12	1,02	1,43
JELENJAD	59	61	2	0	4	65	100%	100%	110%	103%	0,15	0,14			
Jeleni mladiči	12	13	0	0	0	13	20%	21%	108%	108%	0,03	0,03			
Jeleni 1+	6	14	2	0	2	16	25%	23%	267%	233%	0,04	0,03			
Jeleni 2+ do 4+	6	10	0	0	0	10	15%	16%	167%	167%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	5	1	0	0	0	1	2%	2%	20%	20%	0,00	0,00			
Jeleni 10+	0	0	0	0	0	0	0%	0%	/	/	0,00	0,00			
Jeleni	29	38	2	0	2	40	62%	62%	138%	131%	0,09	0,09			
Košute mladiči	12	13	0	0	0	13	20%	21%	108%	108%	0,03	0,03			
Košute 1+	9	5	0	0	1	6	9%	8%	67%	56%	0,01	0,01			
Košute 2+	9	5	0	0	1	6	9%	8%	67%	56%	0,01	0,01	0,55	0,45	/
Košute	30	23	0	0	2	25	38%	38%	83%	77%	0,06	0,05	0,63	0,61	1,00
DIVJI PRAŠIČ	55	110	1	0	1	111	100%	100%	202%	200%	0,26	0,26			
Merjasci mladiči	13	23	0	0	0	23	21%	21%	177%	177%	0,05	0,05			
Merjasci 1+	9	32	1	0	1	33	30%	29%	367%	356%	0,08	0,08			
Merjasci 2+	5	7	0	0	0	7	6%	6%	140%	140%	0,02	0,02			
Merjasci	27	62	1	0	1	63	57%	56%	233%	230%	0,15	0,15			
Svinje mladiči	14	26	0	0	0	26	23%	24%	186%	186%	0,06	0,06			
Svinje 1+	8	14	0	0	0	14	13%	13%	175%	175%	0,03	0,03			
Svinje 2+	6	8	0	0	0	8	7%	7%	133%	133%	0,02	0,02	1,14	1,14	/
Svinje	28	48	0	0	0	48	43%	44%	171%	171%	0,11	0,11	0,76	0,77	0,00

OPOMBE: Glej preglednico 81.

Preglednica 85: Podatki o poseganju (odvzemu in odstrelu) v populacije treh vrst parkljarjev v LPN **Fazan Beltinci v obdobju 2007 – 2011** (vir izvirnih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Divjad	Plan	Odstrel	Izgube			Odvzem	Struktura odvzema	Struktura odstrela	Realizacija odvzema	Realizacija odstrela	Odvzem na 100ha	Odstrel na 100ha	Odvzem (F/M)	Odstrel (F/M)	Izgube (F/M)
			Promet	Zveri, Ujede	Skupaj										
SRNJAD	1760	1289	425	0	473	1762	100%	100%	100%	73%	2,50	1,83			
Srnjaki mladiči	267	192	58	0	67	259	15%	15%	97%	72%	0,37	0,27			
Srnjaki 1+	261	153	60	0	63	216	12%	12%	83%	59%	0,31	0,22			
Srnjaki 2+	352	297	47	0	49	346	20%	23%	98%	84%	0,49	0,42			
Srnjaki	880	642	165	0	179	821	47%	50%	93%	73%	1,17	0,91			
Sme mladiči	352	330	56	0	68	398	23%	26%	113%	94%	0,57	0,47			
Sme 1+	176	149	47	0	55	204	12%	12%	116%	85%	0,29	0,21			
Sme 2+	352	168	157	0	171	339	19%	13%	96%	48%	0,48	0,24	0,98	0,57	3,49
Sme	880	647	260	0	294	941	53%	50%	107%	74%	1,34	0,92	1,15	1,01	1,64
JELENJAD	99	95	6	0	13	108	100%	100%	109%	96%	0,15	0,13			
Jeleni mladiči	18	14	0	0	0	14	13%	15%	78%	78%	0,02	0,02			
Jeleni 1+	10	25	3	0	5	30	28%	26%	300%	250%	0,04	0,04			
Jeleni 2+ do 4+	10	15	0	0	1	16	15%	16%	160%	150%	0,02	0,02			
Jeleni 5+ do 9+	9	3	0	0	1	4	4%	3%	44%	33%	0,01	0,00			
Jeleni 10+	0	0	0	0	0	0	0%	0%	7	7	0,00	0,00			
Jeleni	47	57	3	0	7	64	59%	60%	136%	121%	0,09	0,08			
Košute mladiči	20	21	0	0	0	21	19%	22%	105%	105%	0,03	0,03			
Košute 1+	15	7	1	0	2	9	8%	7%	60%	47%	0,01	0,01			
Košute 2+	17	10	2	0	4	14	13%	11%	82%	59%	0,02	0,01	0,70	0,56	2,00
Košute	52	38	3	0	6	44	41%	40%	85%	73%	0,06	0,05	0,69	0,67	0,86
DIVJI PRAŠIČ	85	149	3	0	3	152	100%	100%	179%	175%	0,22	0,21			
Merjasci mladiči	21	36	0	0	0	36	24%	24%	171%	171%	0,05	0,05			
Merjasci 1+	13	48	2	0	2	50	33%	32%	385%	369%	0,07	0,07			
Merjasci 2+	9	8	0	0	0	8	5%	5%	89%	89%	0,01	0,01			
Merjasci	43	92	2	0	2	94	62%	62%	219%	214%	0,13	0,13			
Svinje mladiči	22	31	1	0	1	32	21%	21%	145%	141%	0,05	0,04			
Svinje 1+	12	17	0	0	0	17	11%	11%	142%	142%	0,02	0,02			
Svinje 2+	8	9	0	0	0	9	6%	6%	113%	113%	0,01	0,01	1,13	1,13	/
Svinje	42	57	1	0	1	58	38%	38%	138%	136%	0,08	0,08	0,62	0,62	0,50

OPOMBE: Glej preglednico 81.

Na podlagi predstavljenih podatkov lahko zaključimo, da je upravljanje s parkljarji v LPN Fazan Beltinci v splošnem dobro in korektno, večje pomanjkljivosti niso zaznane. Porušena struktura poseganja v populacije jelenjadi v tem lovišču po vsej verjetnosti ni posledica slabo premišljenih upravljaljskih odločitev, temveč dejstva, da jelenjad v tem lovišču ni stalna oz. pogosta divjad. Zaradi tega so tu najpogosteje uplenjeni tisti osebk, ki imajo največjo disperzijo, tj. lanščaki (v obdobju 2007 – 2011 so v strukturi odvzema dosegali 28 %, načrtovan odvzem je bil presežen za trikrat) in mladi jeleni (15 % v strukturi odvzema, 160 % realizacija).

Kazalniki upravljanja z divjim prašičem in srnjadjo v LPN Fazan Beltinci so ugodni, in sicer: (i) intenziven odstrel divjih prašičev, nujen za uravnavanje številčnosti te vrste v pretežno kmetijski krajini, (ii) primerna struktura odvzema srnjadi. **Izpostaviti velja še ustrezno in korektno evidentiranje izgub v tem lovišču, pri čemer so naravnost neverjetne razlike med dvema dovolj primerljivima loviščema (LPN Fazan Beltinci in LPN Kompas Peskovci).** Na primeru teh lovišč je najbolj očitno, kako so posamezni segmenti upravljanja s populacijami, a tudi odnos do podatkov in vseh vpletenih v upravljaljski proces, odvisni od razumevanja in odgovornosti posameznikov.

2.3.1.7 Zaključni poudarki glede upravljanja s populacijami parkljarjev v LPN-jih

Lovišča s posebnim namenom neposredno (aktivno) upravljajo s populacijami različnih vrst divjadi; posredno prek aktivne izvedbe različnih ukrepov v življenjskem okolju divjadi in preoblikovanja habitatov zaradi ukrepov v populacijah divjadi in življenjskem okolju vplivajo tudi na številne druge živalske (in rastlinske) vrste oziroma usmerjajo njihov razvoj. Čeprav je teh vrst veliko, smo v tem poglavju za vsak LPN posebej **podrobno obdelali predvsem upravljanje z najpomembnejšimi vrstami parkljarjev v posameznem lovišču. Le-ti so lovskoupravljavsko daleč najpomembnejša skupina divjadi** in so ena ključnih živalskih skupin v kopenskih ekosistemih srednje Evrope, zato analiza izbranih značilnosti upravljanja z njimi nudi **dovolj dober vpogled v izpolnjevanje ene najpomembnejših posebnih nalog LPN-jev, tj. ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravni spolni in starostni strukturi**, pomembna pa je tudi za razumevanje afinitet posameznih LPN-jev do izpolnjevanja te naloge.

Iz predstavljenih rezultatov v poglavjih 2.3.1.1 – 2.3.1.6 je očitno, da **večina LPN-jev zaradi potrebe po ustvarjanju finančnih prihodkov namenja poudarek pri upravljanju s populacijami na izvajanju lovnega turizma (oz. trofejnega lova)**. Zaradi tega vsaj v primeru nekaterih LPN-jev odvzem (in še zlasti odstrel) v posameznih kategorijah (zlasti jelenjadi in srnjadi) **precej odstopa od strukture odvzema, ki je značilna za primerljiva lovišča v upravljanju lovskih družin (znotraj istih LUO-jev)**, v posameznih primerih pa tudi od določil letnih načrtov za LUO-je (npr. odvzem jelenov 2+ po starostnih razredih, odvzem srnjadi moškega spola). Čeprav (praviloma minimalna) odstopanja po vsej verjetnosti nimajo pomembnih vplivov na procese v populacijah in na njihovo stabilnost, pa menimo, da bi **za doseganje osnovnih namenov LPN-jev in večanje medsebojnega zaupanja med različnimi upravljavci lovišč upravljanje s populacijami parkljarjev v LPN-jih praviloma moralo težiti v drugo smer, tj. v splošnem k večjemu odvzemu samic v primerjavi s samci vseh poligamnih vrst parkljarjev**. Pri tem poudarjamo, da je v loviščih z izrazitim vplivom velikih plenilcev, še zlasti volka, ki lahko izkazujejo tudi izrazito afiniteto do plenjenja samic (še posebej v starejših starostnih kategorijah), **za zagotavljanje primerne prehranske baze za velike zveri to dejstvo potrebno upoštevati oz. temu prilagajati tudi strukturo odstrela** (za predlog prilagojenega upravljanja ob upoštevanju potreb velikih zveri glej Potočnik in sod., 2012); **vendar mora enaka upravljavska strategija veljati za vsa lovišča ne glede na upravljavca**.

Za večino LPN-jev (izjema so LPN Ljubljanski vrh, LPN Pohorje, LPN Fazan Beltinci in LPN Triglav Bled, za LPN Prodi Razor pa trditev ni relevantna) je **značilen velik odklon v spolnem razmerju izgub odraslih (2+) osebkov srnjadi (LPN Žitna gora, LPN Kozorog Kamnik), jelenjadi (LPN Medved, delno LPN Jelen) ali celo obeh vrst (LPN Snežnik Kočevska Reka, LPN Kompas Peskovci)**; to razmerje v navedenih LPN-jih bistveno odstopa od razmerja, ugotovljenega v loviščih v upravljanju LD v relevantnih LUO-jih (preglednice 57 – 85). Vzroki za takšne, vsaj v primeru posameznih lovišč težko razumljive in sprejemljive rezultate upravljanja, so lahko bodisi subjektivne narave, tj. neustrezno vodenje evidenc o izgubah divjadi, bodisi izhajajo iz samega upravljanja s populacijami, stanja le-teh in tudi medvrstnih odnosov (zlasti plenjenja) v določenem območju. V primeru, da so **ti vzroki biološke narave, tj. posledica stanja v populacijah in v celotni zoocenozi**, enormna in tako v primerjavi z ostalimi lovišči kot tudi v primerjavi s podatki iz literature (zbrano v Krofel, 2012) **močno odstopajoča razmerja (npr. $\gg 5 : 1$) v izgubah odraslih samic in samcev kažejo, da je demografska struktura populacij porušena oz. da preteklo upravljanje vsaj s tega vidika ni bilo najbolj ustrezno**. In če je v območju prisotnosti velikih zveri (zlasti volka) zaradi zagotavljanja boljše prehranske baze zanje takšno stanje v populacijah parkljarjev (porušeno spolno razmerje v korist ženskega spola) celo ugodno, zmerno večji delež odraslih srn in košut v izgubah pa razumljiv, to ne velja za tiste **LPN-je, kjer izrazitega vpliva velikih zveri ni. V teh loviščih močno porušeno razmerje izgub v korist samic nedvomno kaže bodisi na neustrezno upravljanje s populacijami bodisi na neustrezne evidence izgub**.

Seveda LPN-ji ne upravljajo zgolj s parkljarji, temveč tudi z vsemi drugimi vrstami divjadi. Tako je bilo po podatkih iz podatkovnih baz ZGS v obdobju treh let (2009 – 2011) v vseh LPN-jih skupaj iz narave odvzetih 375 muflonov (362 odstreljenih), 74 (57) damjakov, 28 (15) kozorogov, 1.207 (1.098) lisic, 101 (70) jazbecev, 28 (24) kun zlatih, 93 (61) kun belic, 20 (20) svizcev, 643 (570) poljskih zajcev in 16 (15) nutrij; odstreljenih je bilo tudi >50.500 fazanov, skoraj 4.200 jerebic, 2.300 mlakaric, 500 sivih vran in nekaj srak ter šoj. Poleg naštetih vrst divjadi je bilo **v obdobju 2009 – 2011 na območju vseh LPN-jev odvzetih tudi 37 medvedov (31 odstreljenih) in 11 (10) volkov**. Čeprav bi lahko podrobnejše analize izvedli tudi za nekatere izmed naštetih vrst, bi to močno preseгло namene pričujoče ekspertize, na same zaključke pa ne bi imelo bistvenega vpliva, zato te podatke navajamo zgolj kot zanimivost.

2.3.2 Ukrepi za ohranjanje/izboljševanje življenjskega okolja divjadi, ogroženih in zavarovanih živalskih vrst

Dve izjemno pomembni posebni nalogi LPN-jev, ki jih po pristopu in ukrepih lahko združimo, sta vezani na ohranjanje in izboljševanje življenjskega okolja prostoživečih živali, in sicer: (i) ohranjanje življenjskega okolja divjadi v ugodnem stanju ter izboljševanje življenjskega okolja na tistih delih, na katerih je stanje manj ugodno, z nadaljnjim izvajanjem ustreznih ukrepov; (ii) skrb za ohranjanje in doseganje ugodnega stanja ogroženih in zavarovanih živalskih vrst ter njihovih življenjskih prostorov (3. člen Uredbe, Ur. l. RS, 117/2004). Vpogled v vrsto in količino izvedenih ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja živali je velikega pomena za razumevanje naravovarstvenega poslanstva LPN-jev in njihovega prispevka k ohranitvi biotske in krajinske raznolikosti.

V preglednici 86 je podan **pregled ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja prostoživečih živali, in sicer za vse LPN-je skupaj**. Količinsko je najboljšežnejši ukrep krmljenje divjadi, še zlasti zimsko krmljenje, ki je najbolj intenzivno v loviščih z večjimi gostotami jelenjadi, tj. v LPN Jelen (745 t v letu 2011), LPN Medved (637 t), LPN Snežnik Kočevska Reka (178 t) in LPN Kozorog Kamnik (150 t); v ostalih loviščih so te količine precej manjše in znašajo do 48 t/leto (podatkovne baze ZGS). Po količini sledita privabljalno in preprečevalno krmljenje (največ v LPN Snežnik Kočevska Reka: 43 t oz. 24 t v letu 2011) ter polaganje soli (med 100 kg v LPN Fazan Beltinci in 7.600 kg v LPN Snežnik Kočevska Reka). Vsa našeta biotehniška dela so primarno namenjena različnim vrstam parkljarjev, a v primerih zimske prehranske ožine zagotavljajo pomemben prehranski vir tudi za številne druge živalske vrste.

Ostali ukrepi (košnja in spravilo sena, priprava pasišč, gnojenje travnikov, vzdrževanje grmišč, remiz in gozdnega roba, izdelava in vzdrževanje kaluž in vodnih virov, sadnja plodonosnih listavcev, postavitev gnezdilnic) se podobno kot krmljenje divjadi izvajajo v vseh LPN-jih, intenziteta pa je odvisna tako od prisotnih živalskih vrst kot tudi krajinsko-ekoloških razmer (v največjih količinah jih izvajajo v LPN Jelen, najmanj intenzivno pa v obeh pomurskih LPN-jih). Ti ukrepi imajo poleg divjadi velik pomen tudi za ostale živalske vrste. **Zlasti z realizacijo teh del lovišča pomembno prispevajo k izboljšanju pogojev za celotno življenjsko združbo na območju, ki ga upravljajo.**

Preglednica 86: Skupni podatki o izvedenih ukrepih za izboljšanje življenjskega okolja divjadi v vseh LPN-jih (brez LPN Brdo pri Kranju) v obdobju 2007 – 2011 (vir izvornih podatkov: podatkovne baze ZGS).

Ukrep	Enota	2007	2008	2009	2010	2011	Skupaj
Varstvo in monitoring divjadi	ure	9.558	9.330	11.641	43.308	13.215	87.052
Vzdrževanje pasišč s košnjo	ha	764	700	757	811	712	3.744
Spravilo sena z odvozom	ha	251	205	298	605	330	1.689
Priprava pasišč za divjad	ha	43	137	129	47	139	496
Gnojenje travnikov	ha	74	50	61	73	78	335
Vzdrževanje grmišč	ha	45	91	82	80	42	340
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	15	17	18	7	5	62
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	5	1	12	3	25	46
Izdelava in vzdrževanje kaluž	N	485	425	439	436	434	2.219
Izdelava večjega vodnega vira	N	10	24	38	36	1	109
Sadnja plodonosnega drevja	N	292	300	330	270	599	1.791
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	N	0	0	5	22	0	27
Zimsko krmljenje	t	1.511	1.412	1.805	1.349	1.887	7.958
Preprečevalno krmljenje	t	79	108	58	56	63	365
Privabljalno krmljenje	t	99	113	152	195	164	717
Krmne njive	ha	57	51	54	65	65	291
Pridelovalne njive	ha	0	0	1	0	0	2
Postavitev in vzdrževanje solnic	N	2.059	2.121	1.820	2.006	2.161	10.167
Količina vnesene soli v lovišča	t	21,3	20,2	23,3	22,9	22,4	110,1

2.3.3 Aktivnosti za informiranje in izobraževanje javnosti (tudi lovske)

Dve nalogi LPN-jev, določeni z *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004), sta tudi: (i) **sodelovanje pri praktičnem usposabljanju** (lovcev in ostalih ciljnih skupin) s področja upravljanja divjadi in lovstva; (ii) **aktivnosti za informiranje in izobraževanje javnosti** o življenju divjadi ter značilnostih narave v loviščih. Žal trenutno večina LPN-jev ne vodi ločenih in celovitih evidenc o tovrstnih aktivnostih (M. Jonozovič, ustno sporočilo), zato na tem mestu navajamo le, da so izobraževalne, vzgojne in promocijske aktivnosti vedno pomembnejša naloga vsaj nekaterih LPN-jev.

Medtem ko je bilo **sodelovanje pri praktičnem usposabljanju lovcev redna dejavnost posameznih LPN-jev** (npr. LPN Ljubljanski vrh v primeru številnih generacij lovskih pripravnikov iz vse Slovenije; LPN Jelen za številne vodnike psov krvosledcev) tudi v preteklosti, so v **zadnjem času vedno bolj poudarjene tudi aktivnosti za izobraževanje in ozaveščanje javnosti** (npr. strokovne ekskurzije na vseh izobraževalnih stopnjah iz Slovenije in tujine, vodeni ogledi, predavanja za strokovno in tudi splošno javnost, predstavitev v domačih in tujih medijih, informiranje in izobraževanje raziskovalcev ter diplomatskih predstavnikov iz tujine (zbrano v Mehle in sod., 2011)). Na tem mestu poudarjamo, da imamo pri izvajanju te naloge (zelo) dobre izkušnje z različnimi LPN-ji (npr. LPN Jelen, LPN Medved, LPN Kozorog Kamnik) tudi sami člani projektne skupine.

3 PREGLED STANJA PODOBNIH LOVIŠČ V EVROPI

Za razumevanje pomena obstoja lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji je lahko zelo pomembna tudi primerjava s stanjem v različnih delih Evrope. Zaradi tega smo v pričujoče strokovno mnenje skušali vključiti čim bolj celovit pregled stanja (obstoja, nalog, načinov financiranja itn.) primerljivih lovišč v različnih evropskih državah. Ustrezne podatke smo pridobili od kompetentnih oseb (raziskovalcev, upravljavcev, predstavnikov ministrstev), ki dovolj dobro poznajo stanje na področju lovstva in upravljanja s populacijami divjadi v njihovih državah. Z namenom pridobivanja čim bolj standardiziranih informacij smo velikemu naboru relevantnih oseb v večini evropskih držav prek spleta poslali tipski vprašalnik, v katerem smo jih v splošnem spraševali za dve skupini informacij: **(i)** obstoj in osnovne značilnosti LPN-jem podobnih lovišč in njihovega pomena v državi, iz katere izhajajo; **(ii)** obstoj t. i. raziskovalnih lovišč in pristojnosti upravljanja z njimi. Vprašalnike smo poslali dvema velikima omrežjema, katerih člani smo tudi sami in v katera se združujejo predvsem evropski raziskovalci srnjadi (*EuroDeer Group*) in divjega prašiča (*Wild Boar Group*), še večji odziv pa smo skušali doseči tudi z objavo vprašalnika na spletnem portalu *European Wildlife Network*, pri čigar ustanovitvi smo sodelovali; le-ta je primarno namenjen ravno tovrstnim povezovanjem in iskanjem informacij, vanj pa je vključenih >500 raziskovalcev in upravljavcev divjadi iz velike večine evropskih držav. Poleg tega smo za določene države informacije o (ne)obstoju LPN-jem primerljivih lovišč skušali pridobiti tudi z neposrednim kontaktiranjem ključnih poznavalcev problematike v nekaterih državah (npr. Hrvaška, Srbija, Velika Britanija), v posameznih primerih (Španija, Francija) pa tudi z vključitvijo relevantne literature.

Do dne izdelave tega poglavja ekspertize nam je dovolj kakovostne in uporabne podatke uspelo pridobiti od 18 različnih oseb, in sicer **za 13 evropskih držav** (preglednice 87–94). V primeru, da v določeni državi obstoja LPN-jev ne poznajo, smo od posredovalca informacije skušali pridobiti oz. registrirati tudi njegovo mnenje, kaj o takšnih loviščih meni(jo). Vse dobljene odgovore smo vključili v pričujoče poglavje; izvorni dokumenti (v angleškem, nemškem, hrvaškem ali srbskem jeziku) in vsa elektronska korespondenca je shranjena na inštitutu *ERICo Velenje*, in sicer pri odgovornem nosilcu izdelave ekspertize.

Preglednica 87: Seznam evropskih držav (za katere smo dobili kakovostne povratne informacije), v katerih LPN-jem **podobnih lovišč** (tj. s poudarjenimi splošno-koristnimi funkcijami) **ne poznajo**.

Država	Vir informacije	Podatki o viru	Opombe in mnenje o LPN-jih
Norveška	prof. dr. Atle Mysterud dr. John Linnell	Vodilna norveška in tudi evropska raziskovalca velike divjadi. <i>Department of Biology, University of Oslo.</i>	Na Norveškem je lovna pravica pogojena z zemljiško-lastninsko pravico. Obzaluje, da takšnih lovišč nimajo, saj menita, da so resnično koristni za izvajanje različnih raziskav divjadi.
Finska	prof. dr. Vesa Ruusila	Direktor inštituta. <i>Finnish Game and Fisheries Research Institute</i>	Tudi na Finskem je lovna pravica pogojena z zemljiško-lastninsko pravico. LPN-jem podobnih lovišč nimajo, bi jih pa bili veseli, saj se morajo sedaj za izvedbo raziskav divjadi dogovarjati z lastniki zemljišč in od njih dobiti dovoljenje.
Švedska	prof. dr. Petter Kjellander	Vodilni švedski raziskovalec parkljaste divjadi. <i>Swedish University of Agricultural Sciences (Grimso Wildlife Research Station)</i>	Na Švedskem sicer LPN-jem podobnih lovišč ni. Vendar ima svoje lovišče Inštitut za ekologijo Univerze za kmetijske vede (<i>Grimso Wildlife Research Station</i> : 13.000 ha); le-to predstavlja eno najpomembnejših raziskovalnih lovišč v Evropi (glej preglednico 94).
Latvija	Janis Ozolins	Vodja Oddelka za upravljanje z divjadjo. <i>State Forest Service, Riga.</i>	Sicer imajo nekaj zaščitenih območij in komercialnih lovišč z redno zaposlenim osebjem, ki pa ustvarjajo prihodke le zase; nimajo družbeno koristnih vlog, raziskovalna dejavnost v njih ne poteka.
Belgija (Flamska)	dr. Jim Caesar	Vodilni belgijski raziskovalec srnjadi in divjega prašiča. <i>The Research Institute for Nature and Forest (INBO), Brussels.</i>	V Belgiji je lovna pravica pogojena z zemljiško-lastninsko pravico. V Flandriji se v nekaterih državnih gozdovih lov sicer ne izvaja, a te površine niso pomembne za raziskave divjadi. Slovenski sistem dobro pozna in nam ga močno zavida.
Velika Britanija	prof. dr. Rory Putman	Vodilni evropski raziskovalec jelenjadi. <i>Institute of Biodiversity in Glasgow.</i>	V Veliki Britaniji je sicer kar nekaj površin (zemljišč), ki so v upravljanju državnih institucij ali javnih organizacij (<i>State Forestry Commission, Ministry of Defence, Scottish Natural Heritage, Natural England</i>), lokalnih skupnosti (lokalna naravovarstvena območja) oziroma nevladnih organizacij (<i>The Royal Society for the Protection of Birds, the National Trust</i>). Vendar ta območja nimajo poudarjene lovne funkcije, v njih se izvaja predvsem regulacija številčnosti parkljarjev (pogodbeno zaposleni lovci) in niso pomembna z raziskovalnega vidika (raziskave divjadi v njih ne potekajo).
Nemčija (Baden-Württemberg)	Max Kröschel	Raziskovalec. <i>Wildtierökologie und Wildtiermanagement, Universität Freiburg.</i>	V tej nemški deželi ni nobenih zavarovanih območij (parkov) niti LPN-jem podobnih lovišč. Ima pa svoje manjše lovišče (140 ha) Univerza v Freiburgu; le-to je zelo koristno za terensko delo študentov (glej preglednico 94).
Nemčija (Hamburg)	Michel Quermann	Državni uradnik. <i>Freie und Hansestadt Hamburg, Sachgebiet Wald, Jagd, Fischerei und Pferdezucht.</i>	Svobodno mesto Hamburg z okolico (kot dežela) LPN-jem podobnih lovišč nima.
Nemčija (Saarland)	dr. Hubertus Lehnhausen	Državni uradnik. <i>Ministerium für Umwelt und Verbraucherschutz, Referat D 4 – Waldwirtschaft und Jagd.</i>	Dežela Saarland LPN-jem podobnih lovišč ne pozna.

V preglednici 87 so navedene tiste evropske države (za katere smo prejeli povratne informacije), v katerih LPN-jem podobnih lovišč ne poznajo. Čeprav seznam ni popoln, je razvidno, da **lovišč s posebnim namenom nimajo zlasti na severu Evrope. Nasprotno številne države južne in vzhodne Evrope LPN-jem podobna lovišča imajo, pri čemer je pogosto poudarjena tudi raziskovalna vloga** (preglednice 88 – 94).

Sloveniji najbolj primerljivo stanje je mogoče najti v Srbiji, delno tudi na Hrvaškem (za slednjo sicer nismo vključevali državnih lovišč v upravljanju *Hrvatskih šum*, saj je v njih bolj kot kakšen poseben namen poudarjeno izvajanje lovnega turizma oz. ustvarjanje prihodka; M. Grubešić, ustno sporočilo). Zlasti zanimiva je primerjava s Srbijo, kjer z najpomembnejšimi lovišči upravljata javni podjetji *Vojvodinašume* in *Srbijašume*. Velikost lovišč, s katerimi upravljata, je primerljiva z našimi LPN-ji; primerljivo je tudi dejstvo, da so ta lovišča odvisna zlasti od lastnih sredstev. Vendar pa **znotraj istih podjetij poteka tudi intenzivno gospodarjenje z gozdovi, ki predstavlja najpomembnejši finančni vir za delovanje lovskega dela oz. lovišč**; brez tega ta lovišča v Srbiji nikakor ne bi mogla preživeti (D. Gačić, ustno sporočilo). V nasprotju s stanjem v Srbiji (in Sloveniji) je v drugih državah, v katerih LPN-jem podobna lovišča poznajo, **financiranje praviloma zagotovljeno iz proračunskih sredstev** (preglednice 89–93). **Seveda so posledično v teh loviščih tudi upravljavski cilji ustrezno prilagojeni, pri čemer je velik poudarek na izvajanju raziskav divjadi**. Eden najboljših primerov dobre prakse je Francija, kjer so osem velikih lovišč preoblikovali v t. i. »nacionalne rezervate za lovstvo in divjad« (RNCFS), v katerih je poudarek izključno na raziskavah ciljnih vrst divjadi (preglednica 91; glej tudi ONCFS, 2012).

Z vidika sistematičnih raziskav divjadi so največji korak naprej naredile tiste države, kjer so nekatera lovišča prepustile v upravljanje visokošolskim oziroma izobraževalnim inštitucijam (preglednica 94). Poleg nam bližnjih držav (Hrvaška, Srbija), kjer imajo v upravljanju lovišča vse fakultete, na katerih poučujejo tudi lovstvo, poznajo takšna lovišča tudi v nekaterih drugih državah; poleg teh, ki so vključene v seznam, velja omeniti še Poljsko, kjer ima sedem raziskovalnih inštitucij v upravljanju kar 12 lovišč s skupno površino 57.178 ha (Budna in Grzybowska, 2012). Čeprav v tem poglavju prikazan seznam še daleč ni popoln, pa **nakazuje, kakšne so lahko možnosti za bodočo usmeritev in prestrukturiranje vsaj posameznih LPN-jev v Sloveniji**.

Preglednica 88: Pregled LPN-jem podobnih lovišč y Srbiji (vir: prof. dr. Dragan Gačić, Gozdarska fakulteta Univerze v Beogradu, elektronsko sporočilo).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) (P _{min} – P _{max})	Površina države (%)	Število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Finančni viri
<i>Javno podjetje Vojvodinašume</i>	17	109.824 (467 – 31.036)	1,24	?	Varstvo biotske pestrosti, ohranjanje habitatov, trajnostno upravljanje s populacijami, vzgoja in izobraževanje, sodelovanje v raziskovalnih projektih.	Terenski pouk poteka na podlagi zahtev/želje fakultete ali srednje gozdarske šole (glede na učni načrt), študentje v teh loviščih zelo pogosto izdelujejo diplomske naloge.	Lastna sredstva (predvsem od gospodarjenja z gozdovi, precej manj od samega lova).
<i>Javno podjetje Srbijašume</i>	44	488.020 (117 – 32.507)	5,52				
<i>Javno podjetje Borjak (Vrnjačka Banja)</i>	1	5.147	0,06				
<i>Narodni park Fruška gora</i>	1	25.393	0,29	V sektorju lovstvo zaposleni 1 dipl. inž. gozd., 1 spec. lovstva, 9 lovskih čuvajev in 35 naravovarstvenih nadzornikov.			
<i>Narodni park Đerdap</i>	1	63.608	0,72	V sektorju lovstvo zaposleni 1 dipl. inž. gozd., 4 gozd. teh. in 3 lovski čuvaji.			
<i>Narodni park Tara</i>	1	19.175	0,22	V sektorju lovstvo zaposleni 1 dipl. inž. gozd., 2 spec. lovstva in 10 lovskih čuvajev.			
<i>Narodni park Kopaonik</i>	1	11.809	0,13	V sektorju lovstvo zaposleni 1 mag. lovstva, 1. dipl. biol., 2 spec. lovstva in 8 naravovarstvenih nadzornikov.			
<i>Narodni park Šarplanina</i>	1	26.401	0,30	?			
Σ	67	749.377 (117–63.608)	8,48	/	/	/	/

Preglednica 89: Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Češkem (vir: dr. Miloš Ježek, Faculty of Forestry, Czech University of Life Sciences, Prague, elektronsko sporočilo).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) (P _{min} – P _{max})	Delež površine države (%)	Finančni viri in število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Opombe
<i>National Park Sumava</i>	1	68.000	1,0	Ministrstvo za okolje. V vseh parkih skupaj je povprečna velikost revirja, ki je v pristojnosti revirnega lovca, cca. 1.000 ha , vendar so zaposleni v isti osebi tako revirni lovci kot tudi revirni gozdarji.	Varstvo biotske pestrosti, ohranjanje habitatov, trajnostno upravljanje s populacijami, vzgoja in izobraževanje, sodelovanje v raziskovalnih projektih.	Zelo majhen.	Lov in odstrel divjadi izvajajo izključno zaposleni (predvsem kot hobi); trofejni lov ni dovoljen (trofejni samci so zavarovani); poseben zimski režim, tj. zapiranje jelenjadi v zimске obore.
<i>National Park Podyji</i>	1	6.300	0,05				Lov in odstrel divjadi izvajajo izključno zaposleni (predvsem kot hobi); trofejni lov ni dovoljen (trofejni samci so zavarovani).
<i>National Park České Švýcarsko</i>	1	8.000	0,05				Lov in odstrel divjadi izvajajo izključno zaposleni (predvsem kot hobi); trofejni lov ni dovoljen (trofejni samci so zavarovani).
<i>National Park Krkonoše</i>	1	36.400	0,5				Lov in odstrel divjadi izvajajo izključno zaposleni (predvsem kot hobi); trofejni lov ni dovoljen (trofejni samci so zavarovani); poseben zimski režim, tj. zapiranje jelenjadi v zimске obore.
Σ	1	18.700	1,6	/	/	/	/

Preglednica 90: Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Švedskem (vir: prof. dr. Petter Kjellander, *Swedish University of Agricultural Sciences*, elektronsko sporočilo).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) ($P_{\min} - P_{\max}$)	Delež površine države (%)	Finančni viri in število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Opombe
<i>Grimsö Wildlife Research Station</i> , ki deluje v sklopu <i>Swedish University of Agricultural Sciences</i>	1	13.000	<0,01	Proračunska sredstva ; javna in privatna sredstva za raziskave. 40 zaposlenih.	Raziskave in izobraževanje študentov.	Zelo pomembno za raziskave , študentje pa ga uporabljajo le nekaj tednov na leto.	Lastnik zemljišča je državna družba za gozdove (<i>National Forest Company</i>).
Σ	1	13.000	<0,01	/	/	/	/

 Preglednica 91: Pregled LPN-jem podobnih lovišč v Franciji (vir: Jean-Michel Soubieux, *Direction des Actions Territoriales*, elektronsko sporočilo).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) ($P_{\min} - P_{\max}$)	Površina države (%)	Finančni viri in število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Opombe
<i>National Hunting and Wildlife agency (ONCFS)</i>	5	21.077 (1.735–7.358)	0,04	Proračunska sredstva (180.000 EUR/leto brez stroškov dela). 18 zaposlenih v ONCFS in ONF (brez upoštevanja zaposlenih na področju gozdarstva)	Raziskave biologije določenih (prisotnih) vrst divjadi, sistematično usmerjanje razvoja različnih habitatov (gozdovi, mokrišča). Pomembno tudi varstvo narave (vsa so vključena v mrežo Natura 2000).	Izjemno velik, saj so ustanovljena prvenstveno za raziskave : odstrel divjadi načeloma ni dovoljen (izjemoma za raziskovalne namene), zato je možno spremljati naravne procese v populacijah in v življenjskem okolju.	4 območja za ptice selivke, 1 območje za gamsa in muflona.
<i>National Forest Agency (ONF)</i> in <i>ONCFS</i> (skupno upravljanje)	3	9.657 (1.724–5.205)	0,02				1 območje za jelenjad in srnjad, 2 območji za gamsa in muflona.
<i>National Estate of Chambord (NEC)</i>	1	5.440	0,01				Za jelenjad, srnjad in divjega prašiča.
Σ	1	36.200	0,07	/	/	/	/

Preglednica 92: Pregled LPN-jem podobnih lovišč na Portugalskem (vir: prof. dr. Carlos Fonseca, Department for Biology, University of Aveiro, elektronsko sporočilo).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) (P _{min} – P _{max})	Delež površine države (%)	Finančni viri in število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Opombe
<i>Portuguese Forestry Authority</i>	3	5.000 do 20.000	<1	Državni proračun.	Pospeševanje gozdarstva, varstvo narave, rekreacija.	Zelo majhen.	Trenutno so v fazi spreminjanja upravljanja, ustanovljeno je zasebno partnerstvo, v katerega je vključena tudi Univerza. V bližnji prihodnosti se bodo zato cilji močno spremenili.
Σ	3	36.000	<1	/	/	/	/

 Preglednica 93: Pregled LPN-jem podobnih lovišč v Španiji (vir: Pita Fernandez in sod., 2012).

Lastnik (upravljavec)	Število "LPN"	Skupna P (ha) (P _{min} – P _{max})	Delež površine države (%)	Finančni viri in število zaposlenih	Najpomembnejši cilji in nameni	Pomen lovišč za raziskave, izobraževanje in študij	Opombe
<i>Država Španija (vlada)</i>	49	(908 do 180.186)	3,5	V 40 loviščih v letu 2011 zaposlenih 399 ljudi (63 % za poln delovni čas). Povprečno 3,6 zaposlenih na 10.000 ha površine. Trend: iz lovskih čuvajev v večnamenske uslužbenke.	Pospeševanje lovstva, omejevanje krivolova, zagotavljanje ekonomskega razvoja za manj razvita območja, pospeševanje lovnega turizma, izboljšanje stanja populacij divjadi.	Ni opredeljen, čeprav večina lovišč sodeluje pri nastajanju znanstvenih člankov in poročil o raziskavah.	V večini lovišč lahko javnost soodloča pri upravljanju, in sicer z udeležbo na javnih razpravah. Najpogostejše vrste divjadi so: divji prašič, srnjak, jelenjad, gams, damjak, pirenejski kozorog, muflon in grivasta ovca.
Σ	49	1.773.608	3,5	/	/	/	/

Preglednica 94/1: Pregled raziskovalno-izobraževalnih lovišč, ki so v **Evropi v upravljanju raziskovalnih in/ali izobraževalnih inštitucij**.

Ime lovišča	Upravljavac	Območje / krajina	P (ha)	Finančni viri	Število zaposlenih	Vodja lovišča	Najpomembnejši cilji in pomen za izobraževanje/študente	Najpomembnejše vrste divjadi
SRBIJA (vir: prof. dr. Dragan Gačić, <i>Gozdarska fakulteta Univerze v Beogradu</i> , elektronsko sporočilo)								
<i>Učni in lovno-vzrejni center Goč-Gvozdac</i>	Gozdarska fakulteta Beograd	PlaninaGoč (centralna Srbija)	3.973	Gozdarska fakulteta (največ prek gospodarjenja z gozdovi).	2 (gozdarski inženir in revirni lovec)	Vodja lovišča je omenjeni inž. gozd., vendar vse odločitve sprejema fakultetni Senat.	<ul style="list-style-type: none"> • Varstvo, gojitev, lov in trajnostna raba divjadi. • Dvig številčnosti in kakovosti divjadi, doseganje ustrezne demografske strukture, izboljšanje življenjskih razmer. • Izobraževanje (pouk), raziskave divjadi, praksa za študente gozdarstva in tudi druge uporabnike (npr. srednje sole in druge fakultete). 	Srnjad, divji prašič, poljski zajec.
ŠVEDSKA (vir: prof. dr. Petter Kjellander, <i>Swedish University of Agricultural Sciences</i> , elektronsko sporočilo)								
<i>Grimso Wildlife Research Area</i>	Swedish University of Agricultural Sciences	Južno-borealna	13.000	Proračunska sredstva ; javna in privatna sredstva za raziskave.	40	Vodja <i>Grimso Wildlife Research Station</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Zelo pomembno za raziskave. • Študentje ga uporabljajo le nekaj tednov/leto. 	Los, srnjad, divji prašič, rušavec, divji petelin, planinski zajec, poljski zajec, lisica, ris, volk.
NEMČIJA – Baden-Württemberg (vir: Max Kröschel, <i>Wildtierökologie und Wildtiermanagement, Universität Freiburg</i> , elektronsko sporočilo)								
Mathislewald	Faculty of Forestry, University of Freiburg	Iglast gozd	140	Faculty of Forestry, University of Freiburg.	0	Faculty of Forestry, University of Freiburg	<ul style="list-style-type: none"> • Izobraževanje na področju praktičnega dela lovcev. • Terensko delo, ekskurzije študentov. 	Srnjad.

(se nadaljuje)

Preglednica 94/2: Pregled raziskovalno-izobraževalnih lovišč, ki so v **Evropi v upravljanju raziskovalnih in/ali izobraževalnih inštitucij (nadaljevanje)**.

Ime lovišča	Upravljevec	Območje / krajina	P (ha)	Finančni viri	Število zaposlenih	Vodja lovišča	Najpomembnejši cilji in pomen za izobraževanje/študente	Najpomembnejše vrste divjadi
HRVAŠKA (vir: dr. Nikica Šprem, <i>Agronomska fakulteta</i> ; prof. dr. Marijan Grubešić, <i>Gozdarska fakulteta</i> ; prof. dr. Alen Slavica, <i>Veterinarska fakulteta</i> ; vse v Zagrebu)								
Črnovšćak	Veterinarska fakulteta Vseučilišča v Zagrebu	Nižinski hrastovi gozdovi	2.158	Veterinarska fakulteta (lastni programski viri in donacije).	1	prof. dr. Zdravko Janicki	<ul style="list-style-type: none"> Terensko delo in praktično usposabljanje za študente (upravljanje, bolezni in gojitev divjadi). Upravljanje s populacijami in lov. 	Srnjad, divji prašič, poljski zajec, fazan.
Prolom	Agronomska fakulteta Vseučilišča v Zagrebu	Hribska gozdnata krajina pri Sisku	7.709	Agronomska fakulteta (lastni programski viri in donacije).	1	doc. dr. Nikica Šprem	<ul style="list-style-type: none"> Izobraževanje študentov o upravljanju z divjadjo (visoka šola, univerzitetni in podiplomski študij). Izvajanje znanstveno-raziskovalnega dela. 	Srnjad, divji prašič, sloka.
Kalifront (Rab)	Gozdarska fakulteta Vseučilišča v Zagrebu	Tipična otoška vegetacija	1.611	Gozdarska fakulteta (lastni programski viri in donacije).	?	prof. dr. Marijan Grubešić	<ul style="list-style-type: none"> Upravljanje z divjadjo in lov. Raziskave divjadi. 	Muflon, aksis jelen.
PORTUGALSKA (vir: prof. dr. Carlos Fonseca, <i>Department for Biology, University of Aveiro</i> , elektronsko sporočilo)								
Lousã Mountain	Zasebno partnerstvo	Atlantska in sredozemska	11.000	Turizem, privatne donacije, različne storitve.	5	Vodja Oddelka za biologijo (<i>University of Aveiro</i>) (še v dogovarjanju)	<ul style="list-style-type: none"> Terenski laboratorij. Terensko usposabljanje za: lovstvo, gozdarstvo, ekoturizem, varstvo narave, varstvo pred požari. Upravljanje s populacijami divjadi. Ekoturizem. 	Jelenjad, divji prašič, srnjad.

4 ZAKLJUČKI IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE DELOVANJA LPN V PRIHODNJE

Pričujoče strokovno mnenje temelji na sistematični analizi in sintezi različnih konkretnih podatkov (kazalnikov), ki smo jih zbrali v času izdelave tega mnenja, in sicer: **(i)** sovpadanje položaja LPN z najbolj ohranjenimi in značilnimi naravnimi okolji Republike Slovenije, tj. analiza dejanskega in potencialnega naravovarstvenega pomena posameznih lovišč (*kazalnik 1*); **(ii)** sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom kot ene izmed najpomembnejših nalog LPN-jev z javnim pooblastilom (*kazalnik 2*); **(iii)** značilnosti upravljanja s populacijami avtohtonih parkljarjev kot primer zelo pomembne posebne naloge s področja ohranjanja in usmerjanja razvoja populacij divjadi (*kazalnik 3*); **(iv)** izvedeni ukrepi za ohranjanje/izboljševanje življenjskega okolja divjadi, ogroženih in zavarovanih živalskih vrst; **(v)** pregled stanja (obstoja, upravljanja, virov financiranja, pomena itn.) primerljivih lovišč v evropskem prostoru. Na podlagi izvedenih analiz in primerjav in lastnih izkušenj, pridobljenih v procesih izvajanja raziskav na področju divjadi in lovstva ter upravljanja s populacijami divjadi, smo oblikovali spodnje zaključke in priporočila, ki jih zaradi večje preglednosti združujemo v več sklopov.

A SPLOŠNE UGOTOVITVE

A.1 Lovišča s posebnim namenom (LPN) so bila na podlagi določil *ZDLov-I* (Ur. l. RS, št. 16/2004) ustanovljena z namenom opravljanja posebnih nalog s področja trajnostnega ohranjanja in usmerjanja razvoja populacij divjadi in njenega življenjskega okolja; seveda pa imajo kot bivša »državna/rezervatna/gojitvena lovišča« več-desetletno tradicijo. **Glede na njihov položaj v prostoru, velikost večine lovišč, redno zaposlen kader in tradicijo so nedvomno zelo pomembne in koristne prostorske ter organizacijske enote, ki omogočajo predpogoje za dobro, sistematično, usmerjeno, trajnostno naravnano, kontrolirano in kognitivno (adaptivno) upravljanje s populacijami vseh vrst divjadi, a tudi ohranjanje številnih drugih rastlinskih in živalskih vrst ter njihovega življenjskega okolja.** Čeprav v številnih evropskih državah podobnih lovišč ne poznajo (zopet drugje jih imajo relativno veliko in so nanje ponosni), nam jih

raziskovalci in upravljavci s populacijami divjadi praktično povsod po Evropi zavidajo. **Glede na trenutno realizirane naloge in koristi, a tudi še neizkoriščene potencialne, menimo, da je lovišča s posebnim namenom v Sloveniji potrebno ohraniti, pri čemer so seveda zelene in tudi potrebne nekatere spremembe.**

- A.2** Čeprav namen pričujoče ekspertize ni izdelava poglobljenih ekonomskih analiz, je vendarle potrebno poudariti, da je **neurejen sistem financiranja največja in najpomembnejša težava, ki dandanes močno otežuje delovanje LPN-jev oziroma boljše uresničevanje njihovih osnovnih namenov, ciljev in poslanstva,** vključno z optimalnim upravljanjem s populacijami in izvajanjem številnih drugih nalog (npr. še večja angažiranost pri strokovno-znanstvenem delu s področja divjadi in lovstva, sodelovanje v izobraževalnem procesu znotraj lovske javnosti in izven nje, ozaveščanje in informiranje najširše javnosti o pomenu upravljanja s populacijami divjadi, vzgoja in izobraževanje laične javnosti itn.). LPN-ji so namreč eden redkih javno-pravnih subjektov (!) v Sloveniji, ki si morajo sredstva za obstoj in poslovanje skoraj v celoti zaslužiti sami na trgu. Takšen (neurejen) sistem financiranja LPN-je in zaposlene v njih sili, da glavnino časa namenijo izvajanju tistih aktivnosti, ki zagotavljajo največje prihodke. **Med drugim se neurejeno financiranje LPN-jev odraža v postavljanju upravljavskih prioritetev oz. v prilagojenem upravljanju s populacijami, ki je marsikdaj bolj kot k ustvarjanju in ohranjanju čim bolj naravnih struktur populacij usmerjeno k izvajanju trofejnega lova kot najpomembnejšega vira prihodkov lovišč.** Zaradi tega bi bilo potrebno v prihodnje zagotoviti sistemsko financiranje LPN-jev neposredno iz proračuna, kar bi zagotavljalo dolgoročen obstoj teh lovišč ob hkratnem izboljšanju upravljanja s populacijami divjadi in pospešenem doseganju ostalih nalog, ki naj bi jih LPN-ji imeli. Pri tem želimo poudariti, da zagotavljanje potrebnih proračunskih sredstev za obstoj in delovanje LPN-jev za proračun ne bi predstavljalo enormnega stroška (v letu 2010 so, npr., skupni odhodki vseh LPN-jev v upravljanju ZGS znašali 2.500.000 EUR; Mehle in sod., 2011). Še posebej, ker bi se velik del stroškov z vzpostavitvijo ustrezne finančne sheme lahko vrnil v proračun, in sicer prek prihodkov upravljanja s populacijami, prihodkov zaradi ostalih aktivnosti LPN-jev in tudi prek plačila DDV; samo s slednjim je bilo, npr., v proračun v letih 2009 in 2010 iz LPN-jev vplačanih cca. 330.000 EUR letno (*ibid.*).

- A.3 Dejstvo, da je v večini LPN-jev pri upravljanju s populacijami divjadi pogosto največji poudarek na izvajanju lovnega turizma, trenutno ni v skladu z opredeljenimi in zakonsko predpisanimi posebnimi ter konkretnimi nalogami, ki naj bi jih LPN-ji izvajali pod pogoji javne službe (Ur. l. RS, št. 16/2004, 117/2004).** Vendar to dejstvo ne pomeni, da naj v prihodnje izvajanje lovnega turizma ne bo legitimen in zelen cilj, ki naj bi ga upravljavci teh lovišč dosegali; nasprotno, **v odmaknjenih in manj razvitih območjih Slovenije, v katerih se nahaja večina LPN-jev, lahko lovni turizem pomembno prispeva k večji socialni varnosti prebivalcev in k razvoju podeželja**, ki pogosto nima drugih razvojnih priložnosti kot »zeleni turizem«. Vendar mora biti ta cilj (tj. ustvarjanje pogojev za večji donos iz trajnostne rabe divjadi kot obnovljivega naravnega vira, vključno z upoštevanjem ekonomske vrednosti trofej) **v sozvočju z ali celo podrejen večini ostalih ciljev, ki naj bi jih LPN-ji dosegali.** Hkrati mora biti po našem mnenju ta cilj tudi jasno zapisan kot legitimen cilj delovanja LPN-jev, saj se bo le na takšen način zmanjšalo nezadovoljstvo ostalih upravljavcev s (sosednjimi) lovišči, ki v sedanji ureditvi pomena obstoja LPN-jev ne razumejo, »nepravilnemu upravljanju« (upoštevaje trenutne cilje in naloge LPN-jev) s populacijami najpomembnejših vrst divjadi pa tudi sami pogosto nekritično sledijo.
- A.4 Obstoj podobnih lovišč, tj. javnih/državnih lovišč, ki naj bi bila namenjena prilagojenemu upravljanju s populacijami divjadi** z namenom ustvarjanja čim bolj naravni podobne strukture populacij, hkrati pa bi omogočala tudi doseganje drugih nalog in ciljev (npr. sistematične raziskave divjadi), **se med različnimi državami Evrope močno razlikuje.** Medtem ko jih severna Evropa (Skandinavija in Baltske države) skoraj ne pozna, v srednji Evropi pa so razlike med državami velike, so takšna lovišča dokaj pogosta v vzhodni in južni Evropi. Pri tem je potrebno poudariti, da nam **obstoj LPN-jev zavidajo raziskovalci in upravljavci s populacijami divjadi v vseh tistih državah, kjer podobnih lovišč ne poznajo, a razumejo njihov pomen** za spoznavanje biologije populacij in za spremljanje odzivov vrst na različne upravljavske ukrepe, tj. za kognitivno upravljanje s populacijami. Še bolj pomembno je dejstvo, da so **v tistih državah, kjer LPN-jem podobna lovišča imajo, le-ta praviloma sistemsko financirana iz proračunskih virov oz. delujejo v sklopu drugih organizacij** (npr. fakultete in druge raziskovalne institucije), kar zagotavlja njihovo finančno stabilnost, omogoča pa tudi različne oblike prilagojenega upravljanja s populacijami (glej poglavje 3).

B NARAVOVARSTVENI POMEN OBSTOJA LPN-jev V SLOVENIJI

B.1 LPN-ji, s katerimi upravlja *Zavod za gozdove Slovenije* (v nadaljevanju tega poglavja se osredotočamo predvsem nanje) se danes nahajajo v različnih ekosistemih in naravovarstveno pomembnih območjih Slovenije: **(i) V gozdni in gozdnati krajini odmaknjenih visoko-kraških planot** (LPN Medved, LPN Žitna gora, LPN Snežnik Kočevska Reka, LPN Jelen, LPN Ljubljanski vrh), kjer so med značilnimi in naravovarstveno pomembnimi vrstami prisotne tudi velike zveri oz. je tam njihovo osrednje življenjsko območje. Izmed naravovarstveno pomembnih vrst, na katere lahko ima upravljanje z divjadjo velik vpliv, so v teh loviščih prisotne še dve vrsti koconogih kur (divji petelin, jereb), pa tudi številne vrste ujed in sov. V teh loviščih so glavne vrste divjadi tri vrste avtohtonih parkljarjev (jelenjad, srnjad, divji prašič), ki predstavljajo izjemno pomembno prehransko bazo za velike zveri, zato je nujno potrebno ustrezno upravljanje z njihovimi populacijami. **(ii) V visokogorju Julijskih Alp** (LPN Prodi Razor), kjer je naravovarstveno pomembna zlasti prisotnost različnih vrst kur, tako koconogih (npr. ruševca) kot tudi poljskih (npr. kotorne). Glavni vrsti divjadi sta tu gams in srnjad, v zadnjih letih tudi jelenjad; prisotni so tudi divji prašiči, kozorog in neavtohtoni muflon. **(iii) V sredogorju in visokogorju Kamniško-Savinjskih Alp** (LPN Kozorog Kamnik), kjer je med naravovarstveno pomembnimi vrstami, za katere je pomembno tudi upravljanje s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem, hkrati pa so tradicionalno povezane z lovstvom, potrebno omeniti prisotnost vseh vrst koconogih kur (vključno z belko), planinskega zajca in številnih vrst ujed. Med divjadjo sta v tem lovišču še posebej pomembni dve okoljsko in ekonomsko »neproblematični« vrsti (gams in kozorog), poleg njiju pa tudi jelenjad, srnjad in muflon. **(iv) V značilni sredogorski gozdni in gozdnati krajini na svojstveni granitni matični kamnini** (LPN Pohorje), kjer so naravovarstveno najbolj zanimive vrste koconoge kure (divji petelin, ruševca in jereb), med divjadjo pa jelenjad, gams, srnjad in divji prašič. **(v) V gričevnati in nižinski kmetijski krajini severovzhodne Slovenije** (LPN Kompas Peskovci, LPN Fazan Beltinci), kjer je naravovarstveno najpomembnejša prisotnost vidre in nekaterih obvodnih ptic; poleg vseh treh najpogostejših vrst parkljaste divjadi je za obe lovišči značilna in pomembna tudi mala divjad (glej poglavje 2.1.1).

B.2 V pričujoči ekspertizi je natančno opredeljen naravovarstveni pomen posameznih LPN-jev, in sicer s predstavitvijo prekrivanja površine lovišč z različnimi naravovarstveno pomembnimi območji in najbolj občutljivimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, ki se na območju posameznih LPN-jev po vsej verjetnosti nahajajo (poglavje 2.1.1). Čeprav je le-teh veliko (za podrobnosti glej preglednice 4 – 48), je z vidika naravovarstvene potrebe po obstoju LPN-jev, ki naj bi (zaradi pričakovane odgovornosti zaposlenih v rednem delovnem razmerju, usmerjenega upravljanja s populacijami divjadi in življenjskim okoljem, lažje izvedbe tudi zahtevnejših ukrepov, večje možnosti raziskovalnega in izobraževalnega dela itn.) načeloma omogočali večjo stopnjo ohranitve in varstva, ključnih vrst bistveno manj. Mednje sodijo predvsem tiste vrste, ki so, so bile ali bi lahko bile predmet lova in je lovstvo kot dejavnost zanje še vedno močno zainteresirano (ang. *wildlife*), oziroma lahko ima upravljanje s populacijami divjadi (zlasti parkljarji) nanje bistven vpliv. Po prioritetenem vrstnem redu so to: (i) velike zveri (medved, volk, ris); (ii) vse vrste koconogih kur (divji petelin, rušavec, jereb, belka) in nekatere vrste poljskih kur (kotorna); (iii) planinski zajec; (iv) večina vrst ujed; (v) vidra. Naštete živalske vrste/skupine, še zlasti velike zveri in kure, z naravovarstvenega vidika vsaj delno določajo prioriteto obstoja LPN-jev, ki bi jih bilo v Sloveniji v prihodnje smiselno ohraniti v primeru morebitnih drastičnih sprememb v številu in velikosti le-teh.

B.3 Glede na zgornji (naravovarstveno-upravljavski) kriterij lahko LPN-je v Sloveniji razdelimo v tri skupine (preglednica 49), in sicer: (i) Visoko-kraške LPN-je, ki jih je kot lovišča s posebnim namenom potrebno ohraniti zaradi lažjega varstva velikih zveri, vključno z zagotavljanjem ustrezne prehranske ponudbe prek prilagojenega upravljanja s populacijami parkljarjev. V to skupino sodijo zlasti LPN Jelen, LPN Snežnik Kočevska Reka in LPN Medved (rang 1), medtem ko sta LPN Žitna gora in LPN Ljubljanski vrh sama po sebi zaradi majhne površine s tega vidika manj pomembna (rang 2). Ohranitev naštetih LPN-jev je poleg varstva velikih zveri zelo pomembna tudi z vidika varstva koconogih kur in ujed v Dinaridih. (ii) (Pred)alpske LPN-je, ki jih je kot lovišča s posebnim namenom potrebno ohraniti zaradi aktivnega varstva in ohranitve vseh vrst koconogih kur in nekaterih drugih vrst (kotorna, planinski zajec) v alpskem in predalpskem prostoru (rang 3). V celotnem obsegu bi bilo potrebno ohraniti LPN

Prodi Razor in LPN Pohorje, seveda pa tudi LPN Kozorog Kamnik (vsaj na pretežnem delu površine, pri čemer opozarjamo, da so LPN-ji ustanovljeni tudi z namenom ohranjanja celovitosti lovišč (Ur. l. RS, št. 117/2004), zato je lahko kakršnakoli drobitev pravno-formalno problematična). **(iii) Oba nižinska (pomurska) LPN-ja, katerih ohranitev z vidika varstva posameznih vrst ni nujno potrebna (rang 4 in 5), je pa zelena zaradi nekaterih drugih vzrokov (npr. sistematične raziskave in izvedba ukrepov za revitalizacijo male divjadi).**

B.4 Seveda pomen ohranitve LPN-jev za varstvo tistih živalskih vrst, ki so najbolj odvisne od lovskoupravljaljskih ukrepov, ni edini naravovarstveni kriterij, pomemben za obstoj LPN-jev v prihodnje. Skladno s 7. členom *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004) se lovišča s posebnim namenom oblikujejo v najbolj ohranjenih in značilnih naravnih okoljih Slovenije. Glede na deleže različnih naravovarstveno pomembnih območij, ki sovpadajo s površino posameznih LPN-jev, je rangiranje naravovarstvenega pomena narejeno v preglednici 49. Samo prekrivanje z naravovarstveno pomembnimi območji sicer ne pogojuje neposredno potrebe po obstoju LPN-jev, saj tip lovišča oz. režim upravljanja s populacijami divjadi nima odločujočega vpliva na varstvo večine ogroženih rastlinskih in živalskih vrst (npr. številne vrste nevretenčarjev in ptic), ki so prisotne v določenem območju. Vendar *a priori* pričakovana večja ohranjenost naravnega okolja v naravovarstveno pomembnih območjih (ekološko pomembna območja, Natura 2000 SPA in SCI območja) zagotavlja večjo verjetnost doseganja večine zakonsko opredeljenih ciljev in nalog LPN-jev. Hkrati je pri ustrezni organizaciji LPN-jev posamezne varstvene cilje lažje in z manjšo stopnjo tveganja možno doseči z zaposlenimi uslužbenci. Zato je pomembno, da se **velika večina LPN-jev s pretežnim deležem površine nahaja v vsaj eni izmed kategorij naravovarstveno pomembnih območij, kar bi bilo smiselno upoštevati pri odločanju o njihovem prihodnjem obstoju.** Tako se, npr., tudi slaba polovica površine LPN Fazan Beltinci kot lovišča z najmanj poudarjenim naravovarstvenim potencialom nahaja znotraj ekološko pomembnega in Natura 2000 območja, zato bi ga bilo v prihodnje smiselno ohraniti vsaj na tem delu površine. Seveda je pomembno tudi, da LPN Fazan Beltinci vključuje značilno okolje dela Republike Slovenije (ravninska, pretežno kmetijska krajina), ki ga drugod ne najdemo, zato je njegova ohranitev zelo pomembna tudi z vidika raziskav in izboljšanja upravljanja z malo divjadjo v Sloveniji.

C POMEN LPN-jev ZA RAZISKAVE S PODROČJA DIVJADI IN LOVSTVA

C.1 Sodelovanje pri znanstveno-raziskovalnem delu bi moralo predstavljati eno najpomembnejših nalog LPN-jev. Upravljalci lovišč (tudi LPN) so namreč dolžni sodelovati pri znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom, za kar imajo javno pooblastilo. **Pod pogoji javne službe so naloge LPN-jev tudi:** (i) sodelovanje pri podajanju predlogov raziskovalnih nalog in znanstveno-raziskovalnem delu v zvezi z divjadjo in lovstvom; (ii) zbiranje podatkov o divjadi in njenih odnosih z življenjskim okoljem (monitoring); (iii) podajanje predlogov in sodelovanje pri izpopolnjevanju novih metod monitoringa in oblikovanju načinov sonaravnega upravljanja z divjadjo (*ZDLov-I*; Ur. l. RS, št. 16/2004). **Poleg zakonskih podlag in zahtev je izjemnega pomena tudi, da velikost večine LPN-jev, pestrost za lovstvo zanimivih prostoživečih živalskih vrst, stabilnost populacij, ohranjenost habitatov in uslužbenci, ki so v rednem delovnem razmerju, omogočajo nujne predpogoje za strokovno in sistematično sodelovanje ter izvajanje znanstveno-raziskovalnih projektov v teh loviščih.**

C.2 Pripravljenost in interes posameznih LPN-jev do sodelovanja pri izvedbi raziskovalnih projektov s področja divjadi in lovstva so odvisni od številnih dejavnikov, kot so zanimivost in pomembnost raziskovalne teme, poistovetenje upravljavca z loviščem z raziskovalnim problemom, komunikacijske sposobnosti vodje projekta oz. članov projektne skupine, morebitno sprejemanje/odklanjanje raziskovalne skupine (praviloma zaradi povsem subjektivnih vzrokov) v določenem lovišču, hierarhija organizacije dela in afinitete/zadržki odgovorne osebe v lovišču (praviloma vodje lovišč), prejete zadolžitve, osebna zainteresiranost in odgovornost posameznih sodelavcev (npr. revirnih lovcev), seveda pa tudi razpoložljivi čas, finančna sredstva ter delovne prioritete v danem trenutku. Zlasti zaradi slednjih treh dejavnikov je **odgovorno vključevanje posameznih LPN-jev in revirnih lovcev v izvedbo (vsaj nekaterih) raziskovalnih projektov slabše kot bi lahko bilo, če bi bilo financiranje LPN-jev v celoti ali vsaj v pomembnem obsegu sistematično zagotovljeno iz proračunskih virov** (glej tudi zaključek A.2). V tem primeru ne bi bile toliko poudarjene aktivnosti za ustvarjanje prihodkov (npr. lovni turizem), temveč bi LPN-ji v večjem obsegu lahko izvajali tudi druge naloge, vključno s še bolj intenzivnim sodelovanjem pri raziskavah divjadi.

- C.3 Izkušnje z vključevanjem lovišč v upravljanju lovskih družin in članov LD kot terenskih sodelavcev v sočasno potekajoče raziskovalne projekte so pogostokrat enako dobre ali celo boljše kot v primeru LPN-jev (še zlasti velja to za projekte, ki so zahtevali večje število sodelavcev in manjše angažiranje na posameznika, npr. zbiranje različnih vzorcev). Ugotovitev kaže, da je na področju sodelovanja LPN-jev v raziskovalnih projektih s področja divjadi in lovstva še veliko priložnosti (poglavje 2.2.1, preglednice 50 – 54). Poudariti pa je potrebno, da je (bilo) sodelovanje z LPN-ji precej boljše in skoraj nujno pri izvedbah nalog, ki so zahtevale več dela posameznika, več koordinacije in posebna znanja (npr. odlov živali). Pri primerjavi izvedbe različnih raziskovalnih aktivnosti med LPN-ji in LD želimo opozoriti tudi na paradoks, ki je zlasti izrazit v zadnjem času: **amaterski lovci opravljajo svoje delo praviloma brezplačno, medtem ko javni uslužbenci za primerljivo delo pogosto zahtevajo/potrebujejo plačilo**. Ta anomalija je zopet posledica neurejenega sistema financiranja LPN-jev in kaže, kako pomembno bi bilo za izvajanje njihovih nalog sistemsko zagotoviti potrebna finančna sredstva.**
- C.4** Izkušnje slovenskih raziskovalcev kažejo, da je poleg nekaterih drugih dejavnikov (glej zaključek C.2) **učinkovitost vključevanja LPN-jev v izvajanje raziskovalnih projektov primarno odvisna od zainteresiranosti in odgovornosti vodij lovišč** (poglavje 2.2.1). Le-ta seveda praviloma pogojuje tudi večino ostalih vidikov vodenja in upravljanja LPN-jev, vključno z najpomembnejšo aktivnostjo, tj. upravljanjem s populacijami divjadi, zato bi bilo potrebno v bodoče znotraj ZGS **opraviti temeljito analizo doseganja vseh zastavljenih nalog, ki jih morajo LPN-ji dosegati, in v primeru večjih odstopanj v posameznih loviščih izvesti potrebne korektivne (tudi motivacijske) ukrepe**.
- C.5** Čeprav obstajajo med raziskovalnimi inštitucijami in med projekti znotraj inštitucij pomembne razlike pri oceni uspešnosti sodelovanja s posameznimi LPN-ji (preglednice 50 – 54), se ocene posameznih lovišč vendarle grupirajo. V splošnem je bilo vključevanje v raziskovalne projekte ocenjeno kot odlično (povprečna ocena 4,8 – 5,0) za LPN Triglav Bled, LPN Ljubljanski vrh, LPN Jelen, LPN Fazan Beltinci in LPN Žitna gora; kot zelo dobro (4,0 – 4,5) za LPN Kozorog Kamnik, LPN Kompas Peskovci in LPN Pohorje; kot dobro (3,7 – 3,8) pa za LPN Medved in LPN Snežnik Kočevska Reka; za LPN Prodi Razor ocene ni mogoče podati (preglednica 54/1).

C.6 Pomena sodelovanja v raziskovalnem procesu, v posameznih primerih pa tudi izvedbe lastnih raziskav, se zavedajo tudi v LPN-jih, zato so v *Utemeljitvi in viziji razvoja lovišč s posebnim namenom* (Mehle in sod., 2011) izdelali tudi nabor raziskav divjadi, ki bi jih bilo smiselno/potrebno izvajati v njihovih loviščih, in sicer: (i) **LPN Jelen: preizkušanje starih in novih modelov upravljanja z divjadjo ter iskanje ustreznih poti za doseganje ustrezne ohranjenosti populacij in uravnavanje odnosov med divjadjo in njenim življenjskim okoljem; pri tem lahko lovišče (in vsi LPN-ji) služi(jo) kot modelna območja, z dopustno možnostjo drugačnih, tudi ekstremnih postopkov (npr. prilagojene oblike izvajanja lova). (ii) **LPN Kompas Peskovci:** preizkušanje različnih ukrepov za zaščito poljščin pred divjadjo, tudi v povezavi z različnimi načini lova; sistematične raziskave za to lovišče značilnih živalskih vrst, kot sta panonski tip jelenjadi in vidra. (iii) **LPN Fazan Beltinci:** raziskave male divjadi, s poudarkom na ohranitvi dolgoživih populacij in izboljšanju upravljanja s temi vrstami. (iv) **LPN Pohorje:** raziskave gamsov in upravljanja z njimi v gozdnih ekosistemih; načini gospodarjenja z gozdovi z namenom varstva in ohranitve koconogih kur. (v) **LPN Kozorog Kamnik:** raziskave s področja zdravstvenega varstva na bolezni občutljivih alpskih vrst, kot sta gams in kozorog; raziskave ogroženih in za lovišče specifičnih vrst, kot so gozdne kure (vključno z belko), planinski zajec, planinski orel in svizec. (vi) **LPN Prodi Razor:** raziskave medvrstnih odnosov med avtohtonimi (gams, srnjad) in neavtohtonimi vrstami parkljarjev (muflon) ter nekaterimi ogroženimi vrstami, kot so koconoge kure (npr. rušavec) in poljske kure (kotorna); raziskave in revitalizacija kotorne v alpskem prostoru.**

C.7 Menimo, da je **eden najpomembnejših raziskovalnih potencialov LPN-jev**, ki do sedaj pri nas še ni bil izkoriščen (za primerjavo z Evropo glej poglavje 3), **možnost sistematičnega preizkušanja in izvajanja zelo različnih, prilagojenih ali celo ekstremnih upravljavskih pristopov, in sicer pod relativno kontroliranimi pogoji** (tj. načrtno izvajanje ukrepov, redno zaposleni uslužbenci, ki lahko istočasno opravljajo tudi funkcijo naravovarstvenih nadzornikov). **Posamezna lovišča ali deli površin teh lovišč bi v prihodnje morali dobiti funkcijo modelnih območij/lovišč**, kjer bi se sočasno z namenom izboljšanja kognitivnega procesa izvajale popolnoma drugačne upravljalvske strategije, kot so: (i) močno različne intenzitete poseganja v populacije izbranih (ciljnih, modelnih) vrst divjadi oziroma

v različne strukturne razrede; (ii) intenzivno upravljanje s populacijami oz. izvajanje zelo intenzivnega odstrela v samo kratkem obdobju leta; (iii) popolno varstvo posameznih kategorij (starostnih razredov) izbranih vrst divjadi; (iv) intenzivno krmljenje vs. ne-krmljenje jelenjadi in divjih prašičev; (v) popolnoma pasivno upravljanje s populacijami (brez izvajanja lova) na ustrezno velikih površinah v daljšem časovnem obdobju.

C.8 Za izboljšanje raziskovalnega in tudi vzgojno-izobraževalnega potenciala posameznih lovišč bi bilo izjemno smiselno in želeno v prihodnje poiskati možnosti, da se vsaj eno ali celo nekaj izbranih LPN-jev **preoblikuje(jo) v raziskovalno-izobraževalno/a lovišče/a**. Po vzoru nam bližnjih (npr. Hrvaška, Srbija) in tudi nekaterih drugih evropskih držav (npr. Francija, Švedska; glej poglavje 3) bi bilo idealno, če bi se v **upravljanje z njimi v čim večji meri neposredno vključile posamezne raziskovalno-izobraževalne inštitucije ali celo konzorcij inštitucij**, ki so v zadnjih letih aktivne na področju raziskav divjadi in lovstva ter upravljanja s populacijami in imajo tudi ustrezne organizacijske izkušnje (npr. *Biotehniška fakulteta – Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Oddelek za biologijo; Veterinarska fakulteta; Gozdarski inštitut Slovenije; Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje*). Zavedamo se sicer pravno-formalnih in organizacijskih zadržkov, da bi samo upravljanje s tem(i) loviščem/lovišči prevzele inštitucije, ki niso lovske organizacije, zato bi bilo potrebno poiskati ustrezne in najbolj optimalne možnosti, vključno z zagotavljanjem finančne stabilnosti takšnih raziskovalnih lovišč. Poleg ohranitve obstoječe organizacijske strukture (tj. upravljanje s strani *Zavoda za gozdove Slovenije*) bi v tem primeru veljalo razmisliti tudi o podelitvi raziskovalnega lovišča v upravljanje *Lovske zveze Slovenije* (seveda ob predpogoju zagotovitve ustreznega znanstveno-raziskovalnega vodenja!), ki interes po pridobitvi raziskovalnega lovišča izraža tudi v viziji svojega delovanja za naslednje srednjeročno obdobje. Predlog za pripravo »učnega lovišča« v sklopu LPN Ljubljanski vrh je sicer podal tudi že ZGS (Mehle in sod., 2011). Zaradi značilnosti tega lovišča (lokacija, krajinsko-ekološke značilnosti, medvrstne interakcije med parkljarji in velikimi zvermi, zmerna velikost, odlične raziskovalne preference v preteklosti in tradicija povezovanja z drugimi inštitucijami) bi bilo v **prvi fazi smiselno, da bi se v raziskovalno-izobraževalno lovišče preoblikovalo prav LPN Ljubljanski vrh**. Kasneje (in v primeru ustreznega doseganja vseh

zastavljenih nalog ter ciljev v tem lovišču) bi bilo takšna lovišča smiselno oblikovati tudi v drugačnih ekoloških razmerah, npr. na Kočevskem (npr. **LPN Žitna gora**), v kmetijski krajini severovzhodne Slovenije (npr. **en revir v LPN Fazan Beltinci ali LPN Kompas Peskovci**) in še zlasti v (visoko)gorju Alp (idealno v **LPN Prodi Razor**). Takšna geografska razporeditev raziskovalno-izobraževalnih lovišč, ki bi vključevala zelo različne krajinsko-ekološke dejavnike in specifične medvrstne odnose, bi bila po našem mnenju **izredno zanimiva tudi izven meja Slovenije, zato za tovrstno prestrukturiranje, kasneje pa tudi delovanje lovišč obstaja realna možnost za pridobitev namenskih evropskih sredstev** (npr. za razvoj podeželja, za ustvarjanje mrež odličnosti, za naravovarstvene aktivnosti, za mreženje raziskovalcev itn.).

D NAČRTOVANJE IN KONTROLA V LPN-jih: KONFLIKTI IN PREDLOGI

D.1 Skladno z določili *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004) **izdeluje desetletne in letne načrte lovskoupravljaljskih območij (LUO), vključno z LPN-ji, ki se nahajajo v določenih območjih, Zavod za gozdove Slovenije. Slednji je tudi upravljavec vseh desetih LPN-jev**, ki so vključeni v pričujoče zaključke. To dejstvo, ki na nek način predstavlja konflikt interesov, je eden izmed osnovnih vzrokov za nezadovoljstvo lovišč v upravljanju LD, ki se nahajajo v istih LUO-jih kot določen LPN. Vsaj v posameznih primerih se namreč zdi, da se upravljavska strategija med obema tipoma lovišč razlikuje (npr. primerjava intenzitete odvzema srnjadi in jelenjadi v Kočevsko-Belokranjskem LUO med LPN-ji in lovišči v upravljanju LD; »nepravilna« struktura odvzema jelenjadi v posameznih LPN-jih; poglavje 2.3.1). Čeprav sedanje delno prilagojeno upravljanje s populacijami nekaterih vrst parkljarjev (zlasti jelenjadi, delno srnjadi) v posameznih LPN-jih z vidika biologije vrst verjetno ni problematično, **takšne razlike po nepotrebnem sprožajo negativne odzive lovske organizacije, ki prispevajo k problematiziranju obstoja LPN-jev v prihodnje**. Še posebej sporno je stanje, ko so v lovskoupravljaljske načrte LUO (četudi ob soglasju OZUL-ov) zapisane usmeritve, ki ne izhajajo iz enotnih *Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji* (ZGS, 2011), nimajo resnih bioloških podlag in po subjektivnem mnenju izhajajo iz cilja ohranitve trofejne vrednosti divjadi v posameznih LPN-jih ob hkratnem

omejevanju oz. zmanjševanju kakovosti izvajanja lova v sosednjih loviščih (npr. omejevanje odstrela kronskih jelenov v Pohorskem LUO; ZGS, 2012). Na tem mestu poudarjamo, da z izpostavitvijo problema konflikta interesov pravne osebe, ki v LPN-jih istočasno načrtuje in z njimi upravlja, ne želimo negirati strokovnosti in primernosti *Zavoda za gozdove Slovenije* in pri njemu zaposlenih strokovnjakov kot usposobljenih načrtovalcev s področja divjadi in lovstva na nivoju LUO-jev. Vendar menimo, da bi **bilo smiselno z vidika varovanja integritete načrtovalsko-upravljaljskega procesa v LPN-jih in v celoti, a tudi integritete ZGS kot pravne osebe, s strani resornega ministrstva imenovati neodvisno strokovno komisijo, ki bi pred potrditvijo desetletnih in letnih načrtov LUO-jev le-te analizirala, pregledala primernost načrtov za doseganje upravljaljskih ciljev znotraj LUO in usklajenost načrtov z nameni in nalogami LPN-jev ter tako prispevala k zmanjšanju konfliktov in napetosti med različnimi upravljavci z lovišči, seveda pa tudi k še boljšemu upravljanju s populacijami divjadi v Sloveniji.**

D.2 Poudarjamo tudi, da je večina LPN-jev relativno velikih prostorskih in organizacijskih enot, ki opravljajo številne pomembne splošne in posebne naloge s področja upravljanja z divjadjo, zato bi morale biti načrtovanje v njih bistveno bolj podrobno in sistematično kot v primeru ostalih lovišč. Predlagamo, da se v **prihodnje letni načrti lovišč za posamezne LPN-je, ki morajo biti usklajeni z desetletnimi in letnimi načrti LUO-jev, izdelajo v prilagojeni (razširjeni) obliki in so kot takšni izročeni ter dostopni na resornem ministrstvu.**

D.3 Menimo še, da v **zahtevi po doslednosti spoštovanja določil lovskoupravljaljskih načrtov med obema skupinama lovišč (LPN-ji vs. LD) ne sme biti nobenih razlik** oziroma morajo biti – zaradi posebnih nalog, a tudi pričakovane odgovornosti javnih uslužbencev – LPN-ji pri tem še toliko bolj pod drobnogledom. Čeprav so v naravi in pri upravljanju s populacijami divjadi vedno možna tudi večja presenečenja, zaradi česar rezultati upravljanja niso enostavno predvidljivi, je vendarle težko razumljivo, da se pri kazalnikih upravljanja s parkljarji (poglavje 2.3.1) v **posameznih (ne vseh!) LPN-jih pojavljajo precej večje anomalije in odstopanja od zahtev načrtov kot v loviščih v upravljanju LD iz istih območij. Za odpravo tovrstnih anomalij je nujno, da so v prihodnje tudi inšpekcijski mehanizmi kontrole enakovredni v obeh skupinah lovišč.**

E UPRAVLJANJE S POPULACIJAMI DIVJADI IN OKOLJEM V LPN-jih

- E.1** Lovišča s posebnim namenom neposredno (aktivno) upravljajo s populacijami različnih vrst divjadi; posredno prek aktivne izvedbe različnih ukrepov v življenjskem okolju divjadi in preoblikovanja habitatov zaradi ukrepov v populacijah divjadi in življenjskem okolju vplivajo tudi na številne druge živalske (in rastlinske) vrste oziroma usmerjajo njihov razvoj. Čeprav je teh vrst veliko, smo v ekspertizi (poglavje 2.3.1) za vsak **LPN posebej podrobno obdelali predvsem upravljanje z najpomembnejšimi vrstami parkljarjev v posameznem lovišču, saj so veliki kopitarji zaradi svoje velikosti in položaja v prehranski verigi ene izmed ključnih vrst v kopenskih ekosistemih in so pomembni okoljski inženirji; seveda so tudi lovskoupravljavsko daleč najpomembnejša skupina divjadi.** Čeprav bi lahko kot kazalnike upravljanja s temi vrstami v analize vključili tudi nekatere indikatorje, ki se uporabljajo v kontrolni metodi oz. pri adaptivnem upravljanju (npr. telesne mase, mase rogovja), bi takšne analize bistveno presegle namene ekspertize in razpoložljiva sredstva za njeno izdelavo. Zaradi tega zaključki v tem podpoglavju temeljijo predvsem na podatkih o poseganju v populacije parkljarjev (glej poglavje 2.3.1), ki so bistveni **za vpogled v izpolnjevanje ene najpomembnejših nalog LPN-jev (tj. ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravni (genetski) obliki ter ustrezni spolni in starostni strukturi),** a tudi za razumevanje afinitet posameznih LPN-jev do izpolnjevanja te naloge.
- E.2** Čeprav je ohranjanje vseh vrst divjadi v čim bolj naravi spolni in starostni strukturi ena izmed osnovnih nalog LPN-jev, je iz analize poseganja v populacije najpomembnejših vrst prežvekovalcev očitno, da je **v večini teh lovišč zaradi potrebe po ustvarjanju finančnih prihodkov poudarek na izvajanju lovnega turizma (oz. trofejnega lova).** Zaradi tega vsaj v primeru nekaterih LPN-jev odvzem (in še zlasti odstrel) v posameznih kategorijah (zlasti jelenjadi in srnjadi) **precej odstopa od strukture odvzema, ki je značilna za primerljiva lovišča v upravljanju LD (znotraj istih LUO-jev),** v posameznih primerih pa tudi od določil letnih načrtov za LUO-je (npr. odvzem jelenov 2+ po starostnih razredih, odvzem srnjadi moškega spola; poglavje 2.3.1). Čeprav (praviloma minimalna) odstopanja po vsej verjetnosti nimajo pomembnih vplivov na procese v populacijah

in na njihovo stabilnost, pa menimo, da bi **za doseganje osnovnih namenov LPN-jev in za večanje medsebojnega zaupanja med različnimi upravljavci med obema skupinama lovišč v splošnem ne smelo biti razlik v strategijah upravljanja oz. bi le-te morale biti v skladu z osnovnimi nameni LPN-jev.** Seveda je v loviščih z izrazitim vplivom velikih plenilcev, še zlasti volka, ki lahko izkazujejo tudi izrazito afiniteto do plenjenja samic (še posebej v starejših starostnih kategorijah), za zagotavljanje primerne prehranske baze za velike zveri to dejstvo potrebno upoštevati oz. **temu prilagajati tudi strukturo odstrela; vendar mora enaka upravljavska strategija veljati za vsa lovišča ne glede na upravljavca.**

- E.3** Za večino LPN-jev (izjema so LPN Ljubljanski vrh, LPN Pohorje, LPN Fazan Beltinci in LPN Triglav Bled; za LPN Prodi Razor zaključek ni relevanten) je **značilen velik odklon v spolnem razmerju izgub odraslih (2+) osebkov srnjadi (LPN Žitna gora, LPN Kozorog Kamnik), jelenjadi (LPN Medved, zmerno LPN Jelen) ali celo obeh vrst (LPN Snežnik Kočevska Reka, LPN Kompas Peskovci)**; to razmerje bistveno odstopa od razmerja, ugotovljenega v loviščih v upravljanju LD v primerljivih LUO-jih (preglednice 57 – 85). Vzroki za takšne, vsaj v primeru posameznih lovišč težko razumljive in sprejemljive rezultate upravljanja, so lahko bodisi subjektivne narave, tj. neustrezno vodenje evidenc o izgubah divjadi (za več glej zaključek F.1), bodisi izhajajo iz samega upravljanja s populacijami, stanja le-teh in tudi medvrstnih odnosov (zlasti plenjenja) v določenem območju. Četudi bi bili **ti vzroki biološke narave, tj. posledica stanja v populacijah in celotni zoocenozi**, pa enormna in tako v primerjavi z ostalimi lovišči kot tudi v primerjavi s podatki iz literature (zbrano v Krofel, 2012) **močno odstopajoča razmerja (npr. $>>5:1$) v izgubah odraslih samic in samcev vendarle kažejo, da je demografska struktura populacij porušena**. In če je na območju prisotnosti velikih zveri (zlasti volka) zaradi zagotavljanja boljše prehranske baze zanje takšno stanje v populacijah parkljarjev (porušeno spolno razmerje v korist ženskega spola) celo ugodno, zmerno večji delež odraslih srn in košut v izgubah pa razumljiv, to ne velja za tiste **LPN-je, kjer izrazitega vpliva velikih zveri ni**. **V teh loviščih močno porušeno razmerje izgub v korist ženskega spola nedvomno kaže bodisi na neustrezno upravljanje s populacijami bodisi na neustrezne evidence izgub (glej zaključek F.1)**

E.4 Zaposleni v LPN-jih opravljajo številna dela in naloge, pomembna/e za trajnostno upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem (poglavje 2.3.2). Poleg opravil, ki jih opravljajo pod pogoji javne službe in so določena z *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004), opravljajo tudi številna druga dela, povezana s poslovanjem lovišč, ki (ne)posredno vplivajo tudi na upravljanje s populacijami in njihovim okoljem (npr. izvajanje biotehniških ukrepov, vodenje lovskih gostov, dela v vzrejališčih divjadi itn.). **V primerjavi z ostalimi lovišči je potrebno izpostaviti, da lahko zaradi redno zaposlenih uslužbencev in ustrežnejše organizacijske strukture v LPN-jih opravijo tudi bistveno bolj kompleksne naloge**, npr. odlov živih živali z namenom preselitve v druga območja; sodelovanje pri izgradnji primernih habitatov za nekatere redke vrste; sodelovanje pri ponovnih naselitvah oz. doselitvah različnih redkih in ogroženih živalskih vrst (zlasti v preteklosti); sodelovanje pri nalogah posebnega pomena, npr. pri delu intervencijske skupine za rjavega medveda; organizacija vodenja in izobraževanje zainteresiranih ciljnih skupin itn. (zbrano v Mehle in sod., 2011).

E.5 Ena izmed (za poslovanje LPN-jev) pomembnih aktivnosti je vzreja divjadi – parkljarjev v oborah (divji prašič, muflon in damjak v LPN Medved) oziroma male divjadi v vzrejališčih (zlasti v LPN Fazan Beltinci). Čeprav umetna vzreja divjadi z namenom takojšnjega izvajanja lova ni v skladu z osnovnimi poslanstvi in nameni LPN-jev niti s konceptom sonaravnega upravljanja z divjadjo v današnjem času, zato bi bilo **potrebno smiselnost in sprejemljivost izvajanja te aktivnosti v prihodnje zelo resno analizirati in ovrednotiti, je v trenutni situaciji pomembna komponenta delovanja (in obstoja) posameznih LPN-jev.** Vzreja parkljarjev v oborah in male divjadi z namenom neposrednega izpusta pred puškino cev namreč predstavlja pomemben vir prihodkov omenjenih lovišč. Slednje sicer pri urejenem sistemu financiranja LPN-jev ne bi smel biti resen argument za dolgoročno ohranitev teh – z vidika trajnostnega upravljanja s populacijami in negativnega sprejemanja poslanstva LPN-jev ter celotnega lovstva v širši javnosti – spornih aktivnosti. Seveda pa je **lahko sistematična vzreja/vzgoja različnih vrst male divjadi (zlasti jerebice) ob hkratni izvedbi usmerjenih projektov, izboljšanju habitatnih pogojev in ne prvenstveno za namene lova zelo pomembna z vidika revitalizacije te skupine divjadi, ki lahko ima tudi pomembne pozitivne vplive na samo okolje oz. na kmetijsko pridelavo.**

F EVIDENCE O UPLENENI IN POGINULI DIVJADI v LPN-jih

F.1 Tako kot vsa ostala lovišča so tudi LPN-ji v skladu z 21. členom *ZDLov-1* (Ur. l. RS, št. 16/2004) **pod pogoji javne službe dolžni voditi predpisane evidence o uplenjeni in najdeni poginuli divjadi**. O korektnosti vodenja in zanesljivosti tovrstnih evidenc, še zlasti glede evidentiranja spola izgub pri lovskoupravljavsko (trofejno) najbolj zanimivih vrstah divjadi, je za lovišča v upravljanju LD v preteklosti obstajal resen dvom različnih skupin (načrtovalci, območna združenja upravljavcev lovišč, domači in tuji raziskovalci), ki je bil kasneje tudi potrjen, vendar v dobršni meri odpravljen s permanentnim izobraževanjem in ozaveščanjem članstva, a tudi aktivnostmi lovske inšpekcije. V nasprotju s temi lovišči bi za LPN-je s posebnimi nalogami, ki so med drugim usmerjene tudi k vzdrževanju primerne starostne in spolne strukture populacij, in v katerih so zaposleni javni uslužbenci, **pričakovali, da so evidence v LPN-jih več ali manj točne (seveda vedno obstajajo možnosti napak pri določitvi spola, ko so najdeni le posamezni deli živali), predvsem pa korektno vodene**. Vendar je analiza razmerja izgub med obema spoloma srnjadi in še zlasti jelenjadi za posamezne LPN-je pokazala naravnost neverjetne podatke (poglavje 2.3.1), ki **kažejo na bodisi napačno bodisi prilagojeno vodenje evidenc o izgubah teh dveh živalskih vrst**. Tako je po podatkih vseh LPN-jev skupaj v Sloveniji v obdobju 2009 – 2011 zaradi drugih vzrokov (ne zaradi odstrela) življenje izgubilo 43 jelenov 2+ in kar 484 košut 2+, pri čemer so, npr., po evidencah v tem obdobju bili poveženi samo trije jeleni in kar 62 košut; podobno so bile tudi registrirane izgube srn 2+ v tem obdobju za 5-krat večje kot izgube srnjakov 2+ (preglednica 55). V nasprotju s tem so razmerja izgub odraslih (2+) živali v loviščih v upravljanju LD v Sloveniji precej manjša in so v istem obdobju znašala 2,3 : 1 (v primeru jelenjadi) oz. 3,0 : 1 (v primeru srnjadi) (preglednica 56). Seveda lahko na razmerje izgub med spoloma vplivajo tudi nekateri objektivni dejavniki, zlasti demografska struktura populacij, disperzija osebkov in spolno-specifičen vpliv plenjenja v območjih prisotnosti velikih zveri. **Vendar so razmerja v posameznih LPN-jih (še zlasti v LPN Snežnik Kočevska Reka – preglednici 63 in 64; LPN Kompas Peskovci – preglednici 81 in 82; LPN Žitna gora v primeru srnjadi – preglednici 61 in 62) tako velika, da je edini možen pojasnjujoč dejavnik subjektivne narave, tj. napačno vodenje ali zavestno prilagajanje evidenc.**

F.2 Seveda dopuščamo tudi možnost, da napačni podatki o izgubah srnjadi in jelenjadi v naštetih loviščih **niso posledica prilagajanja podatkov, temveč so nastali zaradi napačnih vnosov v podatkovne baze** (npr. neupoštevanje šifranta vzrokov odvzema) ali neustrezne povezljivosti podatkov med podatkovnimi bazami znotraj ZGS (vendar poudarjamo, da smo podatke o izgubah živali v večini najbolj izstopajočih lovišč preverili v izvorni podatkovni bazi ZGS). Pri tem **želimo poudariti, da celovite (upamo, da tudi kakovostne in relevantne?) podatkovne baze o odvzetih živalih v LPN-jih obstajajo in smo jih na centralni enoti ZGS tudi brez težav pridobili**. Vendar smo z izvajanjem nekaterih raziskovalnih projektov v preteklosti ugotovili, da je v posameznih LPN-jih povezljivost podatkov med podatkovnimi bazami in posameznimi izvornimi deli živali (npr. čeljustnicami) lahko tudi neustrezna, zato predlagamo, da se ta pomanjkljivost odpravi.

F.3 **Za izboljšanje podatkovnih baz o divjadi na nivoju celotne Slovenije bi bilo v prihodnje za vsa lovišča s posebnim namenom nujno vzpostaviti ažuren on-line dostopen elektronski sistem (baze podatkov), ki bi bil primerljiv in kompatibilen s sistemom, ki se uporablja v loviščih v upravljanju LD oziroma znotraj Lovske zveze Slovenije (t. i. Lisjak)**. Menimo, da pri tem ne bi smel imeti odločilne vloge strah/nestrinjanje pred podrejanjem ene organizacije drugi *in vica versus*, temveč bi moral prevladati skupen cilj po sprotnem zagotavljanju čim bolj celovitih in kakovostnih podatkov o upravljanju z divjadjo na celotnem območju Slovenije. Trenutno je namreč zelo paradoksalna in težko razumljiva situacija, ko lahko praktično vsak trenutek z nekaj kliki računalniške miške dobimo zelo ažurne podatke o upravljanju z vsemi vrstami divjadi v tistih loviščih, ki so v upravljanju amaterskih društev, medtem ko istovrstnih podatkov za LPN-je ni mogoče dobiti. Tudi za ZGS (in TNP) kot upravljavca teh lovišč bi moralo biti v interesu, da to pomanjkljivost z ustreznimi dogovori čim prej odpravita, kar bi – poleg sprotnega razumevanja dinamike populacij in možnosti prilagajanja potrebnih upravljaljskih ukrepov – prispevalo k promociji obeh institucij tudi izven meja Slovenije. Trenutno moramo namreč (vedno pogostejše) predstavitve najbolj ažurnih podatkov o upravljanju z divjadjo v Sloveniji in fascinantne podatkovne baze o divjadi praviloma začeti s stavkom: »Na tistem območju Slovenije, ki je v upravljanju lovskih družin in ne vključuje najbolj bogatih lovišč, tj. LPN-jev...«.

G ORGANIZIRANOST IN KADROVSKA VPRAŠANJA

- G.1** Menimo, da je trenutna organizacijska struktura lovišč s posebnim namenom, ki delujejo v okviru *Zavoda za gozdove Slovenije*, kjer je na centralni enoti zaposlen tudi vodja *Službe za LPN*, načeloma dobra in omogoča potrebne predpogoje za učinkovito in ciljno naravnano delovanje LPN-jev v prihodnje. Vendar bi bilo **v bodoče potrebno zagotoviti tak sistem, ki bi bistveno povečal hierarhično vpetost posameznih lovišč in njihovih vodij pod kompetence vodje *Službe za LPN***. Na podlagi izkušenj, pridobljenih v številnih raziskovalnih projektih, a tudi na podlagi podatkov upravljanja s populacijami parkljarjev, se namreč zdi, da je delovanje LPN-jev trenutno preveč odvisna od posameznikov (vodij) oz. da so ta lovišča pogostokrat preveč samostojne enote. **Z namenom enotnega pristopa in lažjega doseganja skupnih nalog bi bilo smiselno delovanje LPN-jev precej bolj centralizirati**. Samo mimogrede – slednje velja tudi za načrtovalce s področja **divjadi in lovstva**, saj bi lahko bil proces sprejemanja lovskoupravljaljskih načrtov precej hitrejši, sami načrti pa boljši in bi prožili manj konfliktov, če bi načrtovalci za splošne (tj. za celotno Slovenijo veljavne) odločitve uporabljali enoten pristop.
- G.2** Glede na dejstvo, da je upravljanje s posameznimi LPN-ji in uresničevanje nalog le-teh najbolj odvisno od sposobnosti in interesa posameznega vodje lovišča, menimo, da bi **bilo potrebno v bodoče izjemno veliko pozornost nameniti ustreznim postopkom za izbor primernih vodij**, ki bodo pri vodenju lovišč na vseh **področjih dosegali optimalne rezultate**. Poudarjamo, da najdemo trenutno v Sloveniji tako primere zelo pozitivne kot tudi precej slabše prakse. Čeprav namen te ekspertize zagotovo ni krojiti kadrovske politiko ZGS, pa menimo, da se je temu vprašanju v preteklosti namenjalo premajhno pozornost oziroma so se določena dejstva (na nekatera med njimi smo večkrat eksplicitno opozorili tudi v sami ekspertizi) preveč pogosto pometala pod preprogo.
- G.3** **Za ustrezno uresničevanje nalog LPN-jev so potrebni tudi usposobljeni, zadovoljni in motivirani sodelavci**, ki so kot revirni lovci ali naravovarstveni nadzorniki **zadolženi za še obvladljivo velikost revirja (tj. med 3.000 in 4.000 ha)**. Za njihovo delo mora država kot ustanoviteljica zagotoviti ustrezne materialne pogoje, predvsem pa poskrbeti, da zaradi (tudi nesmiselnih) racionalizacij njihov interes do učinkovitega in odgovornega dela ne bo upadel pod prag sprejemljivosti.

- G.4** Skladno s posebnimi nalogami, ki jih LPN-jem določa ustanovitveni akt (Ur. l. RS, št. 117/2004), bodo le-ta v bodoče morala bistveno bolj intenzivirati ostale družbeno koristne aktivnosti, ki niso neposredno povezane z upravljanjem s populacijami oziroma izvajanjem lova, npr. vzgoja in izobraževanje javnosti ter opravljanje neposrednega (naravovarstvenega) nadzora v naravi. **Oboje zahteva usposobljen kader, zato je potrebno ustreznemu izboru in izobraževanju zaposlenih v vseh LPN-jih v prihodnje nameniti zelo veliko pozornost.**
- G.5** Z vidika ovrednotenja finančnega poslovanja LPN-jev je po našem mnenju pomembno, da se sicer **izdelujejo bilance in opravi pregled poslovanja na nivoju posameznih lovišč, a se pri vrednotenju uspešnosti LPN-jev kot organizacijska enota upoštevajo vsi LPN-ji skupaj**. Dejstvo je namreč, da imajo vsa lovišča enako/podobno osnovno poslanstvo (tj. trajnostno, razumno upravljanje s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem), vendar pa upravljajo z različnimi živalskimi vrstami, ki so ene bolj, druge pa manj želene (oz. problematične) z vidika razmerij med donosi upravljanja in okoljskimi stroški (ukrepi v okolju, izplačane odškodnine itn.). Le enovito finančno ovrednotenje vseh LPN-jev skupaj po našem mnenju zagotavlja v vseh loviščih takšno upravljanje, pri katerem bo poudarek na ustreznem uravnavanju odnosov v populacijah in ne na izvajanju prilagojenih, pogosto tudi neprimernih ukrepov za povečevanje prihodkov oziroma zmanjševanje stroškov v posameznih loviščih.
- G.6** Tudi po vzpostavitvi urejenega sistema financiranja LPN-jev, za katerega upamo, da se bo kmalu zgodilo, in kasnejšemu možnemu prehodu na drugačno upravljanje s populacijami, v katerem lovni turizem ne bo tako poudarjen, menimo, da bi **LPN-ji morali še naprej težiti k ustvarjanju čim večje dodane vrednosti**. Nekaj priložnosti za ustvarjanje prihodkov iz naslova drugih (ne-lovnih) aktivnosti so na ZGS že zapisali v *Utemeljitvi in viziji razvoja LPN* (Mehle in sod., 2011), zato jih na tem mestu ne ponavljamo. Menimo sicer, da bo tudi v prihodnje prihodek iz lova še naprej ostal (in s tem ni nič narobe!) najpomembnejši vir prihodkov LPN-jev; predlagamo pa, da se poleg izvajanju lovnega turizma v prihodnje poudarek **nameni aktivnostim za bistven dvig vrednosti divjačine kot zdrave, ekološko pridelane hrane**, saj je ob upoštevanju razmerij v izvorni in prodajni ceni divjačine na tem področju še veliko priložnosti (tudi v sodelovanju z LZS), navkljub veliki ponudbi divjačine na trgu, katere izvor in kakovost pa je praviloma nekontrolirana!

G.7 Opozoriti želimo še na **problematično prakso, ki se je v preteklosti uveljavila v nekaterih LPN-jih, ko posamezniki (tuji ali domači lovci) z odkupom celotnega odvzema divjadi v posameznih revirjih dejansko dobijo »v zakup« te revirje**, v katerih nato izvajajo lov (odstrel) glede na svoje lastne interese in afinitete do upravljanja s populacijami, ne upoštevajo pa nujno posebnih nalog LPN-jev. Menimo, da je to eden pomembnih vsebinskih problemov, ki lahko vpliva na prilagojeno upravljanje v LPN-jih (tj. poudarjen trofejni lov, razlike med LPN-ji in sosednjimi lovišči v intenziteti poseganja v populacije različnih vrst, skrb za zadrževanje »svojih« živali znotraj lovišča), zlasti pa proži nezadovoljstvo ostalih upravljavcev lovišč, saj tak način upravljanja ne sledi temeljnemu poslanstvu lovišč s posebnim namenom. **Z opustitvijo te prakse bi lahko LPN-ji bistveno doprinesli k dvigu socialnega pomena svojega obstoja**, saj bi se odprle nove, boljše možnosti za legitimno sodelovanje zainteresiranih državljanov z opravljenim lovskim izpitom in veljavno lovsko izkaznico v smislu pomoči pri realizaciji z lovskoupravljaljskimi načrti zastavljenih ukrepov.

H ZAKLJUČEK

H.1 Pričujoča ekspertiza je namenjena predstavitvi pogleda raziskovalcev, ki se v zadnjih letih v Sloveniji najbolj intenzivno ukvarjajo z raziskavami na področju divjadi in lovstva, hkrati pa so na različne načine in prek različnih postopkov udeleženi tudi v samih procesih upravljanja s populacijami divjadi, o upravičenosti delovanja lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji. Strokovno mnenje temelji na sistematični analizi različnih kazalnikov, vanj so vključene tudi nekatere lastne izkušnje in mehke informacije, ki smo jih pridobili v sodelovanju z LPN-ji in lovišči v upravljanju LD v preteklosti. Ker smo **z mnenjem želeli prispevati predvsem k izboljšanju delovanja LPN-jev v prihodnje in ustvariti predpogoje za njihov nadaljnji obstoj, smo v samem poročilu in še zlasti v njegovem zaključnem delu poudarek namenili predvsem različnim pomanjkljivostim, ki bi jih bilo smiselno/potrebno v prihodnje popraviti oz. odpraviti; za to smo podali tudi nekatere povsem konkretne predloge**. Seveda to ne pomeni, da obstoj in delovanje LPN-jev skozi zgodovino in tudi dandanes ni imel številnih pozitivnih dosežkov in prinašal pomembnih koristi; vendar so te detajlno predstavljene že v elaboratu ZGS (Mehle in sod., 2011) in ne usmerjajo smeri dobrodošlih/potrebnih sprememb, zato smo jim sami posvetili nekoliko manjšo pozornost.

H.2 Še enkrat poudarjamo, da je obstoj obstoječih LPN-jev v prihodnje smiseln in potreben, pri čemer so nujno potrebne tudi nekatere vsebinske in administrativne, pa tudi posamezne organizacijske spremembe. Da bodo le-te v polni meri zaživele, lovišča s posebnim namenom pa bodo tako celovito začela izvajati vsa svoja poslanstva in naloge, sta po našem mnenju bistvena dva dejavnika: **(i) najti rešitve za in urediti sistemsko financiranje teh lovišč; (ii) doseči ustrezno stopnjo prepoznavnosti in spoštovanja pomena ter poslanstva LPN-jev v splošni in strokovni javnosti.** Medtem ko mora za prvo poskrbeti predvsem država kot ustanoviteljica lovišč, so za drugo odgovorna tudi (ali predvsem) sama lovišča. Z ustreznim upravljanjem s populacijami divjadi in življenjskim okoljem, a tudi z vzpostavitvijo enakovrednega odnosa z ostalimi deležniki v načrtovalsko-upravljalnem procesu, lahko namreč bistveno zmanjšajo različne konfliktna situacije, ki sprožajo pritiske po ukinitvi LPN-jev. **Želimo si, da bi k uresničitvi obeh dejavnikov prispevalo tudi pričujoče strokovno mnenje.**

5 VIRI

- Budna E., Grzybowska L., 2012. Forestry 2012: statistical information and elaborations. Central statistical office, Warszawa, str. 157-170.
- Krofel M., 2012. Medvrstne interakcije povezane s plenjenjem pri evrazijskem risu (*Lynx lynx*) na območju severnih Dinaridov: doktorska disertacija. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, 142 str.
- Mehle J., Jakša J., Jonozovič M., 2011. Utemeljitev in vizija razvoja lovišč s posebnim namenom, ki delujejo v okviru Zavoda za gozdove Slovenije. Zavod za gozdove Slovenije, 30 str.
- ONCFS, 2012. Rapport d'activité 2009-2011: Réseau des espaces protégés. Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage, Paris, 56 str.
- Pita Fernandez M., Casas Bargueno S., Herrero J., Prada C., Garcia Post R., 2012. Game reserves in Spain: the public management of hunting. Forest Systems 21: 398-404.
- Pokorny B., 2000. Je povečan odstrel mladičev srnjadi smiseln? Lovec, 83: 322-325.
- Pokorny B., 2009. Kako še izboljšati upravljanje s srnjadjo v Sloveniji? Lovec, 92: 130-134.
- Pokorny B., 2011. Nekateri pomisleki in prihodnje spremembe pri upravljanju z divjim prašičem v Sloveniji. Lovec, 94: 367-371.
- Pokorny B., Jelenko I., 2012. Pregled novjših raziskav divjadi v Sloveniji in njihovega pomena za trajnostno upravljanje s populacijami. Zlatorogov zbornik, 1: 3-25.
- Potočnik H., Kavčič I., Krofel M., Jerina K., Kos I., 2012. Volk in upravljanje z jelenjadjo v Sloveniji: volk sit in koza cela? V: Poličnik H., Pokorny B. (eds.). Zbornik prispevkov 3. slovenskega posveta z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: jelenjad. Velenje, ERICO, str. 13-22.
- Veternik D., 2013. Kužni ektim (KE) pri gamsih. Lovec 96: 12-14.
- Veternik D., Mehle J., 2011. Ritje divjih prašičev na visokogorskih pašnikih in nižinskih travnikih. V: Poličnik, H., Pokorny, B. (eds.). Divji prašič: zbornik prispevkov 2. slovensko-hrvaškega posveta z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo. Velenje, ERICO, str. 77-85.
- ZGS, 2011. Navodila za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 34 str.
- ZGS, 2012. Letni načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje za leto 2012. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec, str. 27
- Uredba o ustanovitvi lovišča s posebnim namenom Brdo pri Kranju. Ur. l. RS., št. 114/2004.
- Uredba o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji. Ur. l. RS, 117/2004.
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Ur. l. RS., št. 88/2005 in kasnejši.
- Zakon o divjadi in lovstvu. Ur. l. RS, št. 16/2004, 120/2006; Odl.US:U-I-98/04, št. 17/2008.

Ustni viri:

- Gaćić Dragan, prof. dr., profesor za Lovstvo na Šumarskom fakultetu Univerze u Beogradu. Sporočilo posredoval 10. 11. 2012.
- Grubešić Marijan, prof. dr., profesor za Lovstvo na Šumarskom fakultetu Univerze u Zagrebu. Sporočilo posredoval 14. 11. 2012.
- Jonozovič Marko, vodja Oddelka za gozdne živali in lovstvo pri ZGS. Sporočilo posredoval 10. 11. 2012.
- Mehle Janko, mag., vodja Službe za LPN pri ZGS. Sporočilo posredoval 6. 11. 2012.